

Pancsatantra

Hindu tanmesék

Összegyűjtötte és fordította: Dr. Balogh Barna

Átdolgozta és a kádenciákat írta: Balthazár Margit

STATIQUUM – JUPITER

ELŐSZÓ

Az indiai Pancsatantra – az Ötös Könyv – a világ legősibbnek tartott és leghíresebb mesegyűjteménye, a szanszkrit irodalom legrégebbi nyelvemléke, melynek eredete az időszámításunk előtti hatodik évszázadra nyúlik vissza. Évszázadok folyamán a Pancsatantra nagy hatással volt más népek meséire is – két ősi japán mese ma is megtalálható a Pancsatantrában – a latin, a perzsa, majd a középkori meseirodalomra tett hatásáról nem is szólva. Eredetileg tizenkét-tizennégy könyvből állt, de az idők folyamán, amikor szanszkritra ültetett hindu alakot nyert, Ötös könyv lett a neve. Célja: állatmesék alakjában bölcsességre tanítani és jó tanácsokkal ellátni a rádzsák fiait. Ugyanakkor a régi kutatások alapján nem kétséges, hogy eredeti formájukban valaha a nép ajkán születtek meg a mesék.

A legenda szerint egy Visnusármán nevű brahman írta, aki szerzőként szerepel is az első mesében. Mahilá-Rópja királya hívatta magához a mesélő brahmant, mert a nehézfejű hercegek nem akartak tanulni, sem írott könyvet olvasni. A király kérésére a bölcs öt kötetet állított össze – minden akkoriban ismert híres könyvből. Ezekből aztán a királyfiak játszi könnyedséggel sajátították el az élet összes bölcsességét. Szerzőségét Bidpainak is tulajdonítják, de ezen – a fennmaradt óperzsa és egyéb régi fordítások egyszerű, szűkszavú szövegéhez viszonyítva nagyon is bő és világos stílusú – szanszkrit kéziratot sohasem találták meg.

A régi 12-14 könyvből álló mesekönyvet fordította le Kuszu Anusirúan perzsa király (531-579) pehleuire, a korabeli perzsa irodalmi nyelvre, i. sz. a VI. században. Ez a pehleui fordítás is elveszett, de fennmaradt az abból ismert, benne szereplő két sakál („Kalila és Dimná”-nak nevezett) arab fordítás. Kalila és Dimná nem más, mint könyvünk két főszereplője, a Karataka és Damanaka nevű sakálok, akik az oroszlán tanácsadói voltak. Ebből készült Narájána Hittuupadesa (Jó tanítás) című szanszkrit mesegyűjteménye is.

Nincs a világon még egy a Pancsatantrához hasonló tanítómese-gyűjtemény. Állatok és emberek nyelvén szól az olvasóhoz, és amellet, hogy történetei rendkívül fordulatosak, szórakoztatóak és mulatságosak, mély értelmüknél fogva valóban életbölcsességre nevelik az embert. Gyermekek és felnőtt egyforma

érdeklődéssel és haszonnal veheti kezébe ezt a nagyszerű mesekönyvet, mely játszva lopja be tudatába az életbölcsség s az élet megismerésének ősi, örök törvényeit.

Úgy hisszük: ezen munkánkkal közelebb hozzuk a magyar ifjúsághoz s a felnőtt olvasóhoz is a rokonszenves indiai nép mindennapi életét és gazdag lelkvilágát. Nemigen készült eddig a Pancsatantra igazi szellemének megfelelő magyar fordítás, és ennek nemcsak az az oka, hogy az Ötös Könyv tele van verses idézetekkel, „tanító kádenciákkal”, amelyeket rövid, velős tartalmuk miatt nehéz – és nagy számuk miatt sokszor lehetetlen is – visszaadni, hanem mert a Pancsatantra meglévő hindi és egyéb külföldi szövegei igen rövidek és darabosak. Egyéb szanszkrit nyelvemlékek viszont arról tanúskodnak, hogy eredeti alakjában az Ötös Könyv igen virágos, keleti stílusú, bő történeteket tartalmazott – akárcsak a másik híres és szintén ugyanolyan régi szanszkrit mesegyűjtemény, a Sukaszaptati (A Papagáj hetven meséje). Ennek fennmaradt szövege is főként csak mesekivonatokat tartalmaz, s ezek ilyen formában – túlságosan tömör voltak miatt – jóformán élvezhetetlenek. Ezt a fordítást éppen ezért az eredeti népi szellemben készítettük (Kielhorn: „Panchatantra, Sanscrit text with notes Bombay” és Benfey szanszkritből készült „Fünf Bücher indischer Fabeln, Märchen und Erzählungen” c. munkája nyomán), de kibővítve átdolgozva, hogy az ősi indiai mesék eredeti szépsége a mesemondásra oly alkalmas magyar nyelvünkben kellőképpen érvényre juthasson. Ugyanakkor a hindu meseirodalomra jellemző sok naturalisztikus részt is úgy dolgoztuk át, hogy a könyvet gyermekek és felnőttek egyformán olvashassák.

Nem mulasztom el, hogy e helyen köszönetet ne mondjak munkatársamnak, aki az általam több forrásból gyűjtött nyersfordításokat oly nagy szeretettel dolgozta ki és írta le, hogy a munka oroszlánrészét ő végezte.

Kívánjuk, hogy a hindu életbölcselet e híres mesegyűjteményét ne csak az ifjúságunk, de felnőtt olvasóink is ugyanolyan örömmel és haszonnal forgassák, mint teszi ezt India népe, a nagyszerű fantáziájú nép, mely több mint 2000 esztendővel ezelőtt ilyen szórakoztató, szívderítő és mély szociális tartalmú, bölcs meséket adott a világnak.

**Visnusármán összeszedett minden könyvet e világon
s őt tanító-könyvet írt meg, hogy az ember tisztán lásson.**

Élt egyszer egy gazdag és hatalmas uralkodó. Amarasaktinak hívták. Nevét mindmáig megőrizték, mert a szegényekkel nagyon emberségesen bánt. Kincseskamrája tele volt ragyogó drágakövekkel, palotája fényárban úszott, és mindig szívesen adott azoknak, akik arra rászorultak. Rendkívül eszes és művelt király volt, a sorsa mindent megadott néki, amire ember csak vágyakozott. Szívét mégis nagy bánat emésztette, mert három szép fia olyan nehézfejű volt, hogy tanítómestereik nem mentek velük semmire. A hercegek nem akartak tanulni. Amikor a király meggyőződött arról, hogy fiait nem vonzzák a könyvek és a tanulmányok, magához hívatta tanácsadóit, és így szólt hozzájuk:

– Tudtok róla, hisz nem titok, hogy fiaim nem okos gyermekek, hogy nem szeretik a könyveket. Ezért szomorú az én szívem és nincs örömöm szép birodalmamban. Ötszáz tudós él itt az udvarban. Találjátok ki ti, hogyan világosítsam meg fiaim értelmét! Ez a parancsom számotokra, udvari tudósaim!

– Felség! – válaszolta egyik tanácsadó. – Mindenki úgy kezdi, hogy tizenkét esztendeig nyelvtant tanul. Ha ez már hiba nélkül bevésődik tudatukba, Hanu törvénykönyve következik. Azután Csanakja könyvei az életbölcsségről, végül Vátszjájana szerelemkönyvei és egyebek. Miután a törvény és az életbölcsség, majd a szerelem könyveit megtanulták, az ifjak elméje magától megvilágosodik.

Megszólalt a második tanácsadó.

– Uram, királyom! Rövid az élet! A nyelvtanulás nagyon sokáig tart. Írass egy nagyon rövid tankönyvet, amelyből fiaidat tanítani lehet. Él itt városbirodalmodban egy pap, akit Visnusármánnak neveznek. Ő minden könyvet elolvasott nagy tudós, híre tiszteletet ébreszt alattvalóidban. Reá kellene bízni az ifjú hercegek nevelését. Biztos vagyok benne, hogy rövid idő alatt nagy hatást tenne rájuk.

Mahila-Rópja város uralkodója e szavak hallatára új reményre ébredt, magához hívatta Vis-nusármánt, és így szólt hozzá:

– Nagy feladatot bízok rád! Az én kérésemre kell oktatnod fiaimat. Szeretném, ha bölcsségük nagyobb lenne minden más

ember bölcsességénél. Ha ezt megvalósítod, száz birtoklevelet adományozok neked.

A tudós pap arca mozdulatlan maradt, és tiszteletteljesen válaszolta.

– Őszintén felelek, királyom. A tudást nem birtoklevélért adom. Kizárólag királyi szódért és kedvéért, tanításukat elvállalom, magammal viszem őket, és ha fél év alatt nem lesznek okosak és bölcsek, ne hívjanak engem többé tudós Visnusármánnak.

Az uralkodó és tanácsosai nagyon megörültek a csodálatos ígéretnek. Mindjárt felkészítették az útra a hercegeket és Visnusármánnal együtt még aznap útra keltek.

Visnusármán szétágazó nagy tudásával öt könyvet szerkesztett össze, melyeket a nagy tudomány törvénykönyveiből rövidített. A tömör, tartalmas könyveknek a következő címeket adta: „A barátok elhidegülése” „A barátok megtalálása” „A varjak és a baglyok háborúsága” „A szerzett tulajdon elvesztése” és a „Meggondolatlan cselekvés”.

Az ifjakkal ezeket a könyveket olvastatta – mulatságos és tanulságos tartalmuk miatt soha nem unták meg –, és fél esztendő elteltével a hercegek valóban megismerték az életbölcsességet, megokosodtak, ahogyan tanító mesterük előre megmondotta.

Ez időtől pedig a Pancsatantra, azaz Ötös Könyv, az életbölcsesség ősi tankönyve elterjedt egész Indiában és a fiatalság nevelésére szolgált, mert helyes a szólás:

**Aki folyton ezt a könyvet forgatja és olvasgatja,
Elkerüli a szenvedést, s nem sújt rá az ég haragja.**

ELSŐ KÖNYV

A BARÁTOK MEGHASONLÁSA, ELHIDEGÜLÉSE

*Az oroszán és a bika
nagyon jó barátok voltak,
de a sakál megjelent
és máris egymásnak rontottak.*

Valahol messze délen, Mahilá-Rópja városban élt egy gazdag kereskedő, öreg Vardhamána. Vagyonát becsületes, szorgalmas munkával szerezte. De bármekkora is volt a gazdagsága, magában így bölcselkedett:

*Megszerezhetsz mindent pénzzel.
Nyerhetsz vagyont, gazdagságot.
De ha okos vagy, pénzt gyűjtesz és meghódítod a világot.
Mindened van, ha van pénzed, van ezernyi jó barátod,
Okosnak és bölcsnek tartnak s kineveted a világot.*

Összeírta hát minden áruját s egy derűs szép hajnalon felrakodott a szekereire. Valóságos kis karaván lett, mire mindennel elkészült. Az első szekér elé két gyönyörű szerencsebikáját fogta, Szandsivakát, az életerőset és Nandakát, a szívderítőt.

Elbúcsúzott családjától, gyermekeitől, barátaitól és elindult a távoli Matura város felé. Nagyon meleg volt az idő, a karaván lassan haladt, eltikkadtan ballagtak, amikor végre a Dsamna folyó felől hűvösebb szellő áradt feléjük. A bikák is megéreztek, hogy vízhez közelednek, meggyorsították lépteiket és mohón ereszkedtek le a parton. Senki, még Vardhamána sem figyelte a partot, a talajt s mivel vigyázatlanok voltak, mocsaras partszakaszra kerültek.

Szandsivaka, az életerős bika volt a legvigyázatlanabb, s szügyig belesüllyedt a lágy mocsárba. Küzdött a hatalmas állat, már a jármát is összetörte, mire a karavánkísérők kimentették. Az élethalál-küzdelemben a bika annyira kimerült, hogy a mocsár szélén összeroskadt. Vardhamána, a kereskedő szomorúan nézte gyönyörű, kedves állatát és úgy határozott, hogy vár néhány napot, míg az értékes állat talpra áll. Három napja táboroztak már a folyóparton és a bika még mindig csak hevert a sáros parton s a karavánkísérők türelme elfogyott, sutogni kezdtek egymás között, majd a kereskedő elé járultak, hogy tiltakozzanak.

– Uram! Bizonytalan a vidék. Sok oroszlán és tigris kószál az erdőkben s inni idejárnak. Nem kockáztathatod szolgálid és állataid életét, karavánod biztonságát a bika miatt, mert helyes a szólás:

Okos ember nem áldozza a sokat a kevésért.

Nyereség a fontos mindig! Mindent megkapsz te pénzért.

A kereskedő megszívlelte a jó tanácsot és úgy határozott, hogy Szandsivaka mellett két őrző szolgát hagy, ő pedig karavánjával továbbindul. Felrakodtak a szekerekre s a karaván folytatta útját. Mikor már annyira messze voltak a parttól, hogy eltűntek s nem voltak láthatók, a bikaőrzők elbátortalanodtak. Félelem szorongatta szívüket, mert hátuk mögött volt az ezer veszedelmet rejtegető erdő, ahonnan észrevétlenül bármely percben kiléphetett a halál, oroszlánnak álcázva magát. Nem mertek tovább maradni. Szegény Szandsivakát sorsára hagyták és a karaván után lopakodtak. Közel hozzájuk, mégis rejtőzve, hogy észre ne vegyék. Néhány nap múlva abbahagyták a settenkedést és Vardhamána elé járulva hazudtak.

– Uram, szegény bika elpusztult. Utána elégettük, mert tudtuk, te is ezt tetted volna... Vardhamána még szomorúbb lett, szívét mély részvét töltötte el. Sátrába vonult, illatos füstölővel elvégezte a gyászszertartást. Így emlékezett meg róla és elvesztését nagyon soká fájlalta.

Dsamna folyó fölött szellő simogatta a tájat. Éjszaka lehűlt a folyó és a mocsár is, Szand-sivaka lassan magához tért. Kivánszorgott a marasztaló sárból és oda cammogott, ahol zsenge fű zöldjét lengette a szél. Nagyon éhesnek érezte magát, hálásan, szorgalmasan legelgette a kövér, tápláló fűszálakat. Alig telt el néhány nap ismét megerősödött, hatalmas szügyét nekidüllesztette a szélnek és vidáman belebömbölt a világba. Mintha ő maga lenne Siva isten szent bikája, mert helyes a szólás:

*Akit mindig ver az élet,
meg van verve az nagyon.*

*Akit mindig véd az élet,
nem verhetik azt agyon.*

*Egyiket nem oltalmazták,
mégis megáll a lábán,
a másikat féltve őrzik,
mégis púp nő a hátán.*

Bent az erdő mélyén élt az állatok vörösbarna félelmetes királya, Pingalaka, az oroszlán. Egyik napon éppen a szomorúságát akarta oltani a folyónál, amikor meghallotta Szandsivaka bömbölését. Szokatlan, ismeretlen hang volt. Pingalaka nagyon megijedt, de igyekezett eltitkolni kísérei előtt. Gyorsan megtorpant és alattvalóit csatarendbe parancsolta, ő maga lehevert egy fügefa alá.

Az oroszlán és kísérete nyomában most is, mint mindig, ott settenkedett két sakál. Egyiket Karatakának, másikat Damanakának hívták. Apjuk valaha miniszter volt Pingalaka vezérkarában, de a régi nagy méltóságból kiesett és ma már az emlékét is elfeledték. A két sakál is kegyvesztett lett s irigykedve kullogtak az oroszlán nyomában. Most látták Pingalaka intézkedéseit s jelentősen egymásra néztek. Damanaka szólalt meg először.

– Királyunk inni akart a parton. Mi lehet az oka, hogy bár szomjazik, mégis visszafordult? Furcsa helyzet! Mért állította csatarendbe udvarát? Mért hever olyan lehangoltan a fügefa alatt?

– Mi közünk hozzá? Azt teszi, amit akar! – felelte Karataka, majd rövid gondolkodás után hozzátette, mert helyes a szólás:

Fából kihúzta az éket, meg is halt szegény majom!

Mihez semmi közöm sincsen, abba nem avatkozom.

– Hogyan is volt az? – kérdezte Damanaka.

Karataka pedig ott állva egy bokor tövében, mesélni kezdett.

A majom és az ék

Volt egyszer egy kis liget egy nagy város közelében. A liget közepén a városban lakó gazdag brahman faragott fából szentélyt akart építeni. Sok fát hordatott oda és elkezdtek az építkezést. Az építésvezető és munkásai minden délben, mikor az ebédidő elérkezett, otthagyták a munkát, a tér elcsendesedett.

A ligetet szegélyező erdőben majmok tanyáztak s ezek nagy érdeklődéssel lesték, figyelték az emberek szorgoskodását. Egyik alkalommal egy hosszú szál andsana-fából való gerendát akartak a munkások kettéhasítani. A hasadékot khadira-fából való nagyon kemény ékkel tágitották. Ám közben az ebédidő elérkezett, otthagyták a munkát.

A majmok alig várták az emberek távozását, azonnal leugráltak a fákról, rátelepedtek a már elkészült falakra, a deszka-halomra, és

a gerendavégeken bolondos jókedvvel kiabáltak, játszottak.

Az egyik öreg majom – kinek ideje már lejárt – a félig elhasított gerendára ült és a benne lévő éket ütötte, rángatta mindkét kezével. Oly mulatságosnak találta a játékot, hogy teljesen belefelejtkezett. Ez lett a tragédiája. Az ék kilazult, heréje a hasadékba került, s mikor az éket egy utolsó fogással kirántotta, a rés összezárult s a majom belehalt szörnyű kínjába.

*

– Tanulságul mondtam, de megismétlem, mert helyes a szólás:

*Fából kihúzta az éket, meg is halt szegény majom,
Mihez semmi közöm nincsen, abba nem auatkozom.*

– Azért mondom, hogy tudd: semmi közünk a királyunk dolgához. Könnyen élünk, van eledelünk. Mindig találunk valamit, amit otthagytak a nagyok...

Damanaka rosszállóan szólt.

– Az a baj, hogy te csak a hasaddal törödsz. Mert helyes a szólás:

*Aki csak a gyomrának él, magának való bolond,
Árpát kér mindig a kacska, egyebet ő sose mond...*

Karatakát azonban nem lehetett meggyőzni.

– Mi nagyon is jelentéktelen alattvalók vagyunk Pingalaka előtt. Eszemben sincs, hogy dolgaiba avatkozzam, mert helyes a szólás:

*Kis ember tartsa a száját, kérdezetlen ne szóljon.
Eltávozz, mint porban a gyémánt, az elveszett drága kincs.*

– Jaj ne beszélj így! – szól rosszállóan Damanaka. – Elfelejtetted, hogy helyes a szólás:

*Ha kicsi vagy s távol maradsz, ha még hozzá szavad sincs,
Eltűnsz, mint porban a gyémánt, az elveszett drága kincs.*

– Tán valami terved van? – kérdezte Karataka. Damanaka fölvette arcára a bölcs kifejezést, s így szólt:

– Királyunk gondolatai most zavarosak. Udvara is tanácstalan. Hogy mi történik, senki sem tudja... Most odamegyek eléje, hízélgéssel kiveszem a titkát, aztán eloszlatom félelmét. Okos és bátor vagyok!

Karataka csak mosolygott.

– Te oszlatod el a félelmét? Hogyan?

– Sok mód van erre... – válaszolta – hamisság, képmutatás, harc és óvatos várakozás, vagy lesben állás. Soroljam még? Valamelyik ellen felajánlom ravaszságomat s ezzel eloszlatom a félelmét...

– De miből sejtet, hogy királyunk, a félelmetes, maga is fél? – kérdezte Karataka.

– Óh, erre könnyű rájönni. Már Manu is mondta, pedig rég volt, hogy a Manvantara elkezdődött, s ő még előtte járt a Földön. S azóta is helyes a szólás:

A félelem súlyos teher, ha valakin rajta ül.

Nyugtalan a szeme, szája, agya forró, vére hűl.

– Én most bátor leszek, bátrabb, mint valaha. Eloszlatom az oroszlán félelmét. Ha ezt meg tudom tenni, a király a befolyásom alá kerül. Miniszter leszek én, az apám helyett.

– Te akarsz miniszter lenni? – kérdezte Karataka és már nem mosolygott. – Hiszen azt sem tudod, miként szolgálja királyát a miniszter!

Damanakát már nem lehetett eltántorítani tervétől. Vígán vakkantotta: – Én ne tudnám? Hiszen helyes a szólás:

Miben áll a nagy tudomány, miniszter tudja mindahány! Ha királyod hozzád beszél, sokáig élj! – kiáltsd, s ne félj!

– Milyen okos vagy te! – csodálkozott Karataka –, de hát mivel lépsz eléje? – Majd óvatos leszek, mert helyes a szólás:

Magból fa nő, ha hull eső

Beszéd közben szóra szó jó.

– Csak azt teszem még hozzá magyarázatul, a bölcsességet anyám tejével szívtam magamba. Apám pedig azt tanította... de hisz erre neked is emlékezned kell!, hogy csak keveset szabad beszélni. S ha már szólunk, jól válasszuk meg az időt s az alkalmat.

Karatakának még mindig voltak aggályai. – Vigyázz, mert helyes a szólás:

Bátran szólok király előtt! Kemények ők! Okos legyek!

Körülöttük kígyónépség, ők szilárdak, mint a hegyek!

– Igazat szóltál – válaszolta Damanaka. – De amit én tudok, az is igaz, mert helyes a szólás:

Megtudhatod, hogy akivel szemben állsz az vajon milyen?

S ha ezt tudod, emberedet vezetheted kényelmesen.

– Hát ha így áll a dolog – felelte Karataka –, akkor tüstént eredj is és szerencse kíséren utadon.

Damanaka magabiztos volt, főhajrással köszönt Karatakának és kilépett a bokor rejtekéből.

Pingalaka éberén figyelő szeme mindjárt észrevette s odamordult udvarmesteréhez.

– Koppants csak a bambusszal! Úgy látom régi miniszterünk fia szeretne elém járulni. Engedd a közelembe, meghallgatom...

Ahol a bambusz lekoppant, a kijelölt helyen Damanaka leült. Az állatok királya hatalmas körmökkel ékes, óriás jobbát feléje nyújtotta. Nagy megtisztelés volt ez, de még nagyobb az óvatosan figyelő uralkodó szívélyes kérdése.

– Hogy szolgál az egészséged? Régen láttalak!

Damanaka tudta, mi az illem. Elkészített mondókáját elkezdte:

– Uram, királyom! Mért jöjjön az, aki nem hiányzik? Most se jöttem volna, ha nem látom elérkezettnek az időt! Az én hűségem töretlen volt eddig is. A királynak kicsire és nagyra egy-formán szüksége van. A kóró is hasznára lehet, hogy fogát piszkálja vele, hogyne lenne hasznára, akinek lába és szája van! Apám is hűségesen szolgált, királyom. S mert te bölcsen úgy intézkednél, hogy más álljon a helyére, mi, fiai azért mindig hűségesen a nyomodban jártunk. Nem azért tettük ezt, hogy minket helyez vissza apánk méltóságába, hanem mert tisztelünk és becsülünk. Tudjuk, óh hatalmas király, hogy helyes a szólás:

Oda teszik, hová való, drágakövet és szolgát

Homlokékkal nem övezi senki sem lábaszárát.

– És ha a király a homlokékét mégis a lábán hordja s idő előtt elveszíti, vagy elkoptatja, ez nem a homlokék hibája, hanem a királyé. Ez a válaszom, Uram, királyom kitüntető kérdésedre. És csak azzal toldom meg, hogy helyes a szólás:

Ki drágakőt üvegnek tart, s üvegnek néz ékkövet

Elriaszt az maga mellől önérzetes lelkeket.

– Én sakál mivoltomban önérzetes vagyok s mert sakálnak születtem, ezért engem sem lenézni, sem megszólalni nem lehet.

Pingalaka a sakált egy szemvillanással félbeszakította:

– Hagyjuk ezt! Mindegy most, hogy milyenek a képességeid! Az a tény, hogy régi miniszterünk fia vagy. Ez feljogosít, hogy a

kívánságodat kimondd! Halljam hát!

– Van ugyan közölni valóm, de nagyon sokan hallanák, ha most kimondanám. Én úgy tanultam apámtól, hogy helyes a szólás:

Nem titok az soha többé, mit négy fülnél több meghallott,

Megjárta az okos, hogyha hat fül előtt titkot vallott.

Az oroszlán intett. A párducok, tigrisek, farkasok tüstént hátravonultak. Mikor kettesben maradtak, Damanaka megszólalt.

– Láttalak, Uram, királyom, amikor szomjadat oltani a folyó felé indultál. Azt is láttam, hogy megálltál. Aggaszt, hogy mi volt az oka?

Pingalaka zavarba jött és nem válaszolt egyenesen.

– Megálltam! – felelte. – Nem volt ennek semmi jelentősége.

Damanaka ekkor sürgősen visszavonult.

– Ha nem mondhatod meg, kérlek ne haragudj, hogy kérdeztem. Nem lett volna szabad elfelejtenem, hogy helyes a szólás:

Hogy mi illik, mi nem illik, azt az okos megfontolja.

Amit mond és amit beszél, alaposan meggondolja.

A királyt ezzel, úgy látszott, meggyőzte, mert így szólt:

– Úgy látom, te érted a dolgot... Mondd, hallottad azt a rettentő hangot? Damanaka vállat vont.

– Az is valami?

– Olyan nagy valami lehet, hogy legszívesebben elmenekülnék ebből az erdőből.

– Ugyan miért? Miért követnél el ilyen meggondolatlanságot?

Pingalaka a távolba nézett és így válaszolt.

– Ki tudja, milyen óriás érkezett az erdőbe? Ki tudja, milyen hatalmasság az, akinek ekkora hangja van?

Damanaka a bölcsességét csillogtatta:

– Pusztá hangtól megijednél te, az állatok királya? Őseid foglalták el az erdőt s te ilyen könnyen elhagynád? Mily sokféle hang van a világon! Madár, majom, síp és fuvola! Morgás, bögés, ének és kagylótrombita! Számold csak el királyom, bölcsességed és hidegvéred ne hagyjon el, mert helyes a szólás:

Amikor őt megtaláltam, ízes, hájas, azt gondoltam.

Rárontottam, belébújtam, ám csak száraz bőrt rághattam.

– Hogyan is volt az? – kérdezte az uralkodó. Damanaka azonnal mesélni kezdett.

A sakál és a dob

Egy elhagyott csatatéren, feldúlt erdő tépett lombja alatt kerek dob árválkodott. A holttesteket már rég összeszedték, csontok nem fehéredtek ott, csak a dob hevert a törött ágak alatt. Mikor a szél fújta – a lecsüngő ágak odaverődtek a dobhoz. Döngő hang kongott ilyenkor és messze szállt.

Egyszer arra kószált egy csontsovány, nagyon éhes sakál. Meghallotta a hangot s a rémület elvette hangját. Reszketve hallgatott, le kellett ülnie vékony lábaira.

– Az irhám kell mentenem! Jaj nekem! Csak ne lásson meg, ne vegyen észre az a szörnyóriás, akinek ilyen hangja van... ilyen rettentő hangja...

A hang megint kongatott, de nem jött közelebb. A sakál lassan magához tért rémületéből és gondolkodni kezdett.

– Apám és anyám ebben az erdőben születtek. Az ő apjuk és anyjuk fölé is ennek az erdőnek lombja adott védelmet. Elhagyhatom hát én az ősi örökséget? Ha ijedtségemben most elszaladok, késő lesz a szánom-bánom! Mielőtt bármit is tennék, kiszaglászom: honnan jön a hang...

Összeszedte minden bátorságát, legyőzte rettentő félelmét, lassan szaglászva, vizsgálódva közeledett a hang felé. A hátán égnek állt a szőre, mikor a dobot megpillantotta... Figyelte... látta hogy nem mozdul. Közelebb ment és maga is ráütött egyet. A kongó hangtól már nem ijedezett, ujjongva nyalta a száját.

– Csakhogy végre ennivalót leltem! – vakkantotta. – Mennyi hús! Mennyi háj! Mennyi vér lehet benne!

Rárontott tüstént a dobra s a vastag bőrbe mélyesztette körmét, fogát. Egy foga azonnal kitört, de ezzel most nem sokat törődött. Felszakította akkora darabon, amekkorán bepréselte magát. Bent a húst, a hájat kereste, de csak száraz fát talált. Búsan bujt elő a dobból és még búsabban ismételte, hogy helyes a szólás:

Amikor őt megtaláltam, ízes, hájas, azt gondoltam.

Rárontottam, belébújtam, de csak száraz fát rághattam.

*

– Így jár az, aki a távoli ismeretlen hangtól megijed! – fejezte be a mesét Damanaka. Pingalaka király udvarára mutatott.

– Gondolod, hogy csak én ijedtem meg? Nézd! Mindenki benne van a félelem. Hát akkor én hogyan félnék és mondd meg nekem, hogyan legyek bátor?

– Olyan a szolga, mint amilyen az ura. Ne végy te példát róluk, hanem te mutass nekik követni érdemes példát! Szedd össze, Uram, királyom minden bátorságodat! Addig én utánanézek annak a hangnak. Ha jelentésemmel visszatérek majd, bölcsen eldöntheted, hogy s mint cselekedjél! Pingalaka nem akart hinni a fülének.

– Jól hallottam? Te odamerészkedsz?! Damanaka hősies arcot vágott.

– A hű alattvaló nem sajnálja életét, ha királya kedvét keresi! Az állatok királya nagyon meghatódott.

– Menj hát, bátor hősöm! Kísérjen szerencse fölfedező utadon! Damanaka leborult előtte, majd messze hátrált, mielőtt útnak eredt. Amikor eltűnt, az oroszlánt még nagyobb félelem fogta el. Remegve mondogatta.

– Nem cselekedtem helyesen... a sakál nem lehet őszinte, hiszen apját elkergettem a közelemből... lehet... s mért ne lehetne, hogy bosszút forral ellenem. Itt nem is maradhatok tovább! Még ide vezeti az ismeretlen óriást és együttesen törnek rám!... másutt kell várakoznom... keresek rejteket...

Ahogy elgondolta, úgy is tett. Udvarát elküldte s ő elbújva az erdő sűrűjében, lesben várakozott. Damanaka eközben odaért, ahol Szandsívaka legelt. Mindjárt felismerte és ekként gondolkozott:

– Hogy került ide? Bár ez most mindegy! Tökéletesen mindegy! Céljaim érdekében felhasználok... Nagy barátságot melengetek közöttük, majd nagy harcot szítok s közben Pingalakát úgy befolyásolom, ahogy akarom. Mert jól tudom én, hogy helyes a szólas:

Szolga beszédére az úr nem nagyon figyel oda.

De ha bajából kiment, azt mondja: okos szolga.

Ezt mondogatta magában, míg Pingalaka rejtekhelyét szimatolta. Mikor az oroszlán a sakált közeledni látta, úgy tett, mintha cseppet sem lenne izgatott. Damanaka is közömbös arccal járult királya elé s mint az előbb, most is leült.

– Láttad-e az óriást? – kérdezte tőle Pingalaka. A sakál bólintott és az oroszlán tovább faggatta. – Valóban láttad?!

– A király előtt csak igazat szabad szólni!
– Nos, akkor úgy látszik, csakugyan láttad, mert én a királyod vagyok. De mert király vagyok, azt is tudom, hogy az a csodaóriás azért nem bántott téged, mert észre sem vett, olyan kicsi vagy.

Damanaka szerénykedett.

– Eltaláltad, óh, nagyuram! Hatalmas ő, én hitvány vagyok. Ám mégis – ha te is akarod, uram – szolgálddá teszem a hatalmas ismeretlent.

Az oroszlán nagyot sóhajtott, szíve máris könnyebben dobogott. – Elég erős, elég ravasz vagy, ha ezt valóban véghez tudod vinni.

– Ha valakinek esze van, nincs előtte lehetetlen, mert helyes a szólás:

Többet ésszel s nem erővel, ezt mondják az okosok.

Egy kis egér többet tehet, mint százszámra lovasok.

Pingalaka királyi fenségében kiegyenesedett. Kegyesen nézett Damanakára.

– Az óriást békességében hozd elém! Ha ezt békességesen el tudod intézni, diplomata mivoltodról adsz bizonyítványt. A jó diplomatának pedig minisztereim között a helye. Ez a határozatom, te pedig cselekedj!

Damanaka szemében vörösen csillogott a diadal. Tüstént a bikához osont, észrevétlenül megközelítette és rákiáltott:

– Óh, te balga Bika! Mily vakmerő vagy! Hogy merészelsz egész álló napon át ily durva hangon, ily erősen bömbölni?

Pingalaka, az erdők királya megtiltja ezt neked!

Szandsivaka meglepetten nézett a hang irányába. – Kicsoda üzent nekem?!

Damanaka rosszállóan kérdezte.

– Lehet, hogy él a világon, aki Pingalakát, az oroszánt ne ismerné?! Hát ha eddig nem ismerted, majd a magad kárából okulhatsz! Ott áll, egész felséges udvarával a nagy fügefa alatt! Szandsivaka busa nagy feje bánatosan lehorgadt.

– Úgy látszik, meg kell halmom! – bömbölte fájdalmasan. – Pedig oly szép volt itt az élet! De úgy látom, te jószívű vagy, Beszéld rá uradat és királyodat, hogy tűrjön meg itt és ne bántson.

Damanaka dölyfösen bólintott.

– Úgy látom, életbölcsséget tanultál! Ezt minden valamirevaló teremtménynek tanulnia kell! Tehát várj rám, én jóindulattal vagyok irántad. Megkísérlem, hogy a királyt megengeszteljem. Szandsivaka nagy bánatos szemével bámult a tovaszaladó sakál után és nem bírva fékezni nagy indulatát, hatalmasat bömbölt utána.

Mintha Damanaka vinné a szörnyű erejű hangot, minden visszhangjával együtt a király elé. Feszülten várakozott az udvar s már ismét csatarendben állt.

– Uram, királyom! – lihegte a sakál a nagy futás után –, ha tudnád, mily magas vendége van a birodalmadnak! A magasztos Siva isten küldte ide legelni háta bikáját! Alig mertem megszólítani. Kérdésemre az felelte, hogy Siva, a magasztos, ezt az erdőt választotta ki nekem, hogy itt kedvemre legeljek, bömböljek és heverjek. Dsamna folyót egész hosszában nekem adta, hogy ahol kedvem tartja, ott oltsam szomjamat! A folyót, az erdőt mindenestül nekem ajándékozta, hogy játsszam, ahol akarok...

Pingalaka király torka ijedtében összeszorult.

– Óh, hogy én erre nem gondoltam! Miként is lehetne, ha nem így?! Fűevő, szelíd bika a magamfajta teremtmények között! Siva akarata és védelme nélkül már rég elpusztult volna itt! Remélem, nem bántottad meg?

– Siva őrizzen tőle! Nagyon óvatos voltam. Úgy gondoltam, ha Siva bikán lovagol, az ő magasságos hitvese, Csandiká, oroszlán hátán száguld át a világon. Azt mondtam tehát, hogy te vagy ez az oroszlán és ezt az erdőt régen-régen Csandiká ajándékozta neked. De nehogy félreértsen és szent haragra gerjedjen, azonnal hozzátettem, ha Siva isten ideküldött, biztosan azért tette, mert tudta, hogy Uram, királyom szívesen látott vendége leszel! Jöjj velem, hozzávezetlek, hogy testvéri szeretetben az időt vele töltsd. Együtt morogjatok, együtt ordítsatok, együtt bömböljete, ha úgy hozza kedvetek. A bika barátságosan bólintott, de előbb – úgymond – járuljak eléd és határozott ígéretet kérjek tőled, hogy semmi baja nem történhet.

Pingalaka nagyon meghatózott s nagy melle dagadt a büszkeségtől. Kihúzta magát és így szólt:

– Tudós miniszterem vagy! Ennél okosabban akkor sem szólhattál volna, ha az én parancsomat teljesíted, mert szívem szerint beszéltél! Most menj vissza és közöld vele, hogy semmi baj nem érheti erdőmben, hol királyi méltóságom és akaratom számára teljes biztonságot ad. De egyben ő is biztosítsa számomra, hogy személyemet nem kell védenem az ő felgerjedő haragjától. Ha ezt megígéri, azonnal vezesd elém.

Damanaka tisztelettudón meghajolt és visszahátrált a miniszterek és tanácsadók között. Az-tán futásnak lendítette lábait. Szíve úgy kalapált a mellében, majd kiugrott. De nem a fáradtságtól, hanem az örömtől, mert látta, hogy a király bízik benne és tervének első részét sikeresen vitte véghez. Mikor azonban a bikához ért, letörölte arcáról az örömet, szertartásosan közeledett feléje és így szólt.

– Szandsivaka! Örvendj velem! Uram és királyom megesküdtött, hogy nem lesz bántódásod! Azt parancsolta nekem, vezesselek hozzá! Bátran jöhetsz. Az ő szeretete biztonságot jelent számodra. Csak egyet ne feledj. Az én ügyességem és jóindulatom vívta ki számodra a királyi kegyet. Ha velem egyetértésben maradsz, nem jársz rosszul. Miniszteri méltóságom mindenkor erősséget jelent számodra is, mert helyes a szólás:

Bárkinek is vagy a fia, bárki vagy az udvarnál,

Jól vigyázz, mert Dantila is elbukott egy szolgánál.

– Hogy is volt az? – kérdezte Szandsivaka. Damanaka pedig lehasalt a fűre és mesélni kezdett.

Dantila és Górambha

Volt egyszer egy pompás város, Burdvan. Gyönyörű épületei voltak: aranyos csillogású templomai, smaragdzöld erdői, tarka piacai. Nagy pompában élt a város királya. Különböző városokkal, államokkal virágzó kereskedelmet folytatott s ezeket a nagy hasznokat jelentő üzleteket Dantila ügyes keze, a dúsgazdag brahman bonyolította le. Mert nemcsak ügyes, de eszes is volt, intézkedései egyformán jót hoztak királynak, polgárnak, sőt még az idegen államoknak is. Hozzá hasonló szakember nem volt több a király udvarában. S ez nem volt könnyű feladat, hiszen helyes a szólás:

Ha a király javát nézed, vigyázz! meggyűlöl a nép.

Ha a nép érdekét véded, kiderül az ellentét.

Megtalálni nagyon nehéz az arany középutat

Hát még akit király és nép becsül s keresve kutat.

Pedig ez így volt hosszú éveken át. Burdván városának kereskedelmét Dantila bölcsen irányította. Nem is volt már fiatal abban az évben, amikor nagyobbik leányát férjhez adta.

A fényes, pompás városban fényes és pompás volt ez a nagy esemény. Hivatalos volt az esküvőre az egész város nemes polgársága s egész udvarával együtt maga a király is megtisztelte ügyes, hűséges alattvalóját azzal, hogy a szertartáson részt vett.

Mikor a szertartás végetért, Dantila házába vezette a királyt és boldog büszkeséggel mutogatta kincseit. Ezalatt a vendégek helyet foglaltak az asztaloknál. A legelőkelőbbeknek terített asztalok egyikénél a király szolgája – Górambha terpeszkedett. Dantila – amikor meglátta – haragra gerjedt és gallérjánál fogva kilökte a házából.

Górambha megalázottan, szégyenkezve ballagott haza és bosszút forralt. Nem volt nyugalma. Mindig azon törte a fejét: hogyan árthatna Dantilának. Egy éjszaka jó ötlete született, úgy érezte, ha ezt végre tudja hajtani, Dantila ragyogó ege egyszerre beborul. Alig várta, hogy megvirradjon.

A király még ágyán szendergett, ő ott tett-vett az ágy körül s mintha magában beszélne, halkan motyogni kezdett.

– A király se aludna ilyen nyugodtan, ha tudná, hogy a királynét Dantila ölelgeti... A király szeméből kiröppent az álom, megragadta a szolga torkát és rákiáltott.

– Mit mondtál? Dantila a királynét ölelgeti?!

Górambha erre is felkészült s most úgy tett, mintha álmos és ijedt lenne, dadogva válaszolt.

– Fenséges királyom! Életem is halálom is a kezedben van... Szenvedélyesen szeretem a kockajátékot! Egész éjjel játszottam! Sokat veszítettem... most félig alszom még, azt sem tudom, mit beszélek! Kegyelmezz, uram!

A király elengedte a szolgát, de a fullánk benne maradt. Tudta jól, hogy Dantila szabadon jár-kél a palotában s azt is, hogy a szolgák mindent látnak és hallanak. Valószínűnek tartotta, hogy Górambha nem álmában beszélt, hanem az igazat mondta. Hiszen a

részeg és az álomlátó könnyen kikotyogja titkait... s hogy milyenek a nők – nagyon jól tudta. S nemcsak tapasztalásból, hanem mert helyes a szólás:

*Óh, te nő, te állhatatlan! Ide kacsint, oda szól!
Kit választ hát? Hová gondol? Tudja ő ezt nagyon jól!
Kedves szíves valahánya, ha alkalom másra nincs,
Erényes is tisztességes! Valóságos drága kincs!*

A király szíve beteg lett, gondolatait megmérgezte a hajnalban elsuttogott rosszindulat. Nem bírta beszélni Dantilával s néhány keserves nap után látni sem akarta, kitiltotta a palotából.

Dantila nem tudta, mire vélje a dolgot. Megdöbbsen a király kegyének elvesztésén s mintha a lába is gyökeret eresztett volna, úgy állt a kapu előtt. Ám Górambha nem bírta kárörömével, nevetve odarikkantotta a kapuörnek.

– Hej! Hallottátok-e? Dantila a király kegyeltje volt éveken át. Büntetett és ajándékozott! Jó lesz, ha vigyáztok és nem utasítjátok el, mert ti is úgy jártok, mint én! Megfogja gallérotokat és kipenderít!

Dantila mindjárt tudta, honnan fúj a szél.

– Ki más okozhatta az egészet? – gondolta – Górambha! Becstelen, hitvány szolga! Ez a bosszúja. De ha én most bosszúra bosszúval válaszolok, ő ismét kieszel valamit...

Amíg hazaért, azon törte a fejét, hogyan hozza helyre a történeteket. S amint leszállt az est, elküldött Górambháért és házába invitálta.

– Óh, te kedves Górambha! – szólt hozzá.- Hallottam megjegyzésedből, hogy neheztelsz rám. Úgy látszik, nem értettél meg! Én nem azért dobtalak ki akkor a házamból, mert a rangodat kifogásoltam, hanem mert a tanácsadók asztalához ültél, hol királyi titkok hangoztak el. Nézd, szeretetem és megbecsülésem, – no meg a jóvátételem – jeléül, neked ajándékozom ezeket a szép ruhákat. Teljék bennük örömed...

Górambha szívét is, arcát is öröm ragyogta át. Ilyen szép ruhái még sohasem voltak. Lelkesedéssel és vidáman kiáltotta.

– Uram! Dantila! Ne haragudjunk egymásra! Ezzel a megtiszteléssel jóvátetted azt a nagy szégyent, melyet rám hoztál... Én is jót teszek veled. Tudod, okos és használható vagyok.

Bebizonyítom előtted, hogy így van, azzal, hogy a király kegyét visszaszerzem számodra.

Még meg is ölelték egymást s a szolga büszkén, elégedetten távozott. A palotában szobáról szobára járt. Nem bírt aludni, alig várta a reggelt. Amikor aztán ott rakosgatott a még szunnyadó király ágya mellett, mintha magában beszélne, halkan motyogta.

– Érthetetlen előttem, mért eszik az uralkodó uborkát, ha az illemhelyre megy...

A király pedig azóta mindig figyelte, mit beszél a szolga, most tüstént felugrott, torkon ragadta Górambhát és rákiállt.

– Ostoba szolga! Micsoda szemtelenséget beszélsz?! Mikor láttál te engem uborkával illem-helyre menni?!

Górambha erre is felkészült. Alázatosan, kétségbeesést színlelve rogyott térdre a király előtt.

– Fenséges királyom! Életem is, halálom is kezedben van! Szenvedélyesen szeretem a kockajátékot. Egész éjjel játszottam és sokat nyertem... Most félig vagyok csak fenn, félig aluszom! Azt sem tudom, mit beszélek...

A király megvetően elfordult. Visszafeküdt az ágyára s így elmélkedett.

– Még ilyet! Hogy én uborkát eszem az illemhelyen! Ha ez ilyen képtelen hazugságokat beszél össze, akkor az sem lehet igaz, hogy Dantila a királynét ölelgeti! S én emiatt az ostoba beszéd miatt leghasználhatóbb miniszterem üztem el magam mellől! Elűztem. Igazságtalan voltam és még kárát is vallottam, mert máris rosszabbul mennek ügyeim.

Mikor felkelt, új rendelkezéseket adott ki. Dantilát visszahívta és engesztelésül saját királyi ruhatárából drága ruhákat és kincses házából értékes ékszereket választott számára. Visszahelyezte régi méltóságába s közben egyre mondogatta magának, hogy helyes a szólás:

Bárkinek is vagy fia, bárki vagy az udvarnál

Nem biztos, hogy okosabb vagy egy fecsegő szolgánál.

*

A sakál elhallgatott, Szandsivaka is csendben maradt és kérődzött, aztán morogva, dörögve szólt. – Értettem, Damanaka! Értettem!

Legyen úgy, ahogyan akarod!

A sakál máris sarkon fordult és intett a bikának, hogy kövesse. Úttalan utakon csörtetett végig a hatalmas állat a kicsi után.

Nemsokára megérkeztek a tiszásra s ebben a pillanatban Szandsivaka hátán a szőr ijedtében égnek meredt. Ott állt a király a fügefa alatt s kissé tágabb körben az udvari nép...

Sok idő azonban nem maradt a félelemre, Damanaka az uralkodó elé ült. – Uram, királyom! Teljesítettem parancsodat!

Szandsivaka tisztelete jeléül a földet kaparta és meghajolt. Pingalaka félelmetes karmokkal ékes jobbát a bika felé nyújtotta és barátságosan megkérdezte.

– Elmesélnéd, barátom, hogyan kerültél ide a birodalmamba, hol ember sem jár?

A bika röviden elmondta, hogy mi történt vele. Elbeszélése közben Pingalaka, a „gazdám” megnevezés alatt mindig Siva istenre gondolt, ezért jóindulata cseppet sem halványodott.

– Itt mellettem biztonságban élhetsz – mondta végül. – Szabadon járhatsz-kelhatsz, mert védelmem alatt tudhatod magad. Csak nagyon messze ne távozz tőlem, mert tudod, alattvalóim hússal táplálkoznak...

Szandsivaka meglegedése jeléül elbömbölte magát, erre meg Pingalaka idegesen megrán-dult, szőre felborzolódott, ám csak egy pillanatig. Mikor aztán félelmét legyőzte, a bikával együtt ügetve, udvara kíséretében lementek a folyóhoz, hogy szomjukat oltsák. Megnyugodva és megkönnyebbülve hozta Pingalaka újabb intézkedéseit. Az uralkodás nehéz terhéből Damanaka és Karataka hátára rakta át a rendfenntartás és büntetés jogát, ő pedig az új és méltó barátjával együtt heverészett és jóízűen beszélgetett. Lassanként kicserélték bölcsességüket.

Szandsivaka nagyon okos, tanult bika volt. Nem hiába forgatta az életbölcsesség könyveinek lapjait. Ezért aztán már néhány nap múltán észre lehetett venni, hogy Pingalaka mennyit tanult tőle. Kezdte levetkőzni erdei szokásait és művelt, felsőbbrendű szokásokat vett át. Mindig kettesben voltak, alattvalóit távol tartotta a király és még Damanakát és Karatakát sem engedte közelükbe.

Ebből különböző hátrányok keletkeztek. Az állatok elégedetlenkedni kezdtek, hiányzott a király ereje, tekintélye,

kevesebb élelem került eléjük s ami azelőtt elő sem fordulhatott – most széthúztak az állatok. Külön utakon jártak és marakodtak egy-egy jó falatért. Csavargásaik során előfordult, hogy egymást is megsebezték. Mert helyes a szólás:

*Tőle ha már semmit sem vár, elhagyja erős urát
szolganépség, mint madarak lombfahullott száraz fát.*

A két sakál is sokat éhezett. Lesoványodtak, elszomorodtak és sunyin villogó szemükkel lopva az oroszlán felé sandítottak.

– Hát ezt nem gondoltam! – mondta Damanaka. – Nézd mennyire érvényesül Szandsivaka tanítása. Ha ez sokáig tart még, királyunk megeszi a füvet. Udvara máris elcsavargott. Itt tenni kell valamit!

– Igen, valamit tenni kell – ismételte Karataka. – Szólnod kellene a király előtt, mert így minden felelősség bennünket terhel. Mert helyes a szólás:

*Elefántok és tevék a jó útról letérnek,
Ha gazdájuk másra figyel, vagy sátorban henyélget.*

– Te is hibás vagy, Mért kellett ide hoznod? Mért avatkoztál a király dolgába?

– Igazad van! – felelte Damanaka. – Hibás vagyok. Úgy jártam, mint az egyszeri sakál, hát helyes a szólás:

*Sakálnak az lett a veszte – kosok közé bemászott
Borbélyné meg: megjárta, hogy Takácsnéval komázott.*

– Hogyan is volt az? – kérdezte Karataka.

Damanaka behúzta vékonyát, leereszkedett az avarra, úgy kezdte el a mesét.

Akik póruul jártak

Egy nagy hegy oldalában, sűrű erdő rejtekében magányos csendes kolostor állt. Nem volt sok lakója, csak néhány kolduló barát. Ezek közül egyik, akit Déva-sarmannak neveztek, az évek alatt lassan meggazdagodott. Pénzt gyűjtött, s mivel senkiben, még a többi barátban sem bízott, apró zsákocskáját sohasem tette le, éjjel-nappal a hóna alatt tartotta. Tapasztalta saját gondján, hogy gond a pénzgond, ha van, azért, ha nincs, azért.

Egyik kolduló útján a barátot egy ágrólszakadt szegény pária figyelte, majd kileste, hogy pénze van s azt is, hogy hol rejtegeti.

Elhatározta csendben, magában, hogy a pénzt megszerzi. De hogyan? – Magas a kolostor fala, erős a kapuja, nem lehet betörni. De minden helyzetre van megoldás! A szerzetes is levetheti még előttem ruháit, csak okosnak kell lennem, hogy megbízzon bennem és tanítványául fogadjon.

Ettől kezdve mindig a barát útjába került, illedelmesen köszöntötte a szenteknek és a risiknek kijáró tisztelettel.

– Dicsőség Siva istennek!

És mindig meg is érintette homlokát, mellét, két vállát, két karját és lábait, amint az előírás parancsolta. Egyszer aztán megszólította a barátot.

– Tiszteletreméltó uram! Rövid ez a földi lét az örökkévalóságban! Elfolyik az ifjúság, mint a hegyi forrás vize. Olyan a férfikor, mint a szalmaláng, máris itt az ősz, a tovasuhanó felhőárnyék. Olyan a házaselet is. Szerelem, barátság, gyermeknevelés. Rájöttem én mindenre! Taníts meg, uram, miként vigyem át hajómat a földi élet nagy tengerén? – fejezte be és könnyeit törölgette.

A barát meghatódott.

– Boldogok azok, kedves gyermek, akik az élet földi örömeitől már ilyen fiatal korukban elfordulnak. Mondd, mi a neved?

– Asadha-bhuti a nevem...

– Asadha-bhuti. Te, gyermekem, ifjúságod teljében megtalálhatod a nagy megnyugvást. Mert nagy az áldozatod. Öreg korukban sokkal többen eléri a megnyugvást, amikor testi erőik már rokkantak. De aki ifjúságát és fiatal erejét Siva istennek ajánlja, annak áldozata nagyon kedves az ég előtt. Ha bölcsen akarod hajód kormányozni, akkor azt mondhatom, legjobb útitársad a vezeklés. A vezeklők közt nincs különbség szudra (rabszolga), csandála (pátia), vagy brahman (felső kaszt) között, ha vezeklővé leszen. Haját befonja, testét hamuval szórja be és Siva beavatását várja... tegyél így te is...

Asadha-bhuti – a pária – a barát lábaihoz borult és alázatosan kérte:

– Tiszteletreméltó uram! Légy hozzám megértő, engedd, hogy melletted maradjak! Déva-sarman lehajolt és vállait illette.

– Állj fel, gyermekem! Jöjj utánam. A kolostorba ugyan be nem engedhetlek, mert vezeklő vagy és társas élet már nem való a vezeklőnek. De ott áll egy szalmasátor a kapu előtt, abban ellakhatsz... Asadha-bhuti ügyes csirkefogó volt, így felelt hát:

– Fontosabb az elkövetkezendő élet a mainál, melynek nagy része már úgyis eltelt. Déva-sarman maga mellett tartotta a csavargót és oktatni kezdte. Az pedig szolgáltatta őt, köszvényes lábait, sajgó derekát nyomogatta, teát készített, ha úgy kívánta. A kolostorhoz érve aztán elváltak és csak a nappalok bizonyos óráiban találkoztak. A csavargó minden egyes találkozásnál megfigyelte a pénzeszsákocska helyét s azt, hogy a barát egy pillanatra sem teszi le. Türelme lassanként elfogyott, vezeklés-bűnbánat helyett így gondolkozott.

– Bizony, nem bízik bennem... mit tegyek? Megöljem? Megmérgezzem? Vagy egyszerűen csak hátulról leüssöm? Hogyan vegyem el a pénzét?!

Már-már tette került sor, amikor a kolostor elé vendég érkezett. A jövevény üzenetet hordott szét az egymástól távol álló kolostorokba.

– A Tisztulás ünnepe közeledik, tiszteletreméltó Déva-sarman – kiáltotta s azt is megmondta, a barát hova menjen és mikor induljon.

Asadha-bhuti elhalasztotta gyalázatos tervét, a barát pedig derűs lélekkel készülődött az útra. Nemsokára elérkezett az indulás ideje és Asadha-bhuti a szerzetessel tartott. Mindjárt másnap egy sebes folyóhoz értek, s mivel nagy meleg volt, a barát elhatározta, hogy megfürdik. Egy bokor mögött levetkőzött, pénzeszsákocskáját lopva köntösébe rejtette s miután Asadhi-bhuti lelkére kötötte, hogy a ruhákra gondosan ügyeljen, mélyen bement a folyóvízbe. A csavargó csak erre várt. Átkutatta a ruhákat, elvette a pénzt és amilyen gyorsan vinni tudták a lábai, elinalt visszafelé az úton.

Déva-sarman pedig nyugodtan hűsölt, fürdött a folyóban. Kellemes volt és hűvös a víz – jól érezte magát. De nemcsak ezért maradt oly soká, hanem mert elszórakozott azon amit látott. A parton két kos dulakodott. Előbb csak kihívóan nézték egymást, aztán acsarkodni kezdtek, majd leszegett fővel rontottak egymásnak s felvérezték homlokukat.

Egy sakál lesett rájuk a közeli bokorból. Amikor a vérszagot megérezte, közelebb ment és arra sompolygott, amerre elcseppenő vért talált. A kosok nagy dühvel verekedtek, a sakált észre sem vették. De a barát a vízben ülve azt gondolta:

– Ha ez a vigyázatlan sakál a kosok szarva közé kerül, szétlapítják.

A sakál mind közelebb merészkedett, mind több vért nyalt fel a földről, míg végül teljesen megvadult és mit sem törődve a veszedelemmel, az egymásnak rontó kosok közé vetette magát, s egy pillanat alatt vége lett.

Déva-sarman pedig azt gondolta: – Lám csak! Igazam lett!

S miután a viadal befejeződött, kijött a vízből és visszatért ruhájához, de a vezeklőt sehol sem látta. Tüstént átkutatta ruháit és pénzét sem találta. Keservében panaszosan kiáltozott, majd átkokat szórt rá és elindult a tolvaj nyomát keresni.

A nyomokat azonban már sehol sem találta és az alkonyat is közeledett, amikor egy faluba érkezett. A falu szélén egy férfi és egy nő jöttek szembe vele, a helybéli takács volt és a felesége. Mindketten az alkohol rabjai voltak, most is a kocsmá felé tartottak, hogy szomjas torkukat öblögessék. Csakhogy Déva-sarman ezt nem tudta s megszólította őket.

– Napnyugta hozott a falutokba. Fogadj be vendégül éjszakára a házádba, a faluban egy lelket sem ismerek. Lelked javára szolgál, ha nekem a szerzetesnek szállást és vacsorát adsz, mert helyes a szólas:

Vendéget, ha hoz az este, fektesd le és el ne küldjed,

Ezen dől el – megnyered-e, vagy elveszted üdvösséged.

A takács nem valami nagy örömmel és szívéllyességgel, de mégis csak azt mondta feleségének:

– Menj vissza a baráttal! Adj neki lábvizet, vacsorát és fekvőhelyet. Maradj otthon vele, én továbbmegyek és viszek neked is pálinkát.

Azt lehetett volna várni, hogy a takács felesége mérgelődik majd, hogy nem mehet az urával. De nem így történt. Talán még jobb lett a kedve tőle, mert udvarlójára gondolt, a régi mondást dúdolgatta, mert tudta, hogy helyes a szólas:

Nem jár az ember kint az utcán, ha fogy a Hold s fú a szél.

Férj ha távol, ablak tárul, kikapós nő vígan él.

Ezért aztán Déva-sarmant tüstént megetette, lábvizet tett el éje, s egy rozzant ágyat mutatott neki és máris az ajtóhoz libbent, friss kendőt csavart magára s visszaszólt.

– Tiszteletreméltó Barát! Mindjárt itt leszek, te csak vigyázz a házra. Barátnőm érkezett a városból, csak pár szót váltok vele...

Csakhogy alig perdült ki az udvarra, beleütközött az urába, aki máris italosan, pálinkásüveggel tántorgott hazafelé. Az asszony azonnal visszafordult, ledobta ünneplő kendőjét s a házban várta urát. De a takács nem volt annyira részeg, hogy ne vette volna észre és ne fogott volna gyanút. Úgyis hallott már egyet s mást a felesége hűségéről. Most gyanúja beigazolását látta, és durván megragadta az asszonyt.

– Te becsstelen pára! – ordított részegen. – Most elcsíptelek! Hová készültél? Az asszony siránkozott.

– Mit beszélsz nekem, te goromba alak! Részeg vagy! Ki sem tettem a lábam a házból! Te küldtél haza! ..

A takácsot a tagadás még jobban felbőszítette, fütyköst ragadott és elverte az asszonyt s közben kiáltozott.

– Régen tudom, mit művelsz! Azt hiszed, nem hallottam?! Nesze, te jómadár!

Még ezután se csillapodott le haragja, fogta a jajveszékelő asszonyt, odacipelte egy cölöphöz és egy erős kötéllel hozzákötözte. S mint aki jó és alapos munkát végzett, ágyához botorkált, belezuhant és mély pálinkamámorba merült.

Elcsendesedett a ház, a takácsné sírása is elhallgatott, amikor megérkezett a barátnő, a borbély felesége. Üzenetet hozott. Előbb hallgatózott s amikor meghallotta a takács horkolását, odament a cölöphöz.

– Vár az udvarlód! – súgta. – Ott van a szokott helyen. Menj hozzá... A takácsné keserves sírása megint felverte a csendet.

– Hogyan mehetnék?! Nézd meg, milyen állapotban vagyok! Menj te, és vidd az üzenetemet, hogy nem mehetek...

– Ugyan, ne számárkodj! Vár ám a legény!

– Hiába vár! Nézd meg, milyen erősen lekötözött a férjem! Itthon van, részegen alszik és bármely pillanatban felébredhet!

– Dehogy ébred! Bepálkázott, most horkol. Reggelig eltart a mánia. Kioldom a köteleket, te kötözz oda engem magad helyett, aztán eredj....

– Jó! Ha vállalod...

Megint csend lett. A kolduló barát azonban nem tudott aludni. Egyszer látja, hogy a takács felébredt. Némileg kijózanodva, eszébe jutott a lekötözött asszony. Békülni akart s ezért odaállt eléje s így beszélt hozzá:

– Ha megígéred, hogy megjavulsz, kioldom a köteleket...

A borbély felesége nem mert válaszolni, félt hogy a hangja elárulja. A takács megismételte szavait. A borbélyné még mindig nem mert válaszolni. A takács harmadszor is elmondta a bocsánatkérés-félét, de mikor látta, hogy válaszra sem méltatják, részeg haragjában beszaladt a házba, kihozta borotváját és egy nyisszantással levágta a borbélyné orrát.

Az asszony még sikoltani sem mert. A takács, miután bosszúját kitöltötte, sarkon fordult s morogva, átkozódva ismét lefeküdt.

Hajnal felé tért vissza a takácsné.

– Hamar jöttem? – kérdezte. – Emberem nem ébredt fel közben?

– Oldj el hamar – nyögte a borbélyné. – Nincs orrom, levágta az az örült részeg! Engedj hamar, hogy hazafussak!

Ismét megtörtént a helycsere, a takácsné el is aludt a cölöphöz kötözve, Reggel a férje ébresztette fel. Odaállt eléje és hatalmasat ráripakodott.

– Megjött-e már a hangod? Vagy talán még erősebben megbüntesselek? Levágjam a füledet is?! De az asszony fölényesen szólt.

– Szerencsétlen mákvirág! Azt hiszed, önkényeskedhetsz velem? Ha igaztalan voltál hozzám és én erényes vagyok, akkor az istenek most nyomban ragasszák vissza az orromat a helyére, mivel ártatlanul oly sokat szenvedtem az éjjel.

A takács csak állt előtte, de a homályos sarokban nem látott jól. Ám a takácsné nem volt rest, szívbemarkoló hangon újra felkiáltott.

– Óh, Istenek! Tegyetek igazságot! Jaj, te ember, nézz ide! Ebben a pillanatban az orrom a helyére került! Istenek! Istenek! Te ember! Nézd meg, egész az orrom!

A takács tüzet csiholt, s fényénél nézte meg felesége orrát, melyet éppen olyannak talált, amilyen rég volt. Ha nem lett volna előtte a vértócsa, mely a borbélyné orrából folyt, azt hitte volna, hogy csak álmodta az egészet. Ennek láttára nagy félelem fogta el, nyomban eloldozta felesége kötelékeit és az ágyához támogatta. Azt sem tudta miként járjon kedvébe.

Déva-sarman csak a fejét csóválta s úgy gondolta, helyes a szólás:

Hol a férfi, ki túljárna ravaszkodó nő eszén?

Hazugságból él ő mindig, hűtlenség: dísz a fején.

S még azt is gondolta: a hibák tárháza a nő! Hamisságok fészke! Ingoványok örvénye! Föld, amelyben megbízhatatlanság terem s nektár, amelybe mérget kevertek! Elhamarkodva cselekszik mindahány és csalárd boszorkányságnak gyűjtőkosarai ők! S ha a férfi oly botor, hogy egyet közülük magához vesz, megérdemli, hogy kijátsszák és megcsalják!

A borbélynét nagy veszteség érte. A fájdalomtól és a hiúságát ért csapástól csaknem elpusztult. S még csak nem is jajgathatott, mert legnagyobb gondja az volt, hogy a maga szerepét hogyan leplezze. Az éjszaka hátralevő részét egyedül töltötte, mert a borbély a rádza udvarában borotvált. De reggel, mikor hazatért, az asszony igyekezett elrejtetni arcát. Ez is könnyebben ment, mint gondolta: a borbély csak bekiabált a küszöbről, adja ki a többi borotvát tartalmazó tokot, hogy tovább folytassa munkáját, oda mehessen a polgári házakba, ahova hívták.

Az asszony merészet gondolt, A tokból csak egy borotvát vett ki és kidobta az ura lába elé. A borbély méregbe jött és visszavágta. Az asszony csak erre várt. Égre tartott karokkal, sikoltva rohant az utcára és jajveszékelve sikoltozta!

– Jaj nekem! Jaj nekem! Az uram levágta az orromat, pedig én soha nem adtam rá neki semmi okot, nem ártottam neki!

A szomszédok mindjárt poroszlóért futottak, a borbélyt lefogták és a feleségével együtt a bírák elé vitték, a szomszédok pedig tanúskodtak:

– Igazságtalanul bántalmazta és csonkította feleségét a borbély! Szolgáltassanak igazságot a bírák!

A bírák vallatták a borbélyt, de az nem tudott mit mondani. Ő sem tudta, hogyan történt. S mivel nem is védelmezte magát s az asszonyra sem mondott senki semmi becstelenséget, kimondták rá az ítéletet!

– A borbély bűnös! Húzzátok karóba!!

Déva-sarman látta, mint viszik a vesztőhelyre a borbélyt, s látta, hogy az asszony konoksága sem törik meg, előállt tanúskodni.

– Álljatok meg, Bírák! Ártatlan ez az ember! Nincs annak semmi bűne. Ha már senki sem szól mellette egy jó szót sem, hát hallgassatok meg engem és gondoljatok arra is, hogy helyes a szólás:

Sakálnak az lett a veszte, kosok közé bemászott

Borbélyné meg megjárta, hogy a takácsnéval komázott.

A bírák felfigyeltek rá és megkérdezték: – Hogy is volt az?

Erre Déva-sarman mindent elmondott amit látott és hallott.

Vallomása után a bírák a borbélyt felmentették s a borbélynének büntetésből még a fülét is levágták.

A kolduló barát nagyon sokat tanult ezen útján. Nem is bánta már, hogy pénzét ellopták tőle, ennél nagyobb baj is érhetne volna. De közben arra is rájött, hogy csak hiú öröm volt a pénz-gyűjtése. Fölkerekedett hát és könnyű szívvel indult tovább, hogy a Tisztulás ünnepére odaérjen.

*

– Hát ezért mondtam – fejezte be Damanaka a mesét, – hogy helyes a szólás:

Sakálnak az lett a veszte, kosok közé bemászott

Borbélyné meg megjárta, hogy takácsnéval komázott.

Karakata csak a fejét rázta.

– Egyet nem értek! Déva-sarman tudós, szent férfiú volt! A tolvaj pária mégis hogyan csaphatta be?

Damanaka így válaszolt.

Visnu isten is lépre ment, oly csalárd volt a takács

Istent játszott a szerelmes, s nyergelt Garuda-madárt.

– Hogy is volt az? – kérdezte Karakata, mire Damanaka még hosszabbra elnyújtózott és tovább mesélt.

A királylány és a takács

Élt valahol egy nagy városban két jó barát, a takács és a bognár. Barátságuk még gyermekkorukban kezdődött s férfikorukban sok közös munkában, mulatságban eltéphetlenné edződött. Egyszer mindketten egy nagy ünnepségen vettek részt, melyet Visnu isten tiszteletére rendeztek. Sok idegen volt a városban s a nagy forgalomban egyszerre megláttak egy hatalmas, sötét bőrű elefántot. Az elefánt hátán, selymek, bársonyok és gyöngyös függönyök közt, csodálatosan szép lány utazott a templom felé a zarándoklók sorában. A lányt és elefántját díszes ruhákba öltözött nagyurak kísérték és ksatriják (harcosok) tartották tőle távol a tömeget. A király lánya volt s mikor a takács meglátta, Káma isten szerelem-tüzétől lánggra lobbant a szíve. Mintha villám sújtotta volna le, úgy terült el barátja lába előtt, remegett, sápadozott, alig bírt lábra állni.

A bognár nagyon szerette barátját s most aggodalommal telve kérdezte tőle, mi lelte? A takács szomorú volt s így válaszolt.

– Mindig a barátom voltál! Most nagy szolgálatra kérlek! Rakass máglyát számomra és bocsáss meg nekem, ha valaha ellenedre tettem valamit...

A bognár szeme könnybe lábadt.

– Mi az oka ennek, barátom? Mondd el nekem őszintén, s ha mód van rá, segítek rajtad...

– Rajtam senki sem segíthet! Rakass máglyát, hadd pusztuljak el!

A jó barát nem tágított.

– Öntsd ki előttem szíved bánatát, S ha úgy látom, valóban nem lehet segíteni rajtad, akkor veled együtt én is meghalok!

A takács legott elmondta szívfájdalmát.

– Az a lány az oka és a delfin-jelvényű Káma isten végzetes akarata. Azóta sajog a szívem annyira, hogy ezt már nem is tudom elviselni.

A bognár előbb megijedt, aztán hamar megtalálta a vigasztaló megoldást.

– A király lánya! De még ha így is áll a dolog, még mindig jobb, mintha nagyobb baj lenne. Bízzál bennem s még a mai napon megláthatod szerelmedet...

A takács lehetetlennek tartotta ezt és elkeseredetten legyintett.

– Csak áltatsz engem. Hiszen lehetetlen számunkra, hogy bejussunk a palotába! Örök állnak mindenütt, s a kiráylány lakosztályához még a szellő is csak lopakodva jár!

– Megfogadtam, hogy segítek rajtad – mondta konokul a bognár.

Aztán máris munkához látott. Könnyű, száraz ardsuna fából gyönyörű Garuda-madarat ácsolt. Kereket is készített hozzá, mellyel a fagarudát mozgatni lehetett. Emberi karokat helyezett szárnya alá. melyek buzogányt, kagylót, korongot és lótuszvirágot tartottak. Mellére ragyogó dia-démot illesztett. Mindez Visnu isten és szent madarának jelvénye volt. Amikor elkészült, olyan szép lett, hogy elállt a lélegzetük. Aztán megtanította a takácsot arra miként kell felülni rá, miként kell a kerekét mozgásba hozni, hogy a madár repüljön. Tanácsot is adott:

– Eredj a lányhoz Visnu isten alakjában. A hetedik emelet nagyon magasan van, el sem lehet hinni, hogy földi ember fölrepülhet oda. Azt gondolja majd, Visnu vagy és engedelmes lesz... Nagy volt a kockázat, de a takács életét adta volna a lányért. Mikor leszállt az éj fölrepült a madárral és beszállt az ablakán.

– Ébredj, lányka! – szólította megejtő hangon –, a tengerből keltem ki, hogy hozzád jöjjek. Elhagytam Laksmi istennőt, a feleségemet, mert fölfedeztelek a tiszteletemre rendezett mai ünnepen. Megszerettelek! Eljöttem, hogy szerethesselek...

A lány csodálkozva kelt ki az ágyából és megilletődötten állt előtte. Alig bírta megszólalni.

– Óh, Magasztos! Hogyan illenék én Tehozzád?!

A takács nagyon boldog volt a lánnyal. Ettől kezdve minden éjszaka fölrepült ablakába s oly gyorsan suhantak az éjszakák, mint az álom.

De semmi sem maradhat titokban ott, ahol sok ember lakik együtt. Egy napon észrevette egy szolga, másnap már többen tudtak róla, míg végül a király fülébe is eljutott. Felháborodva küldte a királynét, hogy kérje számon lányától, ki jár hozzá. Anyja kérdésére a lány pirulva vallotta be nagy szerelmét Visnuval.

Ezen az estén a palota minden ablakában lesben álltak és úgy figyelték a Garuda-madár hátán érkező Visnut. Mikor meglátták, a király öröme és büszkesége leírhatatlan lett.

– Nincs boldogabb ország a világon az én országomnál! Nincs boldogabb ember nálam! – kiáltott fel és megölelte feleségét. – Isteni vőm hatalmával uralmam alá vonom az egész világot! Ettől kezdve napirenden voltak a határsértések keleten, nyugaton, északon és délen minden szomszéd állammal. Ennek nem is lehetett más vége, mint ami lett. A szomszédos uralkodók szövetséget kötöttek egymással és nagy hadakkal támadták meg a királyt. Csakhogy a király nem is akart mást, tehát nem esett kétségbe. A királynét kéréssel küldte lányához.

– Leányom vagy s Visnu a vőm. Ellenségek támadtak birodalmamra, panaszd el férjednek szorongattatásomat. Kérd, hogy ellenségeimet, melyek a te ellenségeid is, semmisítse meg.

A lány elmondta atyja üzenetét, mire a takács eképpen válaszolt.

– Te, feleségek legszebbje... ne nyugtalankodjék szíved! Atyád parányi ellenségeit egyetlen kardcsapással szétzúzom.

Ezt mondta és tovább szerette a lányt, másra nem is tudott gondolni. A harc tehát tovább dúlt, az ellenségek az országba özönlöttek. Nem maradt többje a királynak, mint a magas falakkal körülvett királyi város. S bár isteni vejét szemtől szembe még nem látta, áldozatait mindig felküldte lánya szobájába: a pézsmát, mirhát, kámfort, aloét, különböző illatszereket. Ruhákat is a legszebbekből, ételek legjavát és az italok legnemesebbikét.

Egy napon az áldozatok mellé jött a legrettentőbb üzenet, aminek hallatára a takács fehér lett mint a fal.

– Elfogyott az élelem. A ksatriják nemzetségének fiai ezernyi sebből véreznek! Ha nem segítesz rajtam, Uram, a város holnap elesik...

A takács gondolataiba mint a villám, úgy hasított bele a felismerés.

– Ha a város elesik, szerelmesemet nem látom soha többé. Ki tudja, milyen sors vár mindkettőnkre. Ezt pedig nem élném túl. Famadarammal, fegyveremmel a harcolók fölött meg kell jelennem. Talán csodának tartanak, Visnu isten jelenlététől megretten az ellen s a király ksatrijai legyőzhetik a győzőt... mert helyes a szólás:

*Kígyót mérgesnek gondolják, ha jól felfűjja magát:
Rémülettel kikerül a fogatlan vén kobrát.*

– Ha pedig elpusztulok s betelik végzetem, akkor sem járok rosszul. Következő életemben látom majd önfeláldozásom eredményét.

Elhatározása után megnyugodott s a reszkető lány fejét a mellére vonta. Egyetlen szerelmes sóhajtásnak tűnt a búcsú éjszakája. Hajnalban aztán az utolsó keserves csók után így szólt:

– Jól figyelj, szerelmem. Atyádnak azt üzenem, ha felkél a nap, nyissa ki a város kapuit és rontson az ellenségre. Garuda-madarammal elrepülök felettük és harci erejüket megbénítom. Azért teszek így, mert ha villámmal sújtanám atyád ellenségeit, valamennyi lelke az én egembe szállna. Ezért úgy rendezem majd, hogy menekülés közben érje őket a halál. Tehát atyád ne féljen, mert vele leszek. Reggel megindult a harc.

A király hitt az üzenetnek, maradék hadával kirohant az ellenségre, a takács pedig felkészült a halálra. Lelkét Visnu istennek ajánlotta és íjával – Garuda-madara hátán – készen állt, hogy a legalkalmasabb pillanatban elszálljon a harcolók felett.

Ám ezalatt mi történt az égben?

A magasztos Visnu isten előtt nincs titok. Ismeri a múltat és a jövődőt. Ismeri az emberben élő lelket, mely belőle, az örökéletből való. Láttá azt a lelket is, aki most a takács testében él s azt is tudta, miért közeledett ilyen fondorlatosan szerelméhez...

Maga elé rendelte valóságos – élő – Garuda-madarát.

– Tudod-e, mi történik kettőnk nevében a király birodalmában?

– Óh, Uram! Félszemmel figyeltem őket!

A Magasztos jóságosan elmosolyodott.

– Takácsunk ma bizonyosságát adta önfeláldozásának.

Most halálra készen, megtisztulva áll és alkalmas pillanatra vár. Nézz előre és lásd, mi történne, ha mi nem segítenénk. Kiváló harcosok rohanják meg a maroknyi – kapukat kitáró – védekezőket. Nyilaktól találva a takács is lezuhanna! És ha elesik, annak mi is kárát valljuk, ma-daram, mert azt látják odalenn lelkem gyermekei, hogy Visnu isten és Garuda-madár a ksatrijákkal folytatott küzdelemben elvesztek...

– Uram! Istenem! Óh, ez valóban így lenne! S ha így lenne, ki fordulna hozzád imájával, kérelmével, szeretetével, ki borulna le előtted ezután?...

– Eredj hát! Szálld meg a famadarat! Én pedig megerősítem a takácsot, hogy az ellent legyőzze! Dicsőségünk csak így maradhat meg az emberek előtt!

A takács állt a vártán!

Nézte a harcoló sereget s egész testében reszketett. Ám egyszerre hős bátorság és erő áramától bösz haragra gerjedt, s elszántan indította el famadarát.

S a madár – mintha megelevenedett volna – zúgva hasította a levegőt. Az oroszládként harcolók kezéből kiesett az íj, bénultan hullottak a földre. A király maroknyi serege aztán gyorsan elbánt velük.

Talán még vége sem volt az ütközetnek, máris szállt az áldozati füst. Illatával megtelt a levegő, a város minden épkézláb ember Visnu istennek vitte ajándékát.

A takács is leszállt a város főterén. Nappal még senki sem látta madarát, most tüstént felismerték és a király elé vezették. Ott töredelmesen bevallotta vétkét és halálra váltan várta az ítéletet. Az uralkodónak megtetszett a leleményes, bátor ifjú, a lánya jó híre is veszélyben volt, mit tehetett mást, hozzáadta a leányát.

A két ifjú szerelmes pedig boldogan élt nagy szerelemben, míg meg nem halt.

– Hát ezért mondtam, hogy helyes a szólás:

*Visnu isten is lépre ment, oly csalárd volt a takács
Istent játszott a szerelmes s nyergelt Garuda-madárt.*

*

Karataka megnyalta a száját, nagyon éhes volt. Szomorúan sóhajtott. – Nekünk is ki kellene valamit találnunk...

– Majd kitalálok valamit – mondta Damanaka. – Tudod, milyen okos sakál vagyok. Ne félj! Miként megszereztem Szandsivakának királyunk kegyét, úgy el is veszem tőle. Mert nagyon is helyes a szólás:

*Harcos nyila egyszerre csak egy élőlényt ölhet meg,
egy Jó gondolat lenyilazhat királyt, kormányt, szerelmet.*

– Nagyobb okosság kellene ahhoz, hogy ezeket széjjel szakítsd, mint amennyi neked van. Hogyan tudnád őket egymástól elidegeníteni?!

– Nem tanultad meg apánktól, hogy sokszor erősebb a gyenge az erősnél? Mert helyes a szólás:

Ravaszsággal sokra mehetsz, erőd hogyha nem is nagy.

Álnok kígyó elpusztulhat, ha körmönfont varjú vagy.

– Hogyan is volt az? – kérdezte Karataka. Damanaka pedig új mesét mondott.

A kígyó és a varjú

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy kedves varjúpár.

Nagyon magas fára rakták fészüket és ott költötték ki tojásaikat. Alig bújtak elő a tojásból a pelyhes fiókák, a fa odvából kibújt egy csúf fekete kígyó, felkúszott a fészekig és elnyelte a fiókákat. Nagyon sírt, a szegény varjúpár s bánatukkal a sakálhoz repültek és sírva kérdezték.

– Mit tegyünk? Találj ki, kérünk, valami okosat. Hiszen ez az alattomos állat bármikor kijöhet és akárhány pelyhes kicsinyünk lesz, mindig felfalhatja őket. De még mi is elpusztulhatunk, ha éjszaka tör ránk...

A sakál elgondolkozott, aztán vigasztalóan így szólt:

– Az a fontos, hogy ne keseredjete el. Majd kitalálok valamit. Legegyszerűbb az volna, ha megölnénk a kígyót, persze nem erővel, mert hogy is bírnánk vele, hanem csellel... mert helyes a szólás:

Csellel könnyen legyőzheted – bár gyenge vagy – ellened,

Mert cselnél nem is lehetne hatásosabb fegyvered.

Öreg gém is mind megette a sok kicsi s nagy halat,

Míg egyszer csak rák ollója hosszú torkán megakadt.

– Tessék? Hogyan is volt az? – kérdezte a varjú-apa. Az ágon ülő varjúpárnak a sakál mesélni kezdett.

A gém és a rák

Volt egyszer valahol a sűrű nádas közepén egy tó. Sok – sok vízi lény élt abban a tóban. Ember soha nem járt arrafelé, ezért a vízi lények elszaporodtak és – idő előtt – csak kevés pusztult el közülük. A sok-sok hal és rák közt sok öreg élt.

A madarak is előregedtek itt, nem vadászott rájuk senki. Legöregebb a hosszú nyakú gém volt. Annyira öreg volt, hogy nem is bírt már békákat és halakat fogni. Sovány és gyenge lett, rosszul

is látott már. Ott álldogált fél lábon a nádas szélén, könnyeket sírva. Úgy érezte, nemsokára meghal, nem sokáig bírja már az éhezést.

Ekkor egy rák szólította meg.

– Kedves gém, miért sírsz? Miért nem szerzel táplálékot magadnak? Csak elnézegetem amint itt állsz és éhezel...

A gém elszégyellte gyengeséget, ezért így szólt.

– Hát jól láttad.... Bizony sírok és nem eszem többé soha egy picike halat sem, mert meghalni akarok...

– Meghalni? – kérdezte a rák.

Kérdését sokan meghallották, mert megálltak a halak, a békák, érdekelte őket a különös párbeszéd, mert eddig a gém soha nem állt szóba velük.

– Meghalni bizony – ismételte a gém és sanda pillantást vetett a lába körül nyüzsgő halakra, majd ravaszul hozzátette –, nem akarom megérni azt a rémséget, amiről nem rég hallottam.

– Mit hallottál? – kérdezték egyszerre többen is.

– Azt beszélik a csillagtudósok, hogy tizenkét esztendeig tartó szárazság következik nem-sokára. Ez a tó, hiszen úgyszincs benne sok víz, kiszárad. Itt nőttem fel, itt voltam ifjú és boldog. Nem bírom elviselni még a gondolatát sem, hogy látnom kell majd, miként pusztul el minden, ha kiszárad a tó...

– Óh – szörnyülködtek a rákok, békák, meg a halak. – Mi lesz velünk? A gém így folytatta.

– Vannak olyanok, akiket rokonaik vagy barátaik a sekély vizű tavakba visznek át. Akik száraz talajon tudnak járni, maguk vándorolnak át. Minden tó minden lakója tudja a szörnyű valóságot, csak itt nem tudja senki. Vagy tudta már valaki?

A békák és a halak szétvitték a szörnyű hírt, most minden víziállat odasietett, hogy a gémet kérdésével ostromolja. Legtöbben azt tudakolták: van-e valami módja a menekülésnek. A gém most már élénkebb lett.

– Hogyne volna! Nem messze innen van egy sokkal mélyebb és nagyobb tó. Az még kétszer tizenkét száraz esztendő alatt sem apadna el. Ha valamelyikőtök menni akar, a hátamon szívesen elviszem oda.

Lett aztán erre nagy öröm. Jöttek a teknősök, halak, gyíkok, rákok és mind, mind menni akart. – Én is megyek, én is! – kiáltozták

valamennyien.

S az éhes, ravasz gém először egy nagy kövér halat vett szárnyára s ügyesen egyensúlyozva elszállt. De nem messzire. Egy lapos sziklára leereszkedett s a vergődő, szárazra került halat nyomban felfalta. Így tett napokon keresztül. A vándorlásra, költözésre elősereglett vízi lények közül előbb a nagyokat, kövéreket válogatta ki, később a kisebbekkel is megelégedett.

Amikor egy-egy útvjáról visszatért, hosszú meséket talált ki arról, milyen szép a nagy tó s milyen boldogan élnek ott az áttelepítettek és még honvágy sem gyötri őket, amiben igaza is volt...

Kövér lett a gém, meghízott és megfiatalodott. Már meg is unta a sok halhúst, valami egyéb finom falatra áhítozott, amikor a rák ismét megszólította.

– Gém barátom! Állj meg egy szóra! Szeretnék én is elmenekülni. Vigyél már engem is! A gém megkívánta a rákhúst.

– Nos ülj a hátamra. De aztán jól megkapaszkodj!!

Felrepültek. A rák erősen kapaszkodott, ollójával a gém tollát szorította. Közben kíváncsian nézelődött. Egyszerre nagy csonthalmot pillantott meg. Amikor közelebb értek, azt is látta, hogy ezek egymásra dobált halcsontok. Szörnyű gondolata támadt.

– Messze van még a tó? – kérdezte a gémtől.

A nagy madár, ereje tudatában nagyképű lett. Azt hitte, szárazon a rák épp oly tehetetlen lesz, mint a halak voltak. Gúnyosan hátrakiáltott.

– Mit keresel? Tavat? Ha-ha-ha, te rák! Inkább tarts bűnbánatot, mert itt az utolsó órád... Már majdnem földet értek, amikor a rák kétségbeesésében szétnyitotta ollóját s a gém szép karcsú nyakát egy nyisszantással elvágta. Az öreg gém egy pillanat alatt meghalt, lezuhant, ám a rák nem sokat időzött mellette. Ollójába fogta a gém hosszú nyakát és elindult hátrafelé. Hosszú idő telt el, míg a kis tóhoz ért. A parton még mindig várták a gémet, akik menekülni szerettek volna, s nagyon meglepődtek, amikor a rákot meglátták.

– Itt a rák! Itt a rák! – kiáltozták. – Talán honvágy gyötört, hogy visszajöttél? – Lehetett is – nyöszörgött fáradtan a lesóványodott rák.

– Hol maradt a gém? Már nem költöztet bennünket? A rák előrántotta a nád közül a gém nyakát.

– Itt van a vén betyár! Megöltem! Mert ha el nem pusztítom, ő öl meg engem – és elbeszélte mindazt ami történt, s amit látott. A vízi lények elnémulva hallgatták, majd sietve szét-széledtek, hogy a gém árulásáról és haláláról mindenki értesüljön.

*

– Hát csak azért mondtam – fejezte be a sakál –, hogy helyes a szólás:

*Öreg gém is mind megette a sok kicsi s nagy halat,
Míg egyszer csak rák ollója hosszú torkán megakadt.*

– Így kellene nekünk is cselekednünk, csak sajnos nincs barátunk a rákok között. Hogyan tegyük ártalmatlanná a kígyót?

A sakál rövid gondolkodás után újra megszólalt.

– Sok a gazdag és gondatlan ember! Közel a királyi vár. Menjetek, szerezzetek valami csillogó ékszer. Aztán lassan repüljete vissza. Olyan lassan, hogy a titeket üldöző emberek ne tévesszenek szem előtt. S amikor már ott lesznek az üldözők is a ti fátok alatt, dobjátok az ékszer a kígyó odújába. Az emberek erre majd megölik a kígyót, hogy az ékszer visszaszerezzék, ti pedig azontúl biztonságban élhettek.

A varjak szót fogadtak. Elrepültek a tóhoz, ahol a királynő és udvarhölgyei mindig fürödtek, és a kedvező pillanatra vártak. Aztán egyszer a lerakott gyönyörű ruhák és ékszerek közül az apavarjú felkapott egy szikrázó, csillogó láncot, s a közeli fára röppent. Az őrködő szolgálok utána futottak, és lármázva, hadonászva követték a fáról fára szálló madarat. A varjú odaért a saját otthonához, s amikor a fa alatt feltűntek az üldözők, a kígyó fészkebe dobta az ékszer. Azután fürgén a másik fára röppent, ahol a varjúfeleség várta. Onnan nézték végig miként húzták ki a kígyót a fa odvából, és miként verték agyon.

– Nem megmondtam? – fejezte be Damanaka a mesét –, hogy helyes a szólás:

*Ravaszággal sokra mehetsz, erőd hogyha nem is nagy,
Álnok kígyó elpusztulhat, ha körmönfont varjú vagy.*

Tehát, ne kételkedj bennem, mert ha feleannyira lennék is okos, mint amennyire az vagyok, a ravaszságomat is elővehetem még, de különben is helyes a szólás:

Ha ravasz ő, – nem számít, hogy kicsire vagy nagyra nőtt,

Oroszlán eszén is túljárt, nyúl győzte le, nem az őt.

– Hogyan is volt az? – kérdezte Karataka, és Damanaka folytatta a mesemondást.

A nyúl és az oroszlán

Hatalmas erdőség terült el nem messze innen, mielőtt kivágták a fáit, s várost építettek a helyére.

Az erdő uralkodója ragyogó szépségű, szép szőrű oroszlán volt, ki HŐS-nek, Bhászurakának hívatta magát. Ez a gyönyörű oroszlán nem annyira hős volt, mint inkább kegyetlen és vérszomjas. Mivel a maga erejénél nagyobb erőt nem ismert el, akár éhes volt, akár nem, az útjába kerülő állatokat válogatás nélkül széttépte.

Ezt nem tűrték tovább az erdő lakói, s egy napon küldöttséget menesztettek eléje. A küldöttség tagjai a bivaly, a vaddisznó, a mókus, a nyúl és az antilop voltak. A hatalmas uralkodó elé érve tisztességtudóan köszöntek, s köztük a legtekintélyesebb – a bivaly – előadta kérésüket.

– Uram, királyom! Reszket a mi szívünk a félelemtől. Rettegünk már a szélben zizzenő falevéltől is. Legszebb fiaink, virágzó lányaink esnek áldozatul hősiességednek. Alattvalóid kérését terjesztem most eléd, hogy egyezzel meg velünk. Ne öldököld húséges alattvalóidat. Ezután inkább minden nap eljön hozzád közlünk egy, aki életét eledelül neked felajánlja. Így neked több időd marad a heverésre, mi pedig nem élünk örökös rettegésben és nem pusztulunk el irtó-hadjárataidban, mert helyes a szólás:

Aki népét nyomorgatja, szegény lesz az egy napon.

De ki népét gyarapítja, bizony gazdag lesz nagyon. ne

Alattvalóit a király ne irtsa, mint ellenét,

Hatalmát gyengíti ezzel, kockáztatja mindenét.

Bhászuraka, az oroszlán belátta, hogy igaz a szólás. Ígéretet is tett, hogy ezentúl fékezi indulatát, s végül a küldöttséget nyomatékosan figyelmeztette.

– Minden nap kell ennem! Tehát minden nap jön valaki, hogy megegyem. De haragomat fel ne gerjesszétek, mert kiirtom az erdő egész népét!!

Megtörtént az egyezés. Az állatok most már nyugodtan kóborolhattak, legelhettek, nem kellett félniük. A rettenetes étvágyú király elé reszketve, rettegetve jöttek el azok akik feláldozták magukat a közösség védelmében. Ha pedig nem akadt jelentkező, sorsot húztak. Egy napon a nyúlra került a sor.

Reszketett a nyúl minden porcikája. Éppen kölykei voltak, védelmeznie kellene az almot. De nem ellenkezhett. Még el sem búcsúzható szeretteitől, tüstént indulnia kellett. Ment, ment a szerencsétlen, amíg figyelő szemeket érzett a hátán. Aztán leült hátsó lábára, hegyezte füleit, úgy figyelte a szelet, hátha valami mentő gondolatot fújna feléje. De nem jött semmi. Továbbment, és közben azon törte a fejét, hogyan tudná ő elpusztítani az oroszlánt... Amint így tépelődött, elvétette az utat és olyan területre tévedt, ahol még sohasem járt. Kerek, alacsony kerítést vett észre, s mivel úgys késlekedni akart, odament. Az alacsony fal mély kutat vett körül, benn sötétben csillogott a víz, s visszatükrözte a nyúl fejét. Ebben a pillanatban tudta már, mit kell cselekednie.

Közeledett az est, mire az oroszlán elé érkezett. Az morogva, villogó szemekkel járt fel-alá a tanyáján.

– Kiirtom az erdőt! – dühöngött, mert nagyon korgott a gyomra. Már el is indult volna, ha reszketve, topogva nem áll eléje a nyúl.

– Na te jómadár!! – üvöltött rá torkaszakadtából. – Máskor úgy sietsz, hogy senki utol sem ér. No várj csak! Egyetlen csapással kioltom életed! Te leszel az étvágygerjesztő, mert ma még megtizedelem az erdőt!...

A nyúl a félelemtől dadogva szólt.

– Várj, óh legkedvesebb királyom! Csak addig kérem türelmedet, míg elmondom, hogy nem tiszteletlenségből jöttem ily későn... Ma reggel ötven indultunk el, de amint jöttünk utunkat állta egy rettentően nagy és erős oroszlán. Oly nagy és erős volt, hogy olyat még nem is láttunk. Elfutottunk előle, ám ő utánunk eredt. S egyszerre idegen helyen torpant meg a lábunk, egyenesen az oroszlán tanyájára futottunk ijedtünkben. Négy társamat felfalta. Amikor éhségét csillapította, engem kivallatott, hogy kinek az uralma

alatt élünk. Én elmondtam, mily hős és hatalmas vagy, és éppen hozzád indultunk, hogy magunkat felajánljuk neked eledelül... Micsoda?!, kiáltott fel bőszen, s azt mondta, nem te vagy itt – óh Uram – a király, hanem ő, s ha ezt kétségbe vonod, akkor állj ki vele mérkőzésre. Azt a parancsot adta nekem, hogy vezesselek hozzá, hogy eldöntsétek ki a hős és ki a bátrabb úr az erdőben. Ezért, csak ezért késtem, óh király! Bhászuraka még nagyobb haragra gyúlt.

– Hhha! – fújta mérgében –, hol az a betolakodó?! Vérét ontom, és széttépem a kutyát!

– Vára van annak, óh királyom! Ha gyávának bizonyul, és nem mer előjönni onnan, akkor nem tudod legyőzni, mert helyes a szólás:

*A bírák rég megmondották: ha megijed a rabló,
Várába vonul ő, úgy ég a talpa alatt a tapló.*

– Hol az a vár?!

– Elvezetlek, uram, fuss utánam! – s odaérve a nyúl a kútra mutatott. A dühtől elvakult oroszlán odaugrott, föléje hajolt, s a vízben meglátva a maga képét, nagyot ordított, melyre a kút visszhangja felelt.

Bhászuraka gyilkolási ösztönétől félőrülten vetette magát saját képmására, és ott pusztult el, az erdei állatok legnagyobb örömére.

*

– Ezért mondtam, hogy helyes a szólás:

*Ha ravasz ő, nem számít, hogy kicsire vagy nagyra nőtt,
Oroszlán eszén is túljárt, nyúl győzte le, nem az őt.*

Hosszú ideig elgondolkodott a két sakál s nagy sokára mondotta Damanaka.

– Én is okos és ravasz vagyok. Most elmegyek, s a sok mesén felbuzdulva összeveszítem Pingalakát Szandsivakával.

Karataka megvakarta girhes oldalát.

– Hát ha képes vagy rá, kísérjen szerencse utadon!

Szandsivaka épp ekkor állt fel Pingalaka mellől, s kedves pihenőhelyüket, a fügefa tövét otthagya, legelni indult, Pingalaka egyedül maradt, s amikor Damanakát meglátta, nagyon megörült, s feléje mordult.

– Rég nem láttalak!

– Nem hiányoztam neked, királyom! Most sem jöttem volna, de elérkezett az az idő, amikor el megint szükséged van rám. Hitvány kis állat vagyok, én jó uram, de azért mindent meghallok, és mindent tudok, amit hallanom és tudnom kell.

Pingalaka gyanútlanul kérdezte.

– Szólj bátran... mit akarsz, miniszterem? Damanaka bátran kimondta.

– Szandsivaka veszélyes lett számodra. A múltkor, amikor egyedül legelt, odamentem hozzá, s akkor így szólt: Most már kiismertem az oroslán erejét és gyengeségét. Kivárom a kedvező alkalmat, megölöm őt. Én leszek az erdő ura, te pedig kísérem és oltalmazom, a testőröm.

Pingalaka nem akart hinni a fülének. Alig bírt szóhoz jutni. Nagyon megszerette a bikát. – El sem hihetem! Leghűségesebb barátom és szolgám ő...

Damanaka úgy tett, mint aki biztos a dolgában.

– Óh uram, királyom! Van-e olyan szolga a világon, aki ne szeretne úr lenni?

– Nem hihetem azt, amit mondtál. Még ha lett volna is vétkes gondolata, én megbocsátom...

– Ezt a kegyességedet vette észre Szandsivaka, ezért bízta ennyire el magát! De én nem is tudom, óh király, mily kiváló tulajdonságokat fedeztél fel benne? Nagy teste és nagy ereje van, ez igaz. De ha segítséget várnál tőle, csalódás érne, mert a bika a húst és a vért nem szereti. Még a vérszagtól is messze megy...

Ám Pingalaka elhárította Damanaka áskálódását, mondván, hogy helyes a szólás:

Ha dicsértél valakit, véleményyt ne változtass

Maradjon – mit mondtál róla, állhatatlannak ne hass!

– Éppen te eszközölted ki számára a legteljesebb biztonságot! Nem is ölhetem meg azt, aki nálam menedéket kapott! Hiszen Brahman isten sem tehetett mást, kötötte a maga alkotta törvény akkor is, amikor csalódott Taraka démonban. Emlékezz rá, ezt mondotta:

Tarakát bíz én emeltem dicsőségre mellettem,

Brahman vagyok, lássam kárát, ha mérges fát neveltem.

– Hogyan emelhetném én akkor karmaimat Szandsivakára?

– Nem bírálak, királyom, csak sajnállak, hogy ilyen jó vagy és megbocsátó, jobbot nyújtod annak, aki ellened tör. Az a szolga, aki a hatalom felét ravaszsággal vagy képmutatással már félig megszerezte, megszerzi a másik felét is, ha alkalma lesz rá... Láthatod, máris mi az eredmény! Elhanyagoltad miatta a kötelességeidet, udvaroddal, alattvalóiddal nem törödsz. Úgy átnevelt téged a bika, hogy már nem is akarsz ölni. Ha pedig ezt nem teszed, alattvalóid éheznek és elpártolnak tőled. És ha elpártolnak, egyedül mihez kezdesz? Nagyon összebarátkoztál vele, pedig nem ismered eléggé. Meg kellett volna előbb ismerni őt, mielőtt ily szoros lett a barátságok, hiszen régi és helyes a szólás:

A poloska miatt halt meg a tetű idő előtt,

Be ne fogadj senkit, ha nem ismerd meg őt jól előbb.

– Mit mondasz? – kérdezte Pingalaka. – Hogyan is volt az? Damanaka pedig mesélni kezdte.

A poloska meg a tetű

Nagyon, nagyon régen élt az a király, akiről a mese szól. Volt ennek a királynak egy szép baldachinos ágya, s az ágy állandó lakója egy lassú tetű volt, akit e tulajdonsága miatt Mandaviszar-pininek neveztek. Ha megéhezett, az alvó királyhoz mászott és megcsapolta vérét. Így éldegélt a tetű hosszú ideje már megelégedetten, amikor az ágyba új vendég érkezett. A jövevény egy tüzes poloska volt, kit épp e tulajdonsága miatt Agni-mukhanak neveztek.

Mikor összetalálkoztak, a tetű nagy aggodalommal fordult hozzá. – Menj innen oda, ahonnan jöttél, míg észre nem vesznek!

A poloska halk, de öblös hangon tiltakozott.

– Nocsak, nocsak! Ilyen szíves fogadtatásban még nem részesültem. Nem félsz, hogy a következő születésed után ezért keservesen megfizetsz? Azt sem kérdezed, hogy mit akarok és miért jöttem?

– Nem bizony! – suttogta a tetű. – Csak minél hamarabb távozz innen!

– Már pedig én maradok! – mondta határozottan a poloska. – Sok ember vérét ízleltem már, de királyét még soha! Ő annyira drága és finom ínycséget eszik, nagyon finom lehet a vére. Bele kell

nyugodnod, hogy házad vendége leszek, s hogy ennivalódat meg kell osztanod velem...

A tetű látta, hogy tehetetlen a nagyhangú poloskával szemben, aki izgalmaiban már szagokat is bocsát ki magából. Ezért így szólt:

– Hát nem bánom, maradj itt egy éjszakára és ízleld meg a király vérét. De csak akkor szabad ezt elkezdened, ha a király már aluszik és horkol. Vigyázz mohó tüzes ajkadra, mert mindkettőnk vesztét okozhatod!

– Jól van, Mandaviszarpini – fogadkozott Agni-mukha. – Úgy teszek majd, és el nem indulok előbb, minthogy erre jelet nem adsz nekem.

Eközben a királyt a szolgák levetkőztették és lefektették. Fáradt volt a király, csakhamar az álom és ébrenlét határán ringatózott. A poloska türelmetlen volt, nem várt tovább, és utat keresett a király inge alá. Aztán nagyot harapott. A király felkiáltott, és kiugrott az ágyából. A szolgák pedig tüzetesen átnézték az ágyat, a takarót, lepedőt, párnát. A poloska gyors lábaival az ágy végéhez futott, de a tetűt a szolgák megtalálták és agyonnyomták.

*

– Hát ezért mondtam, hogy helyes a szólás:

A poloska miatt halt meg a tetű idő előtt,

Be ne fogadj senkit, hanem ismerd meg őt jól előbb.

Pingalaka csak a fejét csóválta, de Damanaka egyre tovább erősködött.

– Öld meg, király a bikát, különben ő öl meg téged. Hiszen helyes a szólás:

Idegenek közé állt ő, fajtáját megtagadva,

Meghalt tehát a kék sakál, a szegény Csandarava.

– Hogyan is volt ez? – kérdezte Pingalaka.

Damanaka egyet-kettőt legyezett farkával, aztán új mesébe kezdett.

Csandarava, a sakál

Egy nagy város szélénél hatalmas kiterjedésű erdő terült el. Ebben az erdőben élt Csandarava, az üvöltő sakál. Rettentő étvágya volt.

Egyszer, mikor falánkságát nem bírta kielégíteni az erdőben, besurrant a városba. De nem jutott messzire, mert a házőrző kutyák megéreztek a szagát és megtámadták. Menekült Csandarava, amerre látott, de mindenütt kutyák kaptak belé és nagyon összemarták. Amikor már minden utat elzártak előle, csak egy nagy ház nyitott ablaka maradt előtte szabadon – nem teketóriázott, a beugrott, és mindjárt egy nagy tartályba esett, amelyben vízben oldott indigó ázott.

Amikor a sakál kimászott a fadézsából, teljesen kékre festődött a bundája. Ettől úgy meg-változott. hogy saját anyja sem ismert volna rá. A kutyák sem szaglászta, nem ismerték fel, s így tépetten bár, de mégis kimenekült a városból. Csakhogy izgalmában eltévesztette az irányt, a város másik oldalán jutott ki egy másik erdőségbe. Kékre festett bundájában különösen nézett ki.

A nagy vadon állatai éppen tanácskozásukat tartották, amikor a sakál odatoppant. Amikor megpillantották, nagyon megijedtek, ahányan voltak, annyi felé szaladtak szét. Igazuk is volt, mert helyes a szólás:

Nem ismerjük faját, lelkét, nem ismerjük mivoltát

Térjünk hát ki okosan és figyeljük bátorságát.

Csandarava szeme felvillant, amikor az állatok félelmét meglátta, s gyorsan utánuk kiáltott.

– Hová szaladtok? Mért féltetek tőlem? Engemet Brahma isten két kezével teremtett, azért vagyok más, mint ti. Ő küldött ide hozzátok, s azt mondta, uralkodjak birodalmatokban és védelmezzetek benneteket!

Az állatokat meghatotta a nagyképű beszéd, s mert nem ismerték fel, köréje sereglettek, és hódoltak előtte.

– Hódolat, óh király! Hódolunk és engedelmeskedünk neked, mert Brahma isten küldött hozzánk!...

A sakál nagyon boldog volt, mindjárt ennivalót kért, aztán kinevezte az oroszlánt miniszternek, a tigrist testőrkapitánynak, a párducot poroszlóvezérnek, a farkast ajtóőrnek. Csak a sakálokkal nem váltott szót, megvetette és elkergette őket. Ezentúl ő uralkodott. Minden elejtett állatot eléje hoztak, kivette belőlük a maga részét, a többi szétosztotta.

Uralkodása tetszett az állatoknak, nem is panaszkodtak rá. Ám egy napon az elűzött sakálok valamelyike a távolban nagyot üvöltött. Régen hallott más sakálszót Csandarava, most nagy örömét lelte benne, olyan nagyot, hogy nem is tudta titkolni. Szőre fölmerevedett, s harsány üvöltéssel válaszolt a rokonoknak. Így árulta el a hangja.

A tigris és az oroszlán csodálkozva néztek rá, talán el is szégyellték magukat, hogy így rászedte őket. Ám ez csak pillanatig tartott, aztán rárohantak és széttépték.

*

– Hát ez lett Csandarava vége – mondta Damanaka –, ezért idéztem, hogy helyes a szólás:

Idegenek közé állt ő, fajtáját megtagadva,

Meghalt tehát a kék sakál, a szegény Csandarava.

Pingalaka nagyon szomorú lett. Igazán szerette Szandsivakát. Mély sóhaj hördült ki melléből, ami-kor megkérdezte.

– Tudod bizonyítani, hogy Szandsivaka életemre és trónomra tör? Damanaka élénken integetett:

– Éppen tegnap este mondta, hogy megöl téged, királyom. Meg is láthatod majd szeméből, ha végleg elhatározza magát, mert ha pusztító erőt korbácsol magában, szeme vörös szikrákat szór, szája rángatózik. A távolba mered és csak egy-egy pillantással vesz tudomást rólad. Ha majd ezeket látod rajta, ne tétovázz, mert egy pillanat késedelem a halálot okozhatja. Aki előbb indul, az győz, tehát ronts rá, és azonnal öld meg.

Pingalaka úgy érezte, a szívét tépi a fájdalom. Ő nem akart ellenségeskedést. Békességben akart élni, mert nagyon szépek voltak azok a tanítások, melyeket Szandsivakától hallott, és a tanultak szerint szeretett volna élni ezután. De Damanaka szeméből jóindulat és megbízhatóság sugárzott. Most mégsem bírt ránézni. Egy intésével elkergette. A sakál szedte lábait s egyenesen Szandsivakához futott. Már menetközben az úton aggodalmas kifejezést erőltetett arcára, s nagy tisztelettel és színlelt alázatossággal hajolt meg előtte. A bika szívélyes volt, mint mindig.

– Mily rég láttalak! – fogadta –, már nagyon hiányoztál! Mindig úgy gondoltam, hogy akiket barátaik meglátogatják, irigylésre

méltók. Jó a barát, ha baj van, akkor is jó, ha minden rendben meg. De szólj már! Mondd el, mint teltek napjaid?

– Ne is beszéljünk róla. Szolgállok. A szolga úgy tesz mindig, ahogyan az ura akarja. Bár miniszter vagyok, és uram megbecsül, mégis olyan tette szántam el magam ami becsstelenségnek tűnik. Kérlek, ne ítéld előre. Tudom jól, miniszter és barát nem árulhatja el ura és barátja gondolatait, elhatározását. Ha ezt én mégis megteszem, azt pusztán irántad érzett érzelmem és felelősségem cselekedtetí velem. A király udvarához te úgy kerültél, hogy megbíztál bennem, s lehetett is, mert helyes a szólás:

*Manu törvényként megadta: segítsd mindig barátod,
Ha életét elveszíted, a kárát magad látod.*

– Mért mondod ezt?

– Mért is mondanám?! Megtudtam, hogy Pingalaka szíve megváltozott irántad. Meg akar ölni! Holnap reggel a te húsoddal akarja kielégíteni az éhező állatok korgó gyomrát.

– Nem! Ezt nem hiszem!...

– Én sem akartam elhinni. Mondtam is: Uram, királyom! Ez a cselekedeted rosszabb lenne mindennél! Mert még ha papot is öl meg valaki, van belőle megváltás, de aki barátot árul el, az a pokolra jut. Ám a király reám is megharagudott, és azt mondta: Mit kezdjek Szandsivakával? Lehetnek jó barátságban a húsevők a füevőkkel? Ellenségek vagyunk mi születésünktől kezdve, s ellenségünket miért is kíméljük? Hiszen helyes a szólás:

*Nem bűn az, ha meg is ölöd ellenséged, bárki az,
Vőd, barátod, rossz testvéred, ha te nem, ő lenyilaz.*

Szandsivaka nem akart hinni a fülének. Ő valóban megszerette az oroszánt, olyan bábornak és becsületes-szívűnek ismerte meg, éppen olyanak, mint amilyennek saját magát ismerte. Fájt minden szó, amit Damanakától hallott. Pedig még nem is hallott mindent. Damanaka folytatta:

– Azért jöttem el, hogy figyelmeztesselek. Nem akarom, hogy bántson majd a lelkiismeretem, s a bizalmaddal sem szeretnék visszaélni.

Szandsivaka irtózáttal hallgatta, és azt gondolta magában, hogy helyes a szólás:

Bika bikával paroláz,

*őz nem társul a lóval,
Jó és rossz kerülnek egymást,
szent nem jár-kél rablóval.*

Damanaka is idézetet mondott:

*Nagy számár vagy te, barátom! Hol hagytad a füledet?
Azt ne hidd el, hogy a király megérti a szívedet!*

Szandsivaka keservében elbődült.

– Óh, Óh! Bár ne barátkoztam volna össze véle. Most már, ha oda térdelnék is eléje, s úgy könyörögnék az életemért, semmit sem érne! Pedig úgy érzem, hogy a királynak sincs semmi baja velem, csak felingerelte egy irigy rosszakaróm. Hej barátom, bizony helyes a szólás:

*Ura kegyét másik nőtől minden asszony sajnálja
Holdfény tűnik, ha a napfény ráragyog a világra.*

Damanaka tudós arc kifejezéssel adta a jó tanácsot.

– Ha valóban azt hiszed, hogy rosszakaród van az udvarnál, bátran állj a király elé, és tárd ki a szívedet.

Szandsivaka busa nagy fejét csak rázta, rázta.

– Nincs igazad! Gazfickók közt elvesz az igaz! Nem hallottad még? Pedig helyes a szólás:

*A gazok is tönkretették szegény bolond, jó tevét,
Vigyázz, kikkel barátkozol, mert megiszod a levét.*

– Nem hallottam – felelte Damanaka kíváncsian és megkérdezte: – hogyan is volt az? Szandsivaka könnyes, szomorú szemekkel nézett a távolba, és közben mesélni kezdett.

A gazok és a jó teve

Azon a vidéken, ahol születtem, volt egy dús lombú, gyönyörű erdő. Az erdő királya, Madotkata, az oroszlán volt. Az oroszlán és kísérete mindig más és más erdőrészt keresett fel, hogy az egész erdő izgalomban éljen s félje őt.

Tigris volt a testőre, a sakál a minisztere, a varjú a hírhozója. Egyik portyázásukon tevével találkoztak. Az oroszlán még nem találkozott, s nem is tudott elképzelni ilyen nyomorék testű állatot, ezért a varjúnak azt a megbízást adta: nyomozzon utána. Ám a varjúnak mindent-látó szeme volt, a tevéről is, már jó előre tudott mindent.

– Nem ismered? Kár! – válaszolta. – Tudnod kell róla, királyom, hogy nagyon jó húsa van, az embereket szolgálja. Véletlenül még azt is meghallottam, amikor a gazdája így dorgálta:

Adta lusta tevéje – Kathanaka!” Öld meg, óh király és bendődet ízletes csemegével töltheted meg!

Az oroszlán felmordult.

– Birodalmam vendége! Hogyan ölhetném meg?! Menjetek hozzá, és adjátok tudtára, hogy oltalmam alatt áll, és hogy azt kívánom, járuljon elém...

A párduc és a sakál észrevétlenül közelítették meg a legelésző tevét. A varjú fáról nézte és majd megpukkadt a nevetéstől, midőn a teve ijedtében csuklani kezdett, mikor ellenségei közrefogták. De csakhamar megnyugodott mikor barátságos hangot hallott és tudtára adták hogy a király látni kívánja. Reszketett a szegény púpos, de mit tehetett egyebet, mint ment, amerre vezették. Madotkata előtt tisztességtudóan letérdelt, majd felszólítására elmondta, hogyan került az erdőbe. Madotkata megsajnálta a panaszkodó Kathanakát, ami teljesen érthetetlen volt az udvar előtt, s az is hogy marasztalta. Szívélyesen marasztalta.

– Nem kell félned! Nem is kell visszatérned az emberekhez, ahol annyira kihasználtak. Maradj csak itt, az erdőben, majd vigyázok rád!...

A teve földerült, vígan vinnyogott és böfögött a megelégedéstől. Az állatok ura mulatott különös viselkedésen, s megtette udvari bolondjának. Ettől kezdve jobb kedve lett mindenkinek, mert a teve mindent megtett, hogy a királyt szórakoztassa.

Egyszer Madotkatanak vitája keletkezett egy hatalmas, sötét elefánttal, s a vitakozás hevében az elefánt szörnyű nagy lábával, agyarával és ormányával alaposan bebizonyította igazát. Az oroszlán alig bírta menteni irháját, és így is majdnem belehalt sebeibe.

Betegsége alatt az udvar sokat éhezett, s mikor a királyt is gyötörni kezdte az éhség, nyögve kiadta a parancsot

– Enni akarok! Oly tehetetlenek vagytok nélkülem! Tereljetek elém bármilyen állatot, én megölöm még így betegen is, ha ti már semmire sem vagytok használhatók.

Ahányan voltak, annyifelé futottak, de egyetlen állat sem tartózkodott a beteg oroszlán tanyája közelében. Ezért három, udvarhoz tartozó gazfickó egy bokor mögött tanakodni kezdett.

– Ilyen bolondság! Minek szaladgáljunk? Ott van Kathanaka! Együk meg Kathanakát!

A varjú tiltakozott.

– Káár! Királyunk védelme alatt áll, hozzá nem nyúlhatunk. Keressetek mást.

A ravasz sakál képmutató mosollyal így szólt.

– Bízzátok rám! Kihúszom én a király védőpajzsát a teve alól! Várjatok rám, mindjárt visszajövök...

Már osont is. Az oroszlánhoz érve nyekeregve kezdte mondani panaszát.

– Az egész erdőt bejártuk. Egyetlen állatot sem találtunk. Barátaim elgyengülve az éhségtől és a fáradságtól, lehasaltak a bokor alatt, azért egyedül én jöttem el hozzád. Neked is, nekünk is ennivalóra van szükségünk és nincs más főevő az elérhető közelségben, csak a teve...

Az oroszlán becsületét nem tudta kikezdeni az éhség.

– Te gazfickó! Az én becsületemből akarsz te falatozni?! Ha még egy szót szólsz a tevéről, téged öllek meg! Nem ismered a törvényt? Nem tudod, hogy helyes a szólás?

Védemedre hogyha gyenge bízta magát, el ne hagyd!

Ételt, italt, otthont, ruhát, mi szükséges: mindent adj!

A sakál nem azért volt ravasz, hogy akár a király is túljárjon az eszén. Minden porcikájában tiltakozott a becsstelen gondolat ellen, amikor tovább beszélt.

– Óh királyom, nem így gondoltam! Brahma, Siva és Visnu mentsenek meg engem a törvényellenes gondolattól. Nem azt gondoltam, hogy visszaélve a teve bizalmával – öld meg. De az erdő szélén, amikor arról beszélgettünk, hogy nincs élelem a láthatáron, mindegyikünk felajánlotta a maga életét. A teve is. Hiszen ha a te véged betelne királyom – amitől az istenek mentsenek meg –, hűséges híveid úgysem élnének túl, meghalnának utánad! Nem mindegy tehát, hogy feláldozzuk magunkat?

Az oroszlán mérge elszállt, nagyon meghatódott.

– Óh! Híveim!! A nagy beteg király rátok bízta hát, hogy mitévők legyetek... A sakál nem is várt tovább. Visszafutott az erdőszélre.

– Bízhatok bennem! – szólt –, gyertek, keressük meg a tevét, és a király elé járulva ajánljuk fel neki életünket.

Az állatok egyszerre megértették. A párduc máris felállt, a tigris a száját nyalogatta, a farkas felélénkült, a varjú a levegőbe libbent, hogy a tevének üzenetet vigyen. Most egyszerre tele lettek a bokrok, mind ott tolongtak az állatok, és menetet a puma zárta be.

A király előtt már ott állt a teve. Az udvar teljes számban hódolattal hasra ereszkedett, s egyenként ajánlották fel életüket. Először a varjú szólt.

– Uram, ölj meg engem. Tudod, hogyha életem adom érted, jutalmam megkapom az égben...

Mint miniszter, a sakál tüstént közbeszólt.

– Ugyan? Mit kezdene veled a király? Kicsi vagy, és a húsdod is ízetlen. De dicséret illet ekkora önfeláldozásért!

A második a tigris volt, most a trón elé kúszott.

– Királyom! Itt az életem, nem védelmezem! Vedd el, és egyél belőlem, és ajándékozzanak meg az istenek hosszú és boldog élettel.

A sakál megint felcsattant.

– Testőre vagy urunknak! Ki védelmezi, ha te elpusztulsz? Ám hűséged tanújelét adtad! Állj félre, hogy a következőnek helyet adj!

Alig mondta ki, máris odahasalt a trón elé.

– Egyél meg engem, király! Majd csak akad helyettem más, aki miniszterkedik melletted!

Csak hogy ezt meg a király nem akarta. Utána a párduc termett a trón előtt, de a sakál elküldte őt is.

– Te rokona vagy a királynak! Nem emlékszel rá, hogy helyes a szólás?

Törvény írja elő, hogy a tiltott étket meg ne edd

Ha megteszed, üdvösséged mindörökre elveszted.

– De te is megmutattad hűségedet, állj félre, mert a teve tart erre, – fejezte be a sakál.

A teve csak azért mozdult meg, hogy jobban lássa, mi történik a trónus előtt. Most, hogy a figyelem ráösszpontosult, elő kellett

állnia. Titokban azt remélte, őt is visszautasítják, hiszen udvari bolond, és vendégjog is védi. Ez a gondolat öntött bele bátorságot, mert különben annyira remegett már a lába, hogy lépni is alig tudott.

– Én nem vagyok rokonod, óh király! – kezdte remegő hangon –, egyél hát meg engem. Tudom, holtam után olyan jutalmat kapok, mint azok a szolgák, akik urukért feláldozzák magukat... Tovább nem is tudta mondani, amit még mondani akart, mert a tigris és a sakál kétfelől ráugrott és felkoncolta. Szegény teve még csak böffenni sem tudott.

*

– Ezért mondtam hát, hogy helyes a szólás:

*A gazok is tönkretették a szegény bolond tevét,
Vigyázz, kikkel barátkozol, mert megiszod a levét.*

– Ilyen alávaló népség lehet a király emberei között is. Azok uszítják ellenem. De ha már te ilyen jó vagy hozzám, megmondanád azt is, mit cselekedjem? – kérdezte Szandsivaka.

Damanaka így válaszolt.

– Ki kell szöknöd innen. Menj el észrevétlenül.

– Elmenni? Nem jó megoldás! Ha haragszik rám, és én elmegyek innen, hegyen-völgyön kerestet, és utolér bosszúja. Nem! Nem tehetek egyebet, kivárom, mit hoz rám haragja, mert helyes a szólás:

*Ha harcban állsz, dicsőséget szerzel, avagy elbukol,
Hősök sorsa bátor halál, gyáva mindig meglakol.*

Damanaka alig bírta leplezni gúnyos mosolyát

– Jól értem? – kérdezte magában. – Ez az esetlen állat még harcra is kiállna? Jó lesz vigyázni! Hiszen hegyes szarva veszedelmes fegyver! Még megsebesítheti az oroszlánt! Hangosan csak ezt mondta:

– Harcba szállni? Óh barátom! Egyenlőtlen erőkkal vívott harc lenne az! Tudod te, milyen erős az oroszlán? Ámbár mit lehet tudni! Hiszen helyes a szólás:

*A nagy tenger s a kis madár, amikor egyszer harcra kelt,
A kis parány megalázta, legyőzte a nagy tengert.*

A bika szemében felcsillant egy halvány reménysugár és érdeklődve kérdezte: – Hogy is volt az?

Damanaka pedig elkezdte a mesét.

A fürj és a tenger

Messze az emberlakta tájaktól, a távoli tenger partján éltek a madarak. Ez volt a madárország. Madárországban a sok-sok madár között élt az ifjú fürj-pár is, akiket az utolsó tavasz hízelgő illatárja terelt egymáshoz. Nagy volt a szerelem, s amikor elérkezett a fészekrakás ideje, a fürj ifjú felesége így szólt:

– Olyan helyet keress, ahol nyugodt a táj, ahol kikölthetem a tojásokat. A fürjférj a partra mutatott.

– Sehol sem találnék jobb helyet ennél. Jó melegen tartja a napfény. Egészséges, erős kis fürjeink lesznek, ha itt maradunk...

– Nem jó ez a hely! – mondta a fürjné. – Hiszen ha kerek lesz a Hold, megnöveli a tengert, s a tenger elragadja a tojásokat! Máshova menjünk.

– Ne félj te attól – nyugtatta meg a férj. – Hol leszünk mi már akkor fiókástul együtt, mire a Hold kerek lesz.

A tenger ott locsogott a parti fövényen, és kihallgatta a fürjek beszélgetését. Fölszaladt a partra kicsit ijesztőn, aztán messzire visszahúzódott, hogy csalogassa a bizonytalankodókat. Nevetett magában és arra gondolt, hogy helyes a szólás:

Lássuk, mit tenne a kis fürj, ha elvinném tojását,

Megmutatnám kicsinységét s a „Végtelen” hatalmát.

Alig várta, hogy meglegyenek a tojások. Ezek a napok is elérkeztek, s amikor a fürjpár eleségért ment, egy dagályhullámmal elsodorta valamennyit. Megjöttek a fürjek, és sírásra fakadtak, mikor az üres fészket meglátták.

– Mondtam, ugye mondtam – kiabálta a fürjné –, tudtam, hogy odalesznek a tojások, tudtam, hogy nem lesznek fiókáim! De te nem hallgattál rám! Pedig tudhattad volna, hogy helyes a szólás:

Aki a jó tanácsokat okosan nem fogadja,

Úgy jár, mint a teknősbéka, földre ejti a gólya.

A fürjférj némán hallgatta felesége szemrehányásait, de most nem bírta tovább a szótlanságot, kíváncsian kérdezgette.

– Hogy is volt az?

S a fürjné mesélni kezdett.

A teknős és a gólya

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy gyönyörű kastély. A kastélyt hosszú, vastag fal övezte, és sok kis ház állt az udvarán. Az egyik félreeső házacska kéményének tetején – amelyből füst és korom soha sem szállt – fészkelte a gólyapár.

Nappal kijártak a kastély bal oldalán elterülő sekély vizű tóhoz, és békákra vadásztak. Néha felkeresték a kastély jobb oldalán elterülő szép nagy tavat is, mert ott meg fehér tavirózsák nyíltak, csónakot ringatott a hullám, és a tó tükre híven mutatta az eget, és az ég kék sátora alatt elszálló gólyákat.

A sekély vizű tó partján élt a teknős. A gólyákkal nagyon jó barátságban volt, naponta ott álltak a vízparton, míg a tűzes nap az égi ívét csaknem teljesen végigjárta. Ilyenkor életbölcseletre tanították és különböző érdekes mesékkel szórakoztatták egymást. Ha a nyugati ég aljára érkezett és búcsúzott a nap, ők is illedelmesen elkészöntek egymástól. Nagy egyetértésben teltek a napok, amikor egyszer csak eszükbe jutott, hogy a nap nagyon is tűzes, s rég hullott az égből frissítő, életető eső. A tó vize aggasztóan fogyott, a gólyák meghíztak a szárazra került sok haltól és békától.

– Csak iszap van már... – mondták a gólyák. – Óh, barátunk! Mi lesz itt a sorsod? Aggódunk miattad!

– Nehéz az élet! Víz nélkül elpusztulunk!.. Ki kell találnunk valamit. Mindhárman okosak és tapasztaltak vagyunk. Nem szabad elveszíteni higgadtságunkat.

A gólyák hiába törték fejüket, nem tudták kitalálni, miként menthetnék meg a teknőst. Végül magának a teknősnek jutott eszébe valami.

– Ha ti ketten megfognátok egy vékony, erős pálcát, s én beleharapnék a közepébe, átrepülhetnétek velem a másik oldalra.

A gólyák kelepeltek örömben s azon nyomban kerestek egy jó erős pálcikát. Odavitték a teknőshöz, az megharapta a közepét. A gólyák pedig csőrükbe fogták a pálca két végét, de mielőtt elindultak volna a gólyaférj így szólt:

– Vigyázz! Hallgatási fogadalmat kell tenned, nehogy leess a magasból. A teknős megígérte, hogy meg sem szólal.

Sokan tartózkodtak a kastély udvarán, s amikor a gólyák felettük elrepültek, utánuk mutogattak és kiáltoztak. A kiabálást a

magasban mindhárman meghallották.

– Nézzétek, mit visznek a gólyák! Kő az, vagy kerék?

A teknős megsértődött, hogy őt keréknak, vagy kőnek nézik, s meg akarta mondani, hogy rosszul látják, de alig nyitotta ki a száját levált a pálcáról és a kastély udvarán halálra zúzta magát.

*

– Azért mondtam – fejezte be a fürjné –, hogy helyes a szólás:

Aki a jó tanácsokat okosan nem fogadja,

Úgy jár, mint a teknősbéka, földre ejti a gólya.

– De még másikat is mondok, ha ebből nem tanultál, mert helyes a szólás:

Aki okos előrelát, sohase vallja a kárát,

Aki véletlenben bízik, létét veszti és várát.

– Mondd el, hogyan is volt az? – kérdezte a férj, s a fürjné mesélni kezdte.

A három halacska

Két tó terült el közel egymáshoz egy árnyékos lombos nagy erdő közepén. A két tavat egy csatorna kötötte össze, amelyet a hínár teljesen belepött. Emiatt nehéz volt átjutni egyik tóból a másikba.

A kisebb tóban három halacska, három jó pajtás éldegélt. Az első mindig a jövőre gondolt, azt építgette, tervezgette. A második minden helyzetben feltalálta magát, soha semmi nem érte váratlanul. A harmadik játékos, gondtalan volt, és azt tartotta: mindig volt valahogyan és mindig lesz is, és nem törődött semmivel. Lubickolt, siklott, örült a tavi életnek. Egy alkonyatkor, amikor rózsaszínű napsugarak visszfényében a víz felszínén imádságukat mondták a halak, emberi szavakat hallottak.

– Milyen sok hal van itt! – kiáltozták a parton a halászok. – Ide kell jönnünk már hajnalban. Ha korán jövünk, még beérhetünk gazdag zsákmányunkkal a vásárra.

Az első halacska, ki a jövőt építgette, meghallotta, és amikor befejezték az imádkozást, így szólt a halakhoz.

– Menekülnünk kell! Át kell vágni magunkat a hínáros csatornán, mert erős az ellenség, harcba bocsátkozni velük nem szabad. Egy pillanatig sem maradhatunk itt tovább.

A második halacska, aki mindig felismerte a pillanat fontosságát, tüstént csatlakozott hozzá, mondván:

– Igazad van, veled tartok én is!

A harmadik halacska nevetett, és nem akart menni.

– Ha a sorsunk betelt, úgylis elpusztulunk! Vagy a halászok fognak össze bennünket, vagy a hínárok közt fulladunk meg. Én bizony nem hagyom el őseink tavát. Hiszen helyes a szólás:

Akiket mindig ver az élet, meg van verne az nagyon,

Akit mindig véd az élet, nem verhetik azt agyon.

Egyiket nem oltalmazták, mégis megáll a lábán,

A másikat féltve őrzik, mégis púp nő a hátán.

– Hát csak menjetek, ti jövőbe látók és ügyesek vagytok, mégis érzitek, hogy őseink vizében a helyünk!

A tó lakóinak véleménye megoszlott. Egy részük az okos halakkal tartott, másik részük lemaradt. Akik elmentek, valamennyien átvergődtek a hínáros csatornán. Akik ott maradtak elvesztek a halászok hálóiiban.

*

– Hát ezért mondtam, hogy helyes a szólás:

Aki okos, s előre lát, sohse vallja a kárát,

Aki véletlenre bízta, létét veszti és várát.

Ám a fürjféj most sem hatódott meg, önérzetesen emelte fel a csőrét.

– Ugye azt hiszed, én is olyan vagyok, mint a harmadik halacska? Pedig tévedsz! Majd meglátod mit teszek! Kifogok én a tengeren...

A fürjfeleség keservesen csipogott.

– Kifogsz a tengeren? Ugyan, hogyan is foghatnál ki te a végtelen tengeren? Bármit tennél is csak magad vallanád kárát...

– Tudom, nem hiszed. Hányszor tanultuk már, hogy a kicsi legyőzheti a nagyot, sőt a hatalmasat is, ha elég a hitem ravaszsága, vagy kitartása van hozzá. A csőrömmel kihordom a tenger vizét, s megtaláljuk a fenekén tojásainkat.

– Óh, te szegény férjem! Tudod te, hogy a szent Ganga folyó kilencszáz kisebb nagyobb folyó vizét gyűjti össze, mielőtt a tengerbe ömlik? S tudod-e, hogy az Indus folyó ugyanennyit szállít

ide? S mennyit a többi folyó? Hogyan tudnád csöppnyi csőröddel kiszárítani a tenger vizét?!

– Hát nem mondom hogy máról holnapra mindez meglesz, de ha kitartó leszek, a siker nem maradhat el.

A fürjfeleség meglegyintette szárnyát.

– Hát valóban ellenségeskedni akarsz a tengerrel? Akkor legalább hívd össze a madártanácsot, és terjeszd eléjük keservünket, mert helyes a szólás:

A nagy sem nagy, ha sok kicsi egy óriást elkapott,

Harkály, béka, veréb és méh, elefánton kifogott.

– Hogyan is volt ez? – kérdezte felélénkülve a fürjférj. A fürjné pedig új mesébe kezdett.

Sok kicsi és egy nagy

Egyszer volt, hol nem volt, volt valahol messze északon egy hatalmas nagy tamálafa. Ennek a nagy fának egy alacsonyabb ágán verébpár lakott. Boldogan éltek ott, sok verébnemzedék repült ki már a szülői fészekből, hogy új fán, új ágon új fészket rakjon. Vissza is jártak oda látogatóba, sokszor visszhangzott a fa és környéke a sok gyermek és unoka-dédunoka csiripelésétől.

Egyszer egy elefánt járt arra, és megirigyelte a verébcsalád boldogságát. Őt épp akkor hagyta el menyasszonya, s most boldogtalanságában és bosszúságában ormányával felnyúlt és letörte a nagy ágat, amelyen a fészek-otthon épült. A fészek éppen megint tele volt tojással, ezek mind összetörték a lezuhanáskor, s maga a verébmama is csak a véletlennek köszönhetette megmenekülését.

Átszállt egy másik fára, s ott panaszkodott, sírt anyai szívének fájdalmában.

A madarak és fák doktora amikor arra szállt, meghallotta a veréb zokogását. Leereszkedett az ágra a veréb mellé.

– Miért sírsz ilyen keservesen? Tudhatod, hogy mindhiába! Ami elmúlt, ami elveszett, az már vissza nem hozható. A könnyek sem hozzák vissza a megholtakat...

– Tudom én azt! Csak az fáj, hogy az elefántnak én soha nem vétettem, s ő mégis rajtam állt bosszút. Nem is nyugszom addig, míg meg nem fizetek neki aljasságáért!

A harkály megértő volt.

– Majd kitalálok valamit. A gonosz elefánt megcsonkította egy kedves vén fát, gyászt és fájdalmat okozott egy kedves barátomnak és családjának, ezért lakolnia kell.

– Mit tudnál tenni? – kérdezte könnyek közt a veréb.

– Egyedül semmit. De van egy-két jó barátom, majd azokat megkérjük, hogy segítsenek. Most jer velem zümmögő barátomhoz, a szorgalmas méhecskéhez.

A méhecske megígérte a segítségét.

– Segítetek! Hogyne segítenék! De nem egyedül! Nekem is van egy nagyon jó barátom, a béka. Őt is megkérjük, hogy segítsen nekünk.

A veréb, a harkály és a méh elmentek a békához, s elmondták a történeteket. A béka így szólt: – Segítetek nektek, de meg kell fogadnotok, és betartanotok azt, amit tanácsolok. A méh zümmögjön az elefánt fülébe. De szépen ám, hogy az elefánt a gyönyörűségtől lehunyja a szemét. Akkor a harkály csapjon le rá és vágja ki a szemét. Én majd ott leszek egy közeli verem szélénél és brekegéssel arra csalom. Amikor megszomjazik és vak szemeinek fájdalmát vízzel akarja enyhíteni, azt hiszi, hogy tóparthoz közeledik, mert énekemet hallja és belezuhan a verembe.

Mindenki szót fogadott, s a helyére szállt. A gonosz elefánt ebéd után álmosan állt a tépett lombok alatt, elbóbiskolva hallgatta a méhet. Ekkor lecsapott rá a harkály s ő, hogy égő fájdalmát enyhítse, vakon botorkált arra, ahonnan a béka brekegését hallotta. Ott pedig belezuhant a verembe és életét veszítette.

*

– Hát ezért mondtam, hogy helyes a szólás:

A nagy sem nagy, ha sok kicsi egy óriást elkapott.

Harkály, veréb, béka és méh – elefánton kifogott.

A fürjféj végre értett a meséből s így szólt.

– Legyen akaratod szerint. Összehívom barátaimat, az ég minden madarát, és segítségükkel kiszívjuk a tenger vizét.

Így is tett. Legjobb barátaival összebeszért, azok a világ minden tája felé szétrepültek és vitték a hírt, hogy a fürj segítségül hív minden madarat.

Össze is sereglettek gólyák, darvak, gémek, kócsagok, pávák, ludak és az ég minden madara s tanakodni kezdtek. A sas mondta ki a bölcs tanácsot, melyet mindenki elfogadott. A tanács ez volt: – Sokkal nagyobb a tenger, mint az ég minden madarának ereje. Mi nem szállhatunk szembe a tengerrel, tehát el kell mennünk a madarak égi királyához, Garudához. Ő biztosan elégtételt szerez nekünk, hiszen az ő nemzetségéhez tartozunk, miként az elrabolt tojások. Így is tettek.

Szálltak a madarak, egyre szálltak. Sötét lett a táj, amerre repültek és egyre újabbak, még újabbak csatlakoztak hozzájuk. Beborult az ég, még a nap sem süttött a földre, oly sokan szálltak Garuda-madár felé. És zúgott a lég az egyhangú madárpanasztól.

’- Megtorlás! Megtorlást kér a madárvilág!

Garuda ott állt az ég kapuja előtt és várakozott. Amikor meghallotta, mi történt, megharagudott a tengerre. Szent esküvéssel már éppen ígéretet akart tenni, amikor Visnu isten küldötte jött feléje az égkapu mögül.

– Jöjj, óh Garuda! Visnu isten látogatásra készül Indra istenhez! Tüstént indulj el, és tartsd a hátadat!

Ám Garuda, most nem engedelmeskedett. Bántódott hangon így válaszolt:

– Nem becsül engem az én uram! Talán haszontalan szolga vagyok? Mért hív éppen ilyen-kor!? Menj és mondd el üzenetem: – mélységes tiszteletem iránta sohasem változik, de ha most repülni akar, keressen más madarat, mert én most nem mehetek...

A küldött ijedten állt. Fénylő ruhájától csaknem megvakultak a madarak. Le is süttötték szemüket, úgy álltak Garuda előtt.

– Mi történt, Garuda? – kérdezte a küldött. – Miért e sérelem? Garuda messze hangzó szóval felelt.

– A magasztos Visnu isten pihenőhelye a tenger. A tenger nem tehet olyat, melyről a Magasztos isten ne tudna! Mégis elrabolta a fürj tojásait, s ha Visnu isten nem bünteti meg érte, a én nem szolgálom őt tovább!

A madarak csodálkozva borultak le Garuda előtt, a küldött pedig visszafordult. De nem kellett alt: messzire mennie, mert Visnu isten – ki mindent hall és mindent lát – máris ott volt a kapuban.

– Becsüllek, Garudám, mert a szeretet haragjában ég a te szíved! Bocsásd el szárnyas gyermekeidet és jöjj velem, hogy igazságot szolgáltatassak!

Garuda elbocsátotta a madarakat, ő pedig lehajolt, alázatos fővel ment Visnu isten otthonába. Ott híven elmondott mindent, amit a madaraktól megtudott. Visnu végig hallgatta, és kiáltott. – Garuda madaram! Helyes a szólás:

Ha szolgát nem fékezed, rád vet követ a világ,

Felelsz azért, mit szolga tesz, s ha ráhagyod – mind kihág.

– Jöjj velem! Előbb a tengerre megyünk. Visszavesszük a fürj tojásait, azután elmegyünk Indra istenhez, meglátogatjuk őt.

Garuda boldogan térdet hajtott, hogy Visnu isten a hátára ülhessen, aztán mint a tüzes nyíl, reppentek a tengerhez – s a megrémült hatalom, a végtelen tenger lágyan partra emelte a fürj tojásait.

*

– Hát azért mondtam el ezt a hosszú történetet – mondta Damanaka –, mert helyes a szólás:

A nagy tenger s a kis madár, mikor egyszer harcra kelt,

A kis parány megalázta, legyőzte a nagy tengert.

– Soha senkinek nem volna szabad elveszíteni a bátorságát – folytatta Damanaka, miután befejezte a mesét.

– Nem is veszítettem én el – felelte Szandsivaka –, csak egyet nem értek. Pingalaka mindig csak szeretettei és barátsággal pillantott rám. Nem láttam őt soha haragosnak! Hogyan ismerjem fel veszélyes hangulatát? Mi az ismertető jele annak, ha haragra lobban?

– Rettenetes ő, ha haragszik! Ne is kívánd így látni őt! De ha szeme szikrázni kezd, ha összeráncosodik homloka, ha száját nyalja, és fogai kivillannak, akkor a következő pillanatban biztosan reád támad... Amit most mondtam neked, titokban mondtam. Senkinek ne szólj erről. Leghelyesebbnek azt tartom, ha még ma sötétedés előtt elinatsz. Ha alkalmad lesz, szökj, barátom, mert helyes a szólás:

Ha egy nagyúr az udvarnál rosszat forral ellened,

Távozz el a közeléből, vagy hódolj s mentsd életed!

Damanaka még egyszer belenézett a bika szép mély, és szomorú szemébe, és közben ezt gondolta:

– Bezzeg nem szomorkodott eddig Pingalaka mellett! Eddig mi voltunk kedvetlenek és éhezők! De most majd minden megváltozik...

Aztán elfutott és Karatakát kereste fel. Az már kíváncsi érdeklődéssel várta.

– Történt valami? – fogadta kérdésével.

– Még nem, csak előkészítettem azt, ami majd történni fog. – Mit tettél?

– Ügyesen beszéltem, s szavaimmal haragot szítottam közöttük. Egymás ellen ingereltem őket. – Óh, bátyám! Bizony ez helytelen volt. Oly szépen megértetek egymással... Nem kellett volna ezt tenned!

– Nem ezt mondtad, amikor elmentem tőled!

– Nem is mondtad azt, hogy halálos ellenséggé teszed őket!! De te mindig csak rosszat teszel! Viszályt szítasz, vagy a magad érdekében kihasználod mások érzelmeit. Pedig helyes a szólás:

Könnyebb másnak bajt okozni, örömet már nehezebb!

De ha jámbort halálba küldsz, elveszted a lelkedet.

– Nincs igazad – kiáltott fel Damanaka. – A bika ellenségünk. Nekünk kell őt legyőznünk! Én nem csupán a magam, hanem az összes erdei állat érdekében cselekedtem. Jót tettem vele, amikor a király udvarába vittem, de ő ezt azzal hálálta meg, hogy az oroszlán bátor szívét megszelídítette, és most miatta kell valamennyiünknek éhezni. Ha a bika alkalmat talál és elszökik, én nem állom útját, meneküljön, ha tud... Ha nem tud, akkor meghal. A mi méltóságunk újra értelmet nyer és ráadásul ünnepi lakomában is részünk lesz. Miért haboznánk még? Hiszen helyes a szólás:

Csak a bolond tétovázik, ha jó falatokra lel,

Ravasz sakál a nagy tevét maga fogyasztotta el.

– Hogyan is volt ez? – kérdezte Karataka. Damanaka elkezdte a mesét.

A ravasz Csaturaka

Volt egyszer egy oroszlán, aki nagyon igazságos és bátor uralkodó volt, tisztelte is az erdő népe. Sok alattvalója mindenkor engedelmesen szolgált, és távol maradtak tőle, ha úgy kívánta,

kövezték, ha erre parancsot adott. Csak Csaturaka, a sakál és Kravja, a farkas jártak mindig a nyomában, ha akarta, ha nem.

Egyszer, amikor megint egyedül indult portyázásra az oroszlán, egy tevét talált az erdőben. Reá támadt és megölte. A küzdelemben nagyon bevérezte magát, ezért így szólt a bokorban rejtőző Csaturakának.

– Mielőtt lakomához ülnék, lemegyek a folyóhoz és megfürdök. Fürdés közben imádkozni szoktam, tehát itt ülj addig, míg megjövök, és vigyázz a zsákmányomra.

Amikor az oroszlán eltávozott, a másik bokorból előjött Kravja, a farkas, és leültek a teve mellé. Úgy örködtek, hogy közben a nyáluk csurgott. Csaturaka ezt gondolta.

– Egymagam is megenném... olyan éhes vagyok...

S amint ezt végiggondolta, máris megvolt a mentő ötlete, hogyan veszi e1 az oroszlántól a tevét. Terve egy pillanat alatt készen volt. Így szólt a farkashoz.

– Hogy korog a gyomrod! Egyél egy-két falatot a tevéből! Úgy teszek, mintha nem látnám...

A farkas nem várta, hogy kétszer biztassák. Odasompolygott a tevéhez, és feltépett hasából kihúzta a májat. Még evett volna többet is, de alig nyelte le az utolsó falatot a sakál máris figyelmeztette.

– Vigyázz! Jön a király!

Alig ért oda az oroszlán, észrevette, hogy hiányzik a teve mája. Éktelen haragra gerjedt.

– Ételmaradékot egyek?! Ki tette ezt?!

Kravja bűnbánatosan, véres arcát segélykérően fordította Csaturaka felé, ám a sakál kárörvendő nevetéssel csak annyit mondott:

– Akkor nem néztél rám, mikor a tevét tépted!

Kravja behúzta farkát, és úgy elszaladt, csak úgy porzott az út. Porzott az út, látták amikor utánanéztek, porzott az tovább is, pedig a farkas már hetedhét határon is túljárt. Az oroszlán haragosan nézte a porfelhőt, s mikor az nem akart elülni, nem fogott az evéshez, hanem így szólt Csaturakához.

– Eredj! Nézz utána, mi az?

A karavánút közel húzódott az erdőhöz. Most hosszú szekérsor és megrakott tevék verték fel az út porát. A vezérteve nyakában

mély hangú kolomp lógott. Az ismeretlen hang nyugtalanította az oroszlánt. Felborzolódt szőrrel állt, úgy várta vissza a sakált. Csaturaka jött is habzó szájjal, lihegve és titokzatosan suttogva hadarta.

– Menekülj! Menekülj, király!

– Mi történt? – hördült fel Pingalaka.

– Óh! Királyom! Dharma, az igazság istene van itt! Ellened jött, és ezt kiáltozza: még nem telt be a tevémsors, az oroszlán mégis megölte! Most igazságot szolgáltatok és kétszeresen veszem vissza rajta a tevéms életét!

Az oroszlán felborzolt szőre lesimult, indulatát nagy félelem csitította le. – S mi ez a hang?!

– Uram, királyom, fuss amíg lehet! Ez a vészharang, amelyet a teve apja, nagyapja, testvérei, barátai kongatnak. Halálra keresnek téged!

Az oroszlán nem késlekedett tovább, otthagyta zsákmányát és az erdő sűrűjének védelme alatt elmenekült. Csaturaka meg csak ezt várta, a teve húsából jóízűen falatozni kezdett.

*

– Hát csak azért mesélem el ezt, mert helyes a szólás:

Csak a bolond této vázik, ha jó falatokra lel,

Ravasz sakál, a nagy tevéms maga fogyasztotta el.

Míg Damanaka ezt a mesét elmondta Karatakának, Szandsivaka emígy töprengett magában:

– Hát így jártam... Mily sok bajt hozott rám a telhetetlen szomszomságom. Ha akkor higgadtabban közeledek a folyóhoz, nem süllyedek a mocsárba, nem is lettem volna beteg, s nem hagyott volna el a jószágos gazdám. Nem volt nekem soha semmi panaszom, míg vele lehettem. Most itt vagyok, fűevő létemre a húsevők között. Mit tegyek? Teljesen kiszolgáltatott vagyok. Ha elmegyek Pingalakához, és leborulva megalázkodnék előtte, talán megkegyelmezne nekem. Hiszen úgy kedveltük egymást! Ha megszöknék, úgy menteném életemet, más húsevő támadna rám. Ha két rossz között kell választanom, ha tudnám, hogy az oroszlán megöl, akkor is odamennék, mert inkább a vele vívott küzdelemben veszíteném el az életemet...

Amikor így elhatározásra jutott, remegő lábakkal lassan visszaballagott az oroslánhoz. De nem mert a közelébe menni. Már így messziről is látta, hogy villog a szeme, homlokát összeráncolja, száját nyalja és fogait csattogtatja. Leült kissé távol tőle, s annyira rémült volt, hogy nem is üdvözölte a királynak járó hódolattal.

Pingalaka ugyanígy gondolkozott.

Látta, hogy Szandsivaka vontatott léptekkel jön, tiszteletlenül leül, kihívóan nézegeti őt, és vörös fény villan a szemén.

Mindketten Damanaka szavaira emlékeztek, amikor megvadulva saját félelmüktől, egymásra rohantak. Pingalaka Szandsivaka hátára ugrott, körmeivel, fogaival – mint a kapocs – fogta át. Ám Szandsivaka teljes erejét megfeszítve lerázta magáról és egy pillanat alatt meghasította Pingalaka testét erős szarvával. Aztán mindketten lihegve húzódtak távolabb egymástól. Olyanok voltak, mint a szétnyíló piros virágok...

Pingalaka fogait mutogatta Szandsivakának és dühösen hörgött feléje. Szandsivaka szarvaival acsargott Pingalakára, és dühödten toporzékolt, kaparta a földet az újabb roham előtt. Karataka és Damanaka ekkor ért a közelükbe. Egy pillanatra mindketten döbbenten megálltak. Karataka magán kívül volt a haragjától, és így szólt Damanakához:

– Nézd, mit tettél. Oh, miért is ingerelted őket egymás ellen? Nézd a királyt! Mély sebből vérzik... Mit értél el ravasz tanácsaiddal, ha belehal sebeibe?! S mi hasznod belőle, ha elerőtlenedve itt marad, s végignézheted hatalmának bukását? Rossz miniszter vagy, és rossz politikus is! Békésen elérni semmit sem tudtál, csak erőszakkal. Erőszakkal, ami romlásba visz! Hiszen helyes a szólás:

Aki szép szóval nem ér el sikert, hasznót, szerelmet,

Erőszakkal nem sokra megy, bajra hoz csak sérelmet.

– Azt sem tudod, milyen egy jó miniszter – fejezte be Karataka. – Most itt a baj, a király élete veszedelemben forog! Eredj, és békítsd ki őket!

Damanakának a lába földbe gyökerezett, a félelem megbénította, mozdulni sem tudott. De Karataka tovább szidalmazta.

– Ehhez gyáva vagy! Hitvány is! Építeni nem tudtál, csak rombolni! De talán nem is egyedül vagy hibás! Vétkezett a király is,

mert hallgatott rád! Ha még ezek után is maga mellett tartana, minden jóra való állat elhagyná! S mi lenne az udvarból jóra való állatok nélkül?!

S mivel Damanaka a rémülettől még mindig nem jutott szóhoz, Karataka lenézően, csak ennyit tett még fejtegetéséhez.

– De kell is a jó tanács az ostobának! Úgysem tanulsz belőle! Hiszen helyes a szólás:

A sziklát nem szeleteljük, nem görbítünk száraz fát,

Szucsi madár is megjárta, hogy oktatott ostobát.

– Hogyan is volt az? – szólalt meg végre Damanaka
Karataka gyorsan mesélni kezdte.

A szucsi madár és a majom

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy erdővel borított hegység, melynek lejtőjén egy kiterjedt nagy majomcsalád lakott. Az erdőben favágók dolgoztak és mivel zordon volt az időjárás, tüzet gyújtottak, teli tüdővel fújták, míg lángra nem lobbant. Melegedtek mellette, míg az utolsó zsarátnok is el nem hamvadt. Későre járt, amikor a favágók hazamentek. Erre vártak a majmok. Közel mentek a kialudt hamvas zsarátnokhoz, hogy kitapasztalják, mi történt. A kihűlt hamut piszkálták, vörös zsarátnokot kerestek, mások vörös gundsa-bogyóval telt ágakat tördeltek, és halmot raktak belőle. Aztán teli tüdővel fújni kezdték.

Meglátta a szucsi madár és nevetve kiáltotta nekik.

– Óh, ti ostoba majmok! A gundsa-bogyó ugyan lángra nem lobban, meleget nem ad, bármennyire is fújjátok! Inkább keressetek egy szélvédett barlangot, ha annyira fáztok!

A majmok tovább fújták a vörös bogyót, és nem hederítettek a madárra. A madár nem nyugodott bele, közelebb szállt, s újra elmondta, amire először se válaszoltak. Most azonban egy öreg majom rá vicsorított.

– Semmi közöd a mi dolgainkhoz! Hordd el magad!

A szucsi madár azonban nem ment, hegyes csőrét tovább jártatta:

– Ti ostoba majmok! – kezdte harmadszor is. – A gundsa-bogyó...- de tovább nem bírta folytatni, mert a felingerelt öreg majom

utána ugrott, elkapta és szárnyánál fogva a sziklához vágta. A madár egy pillanat alatt meghalt.

*

– Hát csak azért mondtam, mert helyes a szólás:

*A sziklát nem szeleteljük, nem görbítünk száraz fát,
Szucsí-madár is megjárta, hogy oktatott ostobát.*

– De nem csak ennyiből áll az egész, van egy másik történet is, ami bebizonyítja, hogy helyes a szólás:

*Tanácsot csak úgy adj, kérlek, tőled ha jó szót kérnek,
A majom is tönkretette fészket a szegény verébnek.*

– Hogy is volt az! – kérdezte Damanaka. Karataka tovább mesélt.

A szegény veréb fészke

Volt egyszer egy veréb-házaspár. Jó, biztonságos kis fészük volt a nagy samifa egyik ágán. Nagyon rossz időjárás volt abban az időben, s a verébpár beült a fészkébe, csicseregve mesélgették egymásnak kalandjaikat, amikor egyszerre észrevették, hogy a nagy fa vastag ágának tövében ázott, csapzott didergő majom kuporog.

Zuhogott az eső, fújt a szél, s a majom fogainak vacogását a verebek meghallották. Kíváncsian dugták ki fejüket, hogy kitapasztalják mi az a furcsa hang. Amikor rájöttek, a verébfeleség kiszólt a meleg fészekből.

– Milyen ügyetlen vagy, te majom. Pedig olyan vagy éppen, mint az emberek. Kezed és lábad is van, mégis itt tehetetlenkedsz, dideregsz, nemhogy házat építenél és jó melegben laknál.

A majom rosszkedvű volt, mert nagyon szenvedett a hidegtől, ezért rákiáltott a madárra.

– Tartsd a csőrödet! Mit szemtelenkedsz! Mit csúfolódsz!

– Ha házad lenne, nem fáznál!

– Hitvány éles nyelvű madár! Elhallgass! Ki kért a tanácsaidból?! Tartsd meg!

– Csak jót akartam! Ha megtanulnád a házépítést, megtaníthatnád rá a rokonaidat is! Csak jó származnék belőle s engem is megemlegetnétek, hogy jó tanácsot adtam!

– Ki kért a tanácsaidból! Miért akarsz a majmok életébe avatkozni?

Ám a veréb nem hallgatott, újra kezdte, mire a majom megsokallta. Felmászott az ágra, kiverte a verebeket a fészekből, a fészket pedig széjjelszórta a szélben.

*

– Hát csak azért mondtam, hogy okulj belőle, mert helyes a szólás:

Tanácsot csak úgy adj, kérlek, tőled ha jó szót kérnek,

A majom is tönkretette fészket a szegény verébnek.

A mese befejeződött, de Karataka haragja nem csillapodott, s a szidalmazást ott folytatta, ahol azelőtt abbahagyta.

– Bármennyit tanultál is, ostoba maradtál. De hát mit is tehetsz arról, hogy hitványnak születél! A tanulás, csak derék agyagnak való! Te ugyan nem tudtad jól felhasználni azt, amit tanultál! Engem soha nem kérdezel, mindig a magad feje után indulsz s még a saját érdeked sem ismered fel. Hiába! Mindig igaz marad és helyes a szólás:

Gonoszságával a ravasz az igazat megcsalta,

Ennek pedig áldozata lett ő és saját apja.

– Hogyan is volt az? – érdeklődött Damanaka. Karataka pedig mesélni kezdett.

Az igazságos és a ravasz

Egy pompás gyönyörű, gazdag városban élt két jó barát. Az egyik igazságos lelkületű volt és ügyes. Ha nem is volt gazdagnak mondható, tisztességes munkával azért megkereste a mindennapi kenyerét.

A másik ravasz volt és alattomos. Akit lehetett, becsapott, ezért aztán nem is bíztak benne. Nem volt annyi munkája, mint barátjának és sokat is nélkülözött. Egyszer azt gondolta magában. – Kell is nekem ez a szegénység! Összebeszélek barátommal, elmegyünk vándorolni, szerencsét próbálni. Ha aztán utunk sikeres lesz, amiben nem is kételkedem, ravaszsággal majd elszedem tőle a részét, s utána majd könnyebb lesz az életem.

Mindjárt másnap reggel el is ment barátjához és így szólt hozzá:

– Mi lenne, ha elmennénk világot látni? Két ilyen ügyes ember, mint én és te, igazán szerencsét próbálhatnánk.

Az igaz ember azt gondolta.

– Valóban megpróbálhatnánk. Legalább lesz mesélő a gyerekeknek, később pedig az unokáknak. Sőt tanítani is tudja majd őket! Ezért hát egy szép napon útnak indultak.

A szerencse nem is maradt el mellőlük, s miután meggazdagodtak, legott hazafelé vették útjukat. Amikor már a városuk előtt jártak, a ravasz barát leült egy fa alá.

– Tudod-e, min töröm a fejem? – kérdezte színlelt aggodalommal. – Azon gondolkodom, hogy ezt a gyönyörű nagy vagyonunkat nem kellene most mind hazavinni. Ha a rokonok és ismerősök megtudják, hogy meggazdagodtunk, majd belőlünk akarnak élni, kölcsön kérnek, és nem biztos, hogy megadják. Csak egy kis hányadát vigyük magunkkal, a többit itt a városon kívül rejtjük el, s majd kijövünk érte és apránként hazahordjuk. Így nem lenne feltűnő.

Az igazságos barát így szólt.

– Ha kölcsön kérnék azt sem bánám, de valóban nagyon nehéz a kincsünk. Rejtjük el. Már túlságosan fáradtak vagyunk, majd kijövünk érte, ha megpihentünk.

A kincseket egy odvas fa gyökere alá ásták el, aztán hazamentek. Ám a ravasz barát még aznap éjszaka visszatért az erdőbe, kiásta a kincseket, betakarta az üres gödröt és reggelig hazahordta a zsákmányt. Másnap reggel ártatlan arccal állított be a barátjához és így szólt.

– Talán ma kimehetnénk a kincseinkért...

– Menjünk, barátom – szólt az igaz –, legyen kívánságod szerint.

A kincsnek hűlt helye volt. Erre a ravasz barát rátámadt az igazra. Nagy átkozódásokkal vegyesen fenyegetőzött.

– Senki más nem tudta, hol a kincs, csak te! Azonnal add át a felét! Ha nem teszed, följelentelek...

Az igazságos is haragra lobbant.

– Én nem loptam még soha életemben. Bizonyára te vitted el.

Bírák elé került a dolog s mivel tanú és bizonyíték nem volt, istenítéletre került sor. Az igazságos ember ebbe is belement, a ravasz tiltakozott.

– Olyan tanú, amilyenre ti gondoltok bírák, valóban nincs. Írás sincs, ami meggyőzne benneteket barátom becstelenségéről. Azért nekem mégis van tanúm. Az erdei démonok biztosan látták, mi történt!

A bírák ráálltak és így szóltak.

– Akármilyen származású is, a tanú mindig tanú. Menjünk az erdőbe és lássuk miként végződik a per.

A ravasz barát hazasietett és félre hívta az apját. Négyszemközt így szólt hozzá.

– Titokban kell tartanod, apám, amit most megtudsz. Igen tekintélyes vagyont loptam el a barátomtól. Ha segítesz nekem, gazdagok lehetünk egész életünkben. Ha elárulsz, elvesz a kincs és én is meghalok.

Az öregember megértette a fiát, hiszen az apja volt...

– Segítetek! Persze, hogy segítetek, fiam! Egy nagy odvas fához vezetlek. Ott rejtőzz el a fa üregében. Majd ha aztán hallod, hogy bizonyágtételre hívom az erdő szellemét, mondd azt hogy a barátom vitte el a kincset.

Az öreg mindent megígért és ment, hogy a fa odvában elrejtőzzék. Másnap a két barát és bírák megjelentek s megálltak a nagy fa alatt s a bírák hangosan felszólították az erdő démonait, vallják meg mit láttak. Az öreg apa, az odvas fa üregéből kikiáltotta:- Az igazság álarcában rejtőző tolvaj vitte el a kincset!

A bírák megrökönyödve néztek össze. Nem számítottak rá, hogy a démonok valóban vallanak majd. Aztán a törvénykönyvben lapoztak, hogy kikeressék az igaz ember számára a megfelelő büntetést. Ám az igazságos barát sem volt tétlen. Száraz gallyakat hordott össze, a fa odva előtt halomba rakta és meggyújtotta. A füst és a láng becsapott a fa üregébe, az öregember keservesen ordított és fulladozott. – Mindent bevallok! Bevallom, hogy a fiam volt a tolvaj! Ő lopta haza a kincseket!

Félig megpörkölve, égett arccal bújt elő és mindent elmondott, amit tudott. Alig fejezte be vallomását, a nagy ijedtségébe és égési sebeibe belehalt. A ravasz barát is meglakolt gonoszságáért, mert a bírák az odvas fa egyik ágára felakasztották.

Az igazságos ember pedig, míg kincseit házába szállította, mindenkinek elmondta, hogy helyes a szólás:

Gonoszságával a ravasz az igazat megcsalta

Ennek pedig áldozata lett ő és a saját apja.

– Így s csak eddig van ez – mondogatták a bírák is, hiszen helyes a szólás:

Mi a haszna, mi a kára, mindenki fontolja meg

Buta gémet s rokonságát mind felfalta a petymeg.

– Hogyan is volt az? – kérdezte az igaz ember, mire az egyik bíró mesélni kezdett.

A petymeg és a gémcsalád

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét határon is túl volt egy nagy fügefa. Öreg volt a fügefa, sok madárnak, mókusnak, bogárnak adott lakóhelyet. Lakói közé betolakodott egy kígyó is, azóta sok sírást és keserves panaszt hallhatott a vén fa. Minden reggel arra ébredtek, hogy valamelyik emeletágon nagy sírás-rívás között panaszolták az újabb veszteséget és gyászt.

Egy reggel a gémcsalád fészke felől hallatszott a riadalom. Odalettek a pelyhes fiókák, s azok a tojások is, amelyek még nem pattantak ki a feszülő élettől. A gémpár nagy könnyeket sírt és már arra gondoltak, hogy önként megválnak az élettől, amikor mégis inkább azon kezdtek gondolkodni, hogyan lehetne a kígyót elveszejteni.

Elment az apagém a tó partjára, hogy ott magányában zavartalanul törhesse a fejét az elpusztítás módján. Amint ott állt féllábon, meglátta őt a rák, s biztos rejtekéből kiszólt hozzá.

– Mért sírsz, te gém?

– Már hogyne sírnék, amikor minden fiókámat megette a kígyó! Most akarom kitalálni, hogy pusztítsam el...

Amikor ezt meghallotta a rák, így gondolkozott.

– Ha ügyesen beszélek, olyan tanácsot adhatok a gémnek, melyet ha végrehajt, elpusztítja a kígyót, de meghal ő maga is. Így egy csapásra sok ellenséget pusztíthatok el egy okos tanácscsal. Később újra elődugta ollóját és ismét szólt a gémhez.

– Hallod-e, te gém! Ha neked volnék, fognék egy jó nagy halat, felaprítanám, és amikor a petymeg alszik, a fészketől a kígyó odújáig elhinteném. A petymeg elmenne a haldarabok nyomán a kígyó odújáig és elpusztítaná.

A gém megörült a tanácsnak. Addig hiába törte fejét, nem tudott semmit kitalálni. Most beljebb lépdelt a tóba, és lesbe állt. Megfogott egy jó nagy halat, megölte és darabjait elhintette úgy, ahogy a rák tanácsolta.

A petymeg amikor felébredt, megérezte a halszagot, felszedte a darabokat, eljutott a kígyó odújáig és benyúlt érte, megfogta fejét és megölte. De megölte a gémet is és a többi madarat a fán.

*

Ezért mondtam, hogy helyes a szólás:

*Mi a haszna, mi a kára, mindenki fontolja meg,
Buta gémet s rokonságát mind felfalta a petymeg.*

Karataka befejezte a mesét, majd így folytatta:

– A ravasz barát éppen úgy tett, mint te. Megfontolta, mennyi haszna lenne a kincs megszerzéséből, de azt már nem, hogy milyen kára származhat belőle. Ha jó minisztere már nem vagy a királynak, legalább jó szolga lennél! De az sem vagy, mert királyunkat életveszedelembe sodortad. Ebből a cselekedetből levonom a tanulságot. Cselekedeted megmutatja, hogy álnok és gonosz vagy. S ha képes voltál elárulni a királyt, mért ne árulnál el engem is, ki messze vagyok attól, hogy király legyek? Ezért én szakítok veled. Mert régi már és helyes a szólás:

*Egy faluban az egerek felfalták a vasmérleget,
Veréb meg a faluszélről elvitt egy kisgyermeket.*

– Hogyan is volt az? – kérdezte Damanaka. Karataka mesélni kezdett.

A mérleg és a gyermek

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kereskedő, ki mivel nagyon jóhiszemű és becsületes volt, teljesen tönkrement. Nem maradt semmije, csak egy hatalmas vasmérlege, amit őseitől örökölt. Ezt a vasmérleget, mivel nem akarta eladni, barátjánál, egy kereskedőnél helyezte el. Ő maga másik városba költözött, hogy ott kezdje újra az életét. Ám ott sem volt sok sikere, ezért s vándorútra indult s keserves életküzdelem után ismét összegyűjtött annyit, hogy új üzletet nyithasson. Hazament szülőföldjére, és első útja

barátjához vezette. Örömmel fogadták, s az első kérdése a vasmérleg volt.

– Most talán már lesz annyi tapasztalatod, hogy nem megyek újra romlásba. Megnyitom újra üzletemet, kérlek, add vissza a családi ereklyét, melyet nálad hagytam, a vasmérleget.

– Óh, mennyire sajnálom! Nincs meg a vasmérleg. Megették az egerek.

Vándorlásai közben sok mindent látott már a kereskedő, de vasmérleget enni tudó egereket még soha és sehol. Nem lepődött meg azon amit hallott.

– Megették? – kérdezte és a fejét csóválta. – Hát ha az egerek ették meg, akkor valóban nincs mit tenni...

Később, amikor már pontosan átgondolta, mit tesz, így szólt a barátjához.

– Szeretnék a folyóhoz menni, hogy megfürödjek. Megengeded, hogy a fiad jöjjön, hogy amíg én a vízben leszek, a ruhámra vigyázzon?

A hamis barát érezte bűnösségét, ezért örült, hogy valami szívességet mégis tehet. Szólította a fiát. – Menj, fiam, a bácsival a folyópartra, és őrizd addig a ruháját, míg a vízben leszek. Engedelmeskedj neki.

A kereskedő elindult hát a gyermekkel a folyóhoz, s amikor a fürdést befejezte, elindultak sétálni a közeli sziklás hegyekbe. A gyermek nem félt, ismerte jól a környéket. Mutogatta is a barlangot. Az egyik kisebb barlangba betuszkolta a kereskedő a gyermeket és nagy követ hengerített a nyílás elé.

Otthon a hamis barát, türelmetlenül várta haza a fiát. Egyetlen gyermeke volt, nagyon féltette. – Hol hagytad a gyermeket? – fogadta a kereskedőt.

– Óh, mennyire sajnállak! – felelte a hazatért barát. – Míg a vízben voltam, a fiadat elvitte a veréb.

A hamis barát magából kikelten kezdett ordítani.

– Hol a gyermekem?! Te világcsavargó, mit tettél a fiammal?! Ki hallott már olyat, hogy egy veréb elvigyen egy gyermeket?! Azonnal vezess hozzá, vagy én viszlek a bírák elé!! A fiamat!... a fiamat akarom!

A kereskedő gúnyos mosoly kíséretében válaszolta.

– A becsület megtestesülése vagy! Valóban!... neked tudnod kell, hogy abban a faluban, ahol egerek megrágják a vasat, a verebek is elvihetnek egy gyermeket...

– Add vissza a fiamat!! – Add vissza a mérleget! !

A bírák elé siettek. A hamis barát átkot szórt, és harsányan panaszkodott, az isteneket hívta segítő tanúnak.

– Ez a világcsavargó ellopta a gyermekemet. Az istenek a tanúim, hogy verebek még soha nem ragadtak el gyermeket!

A bírák előtt nem lehetett tréfálkozni.

– Hol a gyermek? – kérdezték szigorúan a kereskedőtől, de az szemrebbenés nélkül válaszolta. – Az orrom elől vitte el egy veréb...

– Hogyan vihet el egy madár, egy akkora fiút?

– Hogyan képesek az egerek megrágni egy vasmérleget? – kérdezte vissza a kereskedő. A bírák a hamis baráthoz fordultak, aki ekkor már abbahagyta az átkozódást.

– Hogyan volt az a vasmérleg?

A kereskedő mindent elmondott, mire a bírák mindkettőjüket kötelezték, hogy a gyermeket is, a mérleget is hozzák eléjűk.

*

– Ezért mondtam, hogy helyes a szólás:

Egy faluban az egerek felfalták a vasmérleget

Veréb meg a faluszélről elvitt egy kis gyermeket.

– Irigy a májad is, Damanaka – perelt csendesebben Karataka. – Irigyelted Szandsivakát s úgy cselekedtél, mint a majom.

– Hogyan irigykedett a majom? – kérdezte Damanaka. – Mit tett volna? Hiszen helyes a szólás:

Buta szolga is megölte, úgy őrizte a királyt,

Hegyes karddal légyre vágott, s királyi szívet talált.

– Hogyan is volt az? – kérdezte Damanaka. És Karataka új mesét kezdett:

Az ostoba szolga

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy gazdag király. Ez a király arról volt nevezetes, hogy nála minden másként módosult, mint a szomszédos királyi várakban. Nála a fürdőt a szabadban melengette a napsugár, a nők nadrágban jártak, a férfiak szoknyát viseltek.

Személyes szolgálatára majmokat tartott, s a majmokat emberszolgák szolgálták ki. Ő maga nagyon mulatságosnak tartotta a majmok esetlenségét, bolondos ugrabugráikat és bukfenceiket. Egy nagyon meleg délután, amikor a király álomba szenderült, a szolgálatot teljesítő majom, a legyező selyemzsinórját húzogatta, és közben vakarózott. Nagyon unalmas volt számára mindig ez az idő, de megtanulta, hogy nem szabad mást cselekednie, mint ura álmát vigyázni.

Amint így üldögélt és vakarózott, a király mellére zümmögve szállt egy légy. A majom elkergette, de a légy visszaszállt. Megint elkergette, de a légy visszaszállt.

Erre a majom dühbe gurult, lekapta asz asztalról ura éles kardját és teljes erejével a légyre sújtott, amikor éppen a király szíve fölött sétált.

A légy elszállt, a király pedig vérző mellel fekvé maradt, s néhány pillanat alatt meghalt.

*

– Így jár a király, ki ostoba szolgát tart – fejezte be a mesét Karataka
– azért mondtam, hogy helyes a szólás:

*Buta szolga is megölte, úgy őrizte a királyt,
Hegyes karddal légyre vágott, s királyi szívet talált.*

– De van még egy másik mese is, ami ezt a helyes szólást bizonyítja:

*Ki élte árán megment papot, avagy szent állatot
Halál után mennyekbe tér, és kap nagy jutalmat ott.*

– Hogyan is volt az? – kérdezte Damanaka és Karataka így mesélte el az utolsó történetét.

Az önfeláldozó tolvaj

Volt egyszer egy férfi, ki hogy könnyen éljen, tolvaj lett. Ez a tolvaj, előző életében tudós pap volt, és ennek az életének emlékei mélytudatában vissza-visszatértek. Ezért tudós-tolvajnak nevezték vásári barátai.

Egy szép nyári napon idegen földről papok érkeztek a vásárra mindenféle jóval megrakodva, és mikor a sok holmit eladták, drágaköveket vásároltak. A tudós-tolvaj kileste titkos útjaikat, s azon

törte a fejét, miként szerezhethné meg a drágaköveket. Hogy célját elérje, papruhába öltözött, és hozzájuk csatlakozott.

Kenetteljes szép mondásokat idézett a szent könyvekből, és behízelgő kedvességgel meg-nyerte a papok szívét, akik bizalmukba fogadták. Ezután mindenfelé elkísérte őket, és sok dolgukban segítségükre lett. Nemsokára elérkezett a papok visszaindulásának ideje, s még sehol sem voltak a kövek. Az indulás előtti időket még inkább velük töltötte, hogy mint mondotta, segítségükre legyen az úti készülődésben. Akkor is velük volt, amikor az ékköveket elrejtették.

Segített sebet ejteni lábszárukon, és felhasított bőrük alá csúsztatta be az ékköveket s bőrük összeillesztésénél, bekötözésénél is segítségükre volt. Amikor a papok útra készen álltak, azt hazudta, hogy közelebbi utat mutat, és velük tartott. Közben így gondolkozott.

– Az úton majd ellopom tőlük a köveket. Ha másként nem megy, altatót adok nekik, esetleg mérget szerzek.

Amint mentek, mendegéltek, a rablók tanyájához értek. Ott betanított madarak repültek az utasokat kémelve, s mikor meglátták őket, jelt adtak gazdáiknak.

A rablók elállták az utat, és elfogták őket. Csomagjaikat, ruháikat átkutatták, de semmit sem találtak dacára annak, hogy tudtak az ékkövésszárlásaikról. Ezért elhatározták, hogy megölik őket.

A tudós-tolvaj nem azért volt tudós és tolvaj, hogy ne tudott volna olvasni gondolataikban és előkészületeikből. Látta, mire készülnek, ezért így gondolkodott.

– Ha megölik a papokat, megtalálják értékeiket. De engem is megölnék, és semmi érdemem nem lesz, ha a túlvilághoz érek. Csak bűneimet viszem, és gonosz szándékom emlékét, mert hiszen én sem vagyok jobb a rablóknál. Ha pedig megmentem a papokat és feláldozom magamat, könnyíték szerzett bűneim terhén. Ha nem volt szerencsém ebben az életben legalább jobb életre szülessek, ha majd újra eljön az ideje.

Ezzel az elhatározással látott munkához. Tolvaj tudományával kinyitotta az ajtót, a papokat kiszöktette, maga pedig visszatért a pincébe és tett-vett, hogy a rablóknak ne tűnjön fel a csendesség. Így várta az elkerülhetetlen halált.

*

Míg Karataka így oktatta és korholta Damanakát, Pingalaka új erőt gyűjtve, ismét Szandsivakára vetette magát, de most sokkal pontosabban számította ki lendületét. A küzdelem még így is soká tartott, de Szandsivaka több sebet már nem ejthetett Pingalakán. A küzdelem vége az lett, hogy a vérveszteségtől elgyengülve a bika összeesett, és az oroszlán feltépte a torkát.

Szandsivaka meghalt.

Elcsendesedett a tisztás, a fügefa mélyen halkan sóhajtott, s valamit súgott a szellőknek. Hogy mit – azt talán csak Pingalaka értette meg. A meghalt jó barát ott feküdt mozdulatlanul s az oroszlán nagyon jól tudta, hogy ennyi bölcsességet még soha nem tanult senkitől és nem is lesz soha még egy ilyen jó barátja. S mintha azt suttogta volna a fügefa, hogy nagy bűn megölni azt, aki bízik bennünk, nagy bűn becsapni azt, akivel elhitettük, hogy nem kell tőlünk félnie. S hirtelen eszébe jutott, hogy helyes a szólás:

Aki áruló, hitszegő, gyengébbet ki rászedi,

Elkárhozik, pokolra jut, dicséret nem illeti.

Nem kívánt enni Szandsivaka húsból. Fáradtan vonszolta magát a fügefa alá, ahol annyi meghitt beszélgetést folytattak. Ide jött eléje Damanaka, és lehasalva vigasztalni próbálta.

– Uram, királyom! Ne búslakodj egy méltatlan szolga halálán...oly nagy vagy te s oly hitvány volt a bika! Emlékezz csak arra, hogy helyes a szólás:

Nem bűn az, ha megölted ellenséged, bárki az,

Vőd, barátod, rossz testvéred, ha te nem, ő lenyilaz!

De Pingalakával most nem lehetett beszélni. Rámordult a sakálra.

– Helyes az a szólás is:

Manu törvényben megadta: segítsd mindig barátod!

Ha életét elveszíted, a kárát magad látod.

– Menj tőlem! Rossz tanácsadóm voltál! Még akkor sem kellett volna haragudnom a bikára, ha valóban eszébe jutott, hogy megöl engem. Én voltam az erősebb és védelmet ígértem neki. És most, még ha meg is mentettem földi életem, ha meghalok, meglakolok érte. S ennek te vagy az okozója. Menj tőlem, hitvány sakál, többé nem vagy a miniszterem!

Azóta Pingalaka, az oroszlán tanácsadó nélkül uralkodik az állatok fölött.

MÁSODIK KÖNYV

A BARÁTOK MEGTALÁLÁSA

Volt egyszer messze a déltengeri partok közelében egy hatalmas lombosított vén fügefa. Édes-mézes gyümölcsére szívesen jöttek messziről is a madarak. Repedezett kérgében apró rovarok hemzsegték és árnyékában sokszor megpihentek a vándorok.

Sok madárfészek is volt a fán. Csízek, verebek, papagájok, rigók laktak bennük, s ott fészkelte Laghu-patanaka is, a varjú.

Laghu-patanaka okos varjú volt. Sokat gondolkozott és sokat nézelődött, tehát tapasztalt volt. Egyszer, amikor a közeli városba akart repülni, meglátta a madarászt.

A madarász hálót vitt a vállán, kezében jókora pálcát és a hóna alatt magvakkal teli dobozát szorongatta. A varjú látta, hogy a fügefa felé halad, ezért egy gyors elhatározással irányt változtatott és visszaszállt a fára. Odaült a középső ágra és vészjelző káromgallal kiabálta:

– Káár lesz! Vigyázzatok, madarak! Káár! Jön a madarász magvaival és a hálójával! Mindjárt ideérkezik, leteríti hálóját, ráhinti magvait és várja, hogy rászálljatok csipegetni! Akkor majd összerántja hálóját, titeket agyonüt, vagy rabszolgasorsra hazavisz! Vigyázzatok! Káár, káár lesz! Nagy káár lesz! Egy szem magot fel ne csípjete! Oda ne szálljatok, mert vége lesz életeteknek!...

A madarász eközben odaért, és éppen úgy tett, mint a varjú elmondotta. Aztán elbújt egy kövér bokor mögé és várakozott. A madarak azonban tisztelték a varjút, nagy tudását elismerték, adtak szavára, és csak sanda szemekkel nézték a hálóra szórt magvakat, de nem szálltak le.

Nem is történt semmi baj, ha éppen akkor nem száll arra Csitra-griva, a galambok királya, egész udvarával. Nagy köröket írtak le a fügefa fölött s a varjú hiába kiáltozott feléjük figyelmeztetőn, azok csak eleséget kerestek, nem figyeltek a varjú intő szavára.

Éles szemük fel is fedezte a magvakat, lecsaptak rá s azon nyomban összezárult körülöttük, fölöttük a háló. Mert régi dolog és helyes a szólás:

*Aki falánk, mindig enne, máson sem jár az esze,
A csapdába beleeshet, elkapja a végzete.*

*S aki egyszer a csapdába gyanútlanul beesett,
Ha derék, ha jóra való – mindörökre elveszett.*

Így gondolta a madarász is, és futott a pálcájával, hogy a hálóba fogott madarakat agyon verje. Ám a galambkirály nem vesztette el a fejét. Rögtön átlátta, mi történt, s királyi szavát felemelve így kiáltott.

– Ne veszítsétek el lélekjelenléteteket! Egyszerre kell indulnunk, felrepülnünk, akkor vinni tudjuk a hálót, és elmenekülhetünk a madarász elől. De mindannyian meghalunk, ha most a félelem megbénít, megzavar bennünket. Vigyázzatok, ha kiáltok, reppenünk! Most!!

A galambok szót fogadtak, a király kiáltására egyszerre indultak éppen akkor, amikor a madarász már-már elérte őket. De csak az öklét rázhatta utánuk mérgében, s így kiáltozott:

– Hess!! repüljete szanaszét, akkor lehullotok!! De ha ily nagy az egyetértés közöttetek, oda a hálóm...

A galambkirály fegyelmet tartott, és állandóan irányította udvarát.

Laghu-patanaka, a varjú kíváncsi lett, hogy miként szabadulnak, így utánuk repült. Még egy pillantást vetett a reményét vesztett madarászra, mielőtt széttárta szárnyait, s a szélsebesen repülő galambok nyomába eredt.

A galambok szálltak-szálltak, ahogy Csitra-griva diktálta, arra fordultak, amerre irányította őket. – Most északra fordulunk! Zárkózzatok mellém! Elmegyünk barátomhoz, az egérhez, ő majd elrágja a hálót...

Nagy sebességgel közeledtek egy kolostor felé, de nem az udvaron szóltak le, hanem elhagyva azt, mögötte, egyszerre ereszkedtek lefelé.

Itt lakott Hiranjaka, az egér, egy föld alatti egérkastélyban.

Különös kastély volt ez. Talán száz kijárata, sok folyosója volt, és minden folyosó más irányba mutatott, félig az épület alatt, félig a kerítésen kívül.

Csitra-griva bűgő hangon szólította az egeret. – Hiranjaka! Jöjj csak hamar! Jöjj hamar!!

Az egér óvatos volt, valahonnan kiszólt ugyan, de nem lehetett tudni, melyik folyosóból jött a vékonyka hang.

– Ki van itt?

A galambkirály megmondta nevét, mire az egér cincogott örömeiben, s az egyik lyukon kidugta csöppnyi fekete orrát, rázendített a nótájára, mondván:

– Jó barátom, Csitra-griva, helyes a szólás:

Örül a szív, ha jó barát kopogtat a házadon,

Mert, ha baj van, ki segítene más, nyomorúságodon.

Megállt benne a szó, amikor meglátta a háló alatt kuporgó sok galambot.

– Mi történt veletek?

Csitra-griva panaszosan turbékolta.

– Látod! Látod! Megérdemeltük, mert nem néztünk szét, mohóságunktól nem láttuk meg a reánk leselkedő veszedelmet! Kérlek, szabadíts ki bennünket!

– Kérlek! Kérlek! Ne búslakodj! Hiszen helyes a szólás:

Messziről látja a szarka a gyűrűt csillogni már,

De közelről a veszélyt se, ha a sorsa ím lejár.

Nem is szólt többet a kis egér, nekihasalt a háló szélének, Csitra-griva lábainál. Ám a galambfőnök büszkén kiegyenesedve megrázta a fejét.

– Jó barát vagy, Hiranjaka! De nézd, én családfő vagyok! Előbb a családomat szeretném mind egy szálíg szabadon látni, mint magamat.

Hiranjaka abbahagyta a rágcsálást, rosszallóan nézett a galambra, hangja is feddő volt.

– Hogyan jönnének a családtagok a családfő előtt? Ilyet még nem hallottam! Vezér előtt a katonák?

Ám Csitra-griva azt felelte, hogy helyes a szólás:

Ha az uralkodó vigyáz, híveitől nem tagad

Tiszteletet, megbecsülést, úgy magára nem marad.

– Én hoztam el őket, most nekem kell vigyáznom rájuk. S az is megtörténhet, hogy miután én kiszabadultam, valami szerencsétlenség érhet téged, s ők fogságban maradnak. Engem meg halálom után a gonosz szellemek adnak el. Régi dolog az már, ha a szolgák bajban vannak, ne mulasson az úr!

Hiranjaka cseppnyi orra mozgott örömeiben.

– Ilyen nemes szívűnek ismertelek mindig! Örülök, hogy most sem csalódtam benned! Legyen hát akaratod szerint!

Az egér gyors munkát végzett. Hosszú csíkot rágott a hálón, melyen a galambok egymás után kibújtak. Csitra-griva utoljára sétált utánuk. Aztán nagyon megköszönte az egér jóságát, mondván, hogy helyes a szólás:

*Ha valaki jót tesz véled, megmenti az életed,
Szíved háláját lerójad, s feljegyzik az istenek.*

Hiranjaka búcsút intett, és cincogott utánuk, meglengetve farkincáját.

– Ha megint bajba kerülsz, gondolj rám! Szívesen segítek mindig, hiszen helyes a szólás:

*Végtelenül nagy a tenger, hatalmas és mégis várja,
Vízömegét megemelve a megtelő Hold világa.*

A galambok elrepültek, és egy nagy satui-fa ágáról a varjú, Laghu-patanaka károgni kezdett. Ő mindent végignézett, és nem győzött csodálkozni. Ekkora szívélyességet és bölcsességet nem tételezett fel a kis egérről. Irigyelte Csitra-grivát ezért a barátságért.

– Káár! Nekem nincs ilyen jó barátom! Csak egyetlen van, az is messze él tőlem. Pedig ilyesvalami velem is megtörténhet! Okvetlenül össze kell barátkoznom a kis egérrel! Most mindjárt megkísérlem. Még lejjebb repült, s miként a galamboktól hallotta, ő is lekiáltott.

– Hiranjaka! Jöjj csak hamar!

Az egér éppen lefeküdt, hogy pihenjen a derekas munka után. Most csodálkozva dugta ki kis fekete orrát.

– Mi baj van? Mi baj van? Galamb maradt a hálóban?

– Nincs, nincs – válaszolt a varjú –, csak én vagyok, Laghu-patanaka. Hiranjaka gyorsan beljebb húzódott, és onnan kiáltotta ki vékony hangján. – Menj innen, Laghu-Patanaka!

– Nem ellenségeskedni jöttem! Jöjj ki a váradból! – Nem mehetek!

– Köss barátságot velem!

– A csemege a csemegézővel? Az nekem nagyon rossz lenne! Csak menj! A tanyám közelébe se jöjj!

– Nem bántalak, Hiranjaka Láttam, hogyan szabadítottad ki Csitra-grivát, ezzel meggyőztél engem arról: helyes, ha megbecsüllek!

– Még ha megbecsülsz, sem megyek a közeledbe!

– Ha nem akarsz barátságot kötni velem, ideülök várad kapujába, el se mozdulok innen, majd csak éhen halok! Nem élhetek barátságod nélkül! Nagyon megszerettelek!...

– Ellenségem vagy! – kiáltotta az egér. – Mi nem lehetünk barátok! Romlásomra lennél... A varjú nem érezte ezt.

– Hiszen még nem találkoztunk, és nem vétettem ellened!

– Nem szerzett ellenségem, hanem született ellenségem vagy. Jobb, ha eltűnsz innen! – Nem értem... mit mondasz? Nem magyaráznád meg?

– Megmagyarázhatom, de te ne jöjj közelebb. Kétféle ellenségeskedés van. Az egyik, amelyet ütköző érdekek váltanak ki. A másiktól senki sem tehet, sem a támadó, sem az áldozat. A szerzett ellenségeskedés megszűnhetik, ha egyik szívességet tesz a másiknak, de a született ellenségek soha nem barátkozhatnak egymással. Hiszen helyes a szólás:

Húsevő s a fűevő barátságban nem lehet,

Vadász nyilazza a vadat, víz eloltja a tüzet.

– Született ellenségek még akkor is elronthatják egymás életét, ha nem is ez volt a szándékuk, mégis legtöbbször egyik a másiknak halálát okozza.

– Nincs igazad akkor – szólt közbe a varjú –, ha azt hiszed, ez másként nem lehet. Én úgy tapasztaltam, alkalom szüli a barátságot. Van nekem teknősbéka barátom is! Legyél te is a barátom, s lehet, hogy egyszer még én teszek szívességet vagy szolgálatot neked.

– Hosszú ideig tanultam életbölcseletet. Bejárok a kolostorba s ott sok-sok könyvet átnéztem. Az egyik könyvben azt olvastam: Paninit, a nyelvtan szerkesztőjét, oroszlán ölte meg. A Mimansza-rendszer alapítóját, Dzsajminit, egy elefánt taposta halálra. Pingalát, a metrika tanítóját akkor ölte meg a tengeri kígyó, amikor gyanútlanul ott gyönyörködött a parton naplementekor. És még sorolhatnám az állatok világából vett példázatokat. Ha éhesek vagy mérgesek a nagy állatok, nem törődnek a kisebbek szépségével, épségével vagy nemes tulajdonságaival.

– Belátom sokban igazad van. De általánosítani azért nem lehet! Hiszen helyes a szólás:

Népek támogatják egymást, barát segít barátot,

Félelem gyötör bolondot, szegény gyűlöl gazdagot.

– Lehet, hogy a varjak ellenségei az egereknek, de én nem haragszom rád, inkább nagyra becsüllek! Ha kívánod, megesküszöm, hogy soha nem támadok rád...

– Sose fáradj! Nem bízom én a varjú esküjében!

Elhallgattak. Az egér azt gondolta, hogy a gyenge is megmenekülhet, ha nem bízik az állhatatlan önkényes erőben s az erős is elveszhet, ha lelkiismeretlen gyengére bízza magát. A varjú pedig azt csodálta, mekkora bölcsesség lakik a csöppnyi egérben, s ez oly vonzóvá és kíváncsúsá tette előtte a barátkozást, hogy nem hagyta abba a kísérletezést, újra megszólalt.

– Megértem félelmedet! S bár tőlem nem kellene árulást vámod, még úgy is szívesen idejárnék, ha te soha nem jönnél ki a kastélyodból, hanem csak így távolról társalognál velem.

Hiranjaka, kis egér meghatódott ekkora ragaszkodáson. Azt gondolta: a varjú igaz szívű és tanult madár lehet, ha társalgásra vágyódik. Hangosan csak ennyit mondott.

– Ha így megfelelő marad neked, nem bánom, gyere el, de a kastélyomba soha be nem engedlek. – Örülök a barátságodnak, így messziről is!

A varjú és az egér barátsága ekkor kezdődött. Laghu-patanaka mindennap eljött és beszélgetett az egérrel erényről, jutalomról, a bűnről és a megtorlásról. De ennél még többet is tettek egymásnak. A varjú különleges ételdarabokat tett le Hiranjaka kastélyának bejárata előtt, aztán visszaszállt az ágra, s így folytatták vég nélküli beszélgetéseiket. Hiranjaka rizst hordott a kolostorból és egyéb gabonaszemekkel kedveskedett Laghu-patanakának.

Barátságuk mind jobban és jobban elmélyült és nemesedett. Egyszer már nem húzódott vissza az egér sem a folyosójára, amikor a varjú felcsípte az ott talált barátsági ajándékot, és letette a magáét. Legközelebb pedig már egymás mellett kuporogtak, majd egy hűvösebb napon az egér a varjú szárnya alá bújt melegedni.

Sok idő telt el. Az egér már azt hitte, szép barátságuknak soha nem lesz vége, amikor egy napon könnyesen, szomorúan jött a varjú.

– Mi történt? – fogadta az egérke. – El kell mennem innen...

– Elmenni?... Miért?

– Nagyon nehéz lett itt az élet! Szárazság volt a nyáron, most éhínség van. Nincs áldozati ajándék, az utolsó morzsáig mindent megesznek az emberek. El kell mennem más vidékre, s mert itt kell hagyjalak, azért könnyeztem.

– Hova költözől?

– Délre szállok. Van ott egy nagy tó, egy szép erdő közepén, ott él az én jó barátom, Mantharaka, a teknős. Nagyon jó barát, ő majd szerez nekem kis halakat, és azzal táplálkozom. Okos is, társalogni lehet vele, miként tevéled. Itt minden nap több hurkot és hálót raknak ki az emberek, lassan mindegyik madarász lesz és mindennap több madár esik áldozatul.

Hiranjaka kis szíve nagyon elszomorodott.

– Barátom! Ha te elköltözől innen, én nagyon egyedül maradok. Vigyél magaddal! Nélküled már nem élet nekem az élet!

– Csak nem történt veled is valami baj?

– Néhány szó nem elég erre! Csak vigyél magaddal, ha megérkezünk, majd elmesélem... – Hogyan vihetnélek magammal, amikor én repülök?

– Vegyél a hátadra! A varjú megörült.

– S te ezt mered vállalni? És tudós varjú vagyok, nem csalódsz majd bennem! Nyolcféle repülési mód van, és én mind a nyolcat ismerem. Nyolc közül az egyik az, hogy a hátamon szállítani tudok úgy, hogy semmiképpen nem eshet le a hátamról, amit viszek. Ülj fel, és biztos lehetsz benne, hogy épségben teszek le a tóparton.

Az egérke azonnal felmászott a varjú hátára, s a varjú még azon pillanatban szép óvatosan felemelkedett. Nemsokára megérkeztek. Leszálltak az erdei tó partján, közel a teknőshöz.

Mantharaka már akkor észrevette őket, amikor lassan, óvatosan ereszkedtek. De mivel nem ismerte fel messziről a régi jó barátot, gyorsan a parti vízbe menekült. Laghu-patanaka odaszállt a közeli öreg fához, és egy alacsony odú előtt megállt, hogy az egér biztonságos helyen kimászthasson tollai közül. Aztán egy vízre hajló faágra szállt, és a teknős után kiáltott.

– Mantharaka! Jöjj! Jöjj! Káár! Laghu-patanaka van itt!

A teknős felemelt fejével tüstént előjött a vízből. Meredt nyakkal könnyes szemekkel sietett a varjú elé.

Nagy volt az öröm. A varjú szárnyával ölelte a teknőst, az meghajította fejét. Aztán az odvas fa tövébe letelepedtek, és beszélgettek az elmúlt időben történt dolgokról. Nemsokára Hiranjaka is kijött a lyukból, és bemutatkozott Mantharakának, majd a varjú elé állt. Mantharaka alig bírta megszólalni a csodálkozástól.

– Miként lehet az, hogy te és az egér barátságot kötöttetek? Ennek nagy története lehet!

– Valóban nagy barátság fűz össze bennünket. Sokáig küzdöttem Hiranjaka barátságáért és bizalmáért. Ő nagyon jó és bölcs egér. Az esőistennek, Pardsanjának nincs annyi vízcseppje, ahány jó tulajdonsága a kis egérnek van. De mégis sok bánata van, úgy ígérte, elmondja, ha megérkezünk.

– Milyen bánatod van, Hiranjaka? – kérdezte Mantharaka. Remélem elmondod nekünk... Laghu-patanaka is biztatta.

– Mondd el, Hiranjaka! Kezdd el ízibe!

Hiranjaka, a kis egér, letelepedett Laghu-patanaka lábához, és így kezdte elmondani panaszát, meséjét.

Mi történt a kis egérrel?

Közel a nagy fügefához, egy magányos kolostor áll. Ennek a kolostornak egyetlen lakója, Tamracsuda volt, a kolduló barát.

Tamracsuda mindennap bement a városba, koldulószilkéjét megtöltötte ételmaradékkal, maga is evett belőle valamit, aztán visszatért és a szilkét szögre akasztva behúzódott kusa-fűvel töltött vackára, hogy fáradtságot kialudja. Reggel aztán egy öregember jött, kiséperte a templomot, és megette az ételmaradékot. Így volt ez hosszú időn át.

– Egyszer azt mondta a népem, le- és felmenő ágú rokonságom, hogy elfogyott mindenütt az ennivaló.

– Hiába szaladgálunk, hiába szaglászunk, nincs semmi más, csak a szilke tartalma. De mi nem tudunk oda felmászni! Jöjj, Hiranjaka, te ügyes vagy, a te számodra nincs lehetetlen! Ha velünk leszel, valamennyien jóllakhatunk.

– Mi sem természetesebb, hogy kiterjedt rokonságommal nyomban odasiettem. A szilke nagyon magasán csüngött, de én nagy lendülettel pattantam fel. Elkaptam és mindjárt belebújtam.

Ettem magam is, és jó sokat kiszórtam, hogy a többiek is jóllakhassanak, s amikor kiürült az alamizsnás edény, hazamentünk.

– Olyan idő volt ez, amikor felerősödünk és aránylag vidáman élünk. Mindig kívártuk hogy a barát elaludjon, aztán lakmározunk. Ám egyszer megsokallta a barát és egy hosszú bambuszbotot hozott, azzal ütött egye-egyét a szilkére, hogy elriasszon. Eleinte megijedtem a koppanástól és elszaladtam. De hamarosan kitapasztaltam, hogy hajnal előtt alszik a legmélyebben a pap és még harcolnom sem kell a falatokért. De aztán egy napon mindennek vége lett.

Vendég érkezett a kolostorba, egy másik kolduló barát, aki zárándokútyját megszakítva ide tért be pihenni. Éjjel ott aludtak mindketten a kusa-fű ágyon, és az illemről beszélgettek. Azaz csak a vendég beszélt, mert Tamracsuda a bambuszbottal volt elfoglalva, védelmezte a szilkét.

Emiatt szórakozottan felelgetett yengégének, ki végül sértődötten így szólt.

– Így nem fogadtak még sehol, soha engem! Nem is tisztelsz te eléggé! Nem bánsz velem az illem szabályai szerint, ezért – bár éjszaka van – itthagynom a kolostorodat, és tovább zárándokolok, mert helyes a szólás:

Hol a gazda nem szívesen köszönt s nem jön te eléd,

Egykettőre fordulj vissza, hogy ne köthessen beléd.

– Úgy látszik – folytatta –, nagyon fenn hordod az orrodát, mióta kolostort kaptál, és nem veszed semmibe baráttársadat. Ha így folytatod, elkárhozol és meg is érdemled.

Tamracsuda abbahagyta a szilkeütögetést, én abban a pillanatban benne termettem, és szórtam a tartalmát, és magam is falatoztam. Ám figyelmemet nem kerülte el egyetlen szó sem. A mi barátunk szinte könnyezett.

– Óh, tiszteletreméltó barátom! Ne szólj ily szigorú ítélettel! Nincs is még egy olyan paptársam, kit szívesebben látnék, de van itt egy pokolra való egér, és az oly magasra tud ugrani, hogy eléri az alamizsnás szilkémet, Mindig megeszi az élelmet és ezért igen nehezen tudom a templomot tisztán tartani. Hiszen tudod, hogy fizetség nélkül senkitől semmi munkát nem várhatok. Azért ütögetem a szilkét, te pedig azt gondolod, hogy nem tartom be az illendőség

szabályait. Ha azonban meglátod magad is, hogy milyen magasra tud ugrani az az egér, megbocsátod nekem látszólagos nevelatlenségemet.

A vendég sértődöttsége – sajnos – azonnal elmúlt. Visszafeküdt a szénaágyra, és nagy érdeklődéssel kérdezte.

– Mért nem figyeled meg inkább, hogy merre van az egérlyuk, merre tanyázik?

– Nem is gondoltam rá.

– Pedig kevesebb idő kellett volna ehhez, minthogy éjszakáról éjszakára hadakozz vele. Hasznos is lett volna, mert vedd tudomásul, hogy csak az az egér tud oly magasat ugrani mint a macska, kinek fészke a kincs fölött van. Úgy ám, barátom, mert helyes a szólás:

*Hogy szezámagját Sandilí kifejtve adná oda,
Fejtetlenért elcserélné, annak megvan az oka.*

– Hogyan is volt az? – kérdezte Tamracsuda és a vendég barát mesélni kezdett.

Ravaszkodó Sandili

Egyszer régen, amikor még nagyon fiatal voltam, és nem élt még bennem világosan a tudata annak, hogy milyen hivatásra való vagyok, betévedtem egy pap házába. Szállást kértem. Aztán látva a nagy békességet, magam is megvilágosodva ottmaradtam s a brahman megismertetett a szent törvényekkel. Sok évig éltem náluk. Így mondom: náluk, mert a brahmannak felesége is volt, a brahmani.

Az egyik évben nagyon rossz termés volt, kevés adomány gyűlt össze, s a papház kamrája nagyon sovány lett. Ezért a brahman fölkerekedett, hogy az adományra ne várjon, hanem maga menjen érte a szomszédos faluba.

Indulás előtt így szólt a feleségéhez.

– Holnap a napéjegyenlőség napja! Nagy nap! Ezt használom fel arra, hogy a kegyes adományokat a szomszéd faluban összegyűjtsem. Mire hazajövök, főzzél valami nagyon jót, mert megérdemlem. A papné szokatlanul erős hangon válaszolt.

– Ugyan! Mit főzhetnék?! Még csak kisjót se tudok főzni! Akkora a nyomorúság a házban, amekkorát keresve se találsz a

faluban. Amióta feleséged vagyok, nem ettem egy tisztességes falatot. Nem vettél nekem egy kendőt, egy köszöntőt és ékkövet!

A brahman a brahmani szavaira – melyek nagyon is igazak voltak – hosszú ideig nem tudott felelni. Végül, nagy sokára csendesen ennyit mondott.

– No-no! Ne szólj elégedetlenül! A barátot is megutálják, ha mindig csak kapni akar, hát még a papot! Még azért mindig megvolt a betevő falatunk, mert a jámbor hívők mindig adnak egy keveset, S nem is jó a sok. Reánk romlana, úgy járnánk, mint... óh, hiszen helyes a szólás:

*Szerez sarut, inget, kendőt, házában legyen só s liszt,
Ám telhetetlen volt a sakál, kapott érte szép fejdísz.*

– Hogyan is volt az? – kérdezte a brahmani. A brahman pedig mesélni kezdett

A vadász, a vaddisznó és a sakál

Hegyes-völgyes, erdős-lankás vidéken élt a pulinda nép. Sok kitűnő vadász volt közöttük s a legkitűnőbb pulinda vadász egyszer elindult, hogy nagy vadat ejtsen. Nyílvesszőit kiválogatta, íját, tegezét magához vette, úgy készült fel a nagy kalandra.

Ment, mendegélt hegyen föl, völgybe le s már mélyen benn járt a rengetegbe, mikor meg-látott egy nagyra nőtt vaddisznót. A vaddisznó is észrevette őt, néhány pillanatig szembenéztek egymással. A vadász ezenközben felhúzta az íját és éles nyílat elpattintotta. A vadkan sügyébe mélyen befúródott a nyíl, remegve megállt benne, de azonnal nem ölte meg. Felhorkant az állat, a fájdalom esztét vette. Bőszülten rontott a vadászra, kiálló agyarával azonnal megölte, aztán maga is élettelenül rogyott össze. A vadász kezében ott maradt az íj, élettelen ujjai azonban már nem szorították.

Alig múlt el néhány perc, újra megzörrent a haraszt, egy sakál járt arra. A vér szaga orron legyintette, oda sompolygott a két holttest mellé. Miután meggyőződött, hogy nem kell félni tőlük, fülíg szaladt a szája örömeiben. Első gondolata az volt, hogyan tárolhatná, hogyan rejthetné el zsákmányát, nehogy más állat megtalálja és előle megegye.

– Ilyen kincs! Ilyen váratlan szerencse! De nem szabad könnyelműsködnöm! Úgy osztom be zsákmányom, hogy sok napig ne kelljen elmennem innen, és kényelmesen éljek belőle. Úgy látszik, előző életemben tehettem valami jót, mert ebben az életemben születésemtől kezdve nem emlékszem ily cselekedetre – és annak jutalma hullt most elém. De csínján bánjak vele. Előbb csak azt a száraz bőrt eszem meg, mely kifeszítve tartja a bot két végét...

Ezzel az íj egyik végén az erős, vastag húrt kezdte rágni s mikor elszakadt a rugalmas vékony ág a sakál torkán és fején átfúródott és kijött a fejtetőjén. Még sóhajteni sem tudott, tüstént meghalt.

*

Hát csak azért mondtam, mert helyes a szólás:

*Szerez sarut, inget, kendőt, házában legyen só s liszt,
Ám telhetetlen volt a sakál, kapott érte szép fejdísz.*

– Jól van, jól – mondta a papné. – Van még egy kevés szezám a háznál, majd kifejtem és kását főzök belőle.

A brahman elment, a brahmani került-fordult, szegényes kamrájának rejtekéből fejtetlen szezámot kapart elő, s gondosan megtisztogatta. Kevés vizet is öntött alá, hogy előre puhuljon. Aztán kitette a napra. A házban tovább végezte munkáját, s már később vette észre, hogy egy kóbor kutya éppen a szezámra tette le tiszteletét. Később volt már a fütykös és a seprőnyél, a kutya behúzott farokkal elnyargalt. A brahmani sopánkodva csapta össze két tenyerét.

– Óh, mostoha sors! De nagyon sokoldalú vagy! Ehetetlenné lett a szezám... Később így gondolkozott:

– Mit lehet itt tenni? Ezt én meg nem főzöm! Ha valaki nem tudja, mi történt vele, megmossa még egyszer, és megfőzi, jóízűen meg is eszi, és nem lesz semmi baja, de én ezt meg nem eszem! A szépen tisztított szezámért biztosan kapok valakitől tisztítatlant. Elviszem, valamelyik házban majd csak kicseréli valaki.

El is vitte. Ment egyik házból a másikba, de nem volt szerencséje.

Nem voltak otthon. Vagy főtt már az ebéd. Minden háztól eredménytelenül jött el. Végre egy faluvégi házban megörült a háziasszony, és máris futott, hogy hozza a hüvelyest, de ekkor meg a férj szólalt meg.

– Tisztított szezámot tisztítatlanért? Ki hallott már ilyet?! Szó sincs róla. Oka van Sandilinek, a brahmaninak ha ki akarja cserélni!

Sandili szégyenkezve tért haza és búsan idézte, hogy helyes a szólas:

*Hogy szezámmagját Sandili kifejtve adná oda,
Fejtetlenért elcserélné, annak megvan az oka.*

*

– Hát így volt! – fejezte be a mesét a zarándok barát, de sürgősen visszatért arra, amit először kérdezett. – Azt sem tudod, hol jön be az az átkozott egér?

– Tudom, óh tudom, hiszen nem is egymagában jön, hozza az egész pereputtyát! Itt szaladgálnak egész éjszaka, még rajtam is keresztülfutnak.

– Nos, tiszteletreméltó barátom, ennek fele sem tréfa! Majd én rendet teremtek! Van itt ásó szerszám?

– Van, egy vaskapám.

– Az nagyon jó – felelte a vendég –, ha megvirrad, azonnal felkelünk s mielőtt még bárki is eltaposná a nyomukat, utánuk megyünk.

Hiranjaka még most is, hogy csak rágondolt arra a szörnyűséges hajnalra, amikor minden odaveszett, minden szőrszála az égre meredt.

– Tudtam – folytatta –, hogy vége az otthonomnak, a biztonságomnak és az éléskamrámnak. A kincs, amiről az idegen barát beszélt, valóság volt. Ott rejtőzött föld alatti kastélyom alapjainál. S az is biztos volt előttem, hogy meg is találják majd. Nagyon féltem, és ezért más úton tértem haza a váramba, de a baj sohasem jár egyedül.

Laghu-patanaka és Mantharaka borzadva hallgatták a szomorú történetet. Hiranjaka pedig mindjárt azzal folytatta, hogy helyes a szólas:

A megelőző életed tetteidnek gyümölcsét,

Jó legyen az avagy rossz, elnyered – a sors nem vét.

– Utunkat egy óriás macska állta el. Irtózatossá vérengzést végzett! Sok rokonom meghalt, még többen elfolyó vérükkel öntözték a földet. Akik megmaradtak, sírással, rívással támadtak rám, mert rossz úton vezettem őket. Mondtam, ne menjenek vissza az erődünkbe, de megzavarodott fejükkel nem lehetett beszélni. Legtöbbjük visszament, én azonban elfutottam, és távolról néztem végig, mit művel a két barát. Jöttek a vaskapával és lerombolták széthányták gondosan megépített váramat. Aztán a kincset is megtalálták, amelynek varázsa engem is átjárt. Hallottam nagy örömeiket, még most is a fülemben cseng!

– Itt van! Ugye megmondtam!? Tiszteletreméltó uram, most már gondtalanul élhetsz! Az egér sem kényszerít virrasztásra többé!

Magukhoz vették a kincsemet, – hiszen az enyém volt! –, s elmentek. Rokonságom elpusztult, váram lerombolódott, kincseimet ellopták. Nem is bírtam többé ránézni váram romhal-mazára. Sírva bolyongtam egész nap, s aznap te sem jöttél, Laghu-patanaka barátom! Este lett és én szomorú magányomban visszamentem a kolostorba, hogy legalább éhségemet csillapítsam. De alig dugtam be a fejem, máris hallottam, hogy bambuszból ráütődik az alamizsnás szilkére. S mindjárt a vendég hangja következett a koppanás után.

– Aludj nyugodtan, barátom!

– Itt az egér! – felelte Tamracsuda –, érzem a szagát. Félttem az ennivalót.

A vendég pap felnevetett, és ez a nevetés roppant visszataszító volt számomra. Ám ő ezzel nem törődött, tovább mondta viccelődve, évelődve.

– Elvettük a kincsét, nem tud már ugrani! Vele is megesett az, ami az emberek világában szokott történni, mert helyes a szólás:

A gazdag herceg nagyra van, lenézi a világot,

Míg vagyonát el nem veszi s a szegénység rátámad.

Rettentő mérges lettem, s azt gondoltam, azért is megmutatom, mit tudok. Összeszedtem minden erőmet és nagyot ugrottam. Felére sem sikerült, mint eddig. Nagyot huppantam a földre, s hallgattam a vendégbarát pokoli nevetését. Igen, helyes a szólás:

Soha nem szenved annyit az, kinek nem volt vagyona,

Mint ki könnyen élt, ámde eljött az élet nyomora.

– Sírva osontam el megszégyenülésem színhelyéről. Amint kiértem a fal alatt a szabadba, ott találtam négy-öt távoli rokonomat, akik a házomlásból nagy nehezen megmenekültek. Éppen rólam beszélgettek, s jól megjegyeztem szavaikat.

– Ugyan, mi hasznunk van belőle? – mondták. – Hasunk üres lesz, ha mellette maradunk. Nem tud az már mást, csak a macska körmei közé vezetni bennünket! Kincse sincs, koldus lett! Még majd hozzánk jön kérni...

– Elmentem mellettük, senki nem csatlakozott hozzám. Ekkor úgy gondoltam, hogy helyes a szólás:

Aki szegény, halott az már, pedig fájó szívvel él,

Nincsen rosszabb, megalázóbb az elszegényedésnél.

– Leszállt a második este, és én hallottam, hogy rokonaim átsurrantak a másik egérvárba, ahol ellenségeim éltek s nagy hangon mesélték el szerencsétlenségemet. Az orrom sem dughattam ki abból a rövid kis folyosóból, ami régi kastélyomból megmaradt. Csak kárörvendő, gúnyos kacagásukat hallottam. Éjszaka szereztem valami kis eleséget, míg azt rágcsáltam, elhatároztam magamban, behatolok a kolostorba, s amikor a barát aluszik, vagy koldulni jár, kirágom a fejpárnának használt kincseszsákot, és visszahordom elrabolt gazdagságomat. Még akkor is megkísérlem ezt, ha életembe kerül.

S amikor erre az elhatározásra jutottam, már indultam is, mert úgy gondoltam, nem pocskékolom az időt. Lassan, óvatosan mentem, s megtalálva a zacskót, lyukat rágtam rajta. Amint az egyik darabot húztam, a barát felébredt, s akkorát ütött a fejemre, majdnem ottmaradtam. Így jártam hát, és most már tudom, hogy igaz a szólás:

Mindenki csak annyit kap a sorsból, ami jár neki,

Elér mindenkit a végzet, mit érdemel – ráteszi.

– Hogyan is volt az? – kérdezte Laghu-patanaka. Hiranjaka pedig tovább mesélt.

Az ostoba fiú

Egyszer volt, hol nem volt, a hetedhét határon túl volt egy gazdag brahman. Előkelő háza volt, és sok drágaságot gyűjtött össze. Amije volt, azt nagyon féltette, mert azt tartotta, oda vándorol a gazdagság,

ahol megbecsülik. A brnhmannak három fia volt, mindegyik eszes, talpraesett. Éppen ezért nagyon elcsodálkozott az apa, amikor egyszer a legnagyobb fiú egy könyvet mutatott neki.

– Nézd, apám! Mily különös könyv ez! Egy még különösebb embertől vásároltam, és bár csak egyetlen vers áll benne, száz rúpiát kért érte.

– S te megvetted?!

– Megvettem! Azt mondta, ebben benne van egész életem! De lásd magad... A brahman megnézte a könyvet, és elolvasta a verset.

Mindenki csak annyit kap a sorstól, ami jár neki

Elér mindenkit a végzet, mit érdemel – ráteszi.

Az apa felbőszült ekkora pazarlás láttára, és így kiáltott.

– Te pazarló! Arra való az én vagyonom, hogy ilyesmire kidobáld?! Hogyan becsülöd meg majd az örökségedet?! Menj a szemem elől, és ne is lássalak addig, míg nem tanulod meg, hogyan kell a pénzt becsülni!

A fiúnak el kellett hagyni az apai házat, semmit nem vihetett magával, csak a száz rúpiáért vásárolt könyvet. S mivel nagyon restellte azt, ami vele történt – más városba költözött, ahol nem ismerte senki. Este lett, amikor megérkezett, s egy házban szállást kért. A házigazda megkérdezte a nevét, az ifjú brahman azonban annyira tele volt kitagadása szégyenével és keservével, hogy nem tudott mást mondani, mint a szerencsétlenségét okozó vers első sorát.

– Mindenki csak annyit kap a sorstól, ami jár neki!

Ettől fogva, mintha varázslat történt volna vele, nem is tudott mást mondani. A városban pedig megismerték, beszéltek róla s mivel a nevét sem tudták csak így nevezték: Ami-jár-neki. A város nevezetességeihez tartozott a csodaszép templom, amelyet Káma isten tiszteletére építettek az ősök. Éppen ebben az időben tartották a zarándoklatot a szerelem istenének oltárához, s a zarándokok közt jött a király lánya, a szép Csandaravati. Amikor befejezte zarándokútját, a maharadzsa palotájába vezették, ahol vendégül látták. Ám a király lánya, mintha Káma isten piros virágnylával eltalálta volna, most delfinzászlós takaróra vágyott. Amikor meglátta a ház gazdájának fiát, halálos szerelemre lobbant, félrehívta udvarhölgyét, és ezt súgta neki.

– Ő, vagy senki más! Menj és mondd neki, hogy Káma isten az ő szemsugarán át talált a szívembe. Az udvarhölgy az ifjú maharadzsa elé járult, s amikor kettesben maradtak, elmondta a királylány üzenetét.

A maharadzsa így felelt.

– Nagy megtiszteltetés részemre! Szívesen felkeresem öfelségét. Mikor fogadna?

– Éjfélkor jöjj! Az ablakon kötélhágcsó lesz.

A maharadzsa elkedvetlenedett. Ő nem titokban és nem légyottra akart menni. Amikor magára maradt így gondolkozott.

– Nagy bűn az, amibe Csandaravati csábít. Hiszen helyes a szólás:

Tanítódnak lánya, vagy egy királyleány csábítson

Barátja feleségéhez kötélhágcsón felmásszon

Eget lopja el tetőled, szégyent hoz a nevedre

Roszsabb vagy, mint pap gyilkosa, vigyázz hát a lelkedre.

S mert a szent könyveket is átnézte, igazát bizonyítva látta, nem ment el, hanem lefeküdt.

Ám nem így, Ami-jár-neki. Nem tudott aludni, a vers varázslata nem engedte. Kóborolt most is, mint minden éjszaka a városban. Betért a keskeny utcákba, sikátorokba, udvarokba, s így talált rá a kötélhágcsóra, mely egy szűk utcában a földig leért. Kíváncsi lett, hova vezet a hágcsó. Felmászott, s a királylány karjai közt találta magát.

Csandaravati boldog volt. Gyorsan levettette vele régi ruháit, a maga fürdőjét kínálta, majd drága selymekből és bársonyokból való ruhát tett el éje, hogy abba öltözzék. Aztán ételt, italt tett eléje, úgy szolgált, mint valami szolgáló. Vacsora után így könyörgött, miközben lábai elé ült.

– Egyetlen pillanat elegendő volt ahhoz, hogy megszeresselek! Feleséged akarok lenni! Szólj hát végre már egy szót hozzám!

Az ifjú brahman elmondta szokásos szavait.

– Mindenki csak annyit kap a sorstól, ami jár neki.

A király lánya felugrott, hátra lépett és rémülve suttopta:

– Ami-jár-neki! – majd kimutatott az ablakon. – Azonnal hagyd el lakosztályomat! Hogy mertél idejönni?!

A varázslat alatt álló ifjú elment, s amint kóborolt szép, finom ruhájában, egy omlatag toplomhoz ért. Úgy gondolta, itt tölti az éjszakát. Már éppen elhelyezkedett egy kőlapon, amikor jött az éjjeliőr, hogy mivel későre járt és senki sem látja, aludjon egy keveset. Meglepődött, amikor a megszokott helyén talált valakit.

– Ki van itt? – kérdezte hivatalos hangon

– Mindenki csak annyit kap a sorstól, ami jár neki.

Az éjjeli őr mindjárt tudta, hogy a becsületes, de ügyefogyott idegen alszik a helyén, ezért így biztatta.

– Nem jó hely ez itt. Még megmarhat egy kígyó! Menj inkább az én otthonomba, és foglald el az ágyamat.

Az ifjú ment az őr házába, de mivel nem ismerte a járást, tévedésből az őr lányának szobájába lépett be. Az meg azt hitte, hogy a vőlegénye érkezett meg titokban, hát boldogan ment feléje. Étellel, itallal kínálta, és szép, fiatal arcát feléje fordította és szomorúan kérdezte:

– Mért hallgatsz ennyire, vőlegényem?

– Mindenki csak annyit kap a sorstól, ami jár neki.

– Óh, hát te vagy az? Hogy kerültél ide? – kérdezte, s mivel nem kapott feleletet, kitette a házból.

Míg ezek az események peregtek, az éjszaka elvonult, rózsaszín pirkadással jött a hajnal. A hajnallal egy vidám fényes társaság érkezett. Felékesített vőlegény, a kíséretével. Mivel a csillagjósok ezt az időt jelölték meg kedvezőnek a házasságkötésre, az érkezőket a ház előtt várta a násznép. Köztük állt a menyasszony is. Ami-jár-neki csatlakozott a nászmenethez és ámuló szemeit nem tudta levenni a csodaszép menyasszonyról. Ott állt a ház kapujában felállított oltár előtt. Gazdag kereskedő volt az apa, leányát gazdagon és pompásan öltöztette. Mint eleven szépséges lótoszvirág állt az oltár előtt, és Ami-jár-neki szívét teljesen elvarázsolta.

Elbűvölten nézte, mint megy a vőlegény elé, s nem is vette tudomásul, hogy mennyire fájó ez a látvány.

A vőlegény mégsem foghatta meg a menyasszonya kezét, mert ebben a pillanatban egy feldühödött elefánt rohant be az utcába s aki élt és mozdulni tudott, az menekült, amerre látott. Egy perc alatt üres lett az utca. Elfutott a vőlegény is, el az egész kísérete,

befutottak a kapun a lány szülei, testvérei, a rokonság, a násznép, csak a menyasszony maradt egyedül, ájúldozva az ijedtségtől az oltár előtt.

De ott maradt Ami-jár-neki. S ebben a pillanatban, mintha lefoszlott volna róla a varázslat, így szólt:

– Ne félj! Csak bízzál bennem!

Ezzel megfogta a menyasszony kezét, és az odatoppanó, trombitáló, dühödt elefántra nagy hangon, bőszen rákiáltott. Maga is csodálkozott, amikor az elefánt megtorpant, irányt változtatott és eldübörgött.

Közben a csillagjósok által kiszámított szerencsés idő éppen elérkezett. Sietve jött vissza a vőlegény, s leesett állal állt meg, mert ott látta menyasszonyát az idegen, elegáns, gyönyörűen öltözött férfi karjaiban. Hátuk mögött éppen ekkor merészkedtek elő a menyasszony szülei, a testvérei, a rokonok és éppen olyan meglepődve álltak meg, mint a vőlegény.

– Ez aztán illendőség! – kiáltotta. – Más férfi karjaiban a menyasszony! Mit jelent ez?! Az apa igyekezett menteni a helyzetet.

– Fogalmam sincs, mi történt? Éppen úgy elfutottam, mint te! Most tértem vissza. – s lányához fordulva megkérdezte: – Mi történt? Remélem, tudod, hogy helytelenül cselekedtél?

A lány arcáról még nem múlt el teljesen a rémület kifejezése, de egy pillanatra sem engedte el az ifjú kezét.

– Az életemet mentette meg! Ha ő nincs itt, és bátran nem áll az elefánt elé, már halott volnék! Amíg élek, nem leszek soha másé, csak az életmentő ifjúé...

A nap eseményei ezzel még nem értek véget. A különös házasságnak híre ment, az egész város összefutott, nagy volt a tolongás a menyasszonyi ház előtt. Odaérkezett a király is, mivel mindent akart tudni, ami birodalmában történik. A hős ifjút, aki dühöngő elefántot tud megfékezni, fiává fogadta. Elhívatta a haragvó apát és két fiatalabb testvért. A brahman boldogan békült ki legidősebb fiával, testvérei is szeretettel ölelték át, és nagyon büszkék voltak rá. A varázslatnak már nyoma sem volt rajta, s most már ő is nevetve mondta, hogy sok volt a száz rúpia a könyvért, de azért helyes a szólás:

Mindenki csak annyit kap a sorstól, ami jár neki

Elér mindenkit a végzet, mit érdemel ráteszi.

*

– Igaz is! – fejezte be Hiranjaka –, igaz bizony! Én is megkaptam a sorsomtól a jót is, meg a rosszat is. Szomorúságom okát most már ismeritek. Ez volt az oka annak is, hogy hazámat elhagytam.

– Ne búsulj – vigasztalta a teknős. – Laghu-patanaka szeret téged és bebizonyította, hogy jó barátod. Lásd, mily sovány. Ha nem szeretne téged, az úton megehetett volna! De itt is látszik, hogy igaz a szólás:

Az igaz jó barátod nagy bajodban melléd áll,

De lehet, hogy ellenséged jobb védőd a barátnál.

– Ezért – folytatta – én is teljesen megbízom a varjúban, és téged is szeretettel fogadlak barátságomba. Tanyázzatok csak itt, a közelemben, s rendezzettek, foglaljatok magatoknak új otthont. Elvem mindig az volt, hogy az ellenség se nem jó, se nem rossz. A jó barát éppen úgy bajt hozhat rád, mint ahogy az ellenség is segíthet rajtad. A vagyonod miatt se búslakodjál. Nem érdemes gazdagnak lenni, hiszen helyes a szólás:

Gazdag az, ki uralkodik érzékén, indulatain,

Mert kincs, hűség, ifjúság ma van, holnap elsuhan ám,

Minden csak eltűnik egyszer, elszáll mindenki álma,

Feledés borít be mindent s Maja csalóka fátyla.

– A bölcs mindenütt otthon volt, s tudja, hogy a nagy fátyol alatt élünk, Maja valósággá teszi azt, ami nincs. Az anyag van és nincs, az élet van és nincs! Az otthon ugyanígy. Mert otthon csak akkor leszünk, ha megérkezünk oda, ahonnan kiindultunk, magához az Alkotóhoz. S a szegény sem szerencsétlen az idegen földön, ha van esze és bátorsága. Neked pedig van. Sok bölcsesség van benned, kis egér, s hogy a kincseidet elvették, tudd be előző életedben elkövetett cselekedeteid megtorlásának. Ne is gondolj arra, hogy visszaszerezd, hiszen úgylis megint elragadná tőled a sorsod. Hiszen helyes a szólás:

Szolimaka bolond takács nem érte be kevéssel,

Karmájával is szembe szállott, s mire ment a tettével?

– Hogyan is volt az? – kérdezte Hiranjaka.

A takács karmája

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember, akinek mestersége takács volt. Becsületes, ügyes szövő, mégsem tudott keresetéből annyit félre tenni, hogy öreg napjaira valami kis vagyont gyűjtsön. Ha vásárra ment, és összehasonlította a maga szőtte szöveteket a többi takács által készítettekkel, látta, hogy az övé királyi öltözetre való, másoké meg csak durva tákolmány. Ezért nagyon elkeseredett, mert azt is látta, hogy a többi takács mégis sokkal jobban él és félre is tud tenni valamit. Neki pedig a betevő falatnál nincsen egyebe. Ezért egy napon így szólt feleségéhez.

– Mindenki jobban él, mindenki tud félrerakni, pedig én tudok mindenkinél szebben szőni! Ebbe nem tudok belenyugodni! Elmegyek más városba, és szerencsét próbálok...

A feleség nem akarta.

– Ne hidd, hogy másutt jobb lesz! Aki egyik helyen nem tud sok pénzt keresni, nem tud az másutt sem. Hiszen helyes a szólás:

*Amit a sors nem neked szánt, hiába is keresed,
De öledbe hull magától, ha úgy hozza végzeted.*

A takács nem tágított.

– Ha nem cselekszünk, karmánk keze üres marad, nem termel nekünk gyümölcsöt. Ha nem próbálkozom, nem is lesz soha eredmény!

– Tudja-e valaki, hogyan élt előző életében? – kérdezte az asszony. – Hátha azért nem tudsz sok pénzt keresni, mert visszaéltél pénzkereső hajlamaiddal! Gondold meg! Hiszen helyes a szólás:

*Karma gyűjti, mit cselekszünk, méri földi titkodat,
Karma határozza meg az égi s földi sorsodat.*

– Szembe kell szállni a sorsunkkal! Harcolnunk, üzletelnünk kell, s ha így sem érünk el semmit az életben, legalább nem tehetünk szemrehányást magunknak – mondta a takács és ezzel le is zárta vitatkozást.

Nemsokára útnak indult. Elment egy távolabbi városba, s ott nagyon szorgalmasan, sok munkával nagyon sok pénzt keresett. Össze is rakta maradéktalanul, és elindult hazafelé. Útjának felénél járt, amikor leszállt az est. Egy nagy erdő mellett vitt az útja. Nagyon fáradt volt már, dél óta nem pihent, s az erdő végét s útjának végét még csak nem is látta. Úgy határozott, hogy az éjszakát az erdőben

tölti. Felmászott egy vastag törzsű magas fügefára, ahol szétterpeszkedtek az ágak, ott kuporgott. Itt – úgy gondolta – erdei vad nem támad rá. Talán el is aludt már, amikor egyszerre két árnyék suhant melléje. Az egyik így szólt a másikhoz.

– Déva vagy! Fénylő a Maja fátyla felett! Mért tetted, hogy Szolinaka, a takács ilyen sok pénzt gyűjthetett? Hiszen tudod, az a sorsa, hogy csak a legfontosabbakat kaphatja meg.

A Déva, aki fénylő a Maja fátyla felett, így válaszolt:

– Karma vagy, hatalmas a Maja fátyla felett s a fátyla alatt is. Csak kötelességemet telje-sítettem, mikor jutalmaztam a szorgalmas tevékenységét! Ám hogy mi lesz a takács és a jutalom további sorsa, az nem tőlem függ, hanem tőled!

Szolimaka nagyon nyugtalanul töltötte az éjszakát. Az árnyak már rég eltűntek mellőle, s ő még mindig hallotta szavaikat. Alig várta, hogy pirkadjon, belenyúlt a pénzes zacskójába, s az teljesen üres volt. – Hová lett?! Hová lett?! Hiszen senki sem járt a közelemben! Ki lophatta el tőlem? Hiszen ilyen koldusszegényen nem mehetek vissza a feleségemhez...

Nagy, sötét borúval szedelőzködött és visszatért a városba. Most kettőzött erőfeszítéssel dolgozott, és sokkal rövidebb idő alatt kétszer annyit gyűjtött össze, így indult ismét haza. Amikor az est leszállt, ugyanazon erdőrésznél járt, de most nem mert megállni, pedig nagyon fáradt volt. Ment tovább, egyre a feleségére gondolt és arra az örömrre, amelyet ő érez majd, ha meglátja a sok pénzt. Ment tovább, és ez a gondolat adott erőt nagy fáradtsága elviseléséhez.

Amint haladt a nagy, hallgatag, holdfényes éjszakában, egyszerre megint ott megy előtte a két szürke árnyék, és ismét beszélgetni kezdtek egymással. Azt mondja az egyik.

– Déva vagy, fénylő a Maja fátyla felett! Mért tetted, hogy Szolimaka, a takács ilyen sok pénzt gyűjthetett? Hiszen tudod, hogy az a sorsa, hogy csak a legfontosabbat kaphatja meg!

A Déva, aki fénylő a Maja fátyla alatt, így válaszolt:

– Karma vagy, hatalmas a Maja fátyla felett és a fátyla alatt is. Csak a kötelességemet teljesítettem, amikor jutalmaztam a szorgalmas munkájáért! Ám hogy mi lesz a takács és a jutalom további sorsa, az nem tőlem függ, hanem tőled...

Szolimaka nem bírta egy lépést sem tenni tovább. Szinte sírva hadonászott karjaival, hogy elűzze a szürke árnyakat, s azonnal megnézte a pénzes zacskóját. Megint üres volt. Teljesen üres.

– Minek éljek én?! – sírt keservesen. – Aki ilyen ágrólszakadt, s akit mindig meglopnak a szürke árnyak, az akassza fel magát!

Elhatározását végre akarta hajtani, és hosszú szálú fűből, kötelet csavart. Jó hosszú kötelet, hogy magasán csüngjön majd az ég és föld között, és hogy ne tudja meggondolni, ha majd a halálfélelem szorongatja. Fent ült már az ágon, a hurok a kezében volt, amikor a szörnyű árnyak megint ott voltak mellette.

– Állj – kiáltotta az egyik. – Ne kövess el végzetes cselekedetet! – Ki vagy?! – kérdezte a takács.

– Karma vagyok, akit ti Sorsnak neveztek – felelte. – Én intézem az éleetsorsokat. A te vagyonodat is én vettem el.

– Óh – sóhajtott keservesen a takács –, miért vetted el tőlem? Mikor oly keserves munkával szereztem. . .

– Mert az a sorsod, hogy a mindennapi betevő falaton kívül, nem kaphatsz semmit! Hiába dolgozol, hiába töröd magad, úgysem lehetsz gazdag!

– Kegyelmezz nekem, óh Karma! Annyit nélkülöztem már!

– Megegett a szívem rajtad. Jóraláló, szelíd és becsületes ember vagy! Kivételt teszek veled. Bár sorsod az volna, hogy csak a betevő falatot szerezheted meg magadnak, teljesítem egy kívánságodat. Mondd, mi legyen az?

Szolimaka arca felderült, és tüstént kimondta kívánságát.

– Nem kívánok én egyebet, csak azt, hogy az elvett pénzemet add vissza nekem. Azt is, amit először elvettél s azt is, amitől most fosztottál meg. Így is csak azt kapom vissza tőled, ami jogosan megillet! A Karma jószágosan mosolygott.

– Mit tennél vele? Hiszen úgysem élhetnél belőle! Ha egyszer azzal a sorssal jöttél a földre, hogy gazdag nem lehetsz, mit kezdenél a pénzzel? Mert igaz a mondás:

Üveg alatt hogyha őrzik, drágakövet, minek az?

Ellophatják, rabolhatják, csak gondot ad. Nem igaz?

– Nem baj! – válaszolta Szolimaka. – Csak azt érjem meg, hogy gazdag embernek ismernek!

– Te is olyan vagy, mint Pralobhaka! Hiába! Helyes a szólás:

*Ott van az még, de már lecsüng, nemsokára leesik,
Hosszú napok óta lesem, úgy látszik, már elveszik.*

– Hogy is volt az? – kérdezte a takács. Karma pedig mesélni kezdett.

A sakál és a tehén

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy tehén. Nagyon önérzetes állat volt, nem tűrte, hogy fejjék, nem volt türelme kivárni az etetés idejét, ezért gondolt egy nagy merészet és elment világgá. A világ ott kezdődött az erdő szélén a folyónál és ott végződött, ahol az erdő rengeteggé változott. Ide szökött a tehén, s mivel távol volt az emberjárta útvonaltól, nem is akadtak nyomára.

Vad vágtaikkal bejárta a maga külön kis világát, s nem esett áldozatul a vadaknak sem, mert sorsa az volt, hogy így kell élnie a vadak szomszédságában, bántatlanul.

Ennek az erdőnek egyik lakója Pralobhaka volt, a sakál. Itt éltek párjával együtt, és egerekre vadásztak, mert más zsákmány nem akadt a vadban szegény erdőben. Egyszer, amikor a tehén, felbőszítve magát, nagy vágtaival száguldott a folyópart felé, meglátta a sakálpár. És sakálné így szólt férjéhez.

– Ez aztán nagy állat! És nézd, csüng valami a hasa alatt. Annyira csüng, hogy talán el is veszíti nemsokára. Menjünk utána, nehogy más találja meg.

– Honnan tudod, hogy elveszti? Én nem megyek a bizonytalan után, mikor itt biztosan megjelennek mindig az egerek. Ha elmennénk utána, más sakálok jönnének és elfoglalnák jó kis vadászterületünket.

– Hát te akármivel beéred? Én már nem bírom az egereket ! Úgy szeretnék már valami mást is enni. Nézd, milyen nagy darab az, ami ott himbálózik, és biztos vagyok benne, hogy húsdarab! S bizony azok nemsokára leesnek! – mondta a sakálfeleség.

A sakálférjet meggyőzte az asszony, otthagyta egérleső helyét, és együtt a tehén nyomába szegődtek. Lesték a csüngő húst, de hiába lesték, mert az csak nem esett le.

Így teltek, múltak a napok, és ők folyton éhesebbek lettek. Végül a férj elunta a sompolygást és türelmetlenül kifakadt.

Ott van az még, de már lecsüng, nemsokára leesik.

Hosszú napok óta lesem, úgy látszik, már elveszik.

*

– Hát csak azért mondtam el, hogy okulj belőle – mondta Karma –, de ha olyan nagyon szeretnéd, teljesüljön kívánságod. Menj haza, és két kereskedőt látogass meg. Az egyik elrejtí vagyonát, és úgy tesz, mintha szegény lenne. Nézz körül a házában. A másik mutogatja vagyonát, és úgy tesz, mintha nagyon gazdag lenne. Ott is nézz körül. Aztán majd mondd meg nekem, melyik életmód tetszett neked, hogy olyannal ajándékozzalak meg.

Alig mondta ki az ítéletet, a Karma eltűnt. Szolimaka pedig lemászott a fáról, eldobta a kötelet és hazament. Este érkezett el ahhoz a házhoz, ahol a vagyonrejtegető lakott. Bekopogott, és éjszakára szállást kért. Nagyon barátságtalanul fogadták. Majdnem kinézték a házból, s mikor érkezett a vacsora ideje, nem ültették asztalukhoz, hanem valami száraz, dohos kenyeret adtak eléje. Ágya is rossz volt, törte a derekát, takarója a csillagos ég, mert még a házba se engedték be. Ám alig csendesedett el a ház, ágya felett megint megjelentek a szürke árnyak, és így szóltak egymáshoz.

– Déva vagy, fénylő a Maja fátyla felett! Mért tetted hogy a vagyonrejtegetőt nagyobb kiadásba kényszerítetted?

A Déva, ki fénylő a Maja fátyla felett, így válaszolt.

– Karma vagy, hatalmas a Maja fátyla felett s fátyla alatt is! Csak kötelességemet teljesítettem, hiszen vendégségbe jött ez az ember! De hogy a cselekedetből milyen gyümölcs terem, az tőled függ! Az árnyak eltűntek, Szolimaka ha keservesen is, de mégis elaludt. Reggel nagy sürgés-forgás volt a házban, mert a ház urát rettentő hasgörcsök kínozták. Nem is evett két álló napig egy falatot sem, de a takács nem várta meg, hogy meggyógyuljon, hanem szedte sátorfáját, és elment a másik házba, ahová mennie kellett. Nagyon szívélyesen fogadták, étellel, ruhával kínálták, sőt jó ágyat is vetettek számára. Este hosszasan beszélgettek, későn tértek aludni, s mikor Szolimaka egyedül maradt, ismét ott volt a két szürke árny az ágya felett, beszédjüket tisztán értette.

– Déva vagy, fénylő a Maja fátyla felett! Mért tetted, hogy a vagyonmutogatót ekkora adósságba keverted! Nem volt annak egy

fillérje sem. Amit a takács elé adott, mindent hitelbe vásárolt. A Déva, ki fénylő a Maja fátyla felett, így válaszolt:

– Karma vagy, hatalmas a Maja fátyla felett és fátyla alatt is. Csak kötelességemet teljesítettem, hiszen vendégségbe jött ez az ember! De hogy a cselekedetből milyen gyümölcs terem, az tőled függ!

Az árnyak eltűntek, a takács jóízű mély álomba merült. Szinte csak egy percnak tűnt a hosszú éjszaka és üdítő álom után frissen ébredt. Még nem is ültek a reggelihez, mikor megzörgették a kaput s nagy kosárral egy ember jött beljebb. Valaki a város másik végéről küldte ajándékát, mert a vagyonmutogató nagy jót tett vele nemrég. A kosárban ruhák, élelem, pénz volt s a vagyonmutogató boldogan kiáltott fel.

– Az istenek mindig segítenek rajtam, ha bajban vagyok!

A takács búcsút vett új barátjától. Hazament feleségéhez, és elmesélte, mi történt vele. Meséjét ezzel fejezte be.

– Még ha vagyontalan is a vagyonmutogató, sokkal inkább szeretném az ő életmódját magaménak, mint a vagyonrejtegetőét.

Az asztal felett amely, mellett éppen beszélgettek, két szürke árny jelent meg, de most nem szóltak egy szót sem, csak keresztülsuhantak az egyszerű szobán.

*

– Hát ezért mondtam – fejezte be Mantharaka, hogy helyes a szólás:

Szolímaka bolond takács nem érte be kevéssel,

Karmával is szembeszállott, s mire ment a tettével?

Mantharaka ezután Hiranjakához fordulva így folytatta.

– Akinnek van vagyona, de csak alkuszik rajta, annak annyi a vagyon, mintha semmije se volna! Így gondolkozzál te is, és akkor nem búslakodsz elveszett kincsed miatt. Mert nagyon is igaz és helyes a szólás:

Öregségre gyűjtött vagyon nem hoz mindig nyugalmat, Okosabb, ha nem halljátok meg a hamis sugalmat. Aki nyugodt, s már meglette, tiszta lelki békéjét,

Azt nem adja oda többé világ minden kincséért.

– Így gondolkozzál, kedves barátom – fejezte be Mantharaka, Laghu-patanaka pedig hozzátette, hogy ha keserű is néha, mindig

hasznos, ha jó barát mondja ezt neki.

Beszélgésüket lárma zavarta meg. Ahányan voltak, annyi felé menekültek szét. A varjú magas ágra szállott, a béka a vízbe sietett, az egér bebújt a fa odvába.

Ki-ki a maga rejtekéből nézte, hogy mi történik. S nem sokkal később egy gazella inalt a sűrűből a tópartra, és befutott a nád közé.

Laghu-patanaka szólalt meg először.

– Mantharaka! Jöjj csak, barátom! Csak a szomjas Tsitranga van itt! Mantharaka teljes biztonsággal tudta, hogy baj van.

– Nem csak ennyi az egész! Tsitranga levegő után kapkod, ijedten tekinget hátra! Vadász üzte erre mifelénk! Szállj el, és nézd meg, merre járnak. Erre tartanak?

Tsitranga meghallotta a teknős szavait, és felbátorodva megszólalt:

– Te vagy itt, Mantharaka? Én valóban rémült vagyok! Vadászok kergettek bennünket. Azt hiszem, családom odaveszett. Segíts rajtam, mert ha nem rejtesz el, a vadászok áldozata leszek.

– Menj beljebb a nádasba. Ott nem keresnek gazellát.

De be sem kellett menni a nád közé, mert Laghu-patanaka már ismét ott volt az ág hegyén.

– Káár! Nagy kár érte az erdőt! Most vonulnak el a vadászok, és sok zsákmányt visznek magukkal. Tsitranga, jöjj elő, elmúlt a veszély!

A gazella ott maradt a tó mellett, s ettől kezdve négyen nagy barátságot fogadtak. Megszokták egymás jelenlétét, sok történetet meséltek egymásnak, s ha az élelemszerzés rövid időre elszólította valamelyiküket, úgy siettek vissza, mint gyermek az anyjához.

Egyszer aztán a gazella nem érkezett meg a szokott időben, sőt azon túl is még hiába várták hosszú ideig. Mantharaka megkérdezte:

– Mi történhetett vele? Oroszlánnal találkozott? – Talán megint vadászok jártak az erdőben?

– Megnézem – szólta a varjú –, hátha gyenge fűre éhezett, és beesett a szakadékba...

– Menj! csak menj! – biztatta Mantharaka.

Laghu-patanaka nem szállt messzire, mert a kedves új barátot ott látta egy hálóba keveredve vergődni. Lekialtott hozzá.

– Tsitránga! Mi történt?!

Könnyes szemekkel nézett fel a gazella.

– Óh, legalább még ennyi megadatott nekem, hogy még egyszer láthatom egy kedves barátomat. Menj el, kérlek, a többi barátomhoz, és mondj egy utolsó üdvözlést a nevemben. Én meghalok, barátom.

– Nem addig van az – kiáltott fel Laghu-patanaka. – Ne félj! Jó barátaid vannak neked! Mindjárt itt leszünk! Hájamon hozom Hiranjakát, ő majd kirágja a hálót! Csak ne veszítsd el a reményedet!

Szállt is, tüstént hátára vette Hiranjakát. Tsitránga reménye, életkedve visszatért, amikor meglátta őket, és sürgetve szólt az egérre. De ahelyett, hogy azonnal ráadásba fogott volna, az egér megkérdezte.

– Hogyan kerültél, te tapasztalt és bölcs állat létedre a hálóba?

– Csak szabadíts ki gyorsan, majd elmondom. Most segíts gyorsan, míg a vadász meg nem érkezik!

De Hiranjaka biztosította, ne féljen – ő itt van.

– Itt vagyok! Itt, de ha nagyon felzaklatott lelkem nem kap választ sürgető kérdéseimre, nem megy a munka. Hogyan kerülhettél hálóba te, a tapasztalt, okos gazella?

Tsitránga látta, hogy addig nem kezd el az egér a rágást, míg nem kap feleletet, gyorsan csak ennyit mondott.

– Nagy úr a Karma, a Végzet, A sors! Vagy nevezd, ahogy akarod.

Hiranjaka nyomban elharapta a hátsó hurkot, és éppen már az elsőhöz fogott, amikor a tó felőli oldalon megzördült az avar. Laghu-patanaka megnyugtatóan kiáltotta, hogy a teknős közeledik.

– Mért jöttél, óh én barátom? – kiáltott fel Tsitránga. – Nem tudod, milyen veszedelem fenyeget?

– Ez a cselekedeted az életbölcsessel ellentétben van – szólt Laghu-patanaka. Hogy tehettél ilyet? Ha jön a vadász, mit tegyünk veled? Mert én csak repülhetek, Hiranjaka eltűnhet, Tsitránga elfuthat, de mit teszel te, mikor lábaid csak lassan visznek? Fordulj vissza most azonnal, míg a vadász meg nem érkezik.

Mantharaka aggodalomtól elfulladt hangon felelte:

– Nem tehettem egyebet. Szívem hajtott, meg az aggodalom.

Hiranjaka vette észre először a vadászt. Mert míg a beszélgetés lefoglalta a barátokat, a vadász kibukkant egy bokor mögül. Már egész közel volt hozzájuk. Hiranjaka most egy pillanat alatt elrágta az első hurkot is, és Tsitranga abban a pillanatban kirántotta magát és mint a villám, elmenekült. Laghu-patanaka felszállt a lombtakaró közé, Hiranjaka egy lyukba bújt. Csak Mantharaka maradt ott, s míg nehézkesen megfordult, a vadász észrevette. S miután veszni látta zsákmányát, legalább a teknőst fogta meg, hogy teljesen üres kézzel mégse menjen haza.

– Ha már gazella nincs, legalább teknős legyen vacsorára – sóhajtotta lemondóan, s íjához kötözte szegény Mantharakát, vállára vette, és hazaindult. Hiranjaka végignézte az egész szerencsétlenséget és siránkozva cincogott:

– Óh, ezt nem lehet túlélni! Hiszen helyes a szólás:

Ha megfosztott engem a Sors házamtól és hazámtól,

Jó barátom mentse csak meg! Barát hazát is pótol.

Laghu-patanaka is ott sírt az ágon.

– Ennyi bajt zúdítanak rám az istenek! Káár után káár!

Tsitranga is jött, remegő vékonyát rángatta a félelem.

– Az élet törvénye alatt nyögünk valamennyien! Óh, bár én maradtam volna a hurokban és én pusztultam volna el! Ne értem volna meg e csapást, mert helyes a szólás:

Bizony nem játék az élet, jaj de nagyon szomorú, Alig éltünk, jön a halál, derűre jön a ború.

Összeborultak a jó barátok és jajongva siratták Mantharakát. Hiranjaka ocsúdott fel először.

– Ha siránkozással elvesztegetjük a drága percekét, Mantharakát végleg elviszi! Addig találjunk ki valamit, amíg a közelben van!

– Igazad van – kiáltott fel Laghu-patanaka. – Szabadítsuk ki! S én tudom is, hogyan. De meg kell fogadnotok, hogy úgy tesztek, ahogy mondom: Tsitranga előrefut, s mikor a vadász közelébe ér, le kell roskadni, mintha haldokolna.

– Várj! – szólt közbe Hiranjaka. – Úgy intézzük a dolgot, hogy a tó közelében legyen mindez, mert Mantharaka csak így tud elmenekülni.

– Nagyon jó! Menjünk előre a tóhoz. Ott Tsitránga feküdjön le, én majd rászállok, és a fejét csipkedem, mintha már holtan találtam volna. Ha pedig a vadász ezt meglátja, biztosan leteszi Mantharakát, Hiranjaka rájja el gyorsan a kötelet és fusson, ki merre lát.

Így is történt.

A vadász odaért a tóhoz, és ott látta a gazellát, mely az ő zsákmánya lett volna. Azt gondolta, annyit vergődött, mire kiszabadult, hogy felemésztette a maradék erejét, és most mégis elpusztult. Letette a teknősbékát, íját, tegzét s nyilait, hogy a gazellához menjen. A varjú, közeledtére elszállt a gazella fejről, az egér egy helyütt elrágta Mantharaka kötelékét, mire az kioldódott és szétfutottak. Így a gazella is. Még feleúton sem volt a vadász, mikor felpattant s mint a kilőtt nyíl, eltűnt az erdő sűrűjében.

A varjú örömeiben megszólalt a fán, s egyre kiáltozta, hogy Káár! Káár! Káár!

A vadász öklével fenyegette, és visszatért, hogy legalább a teknőst felvéve menjen tovább. Keservében súlyos szavakkal cifrázta csalódottságát, mert a teknősnek is hűlt helyét találta. Amikor a vadász már messze járt, kijött a teknős a tóból, és kezeit dörzsölve adta a hívójeleket. A varjú azonnal leszállt melléje, s így várták, míg Hiranjaka kis egér kibújt a közeli lyukból, ahová elrejtőzött az életmentés után. Tsitránga is visszaérkezett, utolsóként, mert nagyon messzire elvitte a félelem. Nagy boldogan repült a varjú feléje, a hátára, s a gazella óvatos kedvességgel nyalogatta a tollát. Legtöbb hála mégis a kisegérkét illette, s a barátok nem is fukarkodtak a köszönettel. Amikor a nagy öröm lecsillapodott, visszatértek megszokott helyükre, a nagy odvas fa alá, és tovább mesélték vidáman a nagy kaland részleteit, míg lassan leszállt az est.

Így éltek ezután békességben, amelyhez hasonlókat szívből kívánnak mindazoknak, akik okosan válogatják meg barátaikat. Mert helyes a szólás:

*Aki okosan válogatja pajtását vagy barátját,
S ha még hozzájuk hű marad, sohase vallja a kárát.*

HARMADIK KÖNYV

A VARJAK ÉS A BAGLYOK HÁBORÚSÁGA

Egyszer volt, hol nem volt, valahol messze, a tengerhez közel, volt egy hatalmas fügefafa. Olyan nagy volt, hogy az a sok madár, mely kiterjedt lombozata között élt, nem is ismerte egymást. Valóságos madárváros volt a fügefán. Egyik külvárosában, azon az ágkolosszuson, mely keletre nyújtózott, Megha-vaura, a varjak királya rakott fészket. Körülötte sok varjú élt még, mert udvarát szüntelenül maga mellett akarta látni.

Nem messze ettől az óriási és öreg fügefától kezdődtek a hegyek. A hatalmas hegylánc egy alacsonyabban húzódó barlangjában pedig a bagolynépség királya lakott, számos alattvalójával. A neve Ari-mardana volt, s oly hatalmas a királysága, amelyhez hasonló nem is akadt a környéken. Minden éjszaka eljött a fügefához és körül-körül repülve szedte áldozatait a varjak közül.

A varjak királya, aki pedig naponként ugyancsak hősiezen küzdött népe érdekében, éjszaka tehetetlen volt a sötétség miatt. Fekete bánat ült a lelkére, látván népe pusztulását, s amikor egy éjszaka legjobb tanácsadóját is elvesztette, úgy határozott, hogy tennie kell valamit.

Összehívta népe öregeit, és így beszélt előttük.

– Nagy a mi ellenségünk! Támadásra mindig olyan időt választ, amikor én nem látok és írtja a népemet. Nem is tudom, hogyan védekezhetnék ellene, Megkérdezlek benneteket, mit tegyünk? EGYMAGAM nem akarom eldönteni ezt a fontos kérdést, hiszen helyes a szólás:

Mi a helyes, menekülés, béke avagy háború?

Színjátzás, vagy szövetkezés, hogy elmúljon a ború

Bevárjuk-e a támadást? Kell itt most a jó tanács.

Király kérdez, tanácsot kap, meg kell nyernünk a csatát.

– Így helyes, így volt ezelőtt is – felelték a tanácsadók –, őseinktől tanultuk, hogy kérdészetlenül nem szólhatunk, de ha a király kérdez, leplezetlenül kell elmondanunk, amit tudunk. Üljünk össze, s úgy beszéljük meg, hogy mitévők legyünk. Amit aztán elhatározunk, azt pontosan végre is kell hajtánunk.

Öt tanácsadója volt a királynak. Az elsőt Udnak, a másodikat Szannak, a harmadikat Anu-nak, a negyediket Pranak, az ötödiket Tsirannak nevezték.

Megha-varna, a király, először Udot szólította, hogy kifejtse véleményét. – Mit cselekedjünk?

– Túlságosan erős az ellenfél. Azonkívül olyan időben hajtja végre támadásait, amikor mi tehetetlenek vagyunk. Azt tanácsolom, hogy kössünk békét, mert helyes a szólás:

*Békét kérj, ha hatalmas és nagyra nőtt az ellenséged,
Mert sötétben könnyűszerrel tudatosan elbán véled.*

– Békekötést tanácsolsz! – szólt a király. – Lássuk Szan véleményét. Add elő, mit tanácsolsz! Szan megköszönte torkát és így szólt:

– Uram, királyom, én másként látom a helyzetet. Hiszen vérünket kívánja ellenségünk, dacára annak, hogy sohasem vétettünk ellene. Igazságérzete nincs. Hogyan tartaná be az egyezséget? Helyes a szólás:

*Vérszomjas bitanggal te soha ne köss egyezséget.
Esküje se lesz szent annak, ki vérbeli ellenséged.*

S még annyit tett hozzá:

– Harcolnunk kell vele! Sérelem ért bennünket! Ha ráhagyjuk, elpusztul népünk. Nem szabad megijednünk. Nem szabad erősebbnek gondolnunk őket magunknál. Hátha nem is az! Hiszen helyes a szólás:

*Elefánt nagy, de oroszán mégis elbánik véle,
Nem király az, kiért nem hullt még soha ellen vére.*

– Háborút tanácsolsz! – felelte a király. – Nos, lássuk Anut. Add elő hát, te mit tanácsolsz? Anu előlépett, és mélyen meghajtott a magát.

– Uram, királyom! Gonosz a mi ellenségünk és elvetemült. De ezenkívül nagyon erős is. Nem lesz itt jó sem a béke, sem a háború! Én azt tanácsolom, inkább költözzünk el a nagy fügefáról. Úgy gondolkozom, ahogyan az ősök tanították, hiszen helyes a szólás:

*Hátrafelé menekülj el, ha veszély van, s menned kell,
Ám ha szorongat ellened, törjél rá, és ne menj el.
De ha sokkal hatalmasabb, s harcra szánod el magad,
Elveszíted országodat, ne hajtsd igazságodat.*

S Anu még ezt is hozzátette:

– Nem ismerjük területüket, szokásaikat még kevésbé. Ő az erősebb, hiszen láttuk! Amikor pedig gyengébb támad erősebbre, mindig a gyengébb pusztul el a harcban.

– Menekülést tanácsolsz! – szólt a király. – Halljuk Prát! Add elő te is tanácsodat! Pra nagyon harcias hangulatban volt, pattogva károgta.

– Uram, királyom! Bevallom, nem vagyok híve egyik módozatnak sem azok közül, melyeket előttem előadtak. Én annak az elgondolásnak fogom pártját, hogy erős várat kell építenünk, élelemmel, vízzel, hadfelszereléssel. És váradban kell megvárnod ellened támadását. Saját várunkban kellene megvetnünk jó erősen lábunkat, s úgy kell harcolnunk, hogy abból ki ne űzhessen senki. Mert helyes a szólás:

*Otthonában, hazájában száz ellennél erősebb,
Ki ellentől házát védi, s nem rémíti vérző seb.*

S ehhez még azt is hozzátette:

– Így ha megvéded hazádat, ott vagy a helyszínen, és mindjárt hozzá is láthatsz veszteséged pótlásához, a károk javításához. Ha pedig sorsod betelt és meghalsz, oda jutsz, ahol a hősök gyülekeznek.

– A bevárást tanácsolod! – így a király. – Halljuk hát Tsirant! Add elő, te mit tanácsolsz? Tsirannak ravasz arca volt, szétnézett, nem hallja-e valaki azt, amit mondani akar. S amikor meggyőződött, hogy illetéktelen nincs a közelben, így kezdte mondókáját.

– Uram, királyom! – Helyes a szólás:

*Akármilyen nagy is egy fa, s gyökere is hatalmas
Kidönti a szél ereje, ha iránya alkalmas.*

S még tudálékosan hozzátette:

– Erős szövetséget kell kötnöd, erős szövetségessel. Olyan szövetségést kell keresned, aki kész a segítségünkre jönni, ha bajban vagyunk. De itt kell maradnunk, itt kell segítséget keresnünk, mert ha elmegyünk, ide többé vissza nem segít bennünket senki. Még az sem szükséges, hogy nagyon erős és hatalmas legyen a segítségünk, csak legyen valaki. Hiszen a fák is példák lehetnek! Ott állnak egymás mellett az erdőben és védelmezik egymást a szél ereje ellen.

A tanácsadók elmondták véleményüket, ahányan voltak annyifélét. A király is tudta mindezeket, nem lett okosabb. Szétnézett, s örömmel vette észre a vénséges vén varjút, Sthirát, ki még elődjének, a rég meghalt varjúkirálynak volt legbölcsebb tanácsadója. Magához hívta, s így szólította meg.

– Vén varjúapó! Tudom, úgy illett volna, hogy előbb téged kérdezzek! Ezt azért nem tettem, hogy halld előbb az ifjú tanácsadókat, és végül dönts magad, hogy melyik tanács a jobb, a helyénvalóbb.

Az öreg varjú rekedten károgott, s így szólt.

– Senki sem mondott olyat, amelyet ne találánk meg a Bölcsesség könyvében. Egyik sem adott rossz tanácsot, királyom. Csak az a baj, hogy egyik sem időszerű. Egyetlen mód van, mely most helyénvaló: a színjátszás. Mert helyes a szólás:

Ellenséged legyőzheted, ha öntsz bele bizalmat.

Bizalmatlan légy te mindig, így nyerhetsz csak hatalmat.

Mert őszinte csak az lehet, kinek nem kell a világ.

De kudarcot vall és veszít, ha kincset s szívet kitar.

S bölcs hosszú orrát oktatóan rázva hozzátette:

– A színjátszás és félrevezetés fegyver az okos kezében. Ha mohóságukat kihasználod, távol tarthatod magadtól. Ha pedig gyenge oldalát is kipuhatod, könnyen el is pusztíthatod. Meghavra mélyen elgondolkozott. Töprengve hallgatott, s kisvártatva újra az öreg varjúhoz fordult.

– Nagyon világos volt az, amit mondtál. Csak az a baj, hogy nem tudom, merre rejtőzik az ellenség. Ha pedig tartózkodási helyét nem ismerem, gyenge oldalát hogyan tudnám kipuhatolni?

– Óh fiam, uram királyom! – felelte Sthira – kémeket kell kiküldened, hogy felkutassák. A király ezen is – és még ki tudná, milyen gondolatai voltak – hosszan eltűnődött egy ideig, aztán új kérdést intézett a legöregebbhez.

– Nem ismerem a tulajdonképpeni okát ennek a nagy ellenségeskedésnek. Te ismered? – Régi történet az! Hallgassátok, majd elmesélem.

A varjak közelebb szálltak az öreghez, az pedig még kényelmesebben elhelyezkedett az ágon, aztán mesélni kezdett.

A királyválasztás

Régen-régen történt az, amit most elmondok néktek. Akkor történt ez, amikor az emberek még nem építettek házakat, hanem sátrakban laktak és ide-oda vándorolva ott ütötték fel sátraikat, ahol erre kedvező körülményeket találtak, vagy ahol megtetszett nekik a táj.

Mondom, abban az időben történt, hogy a madarak meghirdették a nagy tanácskozást. Hírnökök szálltak szét a világ minden tája felé, és megjelölték a helyet és időt, ahol a tanácskozásra összejönnek. Amikor a nagy nap elérkezett, megszámlálhatatlanul sok madár gyülekezett a tengerpart és az erdő között. Pedig ez a megszámlálhatatlan madársereg mind csak egy-egy madárcsalád küldötte volt, aki majd hazaviszi a döntésről szóló határozatot, vagy az ő nevükben is elfogadja és leadja szavazatát.

A tanácskozás azzal kezdődött, hogy kijelentették, ez a választás nem megy Garuda-madáristen rovására. Nem azért jöttek össze, mintha nem ismernék el az égi madárkirály uralmát, hanem mert földi királyra is szükség van.

– Garuda állandóan Visnu isten szolgálatában van, nem ér rá velünk foglalkozni. Olyan uralkodó kellene nekünk, aki a hurokba esetteket kiszabadítja, aki védelmezi népét a veszedelemben – kiáltotta a kakukk messze-hangzón. És még azt is hozzátette, hogy helyes a szólás:

Király az, ki nem segít a szorongatott fiain?

Ki nem segít, hurokba esett madár fáradt inain?

Ki nem kormányozza a hajót, ha hányódik tengeren?

Ha kormányos másnak szolgál, ki lesz úr a szeleken?

– Válasszunk királyt! Válasszunk királyt! – zúgták a madarak.

Minden madárfajta közül a legszebb felvonult a többi madár előtt, akik egyenként szemügyre vettek mindenkit. Legnagyobb tetszést a bagoly aratta, nagy szeme és tudálékos arca miatt. Ki is hirdették a választás eredményét.

– A bagoly legyen a király! A bagoly!

A bagoly elfogadta a jelölést, és tekintélyesen meghajolt a madárnép akarata előtt. Ki is adta nyomban az első intézkedését,

hogy mit hordjanak a gyűlés színhelyére, mi az, ami a királyválasztáshoz és felavatásához okvetlenül szükséges.

– Pelikán, te menj el a fürdőhelyek szent forrásaihoz, és minden forrásból meríts egy-egy cseppet. A harkály menjen és hozzon száznyolcféle gyógyítófából, gyökeréből vagy leveléből csipetnyit. A gólya töltsse meg az aranykorsókat vízzel és olajjal. Az én tudós testvérem, a bagoly hozza a föld hét szigetének térképét és terítse le. A kakukkok és hattyúk hozzák az elejtett tigris bőrét, tegyék a trónusra. A rigók fűjják meg a harsonákat, a papagájok hozzanak tükröket és más szerencsetárgyakat. A pingvinek pedig, amint a madárvilág brahmanjai, olvassák fel a szent könyveket és mindenfajta madár zsenge szüzei énekeljenek dicsőítő éneket...

Minden madár elrepült, hogy teljesítse a kapott parancsot. S amikor már minden kívánt tárgy a helyén volt, a térképet is kiterítették, a trónt letakarták, az anyakirálynét –, a bagoly feleségét – a trónra ültették, akkor érkezett egy varjú a gyülekezésbe. Károgva mentette magát, és tudni akarta a döntés eredményét.

A madarak suttogni kezdtek.

– A varjút meg kell hallgatni! Ő még nem szólt, pedig nagyon jól értesült, mint az emberek borbélyja, s az állatok sakálja.

Ezt sokan helyeselték, s éppen ezért így szóltak.

– Még jókor jöttél! Mondj te is véleményt. Helyesled, hogy a baglyot királlyá választottuk? A varjú nagyot kiáltott.

– Hogyan?! A baglyot választottátok királlyá?! Ezt a csúf, horgas orrú, dülledt szemű madarat? Hiszen így is félelmetes! Rossz ránézni! Pedig nem is haragszik. Milyen lesz akkor, ha méregbe jön?! S mit mondotok majd Garudának, ha megkérdezi tőletek, hogy nem volt-e elég nektek az ő gondoskodó szeretete? Egy királyotok van, s az Garuda! Miért még egy király?! Nem elég, ha bajban vagytok és kimondjátok a nevét?! Nem segített rajtatok számtalanszor? Segíthet-e földi király azon, kinek ideje lejárt? Ha hurokban vagy ragadozó által pusztultok el – nem azt jelenti, hogy befejeztétek földi utatokat, melyre leküldtek az égből? Ha Garuda végzése az felőletek, hogy sorsotokat végigéljétek, segíthet-e egy földi király? Az ő nevének segítségül hívása is elegendő arra, hogy a bajból kiszabaduljatok, hacsak nem másként végeztek sorsotok felől. Gondoljatok a nyúlra, hogyan járt! Hiszen helyes a szólás:

Szegény gyenge kicsi nyúl, ha nem okos – eddig holt.

De békességben élt tovább – segített rajta a Hold.

– Hogyan is volt az? – kérdezték a madarak.

S míg várták a szavát, a varjú felült egy magas fa ágára és mesélni kezdett.

Az elefánt és a nyúl

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy rettentő erejű hatalmas nemzetség, az elefántok nagy családja. Egy erdőrengetegben éltek és uralkodójuk Csatur-danta volt, a legerősebb és legöregebb elefánt. Egyszer hét szűk esztendő szakadt a vidékre. A tavak, mocsarak kiszáradtak, a folyamok medrében alig csörgedezett egy vékony vízcsíkcocsk. Az utolsó napokban már abból sem lehetett inni, mert teljesen elapadt a forrása. Nagy szomorúság szakadt az elefántnemzetségre. Sokan elpusztultak, ezért egy küldöttség ment Csatur-danta elé.

– Uram, királyom, ha ezen nem segítünk, kipusztul az egész elefántcsalád. Keressünk más vidéket, ahol vizet találunk, mert ifjaink elhullanak. Te öreg vagy már, sokat jártál a nagy rengetegben, tudnod kell, merre menjünk, hogy vizet találjunk.

Csatur-danta soká gondolkozott. Merre is lehet víz? Sorra gondolta valamennyit, amelyről tudott, s nagy sokára adott választ.

– Messze kell mennünk. Az erdőrengeteg közepén van egy nagy tó, amely nem száradhat ki soha, mert a Gangesz földalatti vizei táplálják. De messze van. Gyűjtsd össze népemet és odamegyünk. Az elefántcsalád útnak indult. Amerre mentek, kidőlt fák, tépett erdő jelezte útjukat. Öt nap és öt éjszaka vándoroltak, mire eljutottak a tóhoz. Nagyon megörültek a víznek, belegázoltak és ott is maradtak egy álló napig.

A tóparti laza földben sok nyúlbarlang rejtőzött, a felszínen teljesen láthatatlanul. Ez volt a nyulak telepe kiterjedt, hetedhét országra szóló szaporaságukban. Az elefántokkal a halál érkezett el hozzájuk. A barlangok beszakadtak, az alagutak összetömődtek, beomlottak az elefánttalpak súlya alatt. Sok-sok nyúl lelte halálát, még több elnyomorodva bújt elő, s voltak olyanok is, akiket elevenen temetett el a beomló kő és homok. Amikor az elefántok kijöttek a vízből, a tragédia megismétlődött, s nyögő, nyöszörgő, segítségért

visító szerencsétlen nyulak vánszorogtak elő az omlatag földből. Menekültek szegények, már amelyik menekülni még tudott. Aztán összegyűltek egy eldugott helyen, és tanácsot tartottak.

– El kell menekülnünk a hazánkból! – mondta egy közülük. – Halálra vagyunk itt ítélve – toldta a másik.

– Nem is megy el innen az elefántcsorda, mert nincs másutt víz.

– Valahányszor átgázol felettünk, mindig több és több barlangemelet szakad rá a másikra. Nem marad életben közülünk senki, ha itt maradunk.

– Vagy ha valamit ki nem találunk! – szólt a legöregebb.

– Ne találjunk ki semmit! – kiáltott fel egy sérült nyúl. –

Menjünk, amíg menni tudunk, mert helyes a szólás:

Ha túl erős ellenfeled, fuss el, amíg teheted.

Új hazát és otthont előbb találsz, mint új életet.

Ám mások megint csak azt kiáltozták, hogy az ősi földet, az ősi hazát, várat nem szabad elhagyni csak abban az esetben, ha már minden egyebet megkíséreltek a veszedelem elhárítására.

– Így gondolom én is! – szólt ismét a legöregebb. – Rá kell ijesztenünk az elefántokra... – A nyulak ijesszenek rá az elefántokra? – kérdezte az, aki máris menekült volna. – Hiszen ha egyik felhorkan, világgá futunk.

Az öreg nyúl azonban nem tágitott.

– Nem azért Lamba-kanra a nevem, nem azért nőtt meg ilyen hosszú a fülem, hogy ne tudnék valamit kitalálni. Tudom is már, mit kell tennem. Nemde urunk a Holdban lakik? Látszik is képe a holdkorongon. Az ő nevében elmegyek az elefántokhoz, és elkergetem őket.

A nyulakban felderengett valami kis reménység.

– Menj csak, – bíztatták – talán így megmaradhat otthonunk és életünk.

Lamba-karna tüstént indult, nehogy frissen született bátorsága elpárologjon. Elkísérték útja nagy részén a nyulak, de amikor már nagyon közel voltak az elefántokhoz, elszaladt valamennyi. Csak Lamba-kanra nem. Úgy érezte, hogy ő az egész nyúlcsalád gondjának-bajának egyetlen szószólója és biztonsága, ha már egyszer a gondot a vállára vette. Ha meghal, legalább hősökhöz illő

halála lesz, s odafenn megkapja érte jutalmát. Csendesen, halkan ugrált mind közelebb, s egy biztonságos odút nézett ki magának, mielőtt megszólalt.

– Tudod-e, te elefánt, hogy az én szent tavamban mártod meg tisztátalan testedet?! Nem tudtad, hogy ez a tó a magányos Hold tava?

Az elefántok családfője meglepődve emelte fel hatalmas fejét, s a hang irányába figyelt. – Ki az? – kérdezte a sötétben.

– A Hold küldötte vagyok, Vidsaja-datta! Lejöttem, hogy magas hatalmamnál fogva, szent megbízóm, a Hold erejével kényszerítselek arra, hogy elhagyd ezt a vidéket, mert ez a Hold gyermekeinek, a nyulaknak otthona. Ahol pedig gyermekeink laknak, ott vagyok én is. Tehát engem háborgatsz, ha őket háborgatod! Megtorlom bitangoskodásodat, s parancsolom, hogy elhagyd ezt az országot.

– Merre vagy most? Látni akarlak! Beszélnem kell az uraddal!

– Most a tó vizében fürdik, s ott vannak körülötte kedves nyulai is, már azok, akiket életben hagyatok.

– Vezess hozzá! – trombitálta az elefánt. – Ha valóban így van, ahogy mondod, meghajtom hatalmas fejemet előtte, és továbbmegyek!

– Jöjj velem – felelte Lamba-kanra – , de csak egyedül jöjj, nehogy még több kárt tegyetek nyulaimban.

Elindultak a tó felé. Elöl ment a nyúl, utána az elefánt. Amikor a tóparthoz értek, a nyúl a tóban fürdő holdvilágra mutatott.

– Ott ringatózik, láthatod. Ne szólj hozzá, csak illedelmesen hajts fejet és térdet előtte, és távozz úgy, ahogy megparancsolta.

Az elefánt megijedt, meghatódott és gyorsan meghajolt. Aztán amilyen csendesen tudott, visszament az övéihez, s még az éj idején elindult új tavat keresni. A nyulak pedig kijavították sérült barlangjaikat, eltemették halottaikat, és ezután már békességben éltek tovább.

*

– Hát csak azért mondom, mert helyes a szólás:

*Szegény gyenge, kicsi nyúl, ha nem okos, eddig holt,
De békességben élt tovább, segített rajta a Hold.*

– De nem mindig sikerül ilyen jól minden, hiszen azt is mondják és helyes a szólás:

Jól nézd meg, hogy kire bízod ügyes-bajos dolgodat,

Nehogy, mint a ravasz róka, kihasználja bajodat.

– Hogyan is volt az? – kérdezték a madarak. A varjú pedig tovább mesélt.

A békebíró

Nemrégiben egy nagy fán raktam fészket, mert a régit a vihar letépte. Ezen a nagy fán lakott Kapindsala is, a veréb. Nagy barátság keletkezett közöttünk. Minden este, amikor nyugovóra tértünk, beszélgettünk egymással. Közel volt a fészkem az ő fészkéhez, még suttoghattunk is, ha titkos mondanivalónk akadt. Sokat mesélt nekem olyan eseményekről, amelyek az emberek között történtek, hiszen naphosszat odajárt, ahol morzsákat talált. Én a bölcsekről mondtam mesét, híres királyokról, akik elvándoroltak népükkel erre-valamerre, és hosszabb-rövidebb időre itt vertek sátrat. Kellemes időszaka volt ez az életemnek.

Egyszer nagy nyugtalanság fogott el. Kapindsala nem tért vissza. Fészkem nagyon alacsony ágakra raktam, mert megijesztett az a szomorú éjszaka, amikor a vihar fészkemmel együtt levert az ágról. A veréb pedig még alacsonyabban, a fa törzsében lévő odúban rakott fészket. Folyton figyeltem, nem érkezik-e haza, pedig már lassan-lassan leszállt az éjszaka. De a veréb nem jött.

Ha jódolgában nem jön – tépelődtem –, nem szép hogy elhagy. Ha bajban van, akkor még rosszabb, hiszen valójában szerettem Kapindsalát.

A veréb másnap se jött. Harmadnap is hiába vártam, és még sok nap múlt el, s többé már nem is vártam, mert azt hittem, meghalt.

Helyette egy napon gyors lábú nyúl érkezett és bebújva a fa odvába, ott is maradt lakónak. Mindegy volt nekem, hogy ki lakik ott, hiszen Kapindsalát hiába vártam vissza. Ám alig néhány nap múlva mégis visszatért, meghívva, kövéren, mert egy rizsföldet talált, ahol sok mag hullott a földre. Még most se jött volna, ha nem hajtja a vágy, hogy régi fészket meglátogassa. Amikor meglátta a nyulat a fészekben, haragra lobbánva rákiáltott.

– Te betolakodó! Nem takarodsz a házamból! A nyúl kidugta mozgó kis orrát, és így válaszolt. – A te házadból? Hiszen ez az én házam!

A veréb kiabált, perlekedett. Borzolta a tollát, ott hetyegett az odú előtt. A nyúl bölcsen hallgatott. Ám végül megsokallta, amikor a veréb így fordított beszédén.

– Ha mindenáron pereskedni akarsz énvelem, akkor keressünk valakit, aki ismeri a törvényeket, mert igazságot kell tennünk, hogy kié az odú.

A nyúl, hogy a további perlekedést kerülje, ráállott erre. Együtt indultak el. Én pedig, mivel kíváncsi természetem van, úgy gondoltam, megnézem: miként dől el a perük. Utánuk repültem. Közben észrevettem, hogy egy róka bújik ki a közeli bokorból, s megkerülte a nyulat és a verebet. Előreszaladt, kusa-füvet tépett, mint ahogy a vezeklőtől elleste. Felállt két hátról lábára, és egyenesen a napba nézett. Motyogott magában, mint a szent emberek, s még hallottam is, amit mondott, – Hogy rövid az élet! Az egyik pillanatban még itt, a másokban már ott vagyunk! A barát szeretete csak álom, gyermekeink ölelése tovaszálló szellő, gyorsan elmúlik. Mert helyes a szólás:

Erény nélkül az ember is csak állat, és az marad.

Tudomány sem ér egy garast, erényre fogd hát magad.

Meghallotta a nyúl a róka szavait, s megállította a verebet.

– Ne menjünk tovább. Nézd, ott egy vezeklő bölcs! Menjünk hozzá, ő biztosan ismeri a törvényeket.

– Oda nem megyek! Hiszen ez ellenség! Neked éppúgy ellenséged, mint nekem. De ha akarod, tisztos távolból megkérdezhetjük!

A nyúl beleegyezett, s már oda is kiáltotta. – Ugye, te vezeklő vagy?

– Az bizony! – felelte a róka. – Törvénytudó és vezeklő!

– Akkor dönts el perünket! Amelyikünk elveszti a pert, azt megeheted díj fejében. A róka felháborodottan tiltakozott.

– Nem eszem én élőlényt! Hiszen az ilyen cselekedet kárhozatba visz. Hogyan ölhetne az, aki a megvilágosodás útjára lépett?! Dehogy ennélek meg benneteket. De ha akarjátok, eldönthetem, melyiketeknek van igaza. Csak az a baj, hogy már

öreg vagyok, és nem jó a hallásom. Ezért kell közelebb jönnötök.
Legyetek csak nyugodtak, és bízzatok bennem!

Mindketten közel mentek hozzá, s a róka egy pillanat alatt megfogta, megfojtotta és megette őket.

*

– Hát csak azért mondtam, mert helyes a szólás:

Jól nézd meg, hogy kire bízod ügyes-bajos dolgodat,

Nehogy, mint a ravasz róka, kihasználja bajodat.

S még annyit tett hozzá.

– Ha megválasztanátok királyotokká a baglyot, úgy járhatnátok, mint a veréb és a nyúl. Ti nem láttok éjszaka, ő nagyon is jól lát. Hát ehhez tartsátok magatokat, ha még végleg nem határoztatok. Én lebeszéllek titeket e szándékotokról.

A madarak mindenfelől kiáltozni kezdtek, s nemsokára akkora lármá keletkezett, hogy abból egy szót sem lehetett megérteni. A gólya csendet kelepelt, vijjogott a héja, kiáltozott a bölömbika, füttyült a rigó – elfeledték fújni a harsonát, pedig a bagoly azzal bízta meg őket. Amikor végre elcsendesedtek, a harkály szólott nagy hangon.

– Igaza van! Igaza van! Most ne is válasszunk, mert haza kell mennünk, és megbeszélni rokonságunkkal, azokkal, akik megbíztak bennünket.

– Menjünk haza! Menjünk haza! – kiabáltak most újult hangerővel, s már szálltak is az ég minden tája felé.

A bagoly ott maradt a trónuson, melyet tigrisbőrrel takartak le. Ott voltak a vízzel és olajjal telt aranykorsók, a gyógynövények és gyökerek, a forráscseppek, az eldobált harsonák, virágok, csak éppen madarak nem voltak sehol.

Néhány pillanat alatt kiürült a térség.

Az elcsendesedés után így szólt a bagoly.

– Miért e hosszú szünet? Miért vagytok ilyen nagy, áhítatos csendben? Miért késik még mindig a felavatásom?

Valahonnan egy kis papagáj bújt elő, s a trónus közelébe szállva elkotyogta. – A varjú az oka! A varjú hiúsította meg!

– Mit hiúsított meg a varjú?!

– A királyválasztást! Rosszat mondott rólad!

– Az a szószátyár hazudott, ha rosszat mondott rólam! – Itt van még! Itt van még! – kiabált a papagáj.

A varjú behúzott nyakkal gubbasztott az ágon, ott, ahonnan előbbi meséjét elmondta. A bagoly feléje fordult és rákiáltott.

– Meghiúsítottad? Miért? Mit vétettem neked?! Nos várj csak! Visszakapod te ezt még! Te kapod vissza éntőlem, utódaimtól pedig az utódaid. A mai napon hadat üzenek neked és nemzetségednek, életre-halálra!

Ezt mondta a bagoly, és intett a papagájnak, hogy vezesse az odújához. Alig mentek el, a varjú károgni kezdett félelmében.

– Káár! Káár volt beszélnem! Most ily nagy ellenséget szereztem magamnak, utódaimnak és egész nemzetségemnek.

Sthira, az öreg varjú befejezte a mesét. De szava nem állt meg, tovább mondta bölcs tanításait. – Így született meg a nagy ellenségeskedés a varjak népe és a baglyok népe között. Mert attól kezdve egy pillanatig sem szünetelt közöttük a harc.

Megha-varna, a király kinyújtóztatta lábait, mert elgémberedett a hosszú mese alatt. Aztán így szólt.

– Vén varjúapó! Mondd el őszintén, hogy te mit cselekednél?

– Mit cselekednék? – kérdezte Sthira. – Óh, én kedves fiam! Uram, királyom A már ismert hat módozaton kívül van még egy, amellyel le lehet győzni az ellenséget. S ezt, ha megengeded, én magam végzem el! Elmegyek hozzájuk, elbolondítom őket, aztán végzek velük. Hiszen helyes a szólás:

Holdas éjjel három csaló rászedte a szent papot,

Hármat hazudott a három, s kicsalt egy kövér bakot.

– Hogyan is volt az? – kérdezte Megha-vaura, a király.

Sthira, az öreg varjú bütykös lábait kényelmesebben helyezte el az ágon, és új mesébe kezdett.

A pap meg a bak

Tavaszi volt. Közeledett a szent tűz tiszteletének ünnepe. A nagy napra készülődött Mitra isten egyik szentéletű papja. Elindult és faluról falura járt, hogy áldozati állatot keressen, amely szép is, kövér is, egészséges és fiatal. Láng szellő lengedezett, mely a hegyek illatát hozta, ózont lehelt és ifjúságról mesélt. Ifjúságról, mely az élet érintetlen szent tüzeit hordozza. Felhőket kergetett a szellő, láng

bodorú felhőcsigákat borzolt az égen s az esőisten – Pardsanja – lágy cseppeket hullatott az ébredező földre.

Már a harmadik falut kereste fel a pap, amikor végre rátalált arra, amit keresett. Egy kecses kecskebakot, melynek bundája lágy volt, feje kedves, hasa hájas és vidáman ugrándozott. Tombolt benne az életerő tüze. A pap vállára emelte a bakot, és tüstént hazafelé vette útját. Amint ment, mendegélt az országúton, három éhenkórász jött szembe vele.

Amikor elkerülték egymást, az egyik csavargó odasúgta a másiknak. – De remek falat is a kecskegida!

– Kövér és egészséges! – mondta a másik.

– Szerezzük meg, mindjárt nem leszünk ilyen pokolian éhesek.

Az egyik éhenkórász elváltoztatta külsejét, bekente az arcát, hogy felismerhetetlen legyen, aztán előresietett, elkerülve a papot, megfordult és szembejött vele. Egészen közel érve hozzá összecsapta kezeit és rákiáltott.

– Nahát! Pap létedre tisztátalan állatot, kutyát viszel a válladon! Milyen pap vagy te? Hát nem tudod, hogy szamár, kutya, kakas éppen olyan tisztátalan, mint a koldus páriák?! Hát nem tudod, hogy érinteni sem szabad őket és te még a válladra veszed!

– Nyisd ki a szemedet! – kiáltott vissza mérgesen a pap. – Hát nem látod, hogy kecskebak van a vállamon?

– Óh – hajlongott a csaló, és bocsánatkérően hozzátette – ne haragudj rám, szent ember! Vidd, csak vidd, ha kecskebak!

Még százat sem lépett, jött feléje a másik csavargó.

– Jaj nekem! Jaj nekem! – kiáltott fel és az ég felé rántotta karjait –, hogy ilyet kell látnom! Halott gyermeket a válladon! Pap létedre halott gyermeket viszel? Nem tudod, hogy ez tilos?! Most majd böjtölhetsz, és meg kell tisztulnod a tehenek ötféle folyadéka által...

– Még ilyet! Hogy halott gyermeket viszek! Nem látod, te ostoba, hogy kecskebak van a vállamon? – Óh! – hajlongott a csaló, ugyanúgy, mint az első tette –, ne haragudj rám, szent ember! Vidd, csak vidd, ha kecskebak! – s ezzel otthagya.

A pap nagyon elgondolkozott és megtapogatta a gidát.

De a gida – gida volt és nem kutya és nem halott gyermek. Továbbment tehát, de még el sem feledte a két találkozást, amikor

szembejött vele a harmadik.

– Óh! Tiszteletreméltó uram! Nem szakadsz meg a szamár súlya alatt? Miért viszed a válladon? Nem tudod hajtani inkább? Most meg kell majd tisztulnod ruhában vett fürdő által, mert a szamár tisztátalan állat. Dobd le hamar!

A pap most már megijedt a gidától. Azt hitte, tisztátalan, megrontott állat, vagy talán démon, amely meg is fojthatja még. Tüstént eldobta a bakot, és mint a szélvész, elfutott.

A kecskebak azért nem maradt árva. Ott termett azon nyomban a másik két éhenkórász is, és nagy vacsorát főztek belőle.

*

– Hát csak azért mondtam, hogy helyes a szólás:

Holdas éjjel három csaló rászedte a szent papot,

Hármat hazudott a három, kicsalt egy kövér bakot.

Aztán így folytatta a vén varjú.

– Ha megbízol bennem, királyom, fogadd el a tanácsomat. –
Úgy látom, okos dolog reád hallgatni! – felelte a király.

– Akkor arra kérlek, szidalmazz engem, tégy úgy, mintha meg akarnál ölni. Kend be a tollamat vérrel és taszíts le a fáról. Ha mindezt megtetted, menj el magad is innen, és várj meg a hegyen. Válogasd ki addig a megbízható varjakat, akiket felhasználhatsz a megtorlásra, és ha majd érted megyek, mind egy szálig megöljük őket. Én elmegyek hozzájuk, kikémlelem a várukat, mert másképpen nem tudunk megszabadulni tőlük. Ha mi nem, ők irtanak ki bennünket.

– Vén apókám! De éppen téged küldjelek? – kérdezte a király könnyekig meghatottan.

– Ne törődj velem! Hiszen helyes a szólás:

Csak az a vár igazi vár, ahol mély a várárok,

Ha a király bajba kerül, szolgát nézze párának.

A nagy varjútanácskozást sok madár nézte érdeklődéssel, de mivel a varjúőrök távol tartották őket, semmit sem hallhattak abból, amit a nagy fa keleti ágán megtárgyaltak. Most tehát elérkezett a cselekvés ideje. A király és a vén varjú láthatóan és hallhatóan perlekedni kezdtek egymással. A veszekedésbe az öt tanácsadó is beleszólt, aztán mindannyian a vén varjúnak estek, némelyek saját tollukat

tépték, hogy toll repüljön a levegőbe, Sthira varjú fájdalmas káragását messze lehetett hallani. A király saját magát sebezte meg, hogy vérrel kenhesse be a hűséges vén szolgáját. S míg hat bukfencet vetve, ágról ágra zuhant le Sthira varjú, a király böszült hangon károgta utána.

– Ellenséggel cimboráló! Hazaáruló! Káárt okozó! Még jó, hogy kitudódott!! Megkaptad a magadét! Ne merj többé ide jönni! Látni sem akarlak!!

Az ellenség betelepített kéme volt a denevér. Ott hallgatózott a nagy fa egyik odvában. Most elégedetten dörzsölte össze két szárnyát, és még azt is nagy diadalérzettel nézte végig, mint röppennek fel a varjak, és menekülnek saját hazájukból. Azt persze nem tudta, hogy a megbeszélthelyre szállnak, és várják az üzenetet.

Nem is várta be a sötétedést. Alig szállt alább a nap, felröppent, és egyenesen a bagolyvárba sietett. Még jó, hogy olyan sokszor megjárta már ezt az utat, mert most vakon pislogva is oda talált. Lélekszakadva mondta el a történeteket a bagolykirálynak.

– Menekül az ellenség! Annyira félnek, hogy fejvesztve repültek el valamerre, és nem is jöttek még vissza.

Ari-mardana, a bagolykirály izgalomba jött.

– Itt a végső leszámolás órája! – kiáltotta – Uhú! Uhú!

Siessünk, mert futtában kell megsemmisíteni az ellenséget. Ez a legnagyobb érdeme a hősöknek! Régi, vitás kérdés intéződik el ma! Mert helyes a szólás:

Kergesd csak! Hiszen fut is már! A sarkába! Ne kíméld!

Így hullatja el a tollát, vájd ki szemét és szívét!

Megszámlálhatatlan sok bagoly szállt a kiáltásra és körülfogták a nagy fát. Repdestek körülötte, a tetejére szálltak, az alját figyelték, de nem látták a varjakat. Hízalgő, félénk madarak dalolták Ari-mardana dicsőségét, ő nagyképműen intézkedett és parancsokat adott.

– Keressétek! Nézzetek utána, merre lapulnak! Megöljük valamennyit! Egyet sem kímélünk! Majd megmutatjuk!

Még tovább is adta volna az utasításokat, de ekkor hírül hozták, hogy a nagy fa alatt nyöszörgő, félig agyonvert varjút találtak. Ari-mardana maga szállt oda, hogy saját csőrével adja meg

a kegyelemcsípést, de mielőtt még ütött volna, Sthira, a vén varjú így könyörgött.

– Hallgass meg, mielőtt megölsz! Bosszút akarok állni a királyomon!

Ari-mardana megállt, és intett: a varjú beszélhetett. De alig-alig nyöszörgött, amikor végzetes közléseit elkárogta.

– Mi történt veled? – kérdezte a király, mert nem értette.

– Magha-vaura csaknem megölt...

– Mit tettél?

– Tanácsadója voltam királyomnak. Rettentő dühét és elkeseredettségét látva, amelyet a sok alattvalójának elvesztése miatt érzett, azt a tanácsot adtam neki, hogy ne támadjon rátok, mert ti sokkal erősebbek vagytok, mint mi. Inkább küldjön ajándékot neked, óh bagolykirály, kövessünk meg téged, és kérjünk bocsánatot a régi vétkünkért, amit elkövetett egyik ősünk a tied ellen. S azt mondtam, legyen minden igyekezete az életet megnyerni, hiszen te olyan erős és hatalmas vagy, hogy úgylis elveszed, ha akarod, bármennyire is védelmezi.

– Uhú! Helyesen szóltál! – huhogta a bagolykirály.

– Tudod, hogy ez lett volna a helyes cselekedet! Ám királyom nagyon gőgös és elbizakodott. Azzal vádolt meg, hogy elárulom hazámat, én hoztalak a nyakára, ezért bánt el velem ilyen galádul. Nem mehetek menedékért máshova, mint hozzád, óh, bagolykirály! Hiszen tanúm a nagy fa minden lakója, hogy miattad szenvedtem el ezt a nagy gyalázatot. De ezt meg is keserüli! Első utam, amint repülni tudok, oda vezet, ahol most rejtőzik, és segítségeddel megölöm, ha mindjárt addig élek is.

A bagolykirály intett az öröknek, akik közrefogták az öreg varjút, ő pedig négy tanács-adó-jával összeült, hogy megbeszélje, mit tegyenek.

Az első tanácsadóját Raktáksának hívták, a másodikat Kruráksának, a harmadikat Dipták-sának, a negyediket Vakranászsának.

A bagolykirály elsőként Raktáksát kérdezte.

– Add elő, mit tanácsolsz! Elfogjuk az ellenség első tanácsadóját?

– Elfogtuk! Uram, királyom, elfogtuk! Ez biztos. Jelen pillanatban olyan állapotban van, hogy szánalom ránézni! Valaki rosszakarója lehet az udvarnál. Valaki megrágalmazhatta a király előtt. De az a valaki el is tűnhet, a rágalmat jóvá is teheti, a királyával ki is békülhet még. A fogoly varjú eszköz lehet arra, hogy békét kössünk a varjakkal, mielőtt a megtorlásra komolyan rászánnák magukat. Igaz, hogy nem félünk ettől, de tudom, hogy minden megtorlás véráldozattal jár. A te fiaid, uram és az én fiaim is áldozatul eshetnek a megtorlásnak. Nagy égi királyunk, Garuda is azt tanítja, hogy előbb szeretettel, és csak ha ez nem segít, azután erőszakkal vegyünk igazságot. Hiszen helyes a szólás:

Van-e szelídebb állat a gazellánál és a nyúlnál?

Ha szép szóval sokra mehetsz, fegyverekhez sose nyúljál.

S még azt tette hozzá:

– Nem szabad háborúskodnunk tovább! Szövetséget kell kötnünk velük. Akár azért, hogy befejezzük a vérontást, akár azért, hogy végleg leszámoljunk velük. Erre használd fel a foglyodat. – Békekötést tanácsolsz? – szolt Ari-mardana. – Halljuk Kruráksát! Add elő te is, mit tanácsolsz!

– Uram, királyom! Más az én tanácsom! A varjak született ellenségeink. Vagy ők, vagy mi maradunk fenn. Vagy ők, vagy mi pusztulunk el. Szíts a varjúnép között ellentétet, hiszen helyes a szólás:

Ha ellentét támad köztük, ha két pártra szakadtak,

Ellenséged legyűrheted, győzelmet nyersz magadnak.

S még hozzátette:

– Fogadd meg a tanácsomat, óh, király! Mert okos tanács az! A te néped egységes maradjon, de az ellenség táborát szakítsd ketté. Erre használd fel a foglyodat.

– A felbujtást tanácsolod? – szolt a király. – Halljuk Diptáksát! Add elő te is, hogy mit tanácsolsz!

Diptákسا fanyar képpel lépett elő s így szolt:

– Uram, királyom! Másképpen látom és a dolgokat. Nem vezet itt megoldóra sem béke, sem felbujtás! Hiszen láthatjuk, hogy zsákmányra éhesek a varjak. Le kell kenyerezni őket! Megvesztegetni! Bizalmukba férközni. Ezáltal megkönnyíthetjük további támadásainkat, mert helyes a szólás:

*Kis csalétket rak a halász, megfogja a nagy halat,
Macskát törbe csálják tejjel, csábító a jó falat.*

Szükszavúan még annyit tett hozzá:

– Megvesztegetésre használd fel a foglyot!

– Megvesztegetést tanácsolsz! – szólt a király. – Most halljuk Vakranaszát! Add elő te is tanácsodat!

Tudálékos arccal jött a negyedik, s így szólt.

– Az életbölcesség szabályainak szem előtt tartása a legfontosabb! Erről pedig nem hallottunk eddig! Gyengék harca az, amit eddig tanácsoltak neked, óh király! Te pedig erős vagy! Erős vagy és erős szolgálid is vannak! Az erőshöz az erőszak illik! Sohase olyan biztos a győzelem ellenfeleinken, mintha leigázzuk és megsemmisítjük őket! Hiszen helyes a szólás:

Öld halomra ellenséged, föl ne üsse a fejét!

Háborúban az a szokás: fog-fogért, szemet szemért.

Oktató hangon még csak ennyit tett hozzá:

– Ha más eszközhöz nyúlsz, gyávának tartanak majd, és ismét szemtelenek lesznek. Ismerheted őket, királyom! Hadat üzenj a fogollyal! Erre használd fel őt!

– Erőszakot alkalmazzak, ezt tanácsolod! – hallatta hangját a király.

De aztán a legöregebb bagolyhoz fordult, aki már atyjának is tanácsadója volt.

– Lépj elő, vén Prákára! Utoljára kérdeztelek, mert sokat adok a szavadra. Hallottad, mindazt, amit tanácsadóim mondtak, Most rajtad a sor. Ítéld meg, melyik tanács volt a leghasználhatóbb, a leghelyesebb. Vagy vedd el valamennyit, ha okosabbat tudsz nekem ajánlani!

A vén bagoly, könnyes dülledt szemeit a királyon pihentette, s szólott.

– Uram, királyom! Valamennyi tanácsadód az életbölcesség könyvéből merítette tudását. Minden tanács jó volt, de egyik sem időszerű. A fogoly varjút nem szabad megölnöd, hiszen tudod, hogy helyes a szólás:

Ha segélyért jönnek hozzád, tőled védelmet kérnek,

Szívtelenül ne sújts rájuk, Garuda figyel téged.

– Vidd magaddal, tartsd magad mellett, s hallgasd meg, mit mond. Ha közben megenyhülne haragja ura és királya iránt és nem akarná elárulni, merre bujdokol, még mindig kényszerítheted, hogy elvezessen hozzá.

A király kiegyenesedett.

– Így gondoltam magam is! A fogoly nagyon rossz állapotban van. Miattam szenvedett, legkevesebb, amit tehetek érte, ha elviszem magammal, és igyekszem meggyógyítani. Jót tanácsoltál, vén Prákára. Garuda valóban figyelni gyermekei cselekedeteit, s én a szívtelenség bűnébe esnék, ha megölném az öreg varjút. Azonkívül hasznos dolgokat is hallhatunk még tőle. Vakranásza nem hagyta elveit.

– Nem helyes dolog ellenségnek megmutatni a várat, hiszen helyes a szólás:

Ha foglyul esett az ellen – ellen az és nem barát.

Okos király fogolynak se mutatja meg a várat.

– Üzenj vele hadat és ne vidd a váradba!

– Az én váram: vár. Oda nem juthat ellen, ha én nem viszem oda. Ezt a varjút odaviszem, mert már nem ellenség! Különben bejutni is más egy várba, meg kijutni onnan is más! Tudhatod is a hősi eposzt:

Rávana volt démonoknak tízfejű királya.

Tri-kuta hegy volt a vára, a tenger a várárka.

Démonok a katonái, bölcs Usanasz tanára,

Legyőzhette valaki? Le! Mert ez volt a karmája.

– Ha nem jött el még az ideje annak, hogy lebukjam, nem bukom le azon, hogy a sebesült varjút, ki úgylis meghasonlott királyával és érettem csaknem életét adta, magammal viszem. S hogy a további vitáknak elejét vegye, odaszólt az öröknek. – Hozzátok elém a varjút!

Sthira, a vén varjú, vedlett, véres tollakkal odakuporodott a bagolykirály lábához. Vénséges könnyes szemével úgy nézett fel, mint aki halálos ítéletét várja. Ám Ari-mardana lehajolt hozzá, és megsimogatta.

– Tanácsadóim azt sugalmazták nekem, hogy küldjelek el, ha már nem öllek meg! Ezek ellenére védelmembe fogadlak! Elviszlek a

váramba, úgy élhetsz ott, ahogyan szokásaid diktálják. Sthira alázatos arccal fogadkozott.

– Az ütött-kopott varjú hálájáról majd magad is meggyőződhetsz! Uram, királyom vagy te már nekem.

Nagy szemekkel néztek össze a baglyok. Nem tetszett senkinek sem Ari-mardana szándéka. De nem szólhattak semmit, csak Vakraszána súgta oda a többinek úgy, hogy a király ne hallja. – Nemzetségünk halálos ítélete hangzott e1 most! Mert helyes a szólás:

Ha a király kifogásol – tanácsban elmondhatja!

Ha hibásan dönt a király, vétkét ki hánytorgatja?

Senki sem mert szólni. Ari-mardana felszólította az öreg varjút, hogy kövesse, aztán elrepültek a várukhoz. Amikor odaértek, Sthira így gondolkozott.

– Ennek a várnak csak egy bejárata van, kijárata nincsen. Valóságos kelepce ez! Hogyan is mert engem idehozni a bagolykirály? Nem is okos király! Egyetlen okos bagoly él ebben a várban, s az Vakranásza.

Soká nem gondolkozhatott, mert a király parancsot adott.

– Szép és kényelmes fészket készítsenek! Sthirát tiszteljétek és vendégnek tekintsétek! Míg a parancsot teljesítve körbepültek a baglyok, hogy a legmegfelelőbb helyet kikeressék, Sthira így fűzte tovább gondolatait.

– Nem lakni akarok én itt, hanem megsemmisíteni akarom az ellenséget. Nem lakhatom tehát messze a bejárattól. Sőt! Csak a bejárathoz közel kuporoghatok, mert különben nem tudom végrehajtani a tervemet.

Hangosan azonban csak ennyit mondott.

– Óh, uram, királyom! Nem méltó az én kopott, rongyos, véres testem arra, hogy várad előkelő lakosztályában lakjon. Engedd csak azt, hogy itt, a küszöbön üljek, mint az emberek kutyája.

Ari-mardara megengedte. Nagyon jószagos hangulat fogta el, és biztos volt abban, hogy máris legyőzte a varjakat.

Ám nem így Vakranásza. A bagolyvár egy rejtett sarkában összebújt barátaival, és így szólt.

– Őseink vára ez a hatalmas barlang. Sok nemzedékünknek nyújtott otthont, menedéket. S most mégis itt az ideje, hogy

elhagyjuk. Mert ez a vár érettünk volt, s nem mi a várért. Ha elpusztul, mi kereshetünk más várat magunknak. Hiszen helyes a szólás:

A jövőre gondolj mindig, jól intézd el dolgot

A róka is okos volt, mert szóra bírta a barlangot.

– Hogyan is volt az? – kérdezték a baglyok. Vakranásza pedig suttogva mesélni kezdett.

A különös barlang

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy nagyon okos róka. Kotoréka egy mély barlangban volt, ahol senki sem gyanított már élőlényt.

Történt egyszer, hogy míg ő eledel után járt, egy nagy oroszlán járt a vidéken. Jelenlétét minden állat megérezte, hát rettegve elrejtőztek. Nem is talált az oroszlán semmi élelmet. Nagyon éhes volt, korgó gyomorral tévedt oda a róka barlangjához. Azt gondolta magában.

– Itt elrejtőzöm. Majd csak jön valaki éjszakára! Csendben meglapulok, s a gyanútlanul érkezőre rávetem magam, mert nagyon üres a gyomrom.

Bement a barlangba és lefeküdt. Ezalatt a róka is visszaérkezett, és felfedezte az oroszlán talpainak nyomát. De nemcsak azt fedezte fel, hogy oroszlán járt erre, hanem azt is, hogy a nyomok bevezetnek a barlangba, de onnan kifelé egy lábnyom sincs. Tehát tudta, hogy az oroszlán elfoglalta otthonát.

– Jó lesz – gondolta –, ha szedem a sátorfámat, különben még vacsora lehetek.

Már inalt is, de a saroknál meggondolta magát és visszafordult. A barlang bejáratánál elkiáltotta magát.

Te barlang! – várt egy kicsit, majd újra kiáltott – Te, Barlang! Mért nem felelsz? Hát így tartod be az egyezséget? Máskor mindig feleltél, ha megszólítottalak. Most mért nem szólsz? Ha nem felelsz, más barlangba megyek aludni!

Az oroszlán minden szót hallott, s így gondolkozott.

– Nicsak! A barlang biztosan azért nem szól, mert az egyezésben az is benne van, hogyha van itt valaki, akkor nem

válaszol, és csendben marad. Ha engedem, hogy a róka elmenjen, megöl az éhség, inkább megszólalok én a barlang helyett.

El is ordította magát, csak úgy visszhangzott a barlang.

A környék minden állata meghallotta nem csak a róka, de ő futott legmesszebbre, mert ő tudta egyedül, hogy merről jön a hang.

*

– Hát csak azért – fejezte be a mesét Vakranásza –, mert hogy helyes a szólás:

A jövőre gondold mindig, jól intézd el a dolgot,

A róka is okos volt, mert szóra bírta a barlangot.

– Most is ordít a baj gyönyörű ősi odúnkban. Szívleljük meg a tanulságos mese példáját, és meneküljünk, amíg lehet.

Vakranásza kirepült a barlangból és vele a baglyok nagy része. El se búcsúztak a királytól. De Sthira, a vén varjú nagyon örült távozásuknak, csak arra vigyázott, hogy ezt senki se lássa meg rajta.

– Ennél kedvezőbben nem is alakulhatott volna! Most nem maradt a királynak egyetlen okos tanácsadója sem. Könnyen elbánhatok velük.

Az élet a régi mederben folyt tovább. Aludtak a baglyok nappal, éjszaka kaland és élelem után jártak. Ő éjszaka aludt és nappal járt ki, és hordta, hordta a vékony száraz ágakat, melyeket fészke alatt gyűjtött. A baglyok ezt nem figyelték meg, arra gondoltak, a varjú fekhelyet készít magának. Két nap alatt összehordta a szükséges száraz gallyat, több kupacba összerakta és a harmadik napon, amikor a baglyok éjszakai útjukról hazatértek, és mély álomba merültek, elrepült. Megha-varnát, a királyt kereste fel.

Ott várta a király a hegyen, ahol elválásuk előtt megbeszélték az egész udvarával együtt. Sthira, a vén varjú így szólt Megha-varna királyhoz.

– Uram, királyom. Mindent megtettem, amit szükségesnek láttam. Kikémleltem, megtaláltam, végrehajtottam. Most csak az van hátra, hogy a zsarátnokot a máglyára dobd! Mert ezt a végső cselekedetet neked hagytam. Jöjj velem. Vegyél a csőrödbe egy égő száraz gallyat, borítsd lángba ellenségünk várát, hadd érezze meg a pokol kínjait.

A király megölelte az öreg Sthirát, s így szól:

– Előbb hallani akarom, mi történt és hogy történt, mióta nem láttalak!

– Óh, uram, királyom! Ez az idő nem alkalmas arra, hogy beszámoljak neked, Majd eljön annak is az ideje. Most gyorsan kell cselekednünk, mert a baglyok kéme észreveheti, hogy iderepültem, s értesítheti a baglyokat, s azok kirepülnek a várból. Majd ha az ellenség elveszett, mindenről részletesen beszámolok.

Ekkor egy fiatal varjú elrepült az emberek táborhelye felé, tüzükről ellopott egy zsarátnokot. Abból véve a tüzet, minden varjú száraz gallyat vett a csőrébe és lobogó lánggal repültek a bagolyvárhoz. Az egyetlen nyíláson bedobták. Hullott a tűzeső a bagolyfészkekre, a király fészkére, aki már későn gondolt Vakranásza okos tanácsára, melyet nem fogadott meg. Ott pusztult el valamennyi bagoly, jajsavuktól hangos volt az egész tájék.

A varjak pedig viasszal szálltak régi otthonukba. A nagy fügefafa keleti ága károgtástól lett ismét hangos, lármás és a verebek csipogtak rá, a rigók csodás trillákat füttyögtek, a harkályok kéreg alatti férgeket kerestek és tarka kakukkok vígan kiabáltak.

Megelégedettek voltak a varjúvárban. A tanácskozáson ott ültek a tanácsadók a királlyal. A királlyal szemben, az ünnepélyes helyen Sthira, a vén varjú ült, őt ünnepelte a varjúnép.

– Vén apó! Azt mondd el legelőbb, hogyan éltél az ellenség között? Nem lehetett valami nagy örömed ez idő alatt?

– Ki törődik a szenvedéssel, ha a királyát szolgálja?! Nem emlékszel a Bhagavad Gitára? E szent eposzban Bhima, a rettenthetetlen hős, szakácsként szolgált a matszja fejedelem udvarában! Aki bölcs és túl van az átlagéletűek szintjén, könnyebben elviseli a megaláztatást, mások megvetését, nyomorúságot és számkivetést, csak hogy célt érjen.

– Hát a célot elérted! Ellenségeidet megsemmisítetted, uralmamat biztosítottad! Ha ember volnék, azt kérdezném, mivel háláljam meg. De én varjú vagyok, és azt mondom: Így kell cselekedni annak, aki ismeri az életbölcsességet. Még dicséretet sem kér, mert tudja, hogy az Garudánál van. De én nagyon szerencsés vagyok, mert te vagy a tanácsadóm. Csak a bölcs tudja

azt végrehajtani, amit te végrehajtottál, hogy fegyver nélkül, értelmed fényében győzted le az ellenséget. Hiába! Igaz a szólás:

Ha fegyvert fogsz, ellenségnek elveheted életét.

Ám ha ésszel! – századokra tönkretetted hírnevét.

Sthira, a vén varjú alázatosan hajtotta le fejét.

– Hatalmadat most már semmi sem zavarja. Gyarapítsd, királyom, a néped erejét, s mi továbbra is teljesítjük kötelességünket, mert tudjuk, hogy a te érdeked a néped érdeke. A bölcsességemet pedig vedd át tőlem és a többi véntől, óh király, hogy soha ne kerülhess olyan helyzetbe, amilyenben én megláttam a bagolykirályt. Hiszen helyes a szólás:

Kitől mit várj, megmutatja társaidnak tette-vette,

Aki bölcs, az meg is látja, hogy a dolgot merről kezdje.

És még hozzátette:

– Mert nem elég az, hogy valaki a szerencse kedveltje legyen, ha okossága nincs hozzá, nevet rajta a világ.

A varjak helyeslően bólogattak, s a vén varjú még az életbölcsesség nagy könyvéből ezt idézte: – Ifjak és öregek! Helyes a szólás:

Garuda nem uralkodik korbáccsal a kezébe!

Hiszen belátást és észet ad, jószágodért cserébe.

Nem támad, nem ver fegyverrel, mint földi ellenséget

De ha sorsod betelt akkor – elvakítja szemfényed.

Megha-vaura meg csak ennyit tett hozzá.

– Éppen úgy, mint ahogy a baglyokkal tette.

NEGYEDIK KÖNYV

A SZERZETT TULAJDON ELVESZTÉSE

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy kedves arcú, torkos szájú kis majom. Ott lakott a tengerparton, azon a nagy dsambufán, melynek gyökerei a partig értek. Itt élt a kis majom, mert nagyon szerette a fa gyümölcsét.

Egy csendes meleg délután, amikor a nap éppen búcsúzott a tengertől, és aranyveretét csillogtatta a hullámozás, egy szép nagy delfin jött ki a vízből, és a parti nagy fa alá telepedett. Rakta-mukha, a kis majom egy ideig kíváncsian szemlélte, nézegette, s mivel megtetszett neki a delfin, így köszöntötte.

Vendég, ha akkor kopog, mikor búcsúzik a nap,

Legyen: bölcs pap, vagy pária, tartsd ott, lelked üdvöt kap.

– Ha vendégül érkeztél, fogadd el tőlem a nektárzamatú dsambut! Nagyon finom gyümölcs! Néhány szemet ledobott a fáról, s a delfin nagy élvezettel megette. Amikor elfogyott, megint kért. Közben beszélgetni kezdtek. Egymás mondanivalóját nagyon érdekesnek tartották, alig győzték hallgatni a meséket. Későre járt már, amikor a delfin összeszedte maradék dsambuját, szép illedelmesen elkészönt és hazaindult. A majom a fán maradt, és integetett utána, amíg csak látta. De nem látta sokáig, mert a delfint elnyelték a tenger hullámai.

A dsambu finom gyümölcsét a delfin a feleségének vitte, és ezután már akárhányszor eljött, mindig kevesebbet evett és többet vitt haza. Ott volt a delfintanya mélyen lent, a tengerszint alatt, a korallzátonyoknál. Itt hevert a delfinné mohos, piros kövek között kényelmesen elnyúlva. Orrlyukából apró gyöngyök futottak fel a vízben, körülötte vízi virágokat himbált a tengerár. Csodálatosan szép színű halak úsztak néha arra, de messze elkerülték a vízi virágokat, nehogy bűvkörükbe kerülve életüket veszítsék. Itt éltek ezen ideális otthonban, s amióta a delfinné megízlelte a dsambufa termését, nem is akart egyebet enni.

Teltek-múltak a napok. Egyszer a delfinné, amikor még sok dsambut evett volna, megkérdezte az urától.

– Uram, ezeket a nektárzamatú finom gyümölcsöket honnan hozod? Hol terem ilyesmi? A delfin elmesélte.

– Rakta-mukha kis majommal összebarátkoztam. Ő dobálja le nekem a fáról. Nagyon okos a kis majom és hogy ezekkel engem megkínál, nagy szívességet tesz. Nem gondolod?

A delfinné elgondolkozott.

– Az a majom mindig ilyen finomat eszik? – kérdezte végül.

– Ott él a fán, és annyit eszik, amennyi kell neki.

– Akkor nagyon finom lehet a szíve. Hozd el nekem a majom szívét. Nagyon megkívántam, s úgy érzem, a kis delfineknek nagy erőt adna, és miközben őket nevelgetem, megenném a majom szívét.

A delfin tiltakozott.

– Hogy képzeled? Hogy tudnám megtenni?! Hiszen úgy megszerettem, mint ha kis testvérem volna.

– A majom szívét akarom! – hajtogatta delfinné.

– Vízlakó vagyok! Én nem tudok ölni szárazon! De még ha tudnék, se venném el barátom életét! A delfinné sírásra fakadt.

– Óh, nem szeretsz már!

– Hogyne szeretnék. Most is előtted heverek, és gondolataidat kémlelem!

– Ez csak képmutatás tőled! Bizonyítsd be! Ha igazán szeretsz, teljesíted kívánságomat... mert én meghalok, ha nem ehetem meg a majom szívét.

A delfin elkeseredetten törte a fejét, hogyan ölhetné meg a majmot. A felesége nem is szólt már hozzá, de ha mégis szólt, az csak annyi volt, hogy majomszívet akar enni. Így indult el a delfin a legközelebbi találkozásra. A majom már szívrepesve várta, messziről kiáltozott, s így üdvözölte.

– Azt hittem, nem jössz már! Kedves barátom! Hol hagytad a jókedvedet? Mért nem szólsz hozzám olyan vidáman, mint eddig tetted?

A delfin rosszkedvűen telepedett helyére és így válaszolt.

– Összehiragudtam a feleségemmel! Nagyon keményen megdorgált, mert én soha nem hívlak meg téged mihozzánk. Azt mondta, hálátlan vagyok, mert csak elfogadom a szívességed, de nem viszonzom. Nem is engedett el, amíg meg nem ígértem, hogy magammal viszlek, vendégünk leszel. A házunkat feldíszítette

gyöngyökkel, kagylókkal, virágot hordott össze. Azóta biztosan állandóan az utat lesi, úgy vár téged. Jöjj tehát, és ne késlekedj.

A majom egészen ellágyult.

– Nagyon szép tulajdonsága ez a feleségednek. Én is szeretem a vendéglátást, de hát van egy nagy akadály a annak, hogy én hozzátok menjek. Ti víz alatt laktok, én meg felette. Ezt a nagyon szívélyes meghívást megköszönöm neked, és kérek, vedd úgy, hogy már ott voltam nálatok. Most azonban rajtatok a sor, hozd el hozzám a feleségedet. Ha te kijöhetsz a tengerből, ő is ki tud jönni. Én pedig nem tudok levegő nélkül egy pillanatig sem élni!

A delfin magyarázni kezdett.

– Óh, kedves barátom, nem úgy van az egészen! Mi nem a tengerfenéken lakunk, hanem egy korallzátonyon. Ha a hátamra vennélek, úgy vinnélek házamba, hogy még a lábad se lenne vizes. A majom tapsolt örömeiben.

– Óh, ha ez így is van, akkor máris mehetünk!

S valóban, egyetlen ugrással a delfin hátán termett, és biztatta, hogy induljanak. A delfin csak ezt várta. Besiklott a tengerbe, és mint a szélvész, suhant a vízben. A majom megijedt. – Lassabban menj! Lassan, mert leesem! Máris csurom víz vagyok!

A delfin már biztosnak látta a zsákmányt. Ma majomszívet eszik az asszony. Ma csend lesz a házban. Eleget tesz felesége és a jövőd delfingeneráció kívánságának. Igaz, elárulja barátját, de ezen lelkiismerete majd csak túl lesz hamarosan, viszont a feleség zsörtölődéseit már nem győzi hallgatni. Hogy valahogyan mégis elkezdje, így szólt a majomhoz.

– Becsaptalak, Rakta-mukha! A feleségem megkívánta a szívedet, most azért viszlek, hogy megöljelek.

– Hiszen én nem vétettem tinéktek! – kiáltott fel a majom, és majdnem sírva fakadt. – Miért veszitek el az életemet?

– Persze, tudom! Nem vétettél semmit! Nagyon sajnállak, kis majom, mert megszerettelek! De a feleségem kis delfineket vár, és úgy képzeled: csak akkor lesznek életerősek és bátrak, ha a te szívedet megeszi.

A majomnak mentő gondolata támadt.

– Az én szívemből akar enni, és ezért te engem meg akarsz ölni? Hát ez teljesen felesleges! Ha előbb szóltál volna, amikor még

a parton voltunk, sokkal kényelmesebben teljesíthettük volna a kívánságát! A helyzet úgy áll, hogy én a szívemet nem hordom magammal. Ott maradt most is a dsambufa kicsi odvában.

A delfin megállt, majd visszafordult.

– Ennek nagyon örülök, barátom! Akkor térjünk vissza, és kérlek add át nekem azt szívet, hogy elvihessem a felségemnek.

– Nagyon szívesen! – kiáltott fel megkönnyebbülve a majom, s alig várta, hogy partot érjenek. Ott egy nagy lendülettel felpattant a dsambufára és megkapaszkodott, hogy reszketeg keze valahogy el ne engedje a fát.

– Csakhogy megmenekültem – mondta és vacogott a foga, de azért lekiáltott a delfinnek – Hej, barátom! Igaz a szólás:

Senkinek se higgy, barátom, akkor se, ha jó hozzád.

Vakon ha megbíazol benne, vesztheted élted és hazád.

Magában pedig ezt gondolta.

– Mától kezdve nem feledem, amit megtanultam...

A delfin nem értette az egészet. Mit mondott a majom? Ezért felkiáltott hozzá. – Adod már a szívedet?

A majom akkorát nevetett, csak úgy rázkódott a faág.

– A szívemet? Nem vagyok bolond kívágni! Nem vagyok életunt sem, hogy hagyjam kívágni! Ostoba vagy, ha elhitted: két szívem van. De takarodj innen, míg a dsambufa ágával agyon nem verlek! A delfin nagyon szégyellte magát. Szégyellte a majom előtt de önmaga előtt is, hogy így hagyta rászedni magát. De szégyenkezni fog felesége előtt is, mert ha az megtudja, milyen ostoba volt, még elfordul tőle.

– Óh, én ostoba! Valóban ostoba vagyok. Locsogtam, ha kell, ha nem – gondolta –, de megkísérlem, hátha még egyszer lépre megy...

S hangosan így szólt:

– Most csaptalak be igazán! Nem is mondtam igazat! Csak azért találtam ki az egészet, hogy lássam bátorságodat! Ugyan mit is kezdenénk veled a tenger hullámai alatt? Jöjj újra velem! Ne félj tőlem! Tréfa volt az egész!

Ám a majom megtanulta a leckét.

– Takarodj innen! Szóba se állok veled!

– Ne űzz el – könyörgött a delfin, mert félt üres kézzel hazamenni. – Takarodj! – ismételte a majom –, mert helyes a szólás:
Azt üzenem a nejednek, menjen ha korog a gyomra!
Kegyetlen és irgalmatlan! Ne éhezzen majomra!
Keresse fel a nagy kígyót, kiáltsa be a lyukba
Békakirály nem tér vissza, inkább ugrik a kútba.

Ezt kiáltotta, és a delfin megkérdezte. – Hogyan is volt az?

A majom pedig kényelmesen elhelyezkedett az ágon és most már félelem nélkül mesélni kezdett.

Kígyókirály, békakirály

Egyszer volt egy rettenetesen mély kút. A kútban sok béka lakott, s a békanépnek Ganga-datta volt a királya. A királyra megharagudtak alattvalói, életére törtek, ezért menekülnie kellett. Bele-ugrott a lelógó vizesvödörbe és ott várta, hogy felhúzza valaki.

Soká várt, s amikor végre felért, kiöntötték a földre, s ő hamarosan eltávozott biztonságos helyre, ahol nem érhatték el. Itt lapult és várt. Amint várakozott, elhagyott otthona után búslakodott, azon törte a fejét, hogyan állhatna bosszút hűtlen alattvalóin.

Aki vizet húzott, ezalatt elment, s Ganga-dana most egy hosszú, fekete kígyót látott, amint besiklott a sziklák közötti résbe. Máris tudta, hogy a kígyót felhasználja bosszúállásra.

– Ha megmutatom neki a kutat – gondolta –, hűtlen alattvalóimat mind egy szálig megöli. Odaugrott a sziklához, s bekiáltott a résen.

– Hé! Te kígyó!

A kígyó meghallotta az ismeretlen hangot, de nem szólt.

Soha senki nem szerette őt, mindenki csak azért szólt hozzá – ha ugyan szólt –, hogy szidalmazza, vagy hogy megvetését közölje vele, esetleg azért, hogy valami galád és alávaló szövetségre szólítsa fel. Míg így gondolkozott, közelebb csúszott a réshez, és halkan kisziszegett.

– Ki keres engem?

Békakirály újfent brekegni kezdett.

– Ganga-datta vagyok, a békák királya. Te ki vagy?

– Prija-darsana vagyok, a fekete kígyók királya. Mit akarsz?!

– Barátsággal közeledem hozzád, szeretném, ha a barátom lennél.

A kígyókirály felszisszent és nevetett magában. Száraz gally a tűzzel akar barátságot kötni.

– Mit locsogsz? – kiáltott ki mérgesen – , nem félsz, hogy bekaplak?!

– Tudom, hogy veszélyes dolog téged megközelítenem, de nem tehetek mást. Megtanultam, s tudom, hogy helyes a szólás:

Ha kiűzték hazájából, élete van veszélyben

Fusson – akár ellenséghez –, segílyt kérjen, ne féljen.

A kígyó végighallgatta a szálást és így gondolkozott.

– Megöregedtem, már nem vagyok olyan ügyesen és gyorsan sikló, mint ifjúkoromban voltam. Ha megeszem ezt a békakirályt, csak egyszer lakom jól, ha meg szövetséget kötök vele, elvezethet olyan helyre, ahol hosszú ideig biztosítva lesz élelem. Ezért így szólt a békához.

– Ki az, aki igaztalanul bánt veled?

– A népem!

– Hol lakik a néped?

– Szép kikövezett kútban!

– Oda nem tudok én lejutni. S még ha lejutnék is, nincs száraz hely számomra, a víz pedig nekem csak vadászterület. Eredj hát innen, míg kísértésbe nem esek és megeszlek, pedig segítségért jöttél hozzám.

Ganga-datta nem tárgított.

– Jöjj velem. Majd én elvezetlek a kúthoz, és lent találsz egy szép kis barlangot is, ahol élhetsz addig, míg kiirtod egész fajtámat.

– Fajtád veszedelme és szégyene vagy! – kiáltott hangosat a kígyó. – De azért elmegyek veled! Mert ha nem lennének ilyen alávaló alakok, nem kapnék könnyű zsákmányt. Tehát veled megyek, és megeszem testvéreidet, családotat.

Ganga-datta úgy tett, mintha nem hallaná az ócsárló szavakat, s felvidulva válaszolta. – Jöjj, Prija-darsana! Tüstént indulhatunk! De egyetlen kikötésem azért van! Mindenkit megehetsz, de családomat meg az udvari népemet nem szabad bántanod.

– Nekem mindegy, hogy ki az, akit megeszem! Hozd elém, akit nekem szántál, mert számomra a béka csak béka,

Elindultak a kút felé. A kígyó siklott, a béka ugrált mellette. Odaérve, a béka beleugrott a vödörbe, s maga után segítette a kígyót. Aztán, miután súlyos lett, a vödör lassan lesüllyedt a kútba. Amikor megérkeztek, az odúhoz vezette, mely a kígyó fészke lett.

Rettegés és halálfélelem, hörgés és halálsikoly tanyája lett a kút. A békák mozdulni sem mertek, Ganga-datta pedig egymás után mutatta meg a kígyónak ellenségeit.

– Óh, mit tettél? Mit tettél? – remegett a felesége. – Azt hiszed, mi magunk megússzuk. Egyszer sor kerül reánk is!

Így is lett. Amikor elfogytak az ellenfelek, a kígyókirály így szólt a békakirályhoz.

– Nos, most mi lesz? Nekem ennem kell! Gondoskodj élelemről, mert a te kedvedért jöttem ide. – Nagyon köszönöm a szívességedet – felelte Ganga-datta –, de most már teljesítetted kívánságomat. Több halált nem akarok. Nagyon kérek, ülj bele a vödörbe és távozzál.

– Hogy távoznék? És hova mennék? Hiszen a fészkembe ezalatt már betelepedett valaki! Itt maradok, barátom, és továbbra is igénybe veszem vendégszeretetedet. Te pedig mindennap idehozol nekem egyet híveid közül, mert ha ezt nem teszed, válogatás nélkül eszem meg őket.

Most döbbsen rá Ganga-datta, mit cselekedett. Öklével verte fejét, de csak az ökle, meg a feje fájdult meg.

– Engednem kell! – brekegte keservesen –, meg kell tennem, amit követel. Mindennap ki kell szolgáltatnom egy kedves rokonomat.

Felesége, gyermekei, rokonai, mind elbújtak előle, de hasztalan. Minden áldott vagy áldatlan napon elő kellett vezetni egy kedves rokont a kígyókirály elé. Lassan elfogytak a távoli, majd a közeli rokonok s egy szép napon arra döbbsen Ganga-datta, hogy a gyermekei kerülnek sorra. Ám mielőtt ez bekövetkezett volna, a felesége előállott, és önkéntesen ment el a kígyókirályhoz. S míg tíz nap telt el, mind a tíz gyermekét oda kellett adni. A békakirály keservesen, sírva idézte, hogy helyes a szólás:

*Ha ellenségnél kerestél menekülést, életet,
Megbánod, de akkor késő – mindenedet elvehet.
Elveheti hazád, házad, hallgatnod kell szavára,*

Folt esett a hírnevedre s átok hull majd reája.

S elérkezett az a nap is, amikor Prija-darsana így szólt Ganga-dattához.

– Most mi lesz? Nincs egyetlen béka sem a kútban! Keressek nekem eledelt, mert éhes vagyok, és te hoztál ide.

A békakirály gondolt egy merészet. Rásandított a vödörre és így biztatta a kígyót.

– Beleugrom a vödörbe. Te bújj alá és lendíts egy nagyot rajta, hogy feljussak a földre. S mivel már ilyen jó barátok lettünk, gondoskodom majd róla, hogy minden napra juttassak neked valamit. Ha lehet, idecsalogatom egy másik kútnak összes békáját, s te vígan élhetsz itt tovább.

– Barátom vagy! – sziszegte a kígyó. – Menj és segíts rajtam. Magában pedig így gondolkozott.

– Megehetném ezt is, de akkor holnapra biztosan nem lesz egy falatom sem. Így tudom, hogy egy nagy és jó falatot elkótyavetyélek, de talán lesz belőle valami hasznom.

Odacsúszott hát a vödör alá, farkával felvágta és az magasra felszaladt. Onnan pedig a béka egy halálra szánt ugrással a földön termett.

Ott maradt tehát a kígyó, egyedül a kútban. Várakozott. Várt egy, két, három napig, de ekkorra már marta az éhség. Ám a béka nem jött, nem is mutatkozott a kút peremén. Pedig leste, folyton leste. Egyszer aztán, amikor az éhségtől már nagyon elgyengült, egy kis gyíkot vett észre, amint a kút sima falán biztonságosan futott. Felszólt hozzá.

– Hallod-e, te gyík! Igen nagy szívességre kérek! Eredj és keresd meg Ganga-dattát, és mondd meg neki, hogy nagyon várom. Jöjjön egyedül, ha nem hoz más békákat, nem fontos az már nekem. Csak nagyon unatkozom egymagamban.

A gyík azonban nem fordult vissza, féltette az életét. Biztonságos távolból, így szólt.

– Éppen Ganga-datta küldött hozzád, azért jöttem ide. Tudod, mit üzent neked? Azt hogy helyes a szólás:

*Keressem fel a nagy kígyót, s kiáltsam le a lyukba,
Békakirály nem tér vissza, s nem ugrik le a kútba.*

*

– Hát csak azért meséltem el, hogy lásd, milyen gonosz vagy magad is – folytatta Rakta-mukha, a majom. – Bár én nem vagyok elvetemült, hogy kiszolgáltassalak magam helyett akár egy kis madarat vagy bogarat is, de azért a kígyóhoz hasonlóan nem megyek a házádba. Nagyon jól tudom, mit tennél velem!

– Valóban ostoba voltam, hogy ezt a tréfát megengedtem magamnak. Most itt vagyok a hálátlanság bűnével terhelt, és te nem jössz a házádba. Kérlek, felejtsd el a buta tréfámat, mert különben halálra éhezi magát a feleségem. És én sem mehetek addig haza, míg te nem jössz velem!

– Hát csak éhezzen a feleséged – kiáltotta Rakta-mukha –, inkább ő éhezzen, mint én haljak meg! Nem vagyok én olyan buta, mint Lamba-karna! Tudom én, hogy helyes a szólás:

Ha szerelmes lesz a szamár – még akkor is visszatér,

Ha meglátja az oroszánt, s életével fizet bért.

– Hogyan is volt az? – kérdezte a delfin.

A majom pedig a fa biztonságából tovább mesélt.

A szamár szíve

Élt egyszer az erdő sűrűjében egy magányos, szörnyen erős nagy oroszán. Azért élt magányosan, mert egy nagy csatában annyira legyengült, hogy másik oroszán lépett a trónjára, s őt elűzte.

Egyetlen csatlósa maradt csak mellette, a sakál, az is csak azért, mert hátha elpusztul valahol az állatok királya, és akkor fejedelmi falatokat ehet. Ám az oroszán nem pusztult el, kiheverte szörnyű sebeit, s a sakállal új utakra indult. A sorsát senki nem kerülheti el, mondják a régi törvények. S amikor az oroszán már megint nagyon erős volt, egy elefánttal találkozott. Nézeteltérés támadt közöttük, és birokra keltek. A nagy küzdelemben megint az oroszán húzta a rövidebbet. A nagy elefántagyartól összeszaggatva, egy sűrű bozótban keresett búvóhelyet. A sakál megint ott maradt mellette, és őrizte hűségesen, várva a gyógyulását, vagy a halálát. Ám egyik sem történt.

Mindketten nagyon éhesek voltak már, amikor a sakál így szólt.

– Mit tegyek, királyom? Te gyenge vagy, én is alig emelem már a lábamat, a sok koplalás annyira legyengített.

– Menj – szólt a nagybeteg –, hajszolj fel valami állatot, és csald vagy tereld erre. Majd én aztán leütöm...

A sakál elszaladt s ment, ment, de az erdőben nem akadt egyetlen élőlény sem a madarakon kívül. Ment hát tovább, míg egy erdőszéli kis falu határához nem ért. Itt egy szamarat látott legelni.

A szamár sovány volt és elcsigázott. A falu határában sem volt egyéb, mint száraz kóró és a szamár fanyalogva rágta a szúrós, kemény eledelt. A sakál közel ment hozzá és megszólította.

– Üdvözöllek, te szamár!

– Én Lamba-karna vagyok! – mutatkozott be a szamár, és büszkén elfordult, hogy távolabb menjen.

A sakál azonban mellette ment, s így beszélgetett tovább.

– Rég láttam valakit, aki ennyire sovány, mint te vagy. Mi ennek az oka? Beteg vagy? A szamár most örült, hogy talált valakit, aki megérti panaszát.

– Nincs jó gazdám! – felelte, s bő szóáradattal így folytatta. – Keveset ad ennem, nagyon ritkán enged el, hogy legelhessek, és ha el is enged, nézd, hogy köt ki?! Találok én itt egyebet, mint ezt a szegényes kórót? Bezzeg ha arról van szó, mi a sok, amit cipeltet velem, akkor nem találja elegendőnek a terhet soha, amit a hátamra rak. Hogyan lehetnék tehát jó húspankban lévő vagy kövér?

A sakál részvétteljes arcot mutatott, s így szólt.

– Óh, szegény szamár barátom! Nagyon sajnállak. Van ott beljebb a folyóparton egy csodálatos gazdag rét. Három kövér szamárlány él ott, nem győzi legelni a sok üde, zsenge füvet. Nagyon boldogok lennének, csak hiányzik nekik a szamárférfi társ. Azért küldtek el engem, hogy keressek valahol egyet, aki hajlandó lenne odajönni velem. De nemcsak rövid időre, hanem olyan paradicsomi boldogságra, amelyben ők élnek ott már régi idők óta.

– Hogyan lehet ez? – kapta fel a fejét a szamár. – Hiszen mi, háziállatok az erdei állatok zsákmányai vagyunk!

A sakál tagadóan rázta a fejét.

– Nincs ott ellenség! Csak három szamárlány él az én védelmem alatt, mert az a rét az én tanyám.

A szamár szíve máris szerelmesen dobogott. – Szépek a szamárlányok?

– Szépek ám! Kövérek, erősek és selymes a szőrük.

A szamár nagyot rántott a kötélén, az elszakadt, s máris futott fel a folyó mentén. A sakál alig bírta követni. Amikor az oroszlán közelébe értek, a sakál irányt változtatott, és így biztatta. – Most már csak azon kis sűrűn kell átvágni, s máris ott vagyunk!

Ám alig értek beljebb, az oroszlán a szamárra vetette magát, de nem volt elég gyors és biztos a támadása, a szamár kiugrott, visszafordult, és olyan gyorsan vágatott visszafelé, hogy még a sakál is elmaradt mögötte.

Futott a szamár, futott, míg haza nem ért. Ott remegő térdekkel ereszkedett le a száraz kórója mellé és elpilledve fogadkozott, hogy ezentúl nem hisz senkinek. De alig fújta ki magát, máris ott állt előtte a sakál. A szamár ráförmedt.

– Hát szépen becsaptál! Hová vezettél? Ki ütött rám akkorát? Hiszen majdnem ottmaradtam! A sakál minden foga kivillant, úgy nevetett.

– Hát milyen legény vagy te, barátom? Odavezettelek a szamárlányokhoz, az egyik örömmel ugrott feléd, te meg elszaladtál. De mennyire szaladtál. Egy pillanat alatt eltűntél a szeme elől. Pedig az a pillanat, amíg látott, elegendő volt ahhoz, hogy beléd szeressen. Azt mondta nekem, fussak utánad, és hívjalak vissza. Igén, hogy gyengédebb lesz hozzád, csak ne ijedezz! Arról pedig mélyen hallgatott, hogy mi történt közte és az oroszlán között, amikor a rosszul sikerült ugrás után ott maradtak egyedül, s a zsákmány futott, mint a villám.

– Hát ezt jól megölted! – kiáltotta a királyra. – Most látom csak, hogy semmi erőd sincs, csak régi hatalmad emléke tartja vissza az állatokat, hogy rád rohanjanak, és meg ne öljenek. – Aludtam – mondta az oroszlán és szégyenkezett. – Nagyon hirtelen toppantatok ide. Nem készültem fel az ugrásra.

– Nos, még egyszer eléd hozom azt az ostoba szamarat. De aztán tüstént cselekedj, és el ne aludd az időt!

– Hogy képzeled, hogy ez még egyszer idejön? Keress más állatot! – Majd idehozom, csak vigyázz, el ne téveszd az ütést!

– Ütök én, mint a mennykő, csak tereld ide. A sakál tehát újabb ajánlattal állt a szamár elé.

– Ha nem jössz, és a szamárlány hiába vár rád, Káma isten kegyét is elveszíted. Ha pedig még ő is megharagszik rád, akkor a

rossz gazdád mellett olyan sorsod lesz, ami még kutyának sem való!

A számár beképzelt lett. Azt hitte, a számlány valóban beleszeretett és szívrepesve várja. Bizalommal ment újra, de most a sakál után, mert régi és helyes a szólás:

Tudod, hogy vész lesz belőle. Nem akarsz rosszat: mondod.

Végzet kerget, démon hajszol és mégy, mert űz a sorsod.

Az oroszlán pedig lesben állt, készült az ugrásra. S amikor a számár a közelébe ért, rávetette magát, és egyetlen csapással leütötte.

*

– Hát csak azért meséltem el, hogy lásd – folytatta a majom- , hogy nem vagyok számár! Mert az lennék, ha újra veled mennék. Tudom nagyon jól, hogy a halálomra akartál vinni, de szerencsémre elárultad magad. Nem tudtál hallgatni, és megmondtad az igazságot. Úgy jártál, mint az egyszeri ember, mert helyes a szólás:

Megjárta a fazekas is, megmondta az igazat,

Király kegyét elvesztette, gyárthat újra fazekat.

– Hogyan is volt az? – kérdezte a delfin.

A majom elhasalt az ágon, és úgy mesélt tovább.

A fazekas szerencséje

Mahilá-Rópja városban egyszer, nagyon régen élt egy fazekas. Ott lakott a fazekasok utcájában, ahol sok cserép hever szanaszét. A fazekas nagyon jó vásárból tért haza, s mivel sok pénzt keresett, örömeiben többet ívott, mint amennyit elbírt. Részezen botorkált a fazekasok utcájában, elesett és bevágta a fejét egy tört cserépdarabba. Menten eleredt a vére. Csúnya seb lett a homlokán, s még ráadásul fertőzést is kapott. Az ijedtségtől hamarosan kijózanodott, de akkorra már elmérgesedett a sebe, s nem győzte gyógyítani.

A sebhely sok éven át ott maradt a homlokán. Telt-múlt az idő s abban az évben alig volt termés. A szárazság nagy nyomort szült, az emberek éhen haltak, járvány is tizedelt. A fazekasnak is rossz éve volt. Ezért aztán, amikor a király zsoldosai katonákat toboroztak, ő is jelentkezett.

A zsoldos tábort a király sokszor meglátogatta, s amikor a fazekas homlokán a nagy seb-helyet meglátta, így gondolkozott.

– Kiváló hős lehet ez az ember! Valami nagy csata emlékét hordozhatja a homlokán.

A fazekasnak előléptetést, kitüntetést rendelt és nagy megkülönböztetéssel vették körül ez-után a katonák is. Mindenki irigyelte, de nem mertek belekötni bajtársai, mert féltek erejétől, ki nem mondott és be nem bizonyított hősiességétől.

A bajt mindig baj kíséri. Az éhínség és járvány után még kitört a háború is. A király kiadta a hadba szállás parancsát. A kaszárnyaudvaron ott álltak a felszerelt elefántok, tevék és lovak, a hadsereg megszemlélésére eljött a király. A fazekast nem felejtette el. Maga elé hívatta, és így szólt hozzá.

– Melyik csatában szereztél ilyen nagy érdemet? A fazekas elmosolyodott és dicsekedve így szólt.

– Nem vagyok én ksatrija, a fazekasok kasztjába tartozom, uram, királyom! Egy nagy vásár emléke ez a seb, mert akkor sokat ittunk, és támolyogva tértem haza. Ráestem egy cserépre, az okozta a nagy sebet a homlokomon.

A király elszégyellte magát önmaga előtt, amiért nem kérdezte előbb a zsoldost, s azt, hogy ekkorát tévedett. Szólt a testőrparancsnoknak.

– Dobjátok ki a fazekast! Még engem is megtévesztett harcias külsejével. – Óh, uram, királyom – kiáltott fel a fazekas –, érték én a verekedéshez!

– Csalódtam benned! – mondta a király. – S lehet, hogy most is tévesen ítélem meg harciasságodat, de azért csak menj előlem!

Egy testőr nevetve fordult a mellette állóhoz, s kárörvendőn így szólt. – Helyes a szólás:

*Megjárta a fazekas, mert megmondta az igazat,
Király kegyét elvesztette, gyárthat újra fazekat.*

A király pedig azt mondta:

– Igaza van! De nekem is igazam van, mert helyes a szólás:

Az oroszlán fiai közt egyszer felnevelt – sakált.

Bátor lett, mígnem egyszer megjelent az elefánt.

– Hogyan is volt az? – kérdezte a fazekas.

A király úgy fordult, hogy testőrei is hallják szavát, és mesélni kezdett.

A sakál és az oroszlán

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy hősies, bátor oroszlán-pár. Két erős, kövér kis oroszlánjuk született, s mindkettő fiú. Az anya gondosan nevelte, mosdatta, szoptatta a csemetéket, azok vidámak voltak, sokat játszottak az almon. Nem volt hiányuk sem-miben, mert az apaoroszlán mást sem tett, csak élelemért járt, és sok küzdelmet vívott. Egyszer azonban az történt, hogy nem talált egyetlen zsákmánynak valót sem. Már leszállt a nap, de még mindig kóborolt, ordítozott, hogy felriasszon egy rejtőző állatot. A szerencse végül kedvezett, de nem úgy, ahogy szeretne volna. Egy egészen kicsi sakálkölyök mászott elő valahonnan. Körülnézett, de sem sakálanyát, sem apát nem látott sehol. A kis kölyköt óvatosan, gondosan fogai közé vette és elvitte a tanyájára.

– Ezt találtam – mondta, és letette a remegő kis fiókát felesége elé –, egyétek meg. Egy-egy falat talán jut belőle mindhármatoknak. Majd holnap talán több szerencsém lesz.

Az anyaoroszlán megszagolta a kis sakált, s így szólt.

– Hogyan ölhetném meg, hogyan ehetném meg? Hiszen tejszagú és egészen kicsi! Ami tilos, tilos nekünk is! Kölyköt nem szabad elpusztítani! Ez lesz majd az én harmadik fiam. Ezt is felnevelem.

A kis sakál ezután együtt nőtt az oroszlánkölykökkel. Együtt játszottak, kergetőztek, s nem is tudták, hogy nem igazi testvérek.

Már elég nagyok voltak, amikor megpillantottak egy elefántot. A kölyökoroszlánok szőre égre meredt az ellenség láttam és lehasaltak, hogy egy hősies lendülettel rávessék magukat. Ám a sakál elnyikkantotta magát, és behúzott farokkal, vitte az irháját. Ezt az ijedelmet látva, a két oroszlánkölyök is elvesztette bátorságát. Megzavarodva követték a sakált, és amikor elérték, megkérdezték tőle.

– Mi volt ez? Mért futottál el? Mért nem tartottál velünk? Hiszen neked is érezned kellett volna, hogy ellenséggel találkoztunk, és támadnunk kell.

A sakál titokzatos arcot vágott, s így felelt.

– Született ellenség az elefánt! Hogyan állhattunk volna szembe vele?

Amikor hazamentek, az ifjú oroszlánok ijedelme még tartott, és remegve bújtak anyjuk mögé. Az anyaoroszlán maga elé hívta őket, és kérdezte.

– Mi történt?!

De nem az oroszlánúak, hanem a sakál válaszolt úgy, ahogyan ő látta, sakálszemmel. Az oroszlánanya csalódottan szólt.

– Nos fiaim, hát beigazolódtott, hogy helyes a szólás:

Az egyetlen bátor harcos riadót fúj egymaga!

Kettészakad ám a hadtest, ha szól egy gyáva katona!

A sakálkölyök mérges lett: szembeszállt nevelőanyjával, testvéreivel, sőt az apaoroszlánnal is, aki éppen hazaérkezett.

– Engem tartotok gyávának?! Bebizonyítom, hogy nem vagyok az! Megölöm mindkét test-véremet!

Az apaoroszlán meglepődve látta, hogy felnőtt a sakál. Az anya úgy látta, ha nem távolítja el innen most, azonnal halálát leli a harmadik gyermeke, kit emlőjén nevelt fel, ezért félrevonta és fülébe súgta.

– Legkisebb fiam vagy, de nem születél oroszlánnak! Sakál vagy! Sajnáltalak elpusztítani, inkább fölneveltelek. Menj most innen, már felnőttél annyira, hogy megélhatsz a magad lábán. Menj a fajtád közé, mert egyetlen ütésükkel az én oroszlánjaim leteríthetnek.

Megijedt a sakál is, Megint behúzta a farkát, és rémülten vitte az irháját, hogy minél messzebb kerüljön innen.

*

A király körülnézett és így szólt.

– Hát csak azért meséltem el, hogy lásd, nekem is igazam van, láthatod, hogy helyes a szólás:

Az oroszlán fiai közt egyszer felnevelt – sakált.

Bátor is lett, mígnem egyszer megjelent egy elefánt.

– Te meg – fordult a fazekashoz – menj innen nagyon gyorsan, mert ha ksatriják, a bátor, született harcosok megtudják, hogy csak fazekas vagy, megbosszulják rajtad, hogy kivételeztem veled.

*

A majom alacsonyabbra ereszkedett a fán, és most egészen közélről mondta a delfin arcába. – Te is elárultad magad az

igazmondásoddal! De nem állsz egyedül a világon, akik csatát vagy zsákmányt vesztek, mert megmondták az igazat. Ott van a szamár esete is! Ez is régi történet és helyes a szólás:

Tigrisbőrbe öltöztették, rettegte őt a határ!

De megszólalt és a hangja elárulta, hogy szamár!

– Hogyan is volt az? – kérdezte a delfin. S a majom tovább mesélt.

Tigris vagy szamár

Egyszer egy nagy város peremén, a szélső házak egyikében élt egy szegény ember, aki azzal kereste kenyerét, hogy ruhát mosott másoknak. Amikor elkészült a munkával, szamárta rakta és hazaszállította. Nagyon keveset keresett ezzel, szerényen élt, szamarát is csak éhkoppon tartotta. Amikor már attól tartott, hogy szamara éhen hal, a szerencse mégis rámosolygott. A tisztítandó ruhák közt kapott egy tigrisbőrt. A bőrt nem adta gyorsan vissza, hanem ráterítette szamarára, és kivezette az árpaföldre.

– Úgysem merik bántani – gondolta –, távolról azt hiszik: vadállat, és nem mernek a közelébe jönni.

A szamár megerősödött. Minden éjszaka annyi árpát ehetett, amennyi belefért. Meghízott, s a mosott ruhákkal vígan ügetett a házakhoz.

Egy éjszaka azonban nagy baj történt, mert a távolban egy másik szamár üvöltött. Tavasz volt, és párját kereste. A tigrisbőr alatt legelésző szamár boldogan felkapta fejét, s a hívó hangra boldogan válaszolt.

A csőzők azon nyomban odaszaladtak, és a garázdálkodó szamarat agyonverték.

*

– Hát csak azért mondom, hogy helyes a szólás:

Tigrisbőrbe öltöztették, rettegte őt a határ!

De megszólalt és hangja elárulta, hogy szamár.

– Így jártál te is. Megszólaltál, és én megtudtam az igazat. S nem vagyok olyan ügyefogyott, mint a bognárné férje!

– Tessék – kérdezte a delfin –, a bognárné férje? – Igen! De ez is rég történt, és igaz a szólás:

Bolond bognár akkor is hitt, mikor pedig látta hát:

Felesége céda vágya házba hívta a szarkát.

– Hogyan is volt az? – kérdezte a delfin. A majom folytatta a mesélést.

A bolond bognár esete

Egyszer volt, hol nem volt, volt valahol a déli tengerhez közeli városban egy bognár. Rendes ember volt, csak az a hibája, hogy mindent elhitt, amit a felesége neki elmondott. Bármilyen cselekedett az asszony, mindig talált valami elfogadható magyarázatot, hogy cselekedetét indokolja.

A szomszédok csak nevettek a bognáron, aki egyszer aztán megsokallta felesége dolgait. Elhatározta, hogy bármibe kerül is, megtudja az igazságot. Éppen itt az ideje.

– Mást se tesznek a szomszédok, csak rajtunk köszörülik a nyelvüket! Tudnom kell: igazak-e a szóbeszéddek vagy csak hazudoznak.

Hosszú álmatlan éjszakák után végre cselekvésre szánta magát. Egy reggel így szólt az asszonyhoz.

– El kell utaznom. Három napra való élelmet készíts, váltóruha és ital legyen velem, ne kelljen másra szorulnom.

Az asszony frissen, lelkesen fogott munkához. Sütött-főzött egész nap, és összecsomagolt takarosán, rendesen.

– Ne legyen hiányod semmiben! – mondta és érzékeny búcsút vett férjétől. S alig húzta ki az a lábát, máris készülődött, hogy új kedveséhez siessen.

Az új kedves ismert és hírhedt alakja volt a városnak. Minden anya, kinek lánygyermek volt, minden férfi, kinek felesége vagy menyasszonya volt, fogcsikorgatva emlegette a nevét.

A bognárné bekopogott az ablakán, és halkan közölte vele.

– Gyere, ha itt az alkonyat. Egyedül leszek egész éjszaka, és senki sem zavar!

Ezalatt a bognár visszatért a házba, s elrejtőzött a felesége ágya alatt. S nem is kellett soká vámfia. Megjött az asszony jókedvűen, dúdolván. Illatosította, csinosította magát. A rossz hírű férfi is nemsokára megjött, és a bognár végignézte, mint öleli a feleségét. Az ágy alatt fekve dühöngött magában.

– Megölöm! – gondolta, de józanságra intette magát. – Megvárom, mi lesz belőle. Hátha nem is csal meg! Megvárom a fejleményeket, mindent pontosan látni akarok. Ha aztán valóban megcsal, mindkettőt megölöm.

Az asszony pedig nevetett, jókedvű volt, és közben bezárkózott a házba, összehúzta a függönyöket, s amint tett-vett, észrevette férjét az ágy alatt. Nagyon ravasz volt. Úgy tett, mintha nem látta volna, tovább is vidám maradt, csak tartózkodóbb.

– Asszonyi ravaszságom, ne hagyj el – suttogta magában –, valamit ki kell találnom! Míg ezen törte a fejét, a rossz hírű férfi újra közeledett hozzá, ám az asszony összetette két kezét, és így rimánkodott.

– Tisztességes asszony vagyok, bármit is mondanak rólam! Vigyázz te is a tisztességemre! Ha másként viselkedsz, megátkozlak...

– Akkor hát mért hívtál?

– Nagy története van annak! Elmondom neked, mert tudod kell! Amikor az uram elutazott, templomba mentem, hogy imádkozzam érte. Ott térdeltem az istennő előtt, és teljesen elmerültem az imámban. Ekkor hallottam a hangot. Hangot hallottam! A hang azt mondta: „Sajnálak, gyermekem! Hiába imádkozol hozzám, férjednek meg kell halnia.” Meghalnia? kérdeztem és jéghideg lett az orcám. „Meg kell halnia.” mondta a szent hang, mert annyira jó és hűséges vagy hozzá, hogy ezzel elnyerte már a földi jutalmát. Ha száz évig élt volna, akkor sem kaphatott volna több jószágot és hűséget.” Nagyon megijedtem és sírva fakadtam, s amikor újra szólni tudtam, azt kérdeztem. Hogyan válthatnám meg az uramat a haláltól? Úgy szeretném, ha száz évig élne! S ő azt felelte: „Meg kell őt szomorítanod. Meg kell őt csálnod, hűtlenné kell lenned, hogy szenvedjen is miattad Akkor meghosszabbíthatom az életét, de az, akivel megcsalod, meghal a férjed helyett.” Ezt hallottam a templomban. Úgy gondoltam, teérted nem kár, ha meghalsz, hiszen elég sokat és nem is becsületben éltél már! Volt részed boldogságban, szerelemben! Ha tehát vállalod a halált az uram helyett, itt vagyok! De biztosan tudom, hogy az a hang égi hang volt és valóságos!

A bognár úgy hegyezte a fülét, hogy egyetlen szót se hagyjon értetlenül. Nagy örömében nem is maradt tovább az ágy alatt. Előbújt, és boldogan kiáltozni kezdett, hogy csak úgy vissz-hangzott a ház.

– Óh, te drága asszony! Óh, te hűség mintaképe! És én még hallgattam a rosszakaratú emberek rágalmára! De nem is sajnáltam az időt, hogy magam győződjek meg mindenről. Most hát mindent tudok. Jöjj hát! Ölelj meg, és mondd, hogy nem haragszol rám, amiért egyetlen percig is kételkedtem benned!

S átölelte az asszonyt, majd a vállára ültette. A másik vállára meg a hírhedt férfit kapta fel, körülhordozta természetes vállain a szobában őket, s közben egyre kiáltozott!

– Száz évig élek! Száz évet kért számomra az én drága feleségem!

*

– Hát így volt! – fejezte be a kismajom. – Ezért mondtam, hogy helyes a szólás:

Bolond bognár akkor is hitt, mikor pedig látta hát:

Felesége céda vágya házba hívta a szarkát.

– Én azonban nem hiszek neked! – pattogott a majom. – Eszemben sincs, hogy meglátogassalak benneteket. Gonosz vagy és gonosz az egész ivadékod. Hiába barátkoztam veled, az én jószágom nem volt előtted követendő példa. Rossz is maradsz, egész életedben! Mert helyes a szólás:

Aki gonosz, természete annak mindig rossz marad.

A szén is koromfekete, akárhányszor megmostad.

– Hogyan is volt az? – kérdezte a nagy hal, s a majom fáradhatatlanul mesélt tovább.

A varázsló és az egér

Egyszer volt, hol nem volt, egy nagy erdőben volt egy kicsi ház. Ebben a kicsi házban egy varázsló lakott a feleségével. Gyermeük nem volt, így öregedtek meg kettesben s az emberekkel is csak nagyon ritkán találkoztak. A kis erdei ház közel volt a Gangeszhez, s ide járt le a házaspár megtisztulni. Egy alkalommal a varázsló egyedül indult el. A nagy folyó partján levetette ruháit, és éppen be

akart lépni a vízbe, amikor meglátta, hogy egy pici egérre lecsapott egy nagy héja, és a magasba akart repülni vele!

A varázsló megsajnálta a kis egeret, és a madárra kiáltott.

– Nem engeded el azonnal?! Adta ragadozója! Nem szégyened magad?....

Még egy követ is utánaeresztett, s a héja a kőtől eltalálva, lezuhant a földre. Az egeret kiengedte karmai közül, s ájultan elterült. Míg ájultan feküdt, a kis egér a varázsló lábához szaladt, és vékony hangon könyörgött.

– Ments meg! Ments meg engem!!

A héja rövid idő után magához tért, s csőrével fájó begyét tapogatta. S amikor már szólni is tudott, rosszállóan fordult a varázslóhoz.

– Úgy kell neked! Most legalább bűnbe estél! Vagy olyan nagy dicsőség igazságtalannak lenni? Olyan nagy jó cselekedet egy nagy követ vágni hozzám? Olyan nagy hőstett elvenni tőlem a zsákmányom? Azonnal add vissza nekem az egeret! Én lestem ki, én fogtam el, az enyém!

– Ugyan, ugyan! Hogy mersz ilyen tiszteletlenül beszélni velem? Minden ember szent kötelessége, hogy megvédelmezze azt, aki rászorul. Az az igazság, hogy te. meg akartad ölni az egeret!

– Hiszen te nem tudod, mi az igazság! Amikor a Teremtő megalkotta az eleven világot, ellentéteket állított szembe egymással. Az egér és én ilyen ellentét vagyunk! Ő az én eledelem! Te pedig vétkeztél ellenem, megakadályoztál utamon, amikor a táplálékom akartam megszerezni. Úgy jártál éppen, mint a vezeklők jártak, mert helyes a szólás:

Egyik így szól: Engeded el? Ne ereszd! – a másik szól.

Mindkettőé sárba huppan! – Nem beszéltek talán jól?

– Hogyan is volt az? – kérdezte a varázsló.

A héja még mindig tapogatta fájó nyakát, de közben azért így mesélt.

Szólni vagy nem szólni

Egyszer, nem is olyan régen három vezeklő élt itt, a Gangesz partján. Mindig elnéztem őket, amikor fürödtek. Azért volt ez számomra érdekes, mert előbb a ruháikat tisztították ki a vízben, és

kiteregették a levegőbe, hogy száradjanak. A ruhákat lebegtette a szél és a vezeklők hitereje tartotta a magasba, hogy le ne essenek.

Amint egyszer így fürödtek, egy sólyom csapott le a földre, és közvetlen közelükből elragadott egy kis békát. Éppen úgy, mint az előbb én az egeret. Meglátták a vezeklők, és egyikük rákiáltott a sólyomra. – Ereszd el!

Ám alig mondta ki, ruhája leesett a sáros földre, és bepiszkolódott. A másik vezeklő meg-rettent, amikor látta, és hogy az ő ruhája ne essen le, tüstént mást kiáltott.

– Ne ereszd! – s ebben a pillanatban máris leesett az ő ruhája is.

A harmadik nem mert megszólalni, de miután elterelődött a figyelme, az ő ruhája is földre zuhant.

*

– Hát csak azért mondtam el, hogy okulj belőle, – fejezte be a héja – , mert helyes a szólás:

Egyik így szól: Engeded el? Ne ereszd! – a másik szól,

Mindkettőé sárba huppan! – Nem beszéltek talán jól?

A varázsló a héjára nézett, és mosolygott.

– Azt hiszed, engem félrevezethetsz? – kérdezte. – Hiszen ez a történet nagyon régen pergett... Aranykorszak volt akkor még a földön, a Krta-juga. Most pedig vaskorszakban, a Káli-fugában élünk. Az aranykorszak üdvözült, jó emberének tilos volt szót váltani azzal, aki lebukott. Ha ezt megtette, maga is bűnössé vált. Ma már a legmélyebb anyagiasság korszakában éppen fordítva van. Most mindenki anyagiért él, ritka a jó ember, s azokat is megölnék tekintetükkel a rosszak. Tehát ne beszélj nekem, úgyse tudsz félrevezetni! S ha nem pusztulsz a szemem előtt, még meg is átkozlak! Félj tőlem, mert varázshatalmam van!

A héja sietve elrepült, de villogó szeme még egyszer megkereste a kiséget, mintha azt üzenné neki:

– Várj csak! Kerülj még egyszer karmaiba! Nem lesz itt mindig a varázsló! De akkor jaj neked! Ám a kis egér, amikor már biztonságban érezte magát, felmászott a varázsló tenyerébe, és könyörögni kezdett.

– Mi lesz velem? Jaj, mi lesz? Nem vinnél a házádba, hogy ott elrejtőzhessek a nagy gonosz madarak vérszomja elől?

A varázsló nézte az egeret, és közben a feleségére gondolt.

– Mit szól az asszony, ha a házamba viszlek? – kérdezte. – Így egérként ő sem tűr meg ott, hiszen mindent összerágsz! De ha vállalod, hogy kisleánykává változtassalak, akkor velem jöhetsz.

– Annyira félek, hogy nem bánom, változtass, amivé akarsz, csak veled mehessek. Nincs bizalmam senkiben, csak benned!

Varázsszavak sustorogtak a mélyre hajló lombok alatt... szél suhant át a falevelek között, lobogtatta az egérke rövid szürke szőrét, s a szőröcske növekedett. Növekedett és lobogott s már nem is szőr volt, hanem lobogó szép, hamvasszőke haj, és egyszerre két kis bogárszem csillogott a hajkeretben, piciny egérfogak villantak a nevető számban, s ott állt a cseppnyi-csepp kislány a varázsló előtt.

– Velem jössz, Egérke! – szólította a varázsló, és kézen fogva vezette be az erdő mélyébe, s a gyalogösvényen vitte haza. A felesége mód felett elcsodálkozott, amikor meglátta.

– Honnan került hozzád ez a gyönyörű kislány?

– Egérke – mutatta be a gyermeket. – Itt lakik ezentúl velünk. De ő nem olyan kislány, mint a többi gyermek. Egérke volt, csak én változtattam gyermekké, mert megtámadta egy héja, és nálam keresett menedéket. Itt marad nálunk, bánj vele jól és tanítsd! Majd ha újra egérré varázsolom, és visszamegy az egerek közé, ő majd tovább tanít, és így fejlődik az egérnemzetség.

Az asszony azonnal karjára vette a kislányt.

– Nem adom vissza! Végre van kisgyermekem! És neked is gyermekeddé lett Egérke, hiszen az életét mentetted meg! Tudnod kell, hiszen helyes a szólás:

Nemző, nevelő és eltartó, tanító és megmentő

Atyja az mind a gyermeknek, jó akkor is – ha fedd ő!

A varázsló belátta, hogy ez így igaz, s hagyta, hogy Egérke ott maradjon. Egérke pedig nőtt, nőtt, hiszen kicsi volt még, amikor a héja megtámadta. Növekedése azonban túl gyors lett, szinte szemlátomást fejlődött. Nemsokára akkora lett, mint a férjhez adandó leányok. A varázsló is, bármennyire szerette a kislányt, bármennyire is nem akarta észrevenni, hogy megnőtt, meg kellett látnia, hogy Egérke a haját fésülgeti, arcát mosogatja, és ott üldögél

a kapuban, felmegy a faház tetejére és onnan kémleli az utat, mintha várna valakire.

– Valamit tennünk kell! Egérke eladósorban van! Nem tarthatjuk vissza, hiszen ez a fejlődés sora. Férjet kell keresnünk számára.

– Tudom, tudom, nagyon jól tudom! – válaszolt az asszony. – De hol keresel férjet? Itt élünk egyedül az erdőben! Egyetlen férfi sincs a közelünkben. És Egérke olyan különleges, kedves leányka lett, hogy csak nagyszerű ember illik hozzá.

– A fénylő, magasságos Naphoz megyek el – mondta a varázsló –, megkérem, vegye feleségül Egérkét.

Nyomban elindult. Amikor már ott állt a Nap előtt, bátran a szemébe nézett, és kertelés nélkül kimondta, mért jött.

– Nagyon szép a kislányom, óh, Magasságos Nap! Ha tetszik neked, és te is tetszel neki, vedd feleségül.

– Hol a lány? – kérdezte a Nap, és fényével kiragyogott, és rásütött a leánykára. Nagyon megtetszett neki, és intett a varázslónak, hogy kérdezze meg, vajon tetszik-e ő is?

– Nem jó! – mondta az egérke –, olyan nagyon meleg, hogy elájulok a közelében. Leperzseli a hajamat. Hűvösebbet, atyám, hűvösebbet nála...

– Menj el a felhők urához – tanácsolta a Nap-, ha összetereli népét az égen, úgy eltakar engem, hogy senki sem látja arcomat.

A varázsló elment a felhők urához, s megmutatta Egérkének is. Ám a kislány megint csak a fejét rázta. – Nem jó! Nagyon nedves. Didergek a közelében. Eláztatja a szép hajamat.

– Menj a szélhez – tanácsolta a felhők ura –, ha megharagszik rám, belém köt, és percek alatt szétszaggat...

A varázsló a szelek urát kérdezte és Egérkét.

A szelek urának tetszett, de Egérke összevonta könnyű kis ruháját.

– Óh, atyám! Letépi a ruhámat, cibálja a hajamat! Erőszakos és gyengédtelen. Azonkívül állhatatlan is! Megfagyok a közelében!

– Menj el a hegyek urához – tanácsolta a szelek ura –, ha utamat elzárja, ki kell ténnem szilárdsága és megbízhatósága előtt. Tehát ő...

A varázsló elment a hegyek urához, és Egérkét is megkérdezte. – Hozzá adjalak?

Egérke könnyekre fakadt.

– Óh, atyám! Ehhez menjek? Nézd, milyen rideg és mogorva. Megijedek tőle, ha csak látom... – Az egérkirályhoz menj! – tanácsolta a hegyek ura. – Az egérhad az egyetlen, amely legyőz engem. Mert ha akarom, ha nem, összevissza fúrják a testemet. S nem tehetek ellenük semmit, túrnöm kell jelenlétüket.

– Hát ha már egér, akkor legyen az egerek királya! – gondolta a varázsló, és elment hozzá. Egérkét is elvezette, és bemutatta az egérkirálynak, Nagy sikere volt Egérkének, tetszett a királynak, és Egérke is összecsapta apró kis kezét annyira megörült.

– Ilyen voltam én is! Ugye, ilyen voltam, jó atyám?! – Ilyen voltál te is, ilyen voltál.

– Óh, akkor csak azt kérem tőled, változtass ismét egérré, hogy az egérkirályhoz mehessek feleségül... Hiszen a fajtámat tanítanom kell, jó anyám mindig erre oktatott.

Mit volt mit tenni? A varázsló egérré változtatta a kislányt, és az egérkirályhoz adta feleségül. Azok pedig boldogan éltek, míg meg nem haltak.

*

– Hát csak azért mondtam, hogy helyes a szólás:

Lényegen nem változtathat, egér marad egérvér,

Akármerre tekinget is – egérmásra lel két egér.

– Látod, ilyen vagy te is! – mondta a majom a delfinnek most nagy haraggal. – Az egér sem törődött azzal, hogy felsőbbrendű félistenekhez kapcsolódhatott volna. Neki a saját, alantas, föld alatt bujkáló fajtája kellett. Te is olyan vagy! Éppen olyan, mint az egér. Megismertél engem, mégis a magad fekete, gonosz fajtája kell. S fajtád gonoszságát nem tudta benned elnyomni az én jó hatásom.

A delfin nem tudott már felelni sem, teljesen megtört. Ám a majom könnyörtelenül folytatta. – Asszony bolondja lettél! Asszony kedvéért akartad feláldozni azt, aki tanított és a jóra intett. Olyan is vagy, mint az öreg, vén ember, aki fiatal nőt vett magának.

– Hát az milyen volt? – kérdezte a delfin. – Régi história ez, de ma is helyes a szólás:

*Az öreg, ha megbolondul, és fiatal asszonyt vesz,
Pénzt, ha megduplázva adja, akkor is csak eltűrt lesz.*
– Hogyan is volt ez? – kérdezte a delfin.
A majom most már dühös volt, úgy mesélt tovább.

Öreg férj, fiatal asszony

Egyszer volt, mint ahogyan manapság is van, egy nagyon gazdag öregember. Egész életében nők után futkosott, s felesége sokszor sírt a kicsapongásai miatt. Nem is szeretett már élni, s örült, amikor halálát közeledni érezte. Az öreg is örült felesége halálának, s alig várta, hogy ismét udvarolni járhasson. Nagyon megtetszett neki egy fiatal lány, s az atyjától sok pénzért meg is vette. A lány szomorú volt, bár atyja parancsára vidámnak tetette magát.

Vidámnak tetette magát, de látta hogy ura férfiérejét kikezdte az idő. Haja fehér, foga hiányos, izmai petyhüdtek voltak. Kerülte is, amennyire lehetett. Kitért ölelése elől. Fáradtnak, betegnek mondta magát, csak hogy félrevonulhasson. Ám az öreg nem engedte, mindenütt a nyomában volt.

Egyszer, amikor megint éppen azzal kísérletezett, hogy megölelje s megcsókolja ifjú feleségét, az asszony észrevette, hogy a függöny mögött betörő lapul. Rettenetesen megijedt, és két karjával ráfonódott ura nyakára, félelmében odasimult hozzá. Az öreg diadalmasan vette karjába, de ekkor észrevette maga is, hogy nincsenek egyedül. Nem ijedt meg, hanem inkább megörült a betolakodónak, és odasúgta neki.

– Nézd, mindig elhúzódott tőlem, és került engem. Most milyen kedvesen idesimul. Nem baj, hogy betörtél hozzám, jöjj csak nyugodtan máskor is! Törj be, barátom! ljeszd meg az asszonyt máskor is! Amit elviszel, az mindig a tied marad.

*

– Hát csak azért mondtam, hogy tanulj! Mert helyes a szólás:

Az öreg, ha megbolondul és fiatal asszonyt vesz

Pénzt, ha megduplázva adja – akkor is csak eltűrt lesz!

– Neked is mindent megadhatott a feleséged, és orrodnál fogva vezetett. Úgy látszik, nem szeret már eléggé, te pedig a barátod

szívét is elvitted volna neki. Cseppet sem vagy különb a vén szoknyavadásznál!

A delfin az orrát lógatta, és belátta, hogy tévedett. Kerek fejét a tenger felé fordított, mert érkezett valaki, aki üzenetet hozott. Egy fürge hal volt, aki ott lakott mellettük, a korallzátonyon. – De nehezen találalak meg! Üzenetet hozok, te delfin! Ha eddig nem siettél, most már ne siess haza! Feleségedet megölte a bánat, gyermekeivel együtt elpusztult, mert nem kapta meg, amit megígértél. Most már ne is keresd, meghalt, és gyermekeit is vele együtt felfalták a fekete delfinek.

– Oh! Megbüntetett a tenger istene! Oh, Visnu. Megbüntettél, mert gyenge voltam. Gyenge voltam. Olyan ígéretet tettem az asszonynak, amelyet nem kellett volna tennem! A barátomat pedig megöltem volna! Óh, én szerencsétlen!

A majom elégedetten bólogatott, a delfin tovább sopánkodott.

– Rakta-mukha, bocsáss meg nekem! Nem élem túl asszonyom halálát, máglyát rakok és meghalok!

Rakta-mukha nem állta meg nevetés nélkül.

– Gonosz teremtés volt, mert a barátod életének kioltására biztatott. Örülj inkább, hogy elszakított tőled jó végzeted, mert nagy bűnökbe sodort volna! Régi már, de még mindig helyes a szólás:

Milyen a nő? Megmondom én! Nyelves, rossz, feleselő! Amit Bondal, ki nem mondja, mígnem a fejedre női Olyan, mint a gundsa-bogyó, halált hozó nagy méreg, Elragadó! De bajt hozó, míg észre nem téríted!

– Ne bánts már! – kiáltott fel a delfin elkínzottan. – Ennyi szerencsétlenség szakadt rám! Feleségemet és jó barátomat veszítettem el egyszerre! Úgy jártam, mint a sakál...

– Hát az, hogyan járt? – kérdezte a majom.

A delfin csak vergődött kínjában a parton, csak nagy sokára tudta kimondani. – Úgy bizony! Mert helyes a szólás:

Okos legény voltam mindig – de te nálam okosabb.

Volt asszonyom, szeretőm is – most nincs nálam koldusabb.

– Hát az hogyan volt? – kérdezte a majom. A delfin mesélni kezdett.

Az asszony bűne

Egyszer volt, hol nem volt, nem tudom már, merre volt, volt egyszer egy ember, aki korához képest fiatal feleséget szerzett magának. Együtt éltek sok éven át – bár az asszonynak sohasem volt elég a házi tűzhely, mindig másfelé futkosott, és öreg férjét nagyon elhanyagolta. Így öregedett meg a férfi, és az asszonya még mindig eléggé fiatal volt.

Egyszer, amikor az asszony szépen felöltözködve sétálni ment, találkozott egy idegen férfivel, akit még sohasem látott.

Összeismerkedtek, és a férfi elcsábította az asszonyt.

– Nincs feleségem – mondta – , s mily szép vagy te.

– Gazdag és öreg a férjem – mondta az asszony –, nem vagyok boldog mellette. – Jöjj velem, és legyünk boldogok!

– Jövök! – mondta az asszony. – Várj meg itt, visszamegyek a férjem házába, magamhoz veszem kincses ládámat, és tüstént itt leszek.

– Így is jó! – mondta az idegen – , de ne ma jöjj, hanem holnap ilyenkor. Akkorra én is elintézem dolgaimat, és más városba megyünk, ahol egyikünket sem ismerik az emberek.

Az asszony ebbe is beleegyezett. Hazament, és amikor a férje elaludt, kilopta a házból a kincses ládikát, s még korán hajnalban szépen felöltözött, és elszökött. Ott várakozott az idegen, ahol megbeszélték, aki jött is, pontos volt, miként megígérte. S elindultak külön utakon egy cél felé. Amikor elhagyták a várost, ismét összetalálkoztak, s együtt folytatták útjukat, míg a folyóhoz értek.

– Pihenjünk – invitálta a férfi – , át kell úsznunk a folyót, fáradtan nem indulhatunk.

– Igazad van – felelte az asszony. – Csakhogy én nem tudok úszni, félek a víztől. Hozzá! egy csónakot.

– Jó, keresek egyet – mondta a férfi és elment. Az asszony egyedül maradt s féltve őrizte a kincsét.

Nemsokára visszatért a férfi, s elmondta, hogy csónak nincs, halászok sem élnek erre, csak madarak ülnek a partokon.

Azt, hogy csónakot nem akart találni, nem mondta el, mert meglátta az asszonyt nappali fényben. Nem is ismerte, nem szerette, miért éljen öregedő asszonnyal. S ha már itt a kincs, miért várjon tovább. Csak el kell venni, és kész.

Rövid pihenés után így szólt.

– Nehéz lesz az út. Kedvesem, te pihenj tovább. Nekem kétszer kell megjárni az utat, mert egyszerre nem tudom vinni a ládikót is meg téged is. Add ide a kincses ládát, meg a ruhás zsákodat. Ha átértem vele, és megpihentem, visszajövök érted, hogy téged is átsegítselek.

Az asszonyban egy pillanatra sem merült fel a bizalmatlanság. Még ha felmerülne is, eloszlatná a férfi azzal, hogy a ruháit is vinni akarja. Adta, hogyné adta volna! Hiszen ha már a ruhái odaát vannak, majd csak átkerül ő is.

Ruhák közé rejtette a kincses ládikát a férfi, a batyut a fejére erősítette, meg se csókolta az asszonyt, begázolt a vízbe és elúszott. Az asszony a parton maradt hiányos öltözetében és guggolt, türelmesen várakozva.

Egy sakál jött ki az erdőből, szájában húsdarabot tartott, és inni akart. Láta ugyan az asszonyt, de egy halat is észrevett, amint kicsapódott a partra. Tüstént kiejtette szájából a hús-darabot, a hal után futott, de az az utolsó pillanatban visszavágódott a folyóba, és elúszott.

Míg villámgyorsan lepergett a jelenet, a letett húsdarabra lecsapott, és elragadta egy keselyű. A sakál csalódottan nézett a folyóra, és fogcsikorgatva nézett a keselyű után. A parton guggoló asszony pedig kárörvendően felnevetett. Odakiáltotta a sakálnak, hogy helyes a szólás:

*Nagy ám az okosságod! Elvitte a húst a madár,
Kettőt is akartál fogni – s vízben van a hal is már!*

A sakált elfutotta a méreg. Felállt két hátsó lábára, és a folyóra mutatott, miközben így szólt. – Te is csalódhatsz még! Hiszen helyes a szólás:

*Okos legény voltam mindig – de te nálam okosabb,
Volt asszonyom, szeretőm is, most nincs nálam koldusabb.*

*

– Hát csak azért mondtam – akarta befejezni a mesét a delfin, de nem jutott ennél tovább, mert új hírnök érkezett, s odakiáltott a partra.

– Te vagy az a delfin, akinek meghalt a felesége? – Én vagyok! Én!

– Hát akkor halljad az üzenetet! Házadat elvette a másik erős delfin. Ami a feleségedből maradt, azt kilökte a hullámok közé!

A delfin felzokogott.

– Óh! Sorsom, de megvertél! Most mitévő legyek? – kiáltott fel.
– Ellenséggé lett a barát, halott a feleség, idegen bitorolja házamat! Mit tegyek?! A majmot kell megkérdezni, ő okosabb, mint én vagyok...

A majom már fenn volt a fa tetején és vígan lakmározott. Azért vígan, mert mindig az járt az eszébe, hogyha nem lett volna elég okos, ma már nem enné a nektár ízű dsambugyümölcsöt. Alig hallotta meg, amikor a delfin kiáltozott.

– Rakta-mukha! Most mitévő legyek!? Adjál nekem tanácsot! Lehet hogy vétettem ellened, de most olyan szerencsétlen vagyok, mint amilyen tanácstalan!

– Menj és segíts magadon! Hálátlan barátnak nem adok tanácsot! Nem akarok úgy járni, mint a veréb-pár a majommal!

– Hát az hogyan járt?

– Tanácsot adott neki, de mert mérges lett, feldúlta a madárfészket, és szétszórta a szélben, mert ha már neki nincs otthona, másnak se legyen!

– Ne haragudj rám! Barátom voltál, s most ennek a barátságnak emlékére kérek: tanácsolj nekem valamit, mert nem tudom, mitévő legyek!

A majom kérlelhetetlen maradt.

– Nem adok tanácsot! Feleséged szavára és kívánságára vízbe fojtottál volna engem! Sohase hallgasson senki bolond asszony szavára! Ha hallgat mégis, úgy jár, mint a pap!

– Hát az hogyan járt?! – kérdezte a delfin.

A majom lejött egy alacsonyabb ágra, és így mesélte el,

A bolond asszony szava

Volt egyszer egy pap, egy tudós és szentéletű brahman. Nagyon szelíd, kedves jó ember volt. Szerette az embereket, szerette szüleit, rokonait, de legeslegjobban mégis a feleségét szerette. Az asszony nem volt békés természetű, inkább civakodó. Mivel együtt laktak a pap szüleivel és testvéreivel, nap – nap után veszekedés lármája

verte fel a ház csendjét. Emiatt mindannyian nagyon szomorúak voltak.

Egy napon azt gondolta a pap, hogy ezt nem nézheti tovább. Úgy intézkedett, hogy más városba költözhessenek. Amikor elérkezett az indulás napja, felkerekedtek, és a batyukat a hátukra véve, befordultak az erdei útra.

Az út kanyargott és mindig beljebb kerültek az ember nem járta rengetegben. Fárasztó volt az út, de az asszony csak vitte batyuját, talán nem is érezte át, hogy miatta kellett ezt a meg-próbáltatást vállalniuk. Nem tett szemrehányást, de nem is érezte jól magát. Egészen mélyen jártak az erdőben a sötét lombok alatt. Egyszerre összeesett a feleség.

– Vízet innék – lihegte kimerülten, s a brahman tüstént futott, hogy vizet keressen. Nemsokára talált is egy forrást, megmentette korsóját, visszafelé is sietett, de mire visszaért, a felesége meghalt. A pap nagyon elkeseredett. Kétségbeesésével az éghez fordult panaszával, s addig sírt és imádkozott, míg egyszer csak hangot hallott a feje felett. – Átengednéd fele életedet?

A brahman nem válaszolt, csak fogta a korsót, szájába vett egy kortyot, kiöblített, majd egy másodikat és egy harmadikat is, ami azt jelentett, hogy ünnepélyes fogadalmat akar tenni. Aztán fennszóval megesküdött, hogy hátralévő életének felét feleségének adja. Alig mondta ki harmadszor az esküvést, a papné szeme kinyílt és újra vizet kért. Aztán már nem is kellett soká pihenniük, hamarosan folytatták útjukat. Késő délután lett, mire új hazájuk városkapujához értek. Itt megint megpihentette feleségét, nehogy ismét kimerüljön.

– Maradj itt, hozok valami ennivalót!

A brahman elment, az asszony maradt, s amint várakozott, egyszerre csodálatosan szép éneket hallott. Ment a hang után, s ott talált egy koldust, aki kéregetett. A koldus arca egészen fiatal volt felsőteste akár szobor is lehetne, de lábai hiányzottak. Bénaságra kárhoztatva ült.

A pap felesége egy pillanat alatt beleszeretett a béna fiatalemberbe, és odaomlott eléje.

– Mi történt teveled? – kérdezte, mert Káma isten éppen akkor érte el szívét. – Majd én vigyázok rád, te szegény! Csak azt akarom, hogy szeress engem, mint én szeretlek téged.

– Engem szeretsz? – kérdezte hitetlenkedve a béna fiú. –
Hogyan szerethet engem valaki, amikor béna a testem?

– Nem érzed meg, hogy milyen fontos pillanathoz érkeztünk el?
– kérdezte az asszony. – E pillanattól kezdve tiéd a szívem. Van
ugyan férjem, s majd hárman leszünk. Hármában mindig együtt!
Ugye eljössz velünk?

– Ha akarod... – mondta a béna koldus.

Már nem beszélhettek tovább, mert a pap visszaérkezett.
Kibontotta az ennivalót, amit vásárolt és a felesége elé tette.

– Adj enni a szegény embernek is – súgta a papné –, fontos a
jó cselekedet.

A pap szót fogadott, s amikor hárman megették azt, amit
kettőjüknek hozott, a papné megint a férjéhez fordult.

– Beteges vagyok. Amikor te a falut járod, én mindig egyedül
maradok otthon. Félek az új városban. Vigyük magunkkal a szegény
embert, hogy ne legyek annyira egyedül.

– Hogyan vigyük el? Te is beteg lennél az úton, batyuink
nehezek, ő pedig nem tud járni.

– Veszek egy kosarat. Beleteszem, és a fejemen viszem új
otthonunkig.

A pap nem akarta terhelni az asszonyt, de az addig
fogadkozott, hogy nem lesz nehéz, míg a pap beleegyezett. Az új
lakásuk még elég messze volt, feleúton megint leültek pihenni egy
kút peremére. A béna kényelmesen hevert a kosárban. Már elég
későre járt, itt volt az esti ima ideje, s a pap belefeledkezett
áhitatába. Ezt várta a papné, és egy óvatlan pillanatban
megtaszította férjét úgy, hogy beleesett a kútba.

Az utcán ekkor tűntek fel a poroszlók, akik éppen egy betörőt
kerestek. Gyanússá lett az asszony, mert a béna kosarát nagy
nyögéssel éppen akkor vette fel.

A poroszlók körülállták, elvették a nagy kosarat, és elsiettek
vele. Vitték a király elé. A papné ment a kosár után, s jajveszékélése
felverte az elcsendesedett esti utcák nyugalmát. A király előtt
felnyitották a kosarat, s ekkorra már a papné is odaért.

– Ki vagy te, asszony? És ki ez itt, ebben a kosárban? –
kérdezte a király.

– Ő a nagybeteg férjem, s nagy a mi nyomorúságunk, uram, királyom! – felelte az asszony. – Mert ilyen nagy beteget nem tűrt a család, a rokonság, még a kenyeret is sajnálták tőle. Azért jöttem eléd, óh, király, és azért hoztam őt is magammal, hogy segítségedet kérjem.

A király szívét meghatotta ez az önzetlen nagy szeretet. Jóságos tekintetével megsimogatta az asszonyt és a kosárban fekvő béna férfit. Aztán így szólt.

– Megsegítlek! Persze hogy megsegítlek. A jószágot mindig megjutalmazom. Két falut kapsz! Ott élhetsz férjeddal háborítatlanul. Gonosz rokonságodra pedig többé rá se nézz!

Szépen kialakult minden. A papné már éppen el akarta vinni a kosarat, amikor újabb lárma támadt a háta mögött. Meglepődve megfordult és bár még nem látta, de érezte, hogy a férje érkezett meg. Így is volt. A brahman nem halt meg, amikor a kútba esett, hanem segítségért kiáltozott.

A poroszlók másik csoportja meghallotta, kihúzta onnan, és egyenesen a király elé vitte. Ázott volt a pap, sokat szenvedett, meg is ütötte magát, nagyon elgyötört volt. Ám a papné szíve nem esett meg rajta. Leborult a király elé, és sírva mutatott ázott férjére.

– Uram, királyom! Ments meg ettől az embertől! Ő nagy ellensége szegény nyomorult férjemnek. Éppen őmiatta kellett elmenekülnünk, mert utánunk jött, és üldöz bennünket.

A király biztatóan mosolygott.

– Ne félj, te asszony! Itt állsz a trónom előtt! Itt nem érhet semmi baj! Poroszlók – adta ki a parancsot –, fogjátok meg azt az embert, és húzzátok karóba!

A poroszlók tüstént megfogták a papot, de a pap hangosan felkiáltott.

– Uram, királyom! Ha már nem hallgatsz meg engem, és halálra ítélsz, legalább annyit tegyél meg, hiszen igazságos király hírében állsz, hogy kérd vissza az asszonytól azt, amit én adtam neki! A király intett és a poroszlók megálltak. Ő pedig az asszonyhoz fordult és megkérdezte.

– Mit adott néked ez az ember?!

Az asszony csak felhúzta a vállát, karját széttárta. – Nekem nincsen semmim sem tőle.

– Mit adtál tehát neki?!

– Az életem felét, adtam, királyom, amire megeskettek az istenek.

– Mit jelent mindez?! – kérdezte szigorúan a király

– Nem tudom – sírta el a magát ijedtében az asszony.

– Nos hát – folytatta a király – mintha az istenek előtt állnál, jelentsd ki eskü terhe alatt hogy visszaadod a férfinak azt, amit kaptál tőle.

Az asszony félt a királytól, gyorsan elismételte szavait.

Elismételte egyszer, kétszer és a harmadik eskü alatt tett ismétlést még nem fejezte be amikor haltan összerogyott.

A király döbbenten állt a trónja előtt.

– Adj magyarázatot – szólt a brahmanhoz.

A pap sírva mesélte el a hosszú nap minden keservét.

*

– Hát csak azért mondtam – fejezte be a majom – , hogy lásd, milyenek az asszonyok. Te pedig engem miattuk akartál megölni. Pedig tudnod kellett volna, hogy igaz a szólás:

*Mindent otthagyt a pap, neki adta fél életét,
Mégis elhagyta őt másért, másnak adta a szívét.*

– Nem is kicsit, hanem nagyot vétettem ellened – siráncozott a delfin. – Belátom és szánom-bánom, amit tettem! De te jó voltál hozzám eddig, légy jó hozzám ezután is. Adj tanácsot, hogyan vehetném vissza a házamat.

– Menj csak a dolgodra! Még ha meg is esne rajtad a szívem, és tanácsot adnék, akkor se fogadnád meg! Pedig helyes a szólás:

*A bölcsnek jó tanácsára ha válladat rángatod,
Úgy jársz, mint a buta teve – aztán későn bánhatod!*

– Hát a teve hogyan járt? – kérdezte a delfin.

A majom bölcs arcot vágott, és új mesébe kezdett.

A könnyelmű kis teve

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember, akinek tevecsordája volt. Tenyészállat volt valamennyi. Gyönyörű példányait jó pénzért adta el a vásárokon, s úgy ő, mint egész családja nagyszerűen élt a tevék árából. Egyszer született egy kis teve. Szép

is, kedves is volt, s annyira megszerették, hogy kezesre, szelídre nevelték. Kicsi csengettyűt is akasztottak a nyakába, hogy tudják mindig, merre jár-csavarog a csordával.

A csorda a közeli erdőben legelt. Két pásztor vigyázott rájuk, de nem olyan igaz szeretettel, mint a gazda és nem is játszottak velük, mint a gazda tette, ha kijött hozzájuk.

A csengettyűs kis teve nagyon elhagyatottnak érezte magát most, hogy kihozták a csordába. El is maradozott tőlük, hiába mondogatták neki a nagy tevék, hogy maradjon és játsszon velük, legeljen mellettük. A csengettyűs kis teve már nagyon hozzászokott az emberi közelséghez, és a dédelgetés is nagyon hiányzott neki.

Az apateve is figyelmeztette.

– Ne maradj el a csordától! A csengős nyakad csábító csalétek lesz majd egyszer egy gyilkos vadállatnak.

A kis teve csak a púpját rángatta, vonogatta. Rendületlenül bízott az emberekben, akik mindig megvédték, simogatták és nem engedték közelébe a veszedelmet. Úgy gondolta, mindig így lesz. Egyszer, amikor hazafelé tartottak az erdőből és útközben gyenge hajtásokat szedegettek a bokrokról, a kis teve sok érdekeset tapasztalt. Itt is, ott is megállt harapott egy-két falatot és a csengőjét rázva-ugrándozva futkosott.

Az oroszlán éppen akkor ezen a tájon kóborolt élelem után, és nagyon éhes volt. Meghallotta a csengettyű hangját, és sejtette, hogy itt most valami egészen különleges és finom falatról lehet szó. Közelebb jött, lesben állt. Teljesen észrevétlenül tudta megközelíteni a csordát. Végignézte elvonulásukat, mert a csengettyű még messze csilingelt.

A kis teve egyedül, elmaradva ficáinkolt széles nagy jókedvében, míg a hatalmas oroszlán rejtekéhez nem ért. Az állatok hatalmas királya egyetlen csapással leütötte, és behúzta a sűrűbe.

*

– Hát csak azért mondom, tanulj! Mert helyes a szólás:

A bölcs jó tanácsára, ha válladat rángatod,

Úgy jársz, mint a buta teve, aztán későn bánhatod!

A delfin megadóan hallgatta a meséket, de most már nagyon türelmetlen lett. Biztatást várt. Talán csak egy iránymutatást, hogy

elindulhasson valamerre. Mit tegyen, ha már így alakult az élete. Valaki irányíthatná! Míg élt a felesége, minden olyan jó volt! Ha mondott is néha haszontalan tanácsot, vagy olyat, amivel kárt okozott, még mindig jobb volt, mint most, hogy senki nem mondta meg, mit tehetne. A delfin nem szeretett gondolkozni. Ezért komoly könnyörgésbe kezdett.

– Megkapod a jutalmadat már itt a földön, ha valakivel jót cselekszel. Hiszen tudod, hogy mindent a világon csak kölcsön kapunk. A jót éppen úgy, mint a rosszat. Ha valakivel jót teszel, sorsodtól jót kapsz. Ha bajban hagyod barátodat, baj zúdul a te nyakadba is! Láthatod az én esetemből, hogy nem érdemes rossznak vagy becstelennek lenni! Adj nekem jó tanácsot, hogy miként cselekedjem! Hiszen tudod, hogy helyes a szólás:

Aki gyenge, kenyerezd le! Gyávát ne ijesszed el!

Az erőset nagyon tiszteld! Bánj el ellenségeddel!

– Hogyan is volt az? – kérdezte a delfin nagy érdeklődéssel. A majom pedig mesélni kezdett.

Csaturaka

Egyszer volt egy meseszép erdő. Nagy volt az erdő és millió meg millió madár zengte benne énekét. Az erdőközép táján kezdődött egy hegyláb, és három helyen is vízesés csörgedezett a sziklák között.

Ebben a csodaszép erdőben egy éjszaka meghalt egy elefánt. Nagyon öreg volt már, nem bírta a csordával továbbmenni és lemaradt. Igen, itt maradt a vízesések közelében és hallgatva a madarak dalát, örök álomba szenderült. Két napig feküdt az alsó vízesés tavánál, amikor Csatu-raka rátalált.

Csaturaka sakál volt. Nagyon megörült a hatalmas zsákmánynak, legszívesebben elhúzta volna valamerre, nehogy valakivel meg kelljen osztani. Megpróbálta átharapni az elefánt nyakát, de oly vastag volt a bőre, hogy inkább a foga tört el, semmint egy karcolást is tudott volna rajta ejteni.

Ravasz esztét összeszedve töprengett, mi itt a tennivaló.

– Elvinném, ha nem lenne ilyen nehéz – mormogta –, megenném, ha nem volna ilyen kemény.

Amíg így töprengett, törte a fejét, a háta mögött elbódult egy oroszlán. Csaturaka úgy megijedt, alig bírt megfordulni, és tiszteletteljesen köszönni. Az oroszlán fensőségesen nézte a tetemet és a sakált. A sakál zavartan hadarni kezdett.

– Uram, királyom! Neked őrzöm az elefántot. Tudod, mindig szolgálatkész voltam, mindig számíthatsz rám.

Az oroszlánt nem lehetett félrevezetni. Tüstént látta, hogy hulla fekszik a tóparton. Rámordult a sakálra.

– Mikor ettem én olyan állat húsból, amelyet nem egymagam öltem meg?! Ha más ölte meg, vagy ha önmagától halt meg, abból én soha nem fogyasztottam egy falatot sem. Kegyelmesen megengedem, hogy elfogyaszd.

A sakál nagyon megörült.

– Mindig megismerik az urat a cselekedeteiből! Méltó hozzád, királyom! Még ha éhes volnál, még ha bajban volnál, akkor se volnál más, mint az állatok királya!

Az oroszlán elment. A sakál csak nézett utána, ameddig látta, s amikor teljesen eltűnt a szeme elől, újra kísérletezni kezdett. Megint a torkát akarta átharapni, de megint csak nem sikerült. Újra leült, hogy a fejét törje, ám most – mintha összebeszéltek volna, hogy nem hagyják – egy csíkos tigris ugrott le a vízesés melletti szikláról. Amint leugrott, mindjárt a füre hasalt, és támadóan morgott a sakálra. Az meg így gondolkozott.

– Az egyiket sikerült alázatos magatartásommal elküldeni. De mi lesz most? Ez is nagyon erős, tehát tisztelnem kell és ha tisztelem, akkor mit kell tennem?!

Néhány pillanat alatt ravasz koponyájában máris elkészült a terv. Suttogóra fogta szavát és így beszélt.

– Tisztellek téged, tigris! Mindig nagy tisztelőd voltam! De kérlek, most menj el! Az oroszlán nemrég járt itt, és megölte ezt az elefántot. Most fürödni ment a felső vízeséshez. Engem ideállított, hogy őrizzem a zsákmányt, Mielőtt eltávozott azt mondta, nagyon vigyázz, mert nemrégiben egy tigris járt a nyomomban, és a zsákmányomból torkoskodott. Nem akarom, hogy ez még egyszer előforduljon, mert akkor az egész tigrisfajt kiirtom az erdőből!

A tigris tüstént felállt, nem leselkedett tovább sem a sakálra, sem az elefántra. Hálás kifejezést erőltetett arcára, s ezzel fedezte

visszavonulását.

– Ne szólj az oroszlánnak, hogy erre jártam. Még meghálálhatom neked egyszer, hogy most megmentetted az életemet!

Az utolsó szavait már futtában mondta, és olyan gyorsan tűnt el, mint a villám. A sakál most, hogy újra egyedül maradt, megint törhette a fejét. Ám nem soká. Az egyik ágról majom visított feléje. – Hűíjj!

Tudta a sakál, hogy a majom fogai élesek. Terve máris készen állt. Vigyorogva fordította fejét a magasba.

– Milyen rég volt, hogy láttalak. Nem vagy éhes? Nézd meg, mekkora zsákmányt őrzök. Nem az enyém, az oroszláné.

– Gondoltam, hogy nem a tiéd!

– Most fürdik a király, Ha visszajön, falatozni kezd. Akarod, hogy adjak neked a zsákmányból? – És ha közben meglep az oroszlán?!

– Jöjj csak! Majd lesben állok. Ha jönne, figyelmeztetlek. Úgysem veszi észre, ha eszel egy keveset. – Ha nem szólsz, és engem itt talál, amikor éppen a zsákmányát dézsmálom, jaj nekem. De úgy gondolom, neked is!

– Ne félj semmit, majd figyelmeztetlek, s még idejében elinalhatsz!

– Aki életet őriz, az még sok örömet kaphat! – mondta a majom. Leugrott az ágról és egy szempillantás alatt átharapta az elefánt kemény nyakát. Amikor jó nagy helyen felszakította, a sakál elkiáltotta magát.

– Menekülj, mert jön már!!

A majom egy pillanat alatt eltűnt, a sakál pedig végre evéshez látott. De alig nyelt le néhány falatot, új látogató érkezett a tóhoz. Egy másik sakál vörösbarna feje leselkedett ki egy bokorból. A sakál most már dühbe gurult. Leugrott zsákmányáról, véres szájában csattogtak fogai, amikor a másik sakál rárontott. Belevágta fogait, kegyetlenül megtépázta. Miután az végre megfutamodott, újult étvággyal esett neki a finom falatoknak. Napokig lakmározott az elefánt tetemén.

– Hát csak azért mondtam, hogy tanulj belőle! – mondta Bakta-mugha –, mert ne feledd, hogy igaz a szólás:

Aki gyenge, kenyerezd le! Gyávát ne ijesszed el!

Az erőset nagyon tiszteld! Bánj el ellenségeddel!

– A sakál esete nagyon is megszívlelendő! Menj el és cselekedjél hasonlóan. Támadj rá a betolakodóra, és verd ki a jogos tulajdonodból. Hiszen rokonod az a delfin. Rokonoktól pedig őrizzen meg a jósorsod! Mert helyes a szólás:

Az asszonyok szórakoznak, szegény kutyák jóllaknak.

A csodálatos csak az hogy – rokonok mért harapnak?!

– Hogyan is volt az? – kérdezte a delfin.

A majom már indulóban volt, hogy ismét a gyümölcscsel teli ágak közé ugorjon, de még indulás előtt hamar elmondta az utolsó meséjét:

Kutyatapasztalat

A szárazság egy rettenetes évében történt, hogy Gurdsara környékén csaknem kipusztultak a kutyák. Olyan nagy volt az éhínség ezen a környéken, hogy nemcsak a kutyák élete volt veszélyben, de az embereké is. Embercsaládok és kutyanemzetségek haltak ki, nem győztek temetni. A néhány megmenekült kutya között volt egy csont sovány tarka kutya. Gazdája beszélgetéséből megtudta, hogy egy távoli faluban – ahol valamikor már járt gazdájával – nem érzik ennyire az éhínséget, s ott mindennap jól lehet lakni.

A tarka kutya gondolt egy merészet, és éjszaka útnak indult. Kora hajnalban érkezett meg, s orra és ösztöne megállította egy ház előtt, ahonnan étvágygerjesztő illatok szálltak ki ajtón-ablakon. Nem is ment tovább. Leült egy bokor mögött, és kileste az alkalmas pillanatot, amikor a ház asszonya korai tereferére ment át a szomszédba. Ekkor besompolygott a házba, és annyit evett, amennyi belefért szegény üres nagy bendőjébe. A házban bent nem is volt semmi baj, de amikor kijött az udvarra, és el akart inálni, megtámadta egy helybéli kutya, majd más kutyák is csatlakoztak hozzá, és alaposan megtépázták. Alig bírta elmenekülni. Amikor végre biztonságban ott ült a falu szélén, elkeseredetten ekképp töprengett.

– Otthon alig jut egy betevő falat, mégsem bántják a szegény vándort ok nélkül. Nem szerettem soha verekedni! Különösen egyszerre ennyi ellenféllel! Én inkább hazamegyek koplalni. Behúzta hasa alá a farkát, és megállás nélkül futott hazáig. Alig várta, hogy ismét az udvaron, a megszokott kerítésen belül legyen. Bebújt, és két álló napig aludt és pihent. Felébredés után a sebeit nyalogatta. De ekkorra már fölfedezték barátai, és többen meglátogatták.

– Mi hír a nagyvilágban? – kérdezték tőle. – Milyen ott az élet? Milyenek a körülmények? – faggatták.

– S ami a legfontosabb, van-e ott ennivaló? A tapasztalt kutya így válaszolt.

– Olyan sokat nem mondhatok, csak azt, amit rég tudunk már, hogy helyes a szólás:

*Ha asszonyok szórakoznak, szegény kutyák jóllaknak,
A csodálatos csak az hogy, – rokonok mért harapnak?*

*

– Hát csak azért mondtam el a mesét, mert ebből te is okulhatsz – fejezte be a majom, és fellépkedett az ágakon.

A delfin összeszedte bátorságát, besiklott a vízbe és mindenre felkészülten bőszen tört rá a házába betolakodó rokonra. S mivel az nem akarta elhagyni a tanyát, megölte és kidobta. Amikor megnyugodott, úgy határozott, hogy majom barátját ezentúl mindennap felkeresi és kiengeszteli.

ÖTÖDIK KÖNYV

MEGGONDOLATLAN CSELEKVÉS

Két India van. Az egyik a szegények Indiája. Ez az ország tele van izzadsággal és nyomorúságos tengődéssel. Sebhelyekkel, kiütéses betegségekkel tele koldusokkal, éhes és csavargó gyermekekkel. A másik India a gazdagok Indiája. Ezt az Indiát ismerjük a mesékből kincsesnek, drágakövektől csillogónak. Ebben az Indiában igazgyöngyök füzére ragyog az elefántokon, a gyöngyfűggönyös hordszékek mögött pompás nehéz ékszerekkel feldíszített és mérhetetlen drága selymekbe öltözött nagyurak és úrnők utaznak, akik nem piszkítják gyöngyös ékköves topánjukat a szegények Indiájának útkövein.

Ebből a mérhetetlenül gazdag és pompás Indiából siralmas dolog átjutni a szegényekébe. Aki mégis átjut, az úgy jár, mint Manibhadra, a dúsgazdag kereskedő, aki egyszer csak tönkre-ment, koldusbotra jutott. Semmije sem maradt csak kiüresített gyönyörű palotája, amelyben még fekvőhelyet sem hagytak hitelezői.

Nagyon szégyellte kudarcát, gazdag barátai gúnyolták, a szegények, akiket eddig dolgoztatott, kinevették. Tekintélye elveszett. Teljes kétségbeesetten ült, járt-kelt üres palotájában, mely így üresen sem lesz sokáig az övé, mert ha néhány nap alatt nem fizeti ki a követeléseket, ezt is elveszik tőle. Egész álló nap és éjszaka azt hajtogatta magában, hogy mennyire helyes a szólás:

*Elvesztetted vagyonedat? Egyszerre érdektelen
ember lettél, mert a koldus bárki előtt nincstelen.*

Az utolsóelőtti napon, mivel tenni semmit sem tudott, elhatározta magában: inkább meghal, mint hogy így éljen. Úgyszincs ennivaló a házban, tehát nem is eszik többé és így várja meg halálát, Lefeküdt a csupasz kőre. Eltűnődött üzlettársai ravaszságán, lelkiismeretlenségén, és úgy gondolta: nyugodt lélekkel mehet bírái elé majd halála után, mert soha senkit nem károsított meg. Ám halál helyett az álom simította le szemeit, s alig aludt el, máris ott állt előtte egy kolduló barát. A barát szeretettel és megértéssel nézett rá, és így szólt.

– Minden cselekedetet feljegyeznek valahol. A jót éppen úgy, mint a rosszat. Azokét is, akik téged tönkretettek. Mint tudod, nem

egyszer él az ember. Születésből életbe, életből halálba, halálból büntetésbe vagy jutalomba megy a lélek, majd újra születik olyan körülmények közé, ahogy azt előző életében elkövetett cselekedetei szerint kiérdemelte. Te is sokszor éltél már, és jó tulajdonságaid közé minden életedben beletartozott, hogy adakozó voltál. Sokszor adtál erődön felül is a rászorulóknak vagy a kolduló barátoknak. Tudod, ki vagyok én? Az a kincs vagyok, amit elmúlt életeidben a kolduló barátoknak segítettél vagy alamizsnául adtál. Most visszajöttem hozzád. Előbb csak így, álomban figyelmeztetőül, holnap pedig valóságban is eljövök hozzád. Felismersz majd, mert hajszálpontosan így jövök, mint amilyennek ma látsz. Kolduló barát leszek, belépek hozzád a kapun, vezess be s egy bottal üss a fejemre. Ezzel a rossz cselekedetteddel közömbösíted előző életed jó cselekedeteit és visszakapod kincseidet. Akkora értékű arany leszek a kezében, amennyit sohasem tudsz elkölteni, bármeddig élsz is. Új jó cselekedetek gyűjtésére pedig még lesz elég hosszú időd.

A kereskedő csak másnap reggel ébredt fel, és világosan emlékezett arra, amit álmodott.

Megmásíthatatlanul pergett gondolatainak megállíthatatlan kereke. Pergett a gondolatkerék, össze-vissza jöttek-mentek emlékei, de az éjszaki álma mindig visszatért. Nem tudta megfejteni, mit jelent. Ám oly soká nem is tűnődhetett rajta, mert valaki erősen megkopogtatta kapuját. Furcsa reménykedéssel, kíváncsisággal ment, hogy kaput nyisson, de nem a kolduló barát, hanem régi borbélyja állt ott, és követelését kérte.

Mani-bhadra beengedte a borbélyt, és éppen magyarázni kezdte, hogy nem bír fizetni, amikor megint megkopogtatták a kaput. Újra odament, s amikor egy kolduló barátot látott a kapun kívül, hirtelen úgy megörült, hogy szó nélkül behúzta a kaput, és egy keze ügyébe eső husánggal jól fejbe vágta.

S minden úgy történt, ahogyan álmában látta. A kolduló barát arannyá változott és néhány csendülő darab le is esett róla onnan, ahol az ütés érte. Azt mindjárt odaadta a borbélynak és kituszkolta az ajtón. De búcsúzóul még a lelkére kötötte, hogy senkinek se szóljon arról, amit látott.

Alig maradt egyedül, az aranszobrot darabokra törte, és sorra járta hitelezőit. A palotába nemsokára visszakerültek a bútorok, a szőnyegek, a szobrok, s a kereskedő még gazdagabb lett, mint volt. De a borbély nem tartotta a szavát.

Megígérte ugyan, hogy a látottakról sehol és senkinek nem beszél, de arra nem tett ígéretet, hogy ő maga is nem így szerez vagyont. Azt gondolta: minden kolduló barát aranyból van, csak fejbe kell verni őket, és annyi aranya lesz, hogy ezentúl már soha nem kell dolgoznia. Nem is ment sehová, hogy tyúkszemet vágjon vagy szakállt igazítson, hanem jókora husángot fogott. De egy nem is volt neki elég, többet faragott, és valamennyit elhelyezte háza különböző sarkaiban. Aztán templomba ment, leróta hódolatát Dsina istenszobra előtt, s elment a kolduló barátok kolostorába.

– Üdvözöllek, és hódolok előtted! – köszöntötte a kolostorfőnököt. – Mi járatban vagy? – kérdezte a szent ember.

A borbély egy súlyos fogadalom ügyének leple alatt kezdte el mondókáját. Amikor elmondta, amint illik, összezsomózta ruhája alját, és lesütött szemmel, szerényen így folytatta.

– Ha nem sértelek meg, arra szeretnék kérni, tiszteld meg ma házamat a jámbor barátokkal együtt. Szeretnék megvendégelni benneteket.

A kolostorfőnök tiltakozott.

– Nem vagyunk mi brahmanok, kedvesem! Nem megyünk mi lakomára, hanem mindig csak annyit fogyasztunk, amennyi éppen arra elegendő, hogy életünket fenntartsuk. Ha betérünk egy-egy házba, csak egy merítést kérünk, azt is hazahozzuk, hogy beosztva egész napra elegendő legyen. Ne is jöjj máskor ilyen meghívással!

A borbély örült, hogy odakerülhetett, a kolostorfőnök elé, nem hagyta könnyen elküldeni magát. Új oldalról közeledett.

– Nem csak ezért hívtalak benneteket, óh, szent ember! Nagyon szép, értékes selymeim vannak, amelyek kiválóan alkalmasak arra, hogy könyveket beborítsunk vele. Könyvek is vannak, amelyek lemásolásra várnak, sőt még pénzem is van, fizetni tudok a munkáért. Ha megfontoltad a dolgot, és valamilyen elhatározásra jutottál, kérlek, tudod: merre van a házam, és azt is, hogy mindig szeretettel várlak benneteket.

Néhány nap telt el. A husángok készenlétben várakoztak a sarkokban, a borbély elment a kolostor elé abban az időpontban, amikor a kolduló barátok kijöttek, és mielőtt elszéledtek a városban. Hivatkozott a főnökük engedélyére, meghívta őket, hogy nézzék meg a selymeket és a másolásra váró könyveket.

Örömmel mentek vele. Valamennyien szerették a munkát és különösképpen a könyvmásolást. Házához érve a borbély bevezette őket különböző szobákba, és könyveket, selymeket szedett elő. Azután a nézelődésbe elmerült barátokat hátulról, egyenként fejbe verte.

Halálhörgés, segélykiáltások verték fel a ház csendjét, aki tudott még, menekült. A ház előtt csődület támadt, jöttek a poroszlók is, és megkötözték a bambán bámuló borbélyt, s vittek a városbíró elé.

– Papot ölni! Tudod te, hogy mily nagy gazemberséget követtél el?

Tudta ezt a borbély a bíró nélkül is. Most csak a fejével integetett, hogy tudja.

– Mért tetted ezt?!

– Aranyért! Meguntam már a szegénységet, gazdag akartam lenni, mint Mani-bhadra. Ő is így tett, ott voltam éppen akkor, és láttam...

Kérdéseket tett fel a bíró. Egyiket a másik után és a borbély mindent elmondott. Kiküldték a poroszlókat a gazdag kereskedőért.

– Azt mondta a borbély, hogy te is megöltél egy kolduló barátot. Igaz ez?

A kereskedő is elmondta minden bűjét-baját, azt is, hogyan kapott a túlvilágról, Káma istentől segítséget. A bírák elmentek a házba, megnézték az aranszobor maradékát, és igaznak tartották, beigazoltnak látták a történetét. De a borbélyt bűnösnek tartották, és kimondták rá a halálos ítéletet. – Karóba kell húzni!

A poroszlók megfogták a borbélyt, és elvitték, a bírák egyike pedig ezt mondta.

– Rosszul ítélte meg a látottakat, rosszul cselekedett. A borbély póru jár. Hiába! Helyes a szólás:

Hát ki lett az áldozata? Papné nem gondolta meg,

Elhamarkodottan tette – meghalt szegény kis petymeg.

– Hogyan is volt az? – kérdezte Mani-bhadra. A bíró pedig mesélni kezdett.

A papné meg a petymeg

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy brahman, aki nagyon jó ember volt, és nagyon jó pap hírében állt. Nagy öröm érte egyszer a házukat, mert az istenek fiúgyermekkel ajándékozták meg őket. Nem győztek hálát adni érte, mert ezzel nagyon régi óhajuk teljesült. Volt a papnénak egy kedves háziállata, egy anyapetymeg. Éppen azon a napon, amikor a papné kisfia megszületett, a petymeg is világra hozta a kis petymegét. Az is fiú lett, s a papnénak nem volt szíve ahhoz, hogy eldobja, hát ott nevelte a házában. Aztán nemsokára elpusztult az anyapetymeg, s a papné együtt nevelte ezután kis fiacskájával. Táplálta, fűrésztötte, dédelgette, s mutatta kisfiának is, hogyan szeresse, s majd ha megnő, hogyan játsszon vele.

Szerette a papné a kis állatot, de nem merte soha otthagyni fiával kettesben. Hiszen vérengző állat vére folyik ereiben, s ki tudja, mikor tör ki belőle gonosz hajlama. A petymeg gyorsan nőtt. A fiúcska még tehetetlenül hevert ágyában, amikor a petymeg már életerős, nagy állat lett.

Egyszer úgy adódott a dolga, hogy akkor ment volna a patakhöz vízért, amikor a papnak is el kellett mennie hazulról.

– Nagyon kérelek, várj meg addig, míg hazajövök a vízzel. Vigyázz a petymegre, nehogy valami rosszat cselekedjen.

A pap maradt, de hamarosan jöttek érte. Úgy gondolta, úgysem bántja a kisfiút az állat, hiszen megszokta, együtt nőttek s majdnem mindig mellette is aluszik. Elment hát, ahová hívták. Ez alatt – mivel csend volt a házban – egy mérges kígyó siklott be az ablakon. A petymeg tüstént lesbe állt, elkapta a kígyó nyakát és percek alatt darabokra tépte. Aztán mint aki jól végezte dolgát – véres száját nyalogatva odaült a küszöbre.

A papné sietett haza, s már messziről szólította urát, de nem kapott feleletet. Ott látta viszont a küszöbön a véres szájú petymeget, s kétségbeesett sikollyal vágta hozzá a nehéz, vízzel teli korsót. – Megölted a fiamat! – sikoltotta, és mint az örült szaladt beljebb. Ám a fiúnak nem volt semmi baja. Nyugodtan aludt,

bölcsője előtt ott volt a mérges kígyó darabokra tépve. Sírva szaladt vissza a petymeghez, de az már halott volt.

Melléje rogyott, és úgy siratta, mintha saját gyermekét gyászolná. Még ki sem sírta magát, amikor a férje visszajött. Miután megtudta, mi történt, felkiáltott.

– Látod! Ilyen a meggondolatlanság?! Te ezt már jóvá nem teheted! Találsz-e még egy ilyen becsületes, hős kis állatot? Megvédte a gyermekünket, és ez lett a jutalma! Hányszor tanítottalak, hogy jól gondold meg mindig, mielőtt bármit is teszel! A meggondolatlanság és az elsietett cselekedetek mindig bajt hoznak. Hiszen helyes a szólás:

*Szeretheted akárhogyan pénzedet s a hasadat,
De ki mohó, kapzsi bolond, megkapja a jutalmat.*

– Hogyan is volt az? – kérdezte a papné. A brahman pedig így mesélte.

Aki a legmohóbb

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer négy nagyon jó barát. Mind a négynek apja brahman volt, s tanulással töltött ifjúság után szegények maradtak. Idejük legnagyobb részét együtt töltötték, és leginkább arról beszélgettek, hogyan lehetne megszabadulni a szegénységtől. Próbáltak együtt boldogulni és külön-külön is elindulni valamerre, de semmi sem sikerült. Csak rokonaik lekicsinylését hallgatták, de mást azoktól se kaptak. Egyszer így szólt az egyik,

– Mennyit tanultunk? Mégsem megyünk semmire. Micsoda szörnyű dolog szegénynek lenni! A másik így folytatta.

– Igazad van! Sokkal könnyebben elviselném a vadaktól hemzsegő erdőben az életet, ahol még ágyam sem lenne, csak ne kellene itt a rokonok gúnyolódásait és jó tanácsait hallgatnom! – Én is mindent vállalnék, csak hogy lenne már valaki belőlem! S akkor fütyülnék a rokonok beszédére! – mondta a harmadik.

A negyedik pedig még tovább fokozta.

– Én még a démonok barlangjába is bemennék. Hullaégető kemencében is aludnék. Emberhúst is árulnék, vagy a legmerészebb varázslatokat is megtanulnám, csak hogy vagyont szerezzek, s akkor

megmutatnám, hogy vittem valamire. De ha aztán hozzám jönnének, én is csak tanácsot adnék nekik!

– Menjünk el valamerre – szólt az első –, és idegenben próbáljunk szerencsét! Ha majd vagyonunk lesz, visszajövünk.

Éppen olyan nap volt, amikor nem volt semmi reményük. Megtanakodták, merre menjenek s kis batyujukba belekötötték mindazt, amit szükségesnek tartottak. Elbúcsúztak szüleiktől, rokonaiktól, barátaiktól és útra keltek.

Már gyalogoltak három nap és három éjszaka, amikor a Gangeszhez értek. A szent folyó hömpölygött előttük, ők levetették ruháikat, hogy vizében megtisztuljanak, utána áldozatot mutattak be Síva istennek, s már éppen új út felé akartak indulni, amikor egy szakállas öreg férfi állt elébük.

– Látom – szólt –, brahmanok fiai vagytok. Honnan jöttetek? S mi az úti célotok? Az ifjak elmondták helyzetüket, s az öreg így válaszolt.

– Eljöttök hozzám! Én ugyan nem vagyok varázsló, akitől ezt a tudományt megtanulhatnátok, de azért talán tudok segíteni rajtatok. Ha segíték is, nem azt jelenti, hogy mindent készen kaptok. Nektek is akarni és cselekedni kell. Hiszen helyes a szólás:

Vér öntözi, nemcsak eső – Himalája lejtőjét,

Ha nap feshíti erejét – szétszórja a felhőkét.

Az ifjak fogadkoztak, hogy mindent megtesznek, ami erejükből telik. Elmentek az öreggel, aki egy kolostorba vezette őket. Itt saját kamrájában vendégül látta, majd magasodorta négy zsinórt osztott szét közöttük.

– Kapaszkodjatok fel a Himalájára. Kóboroljatok az északi oldalon. Ott nagyon ritkán jár ember. Tartsátok kezetekben a zsinórt, s ha valamelyiketek a földre ejti, ott ássatok, mert kincs rejtőzik a föld alatt. Ha megtaláltátok a kincset, forduljatok vissza, és kérjeteك engedélyt a bányászásra.

Mind a négyen megköszönték az adományt, és hosszú keserves út után a kijelölt hegyoldalra érkeztek. Mind a négyen kezükben fogták a sodrott zsinórt, és lassan járva, kóboroltak. Az egyik ifjú kezéből nemsokára kihullott a zsinór, s az nagy örömmel kiáltott fel.

– Jöjjetek! Jöjjetek hamar! Itt a kincs!

Felásták a földet, és elég hamar rátaláltak az ércre. Csakhogy nem arany volt, hanem réz. A három ifjú csalódottan emelkedett fel, és tovább akart menni. De amelyikük megtalálta, szerényen biztatta őket.

– Ne menjetek! Rézből is meggazdagodhatunk! Hazamegyek, engedélyt kérek, és bányász-munkásokkal jövök vissza. Szedhettek belőle ti is annyt, amennyit elbírtok, és menjünk haza! Elég lesz ez a bánya négyünknek is!

De egyikük sem hallgatott rá.

– Varázszsinór ez. Valóban leesik! Majd csak akad még ennél jobb is! Menjünk tovább! Aki a rezet megtalálta, nem ment velük. Ott maradt, tovább ásott, és annyi ércet szedett össze, amennyit elbírt, és elindult hazafelé.

Hárman háromfelé mentek tovább. De nem távolodtak el messzire egymástól, és éjszakára mindig összeterelődtek. Aztán egy napon a második zsinór is kihullt a földre az egyik ifjú kezéből. Nagy örömmel ásni kezdett, és egyszerre gazdag ezüst lelőhelyre bukkant.

– Jöjjetek! Jöjjetek hamar! Itt a kincs!

Barátai hozzáfutottak, de amikor látták, hogy csak ezüst, nem maradtak vele.

– Maradj, ha akarsz! Ha volt már réz, volt ezüst, lesz itt még arany is! Mi tovább megyünk! A második ifjú tovább dolgozott, és annyi ezüstércet szedett össze, amennyit elbírt, és elindult hazafelé.

Ketten pedig mentek tovább. Addig mentek, míg a harmadik kezéből is kihullott a zsinór. Nagy örömmel kiáltott a negyedik társ után.

– Jöjj! Jöjj hamar! Itt a kincs!

Mire a barát odaért, felásta a földet, és legnagyobb meglepetésére arany volt a föld alatt. – Érdemes volt tovább keresnünk! – mondta a harmadik –, most olyan gazdagok lehetünk, amilyenek nem voltak még a leggazdagabb maharadszák sem. Gyere, szedjük tele megüresedett batyunkat, zsebeinket és menjünk haza. Aztán majd bányászokkal visszajövünk.

A negyedik fiú azonban fölegyenesedett, szemeiben mohó tűz villant, és így felelt: – Én továbbmegyek!

– Ugyan! Még aranynál is többet akarsz?!

– Hát nem láttad!? Először rezet találtunk, aztán ezüstöt, most aranyat. Gyere, menjünk tovább. A negyedik helyen drágakőnek kell lenni! Abból aztán nem kell annyit cipelnünk, és egész életünkben gazdagok lehetünk.

– Én maradok! Menj tovább, ha akarsz – mondta a harmadik, és ásott, ásott, annyi aranyrögöt rakott össze, amennyit, úgy gondolta, elbír hazáig.

A negyedik tovább vándorolt. Amerre ment, mindig zordonabb lett a hegyvidék. Már fát sem látott, csak zuzmót, és nagy pelyhekben megindult a havazás. A zsinór még mindig ott volt a kezében, nem esett le eddig, tehát vándorolt tovább.

Már csaknem a csúcson járt, amikor egy különös alakot vett észre. Az egyik kiszögellő szikla meredek szélén egy férfi állt, mint a szobor. Vér borította testét, és csupasz mellén is patakokban folyt róla a verejték, vérrel vegyesen. Kínban égő szemét az ifjúra szegezte, és mintha szó és hang nélkül is segítséget kéme, könyörögve nézett rá. Az ifjú érdeklődve ment közelebb, és amikor felkapaszkodott a meredek sziklára, és szemtől szembe állt vele, látta, hogy a fején egy kerék forog, melynek tengelye mélyen befúródott a koponyájába. Innen folyt a vére s a kintől csorgott a verejtéke.

– Hát veled mi történt?! Mit művelsz itt egyedül? Mért forog az a kerék a fejedben? Mért nem teszed már le?!!

Alig hangzott el az utolsó kérdése, a kerék már ott forgott az ő fején, és iszonyú fájdalom hasított belé. Gyorsan odakapott, de égette kezét a kerék, és nem is bírta ledobni a fejről. A kerék pedig lassan forgott, és vágta magát befelé a koponyájába.

– Jaj! Vedd le!! – kiáltott a vérében fürdő idegenre, de az csak a fejét rázta, és elgémberedett tagjait mozgatta.

– Így került az én fejemre is.

– De hát hogyan? És mikor került a fejedre? – Ki ül most a nagy királyi trónon?

– Vina-vatsza uralkodik.

– Amikor én idetévedtem, Ráma volt a trónon. Hány ezer éve annak?

– Óh! – nyögött fel a negyedik ifjú halálra váltan. De az ismeretlen kérdés és kérdezés nélkül tovább beszélt.

– Valamikor én is azt kérdeztem attól, akit itt találtam fején ezzel a keréssel, amit te kérdeztél tőlem. És ha egyszer majd idetéved valaki, aki tőled ugyanezt megkérdezi, akkor majd annak a fejére kerül az időkerék. Addig pedig a te szíveden fog csorogni az emberiség életfolyójának vére.

A negyedik ifjú kövülni érezte tagjait, kétségbeesésében még egyszer menekülni akart, de a kerék még forróbb lett, és messziről is perzselte a kezét. Ordított a fájdalomtól.

– Legalább azt mondd el, honnan vettél élelmet? Az ezeréves férfi így válaszolt.

– Senki sem jár erre. Ha valaki mégis ide vetődik, és a kerék a fejére kerül, nem érez többé éhséget, sem szomjúságot. Nem is hal meg, és nem öregszik, s ha majd utóda lesz, aki felváltja, hazamehet és ott folytathatja életét, ahol sok évszázaddal ezelőtt abbahagyta. Hát én elég hosszú időt töltöttem itt, most hazamegyek.

– Haza? Hová? – akarta kérdezni az ifjú, de nem szólt mégsem, mert marta a kínja és az emberiség vére kicsordult a fejtetőjén.

A harmadik ifjú pedig, aki az aranyrögökkel már hazaindult, meggondolta magát, letette terhét. Előbb megkeresi barátját – gondolta –, s vele könnyebb és vidámabb lesz az út hazafelé. Ment, ment barátja lábnyomain, s amikor rátalált a hegyfokon, dermedten megállt, és meg-lepetten szólította meg.

– Mit csinálsz te itt? Édes barátom, mi lett veled?!

Nem a szokvány kérdéseket tette fel, a kerék ott forgott tovább, barátja fején. A harmadik ifjú a döbbenettől sajnálattól lesújtva telepedett le szerencsétlen barátja lába elé, és sírva kérdezte meg. – Hogyan történhetett ez meg veled?

Az ifjú elmesélte a kerék történetét, mire a harmadik így szólt.

– Látod, látod! Miért nem maradtál velem, mért nem elégedtél meg az arannyal, mért kellett neked annál több? Hiszen tudod, hogy helyes a szólás:

Vér öntözi nem csak eső – Himalája lejtőjét

Ha nap fészíti erejét – szétszórja a felhőkét.

– Te voltál közöttünk a legokosabb. Tudós voltál. Tőled vártunk legtöbbet! Barátom, mi lett belőled? Mért nem voltál inkább csak okos, és nem tudós. Hiszen tudod, hogy igaz és helyes a szólás:

*Tudósnak varázstudása – ha kevesebb lett volna,
Ma is élne mind a három, s vállukon a lét gondja.*

– Hogyan is volt az? – kérdezte az, aki a kereket tartotta. Az aranyelő pedig így mesélte el.

Az oroszlán csontjai

Sokkal régebben, mint azt mi elképzelni tudjuk, élt négy jó barát. Mind a négyen brahmanok gyermekei voltak. Egész korai ifjúságuktól kezdve együtt játszottak, tanultak, okosodtak. Későbbi években kiderült, hogy közülük csak három való tudósnak, mert a negyedik inkább okos volt, akit a mindennapok gondja érdekelt. A másik három elvont kérdésekkel foglalkozott, és a mindennapi élethez nagyon keveset értett.

A négy jó barát egyszer arra a gondolatra ébredt, hogy elmennek más országba, vagy más égtájra, de legalább más városba, hogy tudásukat bemutathassák másfelé, és ismertebbek legyenek. Az okos azt tanácsolta, hogy a király elé járuljanak bemutatni tudásukat, varázserejüket. A királytól sok pénzt kaphatnának, melyből gondtalanul mind a négyen megélhetnének. Az elhatározásuk nem ment egyik napról a másikra, sokáig gondolkoztak, s végül úgy határozott a három varázstudományos, hogy az okosnak igaza van. Meg kell mutatni a királynak nagy tudományukat.

Elindultak a főváros felé, de mikor a fele utat már megtették, és egy nagy erdőhöz értek, a legidősebb így gondolkozott.

– Okossággal nem lehet megnyerni a király elismerését! Mit keres közöttünk a negyedik barát? Csak a pénzt segíti majd felélni, azt a pénzt, amit mi keresünk...

A másik tudós barát ezt igaznak tartotta, s mivel nagyon őszinte volt mindig, meg is mondotta az okosnak.

– Menj vissza. Nem tudsz mutatni a királynak semmit. A harmadik védelmébe vette, mondván:

– Hagyjátok velünk jönni! Mért ne jöhetne velünk? Hiszen születésünktől kezdve együtt nevelődtünk, együtt nőttünk fel. Majd még ő is abból, amit mi keresünk...Csak nem akarjátok elrontani a barátságot, hogy élére rakjátok a pénzt, mint a fukarok?

A másik kettő vállat vont. Mentek tovább, és hamarosan elfeledték, amire az előbb gondoltak. Az erdei út közelében egy oroszlán csontjai fehéredtek. Régen elpusztulhatott már, mert olyan szárazok voltak a csontok, mint a korhadt fa.

Amikor a tudós ifjak meglátták, megálltak mellette. A legidősebb így szólt. – Gyakorolnunk kellene tudásunkat. Keltsük életre ezt a holt oroszlánt.

– Jó – mondta a második – , én összerakom, pontosan összeillesztem a csontokat.

– Nagyszerű – mondta a harmadik – , én meg húst és bőrt varázsolok rá. Vérrel és léttel te varázsold el – mondta az elsőnek.

Az okos szigorúan tiltakozott.

– Ne tegyétek! Hiszen ez vérengző vadállat! Valamennyien meghalunk, ha életre keltitek! – Te ne adj nekünk tanácsot! – intette a legöregebb. – Tudásunkat gyakorolnunk kell. Hiszen a király elé indultunk!

Az okos nagyon félt, és felmászott egy magas fára, s közben így rimázkodott. – Legalább menjetek ti is biztonságos helyre! Onnan hassatok rá!

De a három mindent jobban tudó barát elmerült, átszellemült arccal mondta a varázsigéket, s az oroszláncsontok hússal, bőrral, szőrrel teltek meg, és végül talpra ugrott. Veszedelmes morgások között rájuk ugrott, és mind a hármat leütötte. Aztán megint holtan hullott össze, és csontjai egy pillanat alatt ismét fehérek lettek.

Mit volt mit tenni, az okos elszomorodva visszavonult hogy hírt vigyen róluk.

*

– Hát csak azért mondom, mert helyes a szólás:

Tudósnak varázstudása – ha kevesebb lett volna,

Ma is élne mind a három, s vállukon a lét gondja.

A kereket viselő ifjú nem tudott mit felelni, s az aranyelő így folytatta. Vagy ott a másik eset, hiszen helyes a szólás:

Aki mindig számol, biftáz – szobájában ül könyvén,

Nem ért az élethez semmit – maradjon anyja ölén.

– Hogyan is volt az? – kérdezte az ifjú. S az aranyelő barát így mesélt tovább.

Szórakozott tudósok

Még egy olyan mesét tudok, amely négy jó barátról szól. Ez a négy jó barát is gyermekkorban került egymás mellé. De ott mind a négynek egyforma adottsága volt, Egyhangúlag határozták el, hogy olyan kolostorban folytatják tanulmányaikat, ahol a legmagasabb tudományokat sajátíthatják el. Így is tettek. Bevonultak egy távoli hegyekben rejtőző kolostorba, és ott is maradtak, szorgalmas tanulással töltve az éveket.

Tizenkét esztendő múlt el. Mind a négyen tudósokká lettek, komoly, sápadt és gyakorlatiatlan emberekké. Ekkor a kolostor főnöke elbocsátotta őket, azzal, hogy többet tőle nem tudnak tanulni, mert minden tudását átadta már.

A négy tudós barát tehát elhatározta, hogy hazatérnek.

– Hát akkor vegyünk búcsút egymástól – mondta a kolostor főnöke –, ti pedig kamatoztassátok tudásotokat.

Nem vittek útipoggyászt magukkal, csak kevés élelmet, s a szent könyveket melyeket tanító-mesterüktől kaptak.

Hogy merre kell hazamenni – nem tudták. Mentek az úton, és amerre kanyargott, arra kanyarodtak ők is. Mentek, mendegéltek, és megálltak ott, ahol az út kétfelé elkanyarodott.

– Merre menjünk?

Egyik sem tudta. Leültek hát mind a négyen, és négyfelé néztek. Erre? Arra? Vagy talán visszafelé? Egyik sem tudta. Amint ott tehetetlenül és tanácstalanul üldögéltek, egy temetési menet halad arra. A halottat sokan elkísérték a halottégetőköz, de mivel temetést még soha sem látott a négy barát, nem tudta azt sem, hová vezet az útjuk.

A kolostorban azt tanulták hogy soha egyetlen lépést se tegyenek a szent könyvek nélkül. Most elővette az egyik a maga könyvét és felnyitotta. Ezt olvasta benne:

Az út arra van, amerre sok ember halad.

Tüstént felállt és a halottkísérőkre mutatott.

– Arra kell mennünk.

Csatlakoztak hát a menethez, és amikor kiértek, meglátták az emberek közt a szamarakat is. – Hát ezek micsodák? – kérdezték. De mivel nem láttak még soha szamarat, nem tudtak felelni rá. A

második barát gyorsan felnyitotta a maga szent könyvét és ezt olvasta benne.

Igaz testvér, rokon, barát – kísér a síríg téged,

Kijár hozzád temetőbe, szíve soha sem téved.

– Semmi kétség – kiáltott fel a harmadik – , akkor ez az állat nekünk is rokonunk, barátunk. A negyedik nagyon megörült, hiszen már nagyon vágyódott a családja után. Hamar odarohant, a nyakába borult. A másik is kedveskedni akart a rokonnak, hamar vizet hozott, és megmosta a szamár négy lábát.

Ezalatt a másik két barát körülhordozta tekintetét, és meglátta, hogy elmentek azok, akik a temetésén részt vettek.

Mindenki elment valamerre – csak egy különös állat maradt, amely nagy púpot hordott a hátán. – Hát ez mi? – kérdezte, még tevét se láttak soha.

Megint elővették a szent könyvet, felnyitották és az első sor, amire tekintetük ráesett, a következő volt.

Dharma gyorsan jár.

– Óh! sóhajtottak fel megilletődötten –, ez az igazság istene!

– Mi mindig az igazság oldalán álltunk – mondták azok, akik már otthagyták a szamarat, hogy megtudják, mi az új felfedezés.

– Megtudjuk, valóban rokonunk-e az a kisebb állat, ha az igazság istenéhez küldjük őt. Küldték is, de a szamár nem ment. Megfogták, és odahúzták a tevéhez. A szamár tiltakozott, félt a tevétől, felordított. Meghallotta a szamár gazdája szamara hangját, s amikor az épületből kijött, meglepődve látta, hogy négy férfi húzza a szerencsétlen szamarat. Fogott hát egy jókora husángot hogy kedves állatát megmentse. A tudósok azonban ezt nem várták meg. Meg-ijedtek a harcias külsejű férfitől, és elszaladtak.

Addig szaladtak, mígnem a folyó partjához értek. Mivel tovább nem futhattak, megálltak tanakodni, hogyan juthatnának át a túlsó partra. Mélyen járt már a nap a nyugati égbolton, közeledett az est. Szerettek volna fedél alá jutni, mire leszáll az éjszaka. De hol van fedél? Ezen oldalon a folyóparton csak kő és homok. De talán a túlsó oldalon?

Felcsillant az örömtől a szemük, amikor egy nagy lapulevelet láttak a víz tetején sodródni. Közel volt a parthoz, befutottak érte, és még közelebb húzták. Egyszerre ültek rá, hogy ezen a túlsó oldalon

menjenek, ám alig engedték el lábukkal a víz medrét, már le is süllyedtek a fenékre és kézzel-lábbal, egymást lenyomva igyekeztek a partra vergődni. Háromnak sikerült, a negyediket elsodorta a víz. Hol felbukkant a feje, hol alámerült. Hárman futottak utána a parton és az egyiknek végre eszébe jutott, hogy kihúzza. De nem tudta másképpen, belemarkolt a hajzatába, és ment mellette. Utasítást várt, hogy most mit tovább. A parton lévők közül az egyik elkiáltotta magát.

*Hogyha elvesz kincs és vagyon – nyomorúság jön eléd,
Ha bajba kerül az ember – ne veszítse el fejét.*

– Hát ha így van! – gondolta a megmentő barát, és villámgyorsan kivette övéből hosszú kését, és levágta barátjának a fejét.

Nagy szomorúsággal látták, hogy a fej sem minden és leverten mentek tovább. Beértek végre egy faluba, s egy házban éjszakai szállást kértek. Nagyon kedvesen fogadták őket, és mind-egyiküket más-más házban vendégelték meg, és másutt szállásolták el. Amikor vacsorához ültek, különös ételt tettek az egyik elé. Hosszú metélt tésztát kapott, amelyre vaját és cukrot tettek. Ő gyorsan betekintett a szent könyvbe és ezt látta benne:

Aki hosszadalmas, az elvesz.

Nagyon meglepődött a furcsa vacsora láttán, és azt hitte, elveszíteni akarják. Tüstént felugrott, és elrohant.

A második lepényt kapott. A lepény hosszú volt és lapos, Ő is betekintett a szent könyvbe és ezt olvasta:

*A kés túlságosan vékony – hosszú lesz majd a kötél,
Hogyha ellenség közé jutsz – rád borulhat sírfödél.*

Gyanakodva nézte a lepényt, tényleg hosszú volt és vékony, amivel valójában kedveskedni akartak a vendégnek. De ő mint a szöcske felpattant az asztal mellől, és elrohant.

A harmadik rizslepényt kapott. Szép sárgára sült rizslepényt tettek a tányérjára. A lepény teteje megrepedezett a sütés alatt. Ő is belekukkantott a szent könyvbe és ezt látta:

Mielőtt összedől a ház, megrepedeznek a tetők, a falak.

Rémülten nézett a lepényre, és elmenekült, mielőtt a ház a fejére omlott volna. A faluban összevissza szaladgáltak, mire megtalálták egymást, és éhesen – a falu kacagásától kísérve – menekültek ki a vendéglátó faluból. Bele a fekete, ismeretlen éjszakába.

*

– Hát csak azért mondtam – fejezte be az aranyásó barát-, hogy tanulj belőle, mert tanulni később is jobb, mint soha, hiszen helyes a szólás:

*Aki mindig számol, biftáz – szobájában ül könyvén,
Nem ért az élethez semmit – maradjon anyja ölén.*

– Én ismertelek téged, te nem ismerted a világot! Mert nem maradtál mellettem! Mennyire mondtam, hogy elégedj meg annyival, amennyivel és is megelégszem!

A pórul járt ifjú arcát a harag pírja borította el.

– Nincs igazad! – kiáltott fel, s megeredt a szava. – Hiszen helyes a szólás:

*Míg személyes szerencsének arca reád mosolyog
Ostoba lehetsz barátom! – Ő melletted oldalog!*

S még azt is hozzátette.

– Hiába van esze valakinek, ha szerencséje nincs! Szerencséje pedig nincs, ha előző életében két életre való boldogságot játszott el!

– Ez igaz – felelte az aranyelő –, de a jó tanácsokat éppen ezért kell meghallgatni! Ha rám hallgattál volna, most nem állnál ideszögezve, ki tudja, milyen rettentő hosszú ideig. Ez a büntetése elbizakodottságodnak és telhetetlenségednek. Olyan voltál, mint a daloló csacsi. Hiszen helyes a szólás:

*Csacsi, csacsi ne dalolj hát – én mondom ezt tenéked,
Ha nem hallgatsz mostan reám – szégyen lesz osztályrészed!*

– Hogyan is volt az? – kérdezte a pórul járt. Az aranyelő pedig új mesébe kezdett.

A daloló csacsi

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy elbizakodott csacsi. Azt hitte, nála szebb, okosabb nincs is az egész világon. Nappalait munkában töltötte, de amikor leszállt az est, kilopózott szállásáról, elcsavargott a réten, vagy beszőkött a konyhakertbe, a kertészetbe, és ott lakmározott. Mielőtt pirkadt volna az ég alja, visszaszökött szállására, és ártatlan arccal várta a reggelijét, mintha egész éjszaka békességben aludt volna.

Az éjszakai barangolások közben megismerkedett egy sakállal, és nagyon jó barátságot kötött vele. Ettől kezdve kettesben járták

azokat a helyeket, amelyeket, a csacsi már felfedezett, s hajnalban elváltak.

Amikor ez az eset történt, éppen tavasz volt. Az uborka- és dinnyeföldek telve voltak csodálatos ízű csemegékkel.

Ábrándos hold nézett le a csendes éjszakára, mámoros tavaszi szél különös dolgokat suttogott. A szamár megmámorosodott tőle.

– Hogy tudnék most dalolni! – sóhajtott fel, és nyújtózott egyet.
– Nem akarsz hallani valami szerelmeset?

A sakálnak nem volt ehhez semmi kedve.

– Nem gondolod, hogy amikor valaki tilosban jár, akkor semmiképpen nem csap zajt? Nekünk lapulnunk kell, nem pedig kiabálni! Közelünkben alusznak az örök. Ha meghallják hangodat, azonnal idefutnak. Egyél csendesen, minél többet egyél! Ez a fontos, semmi más!

– Óh, te erdei vadóc! – kiáltott fel a csacsi. – Mit tudod te, hogy mi a szép! Mi a gyönyörű! Eldalolom néked a legszebb dalomat, azt hogy:

Ha a hold kerek világa csacsikára mosolyog

Kertek alján tavasz dalol – szívbe is besompolyog.

– Ne énekelj! – kiáltott rá a sakál. – Te nem énekelsz, hanem csikorogsz, mint a kagylókürt. De ez még a kisebb baj, csak ordítózni ne kezdj, mint a részeg emberek.

– Nahát! Hogy nekem ilyet mondtál! Én ordítok?!

– Hát ha mindenképpen dalolni akarsz, akkor majd vigyázok, hogy ha mégis idefutnak, figyelmeztetni tudjalak.

A sakál eltávozott a csacsi mellől, az pedig kiengedte a hangját. A hangra az örök felébredtek, jókora husángokkal a szamárhoz szaladtak és jól elverték. Úgy elverték, hogy nem látta már a hold kerekességét, és kínjában elnyúlt a földön.

Az örök pedig jókora, nagyhangú kolompot akasztottak a nyakába, és vasabronccsal erősítették meg, hogy ne lehessen levenni róla.

De szívós, erős állat a csacsi, hamar magához tért a verés után, s kijátszva az örök éberségét, áttörte a helyreállított kerítést, és kinyargalt a rétre. Vitte az irháját, alig érte utol a sakál. De amikor mégis utolérte, pukkadozott a nevetéstől, s így szólt hozzá.

– Ugye megmondtam, hogy helyes a szólás:

*Csacsi, csacsi ne dalolj hát – én mondom ezt tenéked,
Ha nem hallgatsz mostan reám – szégyen lesz osztályrészed!*

*

– Hát csak azért mondtam, hogy aztán nekem ne tehess szemrehányást! Én is megmondtam neked, de te elhagytál, s most itt van a jutalmad!

– Igazad van, barátom! De ezen már nem tudok segíteni, hiszen helyes az a szólás is:

*Takácsnak kevés esze volt – barátra se hallgatott,
Így maradt özvegy takácsné – most már tanácsolhatott.*

– Hogyan is volt az? – kérdezte az aranylelő ifjú, Aki a kereket hordozta, így mesélte el.

Ráksasza takács

Mantharaka volt a takács neve, s azért hívták így, mert nagyon butácska volt. Már a neve mutatta, hogyan kell bánni vele, mert hogy a szó – együgyűséget jelent. A takács a király városában lakott, persze a szegények negyedében, mert sorsa nem volt valami fényes. Sokat is mérgeződött emiatt.

Szőtt, szövögetett egész nap, de a mintákat mindig elhibázta, a szálakat sokszor elszakította. A széleket sem tudta mindig egyenesre húzni, így hát nagyon keveset kapott selymeiért és szöveteiért. Egyszer, amikor megint elrontott egy olyan darabot, amit elég hosszú rőfökön keresztül hibátlanul szőtt, olyan méregbe jött, hogy ütötte verte a szövőszékét, amíg az darabokra tört. Amikor mérgét kiadta, nagyon megbánta már, amit tett, alázatosan a felesége elé járult, mintha tőle kellene bocsánatot kérnie.

– El kell mennem, hogy új fát hozzak, és új szövőszéket ácsoljak.

Az asszony csak sírt, mert túl sok volt a munkája, túl kevés a férje keresete, s most még szövőszék sincs. A takács nem bírta nézni felesége könnyeit, hát kapta a fejszét, és elviharzott. Gyorsan akarta megácsolni az új kereseti eszközt. Hamarosan kiért a folyópartra, és nézegette a fákat, hogy melyik is lenne alkalmas. Amikor kiválasztott egyet, nem is habozott tovább, belevágta fejszékét, hogy kidöntse.

Ám akkor egy nagy nyögést hallott, és egy véget érni nem akaró sóhajtást. Ijedten megállt, s amikor a hosszú sóhajnak vége lett, megszólalt egy hang a feje fölött.

– Ahh! Ne akard, hogy megátkozzalak! Én a fa vagyok! Nem akarok időm lejárta előtt elpusztulni. Mit művelsz ott a lábamnál? Mért okozol kint, mért zavarsz ilyen gorombán?! És éppen akkor, amikor a hűvös szellőt élvezem!

A takács felnézett a hatalmas fa lombkoronájára, és így mentegetőzött.

– Új szövőszékre van szükségem. Mit tegyek hát!? Ha te fa vagy, nekem meg fa kell! Ki kell hogy vágjalak!

– Azt már nem! Ha még egyet rám vágysz, a fejszéd téged magadat talál el! De ha szót fogadsz nekem, és másfelé keresel magadnak fát, akkor teljesítem egy kívánságodat.

– Teljesítesz egy kívánságomat? – kérdezte együgyűen a takács. – Igen, teljesítem egy kívánságodat, bármi is legyen!

– Én nem tudom, hogy mit kívánjak, majd előbb hazamegyek, megkérdezem a feleségemet. Mindig ő mondja meg, hogy mit akarjak.

– Jól van hát, csak eredj! – mondta a fa szelleme, és a takács annyira sietett a feleségéhez, hogy még a nagy fejszédjét is ott felejtette. Amint ott vágatott a nagy város utcáinak egyikén, a legjobb barátját látta meg, amint éppen szembejött vele. Örömmel elújságolta, mi történt. A barát mindjárt kész volt a tanácsot adni.

– Ne menj haza! Megmondom én, mit kérj! Kérj egy királyságot! Ha te király leszel, és én leszek a tanácsadód, akkor mindketten jól járunk!

– Nagyszerű dolog is lenne királynak lenni! – áradozott a takács. – Azért mert a királynak alkalma van jót cselekedni, hímevet szerezni, s arra is, hogy halála után, az istenekkel kerül egy sorba. De azért megkérdezem a feleségemet.

– Ne kérdezd! Nem tanultad az életbölcseesség könyvéből hogy asszonyoktól soha nem szabad tanácsot kérni? Mert az soha nem vezet jóra. Vége annak az ügynek, amelybe asszony is beleszól.

– Nem tehetem, barátom, hogy ne kérdezzem meg őt. Tudod, milyen rendes, okos nő az én feleségem. Soha nem tettem még semmit sem nélküle.

Aztán gyorsan elbúcsúzott, és szaladt tovább. Lelkendezve nyitott be, amikor hazaért.

– Képzeld el, mi történt! Egy nagy fa szelleme van a hatalmamban. Azt ígérte, teljesíti egy kívánságomat. Azért szaladtam haza, hogy megkérdezzem tőled, mit is kívánjak. Találkoztam a barátommal, ő azt tanácsolta, hogy egy királyságot kérjek. Jó lenne neked is egy királyság?

– Ugyan! Királyság! Mit ért az hozzá? Fogalmad sincs, milyen nagy gondot vennél a nyakadba! Mert mi a királyság? A bajok láncolata. Háborúskodás, békekötés, új események elindítása, szövetségkötés, színjátszás, sok-sok ember ellátása pénzzel, lakással, ruhával. Ugyan, hogy bírnád te ezt?! Nincs ebben semmi jó, semmi öröm. Hiszen tudod, hogy helyes a szólás:

*Király szeretnél te lenni? – Koronát, ha eléred,
Életedre tör azonnal barát, fiú, testvéred.*

A takács feje lekonyult. Hosszú orral kérdezte az asszonyt.

– Így látod? Pedig jó lett volna! De ha te így látod, akkor legalább azt mondd meg, mit kérjek?

Az asszony fontoskodva tette csípőre a kezét.

– Megmondom, mit kérj! Eddig mindig csak egy darab szövetet tudtál szőni. Az sem sikerült mindig. Alig tudtunk megélni a keresetedből. Ha két fejed lenne, négy szemed lenne, négy karod, akkor két szövőgépen tudnál egyszerre két szövetet szőni! Ha egyszerre két szövetet szőnél, akkor az egyikből kifizethetnénk minden tartozásunkat, a másikkól fedezhetnénk a napi kiadásokat. Később, ha már nem lenne adósságunk, félre is tehetnénk valamit öregségünkre. De ez még nem is minden, mert ha két fejjel, négy karral dogoznál olyan hírneves lehetnél, hogy az egész világ terólad beszélne... Na, mit szólsz!?

Mantharaka arca felderült.

– Milyen okos is vagy te! És milyen hírnevem lesz a világ minden takácsa előtt! – mondta, és elszaladt. Futott megállás nélkül, s lihegve ért a nagy fához. Ott megállt, felnézett a hatalmas lombkoronára, és megszólította.

– Hatalmas fa nagy szelleme! Itt vagy még? – Hát nem látod? Hol lennék?

– Állod még a szavadat? Teljesítéd kívánságomat?

– Amit egyszer kimondok, azt soha le nem tagadom.
– Azt kívánom, hogy legyen még egy fejem és még két karom, hogy többet tudjak dolgozni! Már ott is volt feje mellett a másik fej, vállaiból kinyúlt a másik két kar. Rettentő nagy örömmel kapta fel a fejszóját, és úgy rohant haza, hogy a lába is alig érte a földet. Ám alig ért be a városba, megálltak az emberek, kiabálásukra még több ember tódult az utcára, a nyomába eredtek, köveket dobáltak utána, botokkal támadták, és néhány perc alatt agyonverték, mert azt hitték ráksasza – rossz szellem – démon érkezett a városba.

*

– Hát csak azért mondtam, mert én is előbb gondolkozhattam volna és utána cselekednem. Bolond mindenki, aki csalfa gondolatokat komolyan vesz, és abban reménykedik. Az ilyesmi mindig szenvedést és csalódást hoz, s így járt a szegény brahman is, hiszen helyes a szólás:

Álmodozott szegény pap is – megadta ő az árát,

Amíg csendben álmodozott – széjjelrúgta az álmát.

– Hogyan is volt az? – kérdezte az aranyelű ifjú. Aki a kereket a fején tartotta, így mesélte el.

Az álmodozó brahman

Volt egyszer egy szegény falu. S mivel a szegény falunak gazdag papja nem lehet, volt egy szegény pap is. Mindennel próbálkozott már, hogy anyagi helyzetét valahogyan megváltoztassa. De bármibe fogott, semmi se sikerült. A nyulai megszöktek, a kecskéje elpusztult, tyúkjai között járvány tarolt, csak az egerei szaporodtak, és a bogarak, melyek lassan már ellepték szegényes viskóját.

A falu nagyon szűkmarkúan adagolta a járandóságát és ő is nagyon sokat koplalt. De bár-mennyire szűkmarkú is volt a falu – a sok koplalás között a pap összegyűjtött egy fazék darát. Nagyon féltette. Egy nagy szöget vert a falba, az ágya fölé, és arra akasztotta a fazekat, nehogy baj érje. Úgy csüngött a fazék, hogy mindig láthatta. Nézte is, és vigyázott rá.

Egy éjszaka, amikor nem jött álom a szemére, nézte a fazekat, és gyönyörködött benne. Álom helyett álmodozni kezdett, és álmait így öntötte szavakba.

– Mennyi darám van! Ennyi még sohasem volt! Nem is nyúlok hozzá... Majd ha jönnek a szárazságtól sújtott évek, és éhínség lesz! Akkor igen! Akkor eladom, sok pénzért. Sok pénzt kapok akkor érte, s az árából vehetek talán két kecskét is. A kecskék félévenként lefialnak. Sok kecském lesz. Lesz egy egész kecskenyájam... Aztán majd eladom, és a pénzből, amit kapok értük, teheneket veszek... A tehenek sok tejet adnak és borjakat szülnék... Azok árából meg bivalyokat veszek. A bivalyokból sok borjú ered, azokat is eladom, az árukból aranyat veszek, építek majd négyszobás, gyönyörű házat. Be is rendezem, mert a lovakat mind eladom, mert nem adnak tejet. S ha mindez meglesz – meghívok egy gazdag brahmant a házamba, akinek megtetszem majd annyira, hogy sok hozománnyal nekem adja a lányát feleségül. A feleségemnek majd fia születik, s az az én fiam lesz!...

– Milyen szép gyermek lesz! – álmódzott tovább – Hányszor adok majd hálát az isteneknek?!... Egyszer majd a szent könyvemmel, amelyet akkor is mindig olvasgatok, bemegyek az istállóba, hogy megnézzem teheneimet, bivalyaimat, lovaimat, utánam jön a kisfiam. A feleségem lassan sétál utána, a fiam pedig szalad. Én kiáltok, hogy vigyázzon a gyermekre, nehogy az állatok megrúgják! De ő nem siet, ráér, kényelmes. Persze egy brahman lánya!! De az én fiam van veszélyben!! Agyontaposhatják az állatok! Majd úgy rákiáltok az asszonyra, hogy eláll a szívverése is ijedtében.

S ha akkor sem fut utána, hogy kimentse a bajból, megfordulok, és úgy megrúgom, de úgy... Rúgott is akkorát, amekkorát majdani feleségébe, majdani istállójában, majdani kisfia miatt rúgna! De csak a fazekat találta el, s a fazék koppant a fapapucstól és – cserépfazék lévén – kettérepedt. A dara szétfolyt, s vele együtt szétfolyt a pap minden álma.

*

– Hát csak azért mondtam – fejezte be a pórul járt ifjú –, mert és is éppen így rúgtam széjjel álmaimat. Hiába! Helyes a szólás:

Álmódzott szegény pap is – megadta ő az árát,

Amíg csendben álmódzott – széjjelrúgta az álmát.

– Kapzsiságáért mindenkinek bűnhődni kell! – mondta az aranyelő.
– Most már látom... – mondta önmegadón a pórul járt barát.

– Aki meggondolatlan, az is meglakol – folytatta az aranylelő.
Hiszen helyes a szólás:

A király se gondolta ám – majomnak is van esze

Vaktában indult utána – elérte a végzete.

– Hogyan is volt az? – kérdezte a pórul járt ifjú. Az aranylelő pedig elkezdte a mesét.

Az írástudó majom

Egyszer volt, hol nem volt, volt a mesebeli holdországban egy király. A királynak sok felesége, sok fia és lánya volt, de még több szolgája és szolgálója. Vagyon is volt, hogy eltartsa őket, és hatalma, katonája annyi, amennyivel az egész világot uralma alatt tarthatta volna. De nem akart még több hatalmat, gazdagságot szerezni, hiszen az kellemetlenséggel, fáradozással, gondokkal, szenvedéssel jár. Nem. Ezt nem akarta! Óh nem a népének, vagy más népeknek, hanem saját magának nem akarta.

Inkább szórakozott, lustálkodott, és élvezte gazdagságának gyümölcseit. Azzal szeretett fő-ként szórakozni, hogy elnézte fiait, amint a királyi palota majmaival játszottak, incselkedtek. A majmok közt volt egy nagyon öreg majom. Ő volt a királyi udvar majomkirálya. Évekkel ezelőtt az uralkodó megparancsolta, hogy az okos majmot tanítsák meg a betűk ismeretére, hogy olvasni tudjon. Meg is tanították Usanasz bölcs tanításaira, később pedig Csanakja életbölcseletére, majd amikor ezeket tudta már, Bhrasz-pati bölcsességét is fejébe verték. Az öreg majom tudott olvasni.

De nemcsak a majmokat kényeztették el a király udvarában, elkényeztették a kosokat is. A királyfiak szerettek a hátukon nyargalászni, s ezért olyan vidáman éltek, már nem csak elkényeztetettek lettek, hanem el is szemtelenkedtek. Bejártak a konyhába, amit elértek, mindent felfaltak, sőt a jó falatokért még a szakácsokkal is harcba szálltak. A konyhában napirenden voltak a csatározások, s a majmok gyönyörködve nézték a parázs jeleneteket.

Az öreg majom nagyon elbúsult ezeken a veszekedéseken, és figyelmeztette a majomnépet. – Menjünk haza! Menjünk, amíg nem késő. Majd meglátjátok, az lesz a vége, hogy egyik szakács haragjában egy égő fadarabot vág a koshoz. Ha pedig ezt megteszi,

a kos finom puha bundája lángra lobban. Ha ég már, el akarja oltani, tehát beszalad az istállóba. Ott a sok szalma, és az mind meggyullad.

Ha pedig valahol meggyullad a szalma, olyan istállótűz támad, hogy minden ló, tehén, ökör megperzselődik még akkor is, ha netalán gyorsan eloltanák a tüzet. Ez pedig elkövetkezik egyszer, majd meglátjátok. S ahogy én érzem, nem is sokára, mert a kosok már túlzásba viszik szemtelenségeiket, és a szakácsok már nagyon haragosak. Menjünk innen, míg nem késő.

– Mi közünk nekünk az ő dolgaikhoz? – kérdezték a majmok.

– Hagyjuk el a királyi palotát, és költözzünk az erdőbe. Élünk ott, hiszen ott is lehet élni! Őseink ott éltek, és nagyon hosszú életűek voltak. Itt is jó az élet, de nem lesz hosszú, ha itt maradunk...

– Mi közünk nekünk az ő dolgaikhoz? – ismételték a majmok – , mi közünk hozzájuk? Az öreg majom csak ennyit felelt:

Ha folyton csak veszekszik a szakács, kukta a kossal,

Majom issza meg a levét – a király is – bizonyosan.

– Összevissza beszélsz, mert már öreg vagy! – kiabáltak rá a majmok. – Menj magad az erdőbe és élj ott, ha kedved van hozzá. Mi ugyan nem vagyunk olyan bolondok, hogy itt hagyjuk a sok csemegét, melyet nap – nap után kapunk. Menjünk az erdőbe megismerni az éhkoppot?!

– Óh, de bolondok vagytok! Csak a pillanat előnyeit nézitek! Méreggő lesz még majd ez a sok gyönyörűség! De egyben igazatok van. Én elmegyek! Öreg is vagyok. Sok szép napot is láttam. Sokat tanultam. Nem akarom látni, hogyan pusztul el a családom...

– De miért pusztulna el?

– Mert ha megharagszik a szakács, zsarátnokot vet a kosra, a kos felgyújtja az istállót, ott megégnek a marhák, s az állatok orvosa majomzsírt ajánl majd a királynak, hogy meggyógyuljanak állatai. Ha pedig majomzsír kell, itt vagyunk mi, és sorra öldösnek bennünket.

Nevettek a majmok, és gúnyolták az öreget.

Az öreg majom pedig elment az erdőbe, hogy ne is lássa a borzalmas napokat, amelyek majd elkövetkeznek.

S amint megjövendölte, úgy is lett.

Amikor értesült a majomcsalád pusztulásáról, nagyon megsomorodott öreg szíve és nem is tudott enni, csak ugrált, ugrált

fáról fára, erdőből erdőbe. Folyton azon törte a fejét, hogyan torolhatná meg a gonosz király gonosz intézkedéseit, amelyek következtében kiirtották egész családját. Kóborlása közben egyszer olyan helyre ért, ahol még nem járt soha. Mivel nagyon sokat gondolkozott, most is megállt az egyik nagy fa tetejének kiálló ágán, és elnézegette a tavat. Gyönyörű tó volt.

Tavirózsák, lótoszok nyíltak a felszínen, páfrányok nőttek a partján, olajágak hajoltak vízére. S amint nézegette, észrevette, hogy lábnyomok vezetnek a parthoz. De csak oda vezetnek, egyetlenegy se visszafelé.

– Rettentő nagy erejű szörnyeteg lakhat a vízben. Aki odamegy, halál fia. Onnan senki nem jön vissza! Nem is megyek oda, csak egy hosszú nádszállal iszom belőle.

Keresett egy hosszú nádszálat, visszamászott a fa egy partra hajló ágára, s onnan nyújtotta le, hogy igyék. De nem ivott egy kortyot sem, mert a tóból egy hatalmas, rettenetes külsejű ráksasza emelte ki hat fejét. Óriás teste mezítelen volt, csak nyakán viselt egy csodálatos fényben csillogó, gyönyörű gyöngysort. Hat szája tárult fel egyszerre, amikor szóra nyitotta.

– Honnan tudtad meg a tó titkát? – A lábnyomokból. , ..

– Úgy látom, okos és ravasz vagy! Ez tetszik nekem! Éppen ezért nem is bántalak. Pedig még egyetlen élőtenyt sem engedtem el. Aki idetéved, áldozatom lesz. Lakóhelyemnek nincs feneke, mert eltüntettem! Valamennyi áldozatomat megeszem. Érted is nyúlhatnék, de mivel tetszik az okosságod, inkább teljesítem egy kívánságodat, és elengedlek. Nos mit kívánsz?!

– Ha sokan mennek be egyszerre a tóba, hánnyal tudsz elbánni?!

– Százakkal, ezrekkel, ha úgy akarom. De csak bent a tóban. Vízen kívül gyenge vagyok, és egy majom is megölhet.

– Add nekem a gyöngyödet, s én hozok neked annyi áldozatot, hogy nem győződ megenni. – A gyöngyömet?

– Igen a gyöngyödet. Mert ezzel bolondítom el őket. Feltámasztom bennük a kapzsiság démonát, és idecsalom valamennyit. Ők az én nagy ellenségeim, mert kiirtották a családomat. Én pedig úgy tartom, ha jó tettért jót várunk, rossz

tettért rosszat érdemlünk. Kiirtom az egész királyi udvart szolgálástul, szakácsostul.

A ráksasza levette nyakáról a gyöngysort, és felnyújtotta a fára. Az öreg majom a nyakába akasztotta, és azonnal elfutott.

Amikor a városba ért, kergették, figyelmeztették, a gyöngyöt akarták elvenni tőle. De nem azért volt tapasztalt öreg majom, hogy ne járt volna túl az eszközön. Üldözői egymás után lemaradtak, s ő beérkezett a királyi udvarba. Ott azonban felismerték, s örömmel kiabáltak feléje.

– Visszajöttél, öreg majom! Mások ezt kérdezték.

– Hol lehetett? Hol szerezhette ezt a csodaszép gyöngysort?

A vén majom meg sem állt a király trónjáig. Ott megmutatta a gyöngyöt, és hívta a királyt. – Gyere velem! – integetett neki. – Gyere csak, neked is lesz ilyen gyöngyöd...

– De hová menjek?

– Velem! Velem!

A nagy hírre udvarhölgyeivel és szolgálóival előjött a király első felesége. Látni szerették volna a gyöngysort. A majom mutogatta mindenütt, száguldozva, de elvenni nem engedte, mint ahogyan a közelébe se engedett senkit. De összes udvarhölgyével és szolgálóival jött már a második feleség is. S jött a harmadik, a negyedik, az ötödik feleség, jöttek a királyi hercegnők, a hercegek, az elsőszülött királyfiak, valamennyi az udvarával, tanácsadójával, szolgálóival, szolgálókkal, heréltjeikkel. A majom valamennyit hívta.

– Jöjjetek velem! Jöjjetek!

– Hová menjünk? Merre menjünk? – kiáltozták. – Merre vezet a majom?

– Velem! Velem! – kiáltotta vissza emberhanghoz hasonlóan. Elindult a király fényes, aranyveretű, gyémánttal ékes hordszéken. Átmentek egy erdőn, át a másikon, beértek a harmadikba, s azon keresztül a negyedik erdőbe is. Amikor ott látták a kék vizű tavat az olajligetben, vízirózsáival, lótuszvirágokkal, páfrányos partjával, elcsodálkozott a királyi udvar.

– Jaj, de gyönyörű!

A majom a tóra mutatott, és kiáltozott. – Bele! Mind bele!

És rázta a nyakán lévő gyöngyöt, és fáradhatatlanul a tóra mutatott. S mint a megszállottak! Rohantak a vízbe királynék, udvarhölgyek, királyfiak, hercegek, hercegnők, udvaroncok, tisztviselők, szolgák, szolgálók, szakácsok. Még az utcaseprők is gyöngysort akartak a tóból. Ám amint bementek, alá is merültek és soha többé nem kerültek felszínre.

A király ott állt a parton, és visszavárta feleségeit, gyermekeit. Ám egy sem jött, hiába várta. Ekkor a majomhoz fordult, és megkérdezte volna tőle, mi ez, és meddig kell várnia még. De a majom már fenn ült a nagyra nőtt fa legmagasabb ágán, és emberi szóval válaszolt az el nem hangzott kérdésre.

– Ráksasza lakik a tóban! Ne várd vissza családodat, udvarod népét, mert valamennyit felfalta, megette. Te kiirtottad az én nemzetségemet, és kiirtottam a tiédet! Most nem tartozunk egymásnak.

A király nézte a majmot, aztán megfordult, lehorgasztott fejjel, szó nélkül elindult gyalogosan, hogy üres, kihalt palotájába visszatérjen.

A ráksasza pedig kidugta hat, elégedett fejét a tóból, és a király után kiáltott.

*Ha folyton csak veszekszik a szakács, kukta a kossal,
Majom issza meg a levét – a király is – bizonyosan.*

*

Az aranylelő befejezte a mesét, és fölemelkedett.

– Eljárt az idő – mondta –, itt hagylak, barátom. Hazatérek.

A pórul járt barát keservében felkiáltott.

– Itt tudnál hagyni?! Hogyan adsz számot cselekedetedről a másvilágon! Könyörtelenül itt hagyod nagy bajában a barátodat?!

– Tudok-e segíteni rajtad? Segít-e az neked, ha itt maradok?! És van-e ember, aki segíteni tudna rajtad? Nem tud segíteni neked senki! De ha én tovább is itt maradok, még magam is bajba jutok. Pedig nem is beszéltem arról, milyen kín nekem is, hogy látnom kell hulló véredet, meggyötört arcodat. Emlékszel a mesére, amit gyermekkorunkban hallottunk arról, hogy mit mondott a démon? Emlékszel, hogy helyes a szólás:

Barátom, mi történt mostan? – Jaj, de pislog a szemed!

Az Est fog talán már téged? – Jaj, elpusztulok veled!
– Hogyan is volt az? – kérdezte a pórul járt ifjú. Az aranylelő így mesélte el.

A lóköttő és a ráksasza

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt egy gyönyörű szép királylány. Ratnavatinak nevezték, s olyan szép volt, mint égen a hajnalcsillag. Ezt a gyönyörű szép királylányt meglátta egyszer egy ráksasza. Amint meglátta, belészeretett volna, ha a démonok szeretni tudnának. De nem szeretett bele, csak elhatározta, hogy valamiképpen hatalmába ejti, elrabolja. Elrabolja, hogy mindig nézhesse, ha kedve lesz hozzá. Mindjárt a nyomába is szegődött, és láthatatlanul bár, de állandóan kísérté, hogy a legalkalmasabb pillanatban elragadhassa. Ám a királylány megérezte a rossz hatást, és ha közelében volt a ráksasza, rosszullét fogta el, reszketett, hideglelést kapott és segítségért kiáltott.

Ilyenkor azonnal melléléptek udvarhölgyei, míg az orvos megérkezett, s a ráksasza nem tudta tervét megvalósítani. Az első kísérletet sok más követte, de mindig eredménytelenül. Még az éjszakákat sem töltötte egyedül, kísérői hűségesen őrizték éjjel-nappal a szépséges királylányt.

Persze az álmaira rátelepedett. Sok alakban mutatta magát, de a lány minden alakban fölfedezte egy-egy rokon vonását, s ebből tudta, hogy ugyanaz a szellem kísérletezik mellette. Egy este, amikor már türelmetlen lett a démon, megjelenítette magát a lány előtt úgy, hogy teljes alakjában ott állt a szobája sarkában.

A lány rámutatott, és odakiáltott az egyik udvarhölgynek.

– Nézd! Most látható! Ez gyötör engem, ha leszál az est! Most te is láthatod! Találj ki valamit, amivel elűzhetjük, mert már belehalok!

A ráksasza nem látott, nem hallott mást, csak a lányt. Szavaiból pedig annyit fogott fel, hogy ha leszál az EST.

– EST! Ki lehet az az EST? Más is feni rá a démonfogát?! Majd utánanézek, megtudom, ki a vetélytárs! Holnap rászállok az istállóra, és valamelyik lovat hatalmamba ejtem, annak szemével lesem ki, mekkora ereje van az EST-nek.

Nem várt másnapig, hanem azonnal bement az istállóba, és a lovak felett szálldosott. A lovak annyira megrémültek a láthatatlan, de érezhető ismeretlen jelenlététől, hogy őrjöngve toporzékoltak, míg az ápolók meg nem érkeztek. A ráksasza nem ment semmire. Erre mit tehetett más, maga vette fel egy ló alakját, s így állt be a lovak közé. Aztán várta, hogy az ismeretlen ellenfél megérkezzen. Figyelte a palota feljáratát, de oda nem jött senki. Ellenben az istállóba belopakodott egy lótolvaj, és kihasználva a lóápolók éjszakai álmát, válogatott a lovak között. Legkülönbnek a raksasza lóalakját tartotta, hát azt kötötte el, és kivezette az udvarra. Ott felpattant rá, és elvágatott.

A ráksasza azt hitte, ez az EST. Úgy gondolta: a palotakapun kívül majd megleckézteti. De alig értek ki a palotából, a kapun túl a lóköltő hatalmasat ütött rá. Erre nem számított, s ahelyett, hogy ő leckéztette volna, akkora leckét kapott, amekkorát még sohasem.

Megugrott, vágtazni kezdett, mint a szél. Pillanatok alatt kint voltak a városból, nekilendültek az erdő felé vezető útnak. A lóköltő nem erre akart menni. Visszafogta volna, de nem tudta. Rángatta a zablát, de a ló nem engedelmeskedett, hanem annál nagyobb iramban vágtazott.

– Ez démoni ló! – jajdult a lóköltőben a felismerés. – Hogyan meneküljek a hátáról?! Nemcsak ő töprengett ilyen kétségbeesetten, hanem a ráksasza is. Ezért az alacsonyabban szétágazó fák közé vágatott, hogy utasát egy faág sodorja le. Ám a lóköltő is résen volt. Alig értek be az első fa alá, elkapta az egyik alacsonyabban elnyúló ágat és ott függve maradt. A ráksasza is megörült, hogy utasát lesodorta valami a hátáról, mindjárt megtorpant, hogy megnézzze.

De ekkor elkiáltotta magát egy majom, aki fenn ült a fán.

– Hová futsz, ráksasza?! Mitől ijedtél meg? Hiszen ez csak egy ember! Gyere vissza, és vacsorázz belőle.

A ráksasza visszavágatott, és démoni alakjában közeledett a fához. A lóköltő most ijedt meg igazán! Kétségbeesésében a majom lecsüngő farkába harapott. Most a majom forgatta halálra vált rémületében a szemeit, bár nem szólt egy szót sem, pedig kínjában sikoltani tudott volna.

A ráksasza közelebb ért, meglátta a majom arcán a torz grimaszt és a lélegzete is elállt, úgy megijedt. Ezért odaszólt a

majomnak.

– Hej, te majom! Nem tudod, hogy helyes a szólás:

Barátom, mi történt mostan!? – Jaj de pislog a szemed!

Az EST fog talán már téged? – Jaj elpusztulok veled!

S egy szót sem mondott, többet csak eliramodott.

*

– Így iramodnék én is haza, barátom! Bevallom néked, félek itt maradni! – fejezte be a mesét az aranylelő. – De neked itt kell maradnod, mert kapzsiságodért kaptad ezt az istenektől. A pórul járt ifjú zokogva tiltakozott.

– Ne gondold! Lehet, hogy nem is az én hibám, hanem még születésem előtt rendelkeztek így felőlem! Hiszen helyes a szólás:

Rávana volt démonoknak a tízfejű királya

Trí-kuta-hegy volt a vára – és tenger a várárka.

Démonok a katonái – bölcs Usanasz, tanára.

Legyőzhette hát valaki? – Le! – Mert ez volt karmája.

– Igazad van, barátom. Ne is bántsuk hát egymást. Kár lenne, ha mi ketten meghasonlanánk egymással. Mert hiszen a mondás is helyes:

Egyszer született egy madár – amelynek két feje volt,

Összevesztek a gyümölcsön s kétféjű madár megholt.

– Hogyan is volt az? – kérdezte a pórul járt ifjú. Az aranylelő pedig mesélni kezdte.

A kétféjű madár esete

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy különös madár. Két fejjel, két beggyel, de egy testtel és egy zúzával született. Az egész madárvilág csodájára járt, megcsodálták és megbámulták. Beszélni is szerettek volna vele, de a különös madár inkább kóborolt egyedül, nem szerette a vendégeket. Egyedül? Nem is volt soha egyedül. Mert a két feje örökké vitában volt egymással. Ha az egyik jobbra akart menni, biztos volt, hogy a másik balra. Ha az egyik jobbra irányította a járást, a másik balra húzott. Ezért még a járása is különös volt. Mindig támolygott, mint a részeg emberek. Egyben azonban egyetértettek akkor, amikor a madárleánykát meglátták.

Amikor feleségül vette, vagy vették – madárka nem tudta, egy vagy két férje van-e. Egyszer, amikor a kétféjű madár a tengerparton

kóborolt, az egyik fejének egyik szeme észrevett egy nagyon kíváncsú, szép gyümölcsöt. Ilyet még soha nem látott. Azonnal megérezte, hogy ez valami nagyon finom étel lehet, ezért erőnek erejével arra húzta kettőjük lábát, és rácsapott a csemegére.

Mohón csípte, csipegette, s közben jólesően csipogta. – Jaj, de finom! Ilyen finomat még nem ettem!

A másik fej tüstént követelőzni kezdett.

– Adj nekem is! Hiszen így semmi örömöm nincs belőle!

– Ugyan! Hiszen egy zúzánk van! Amit én eszem, táplál az téged is! – A javát te ízleled! Én csak az emésztésben segítek!?

Közben odaért a madárfeleség.

– Na látod! Ha mind megesszük, mi marad az asszonynak!

A másik fej duzzogva fordította félre a csőrét, nem is nézte, hogyan csemegézik a felesége. Még a csőrét se tartotta oda, hogy a köszönő csókot elfogadja. Egyre azon törte fejét, hogyan fizethetné vissza ezt a testvérieretlen magatartást. Egyszer észrevette, hogy csábító színű gyümölcsöt sodor a part felé a tenger hullámverése. Amikor közelebb ért, már látta, hogy ez mérges gyümölcs, mégis örömmel irányította feléje lépteit. Mielőtt belecsípett volna, így szólt.

– Látod ezt a mérget? Tudom, hogy hatása nagyon fájdalmas lesz. Mégis megeszem. Ezzel fizetek neked a múltkori irigységedért.

– A világért meg ne edd! Hiszen belehalunk!

A másik fej bosszúszomja erősebb volt, mint életösztöne. Nem hallgatott a jó tanácsra, hanem gyorsan, mohón megette a mérges gyümölcsöt, hogy minél hamarabb túllegyen rajta.

Mindketten meghaltak. Vagy csak egy halt meg?!

*

– Hát csak azért mondtam, mert helyes a szólás:

Egyszer született egy madár – amelynek két feje volt,

Összevesztek a gyümölcsön s kétfejű madár megholt.

A pórul járt ifjú testén valóságos vérpatak ömlött le a lábai felé. Vérpatak folyt a szikláról is, amelyen állt. Megtörten, szomorú tekintettel intett búcsút.

– Menj hát, kedves, jó barátom. Még én is megölnélek téged azzal, hogy a magam szerencsétlenségébe belerántalak. Menj haza, és vigasztald meg szegény jó anyámat, atyámat és test-véreimet.

Amikorra én innen megszabadulok, nekik már a csontjaik is elporladnak. Menj haza, és fogadj el tőlem útravalónak egy jó tanácsot. Nekem jó atyám adta valamikor azzal, hogy helyes a szólás:

Ne indulj el, hosszú útra egyedül – én magzatom!

Bármily kis útitárs lehet – életmentő nagy haszon...

– Hogyan is volt az? – kérdezte az aranyelő ifjú.

Forgott a kerék, pergett gyorsan, az ifjú szenvedő teste szobormerevvé lett. A vér mintha most több és bővebb erővel folyt volna rajta keresztül. Villámokat szórt az életkerék, kardok pendülése, nyilak suhogása hallatszott felette. Valahol most csurog el sok-sok embervér, sokkal több, mint az érpatak, amely az ifjú testét áztatta. De az ifjú emberfeletti szenvedése közben elmondta az utolsó mesét.

Az atyai tanács

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy nagyon-nagyon jó ember. Pap volt. Olyan jó ember, és olyan jó pap, mint amilyen az én apám. Egy fia volt, többet nem adtak néki az istenek. Ezt az egy fiút nevelték sok-sok szeretettel és féltéssel, és mindenüket rááldozták. Egyszer a fiúnak messze kellett utazni.

– Ne menj egyedül! – tanácsolta az anyja. – Keress egy útitársat! – Nem megyek veszedelmes helyre, mehetek egyedül is!

Amikor az indulás perce érkezett, az atya kis csomagot adott a kezébe, és egy tanácsot melléje.

– Akármilyen kicsiny, akármilyen szótlan, csak útitársad legyen. Nem jó egyedül lenni! Vedd át ezt a cseppnyi rákot. Kámforlevelekből vetettem ágyat neki. Tedd bele a ruháidba, hogy mindig melletted legyen!

Aztán még atyai, anyai áldás következett, és az ifjú útnak indult. Amint ment, mendegélt, felmelegedett az idő, majd túl meleg lett, végül olyan forróság áradt az égből, hogy már pihegni is alig tudott. Úgy gondolta, a rák is szomjas lehet, s örült, hogy legalább harmatos levelek között van. Nem is tudott tovább menni. Lefeküdt egy nagy árnyas fa alá, és elaludt.

Amíg aludt, egy mérges kígyó kúszott arra, amikor meglátta az alvó embert, hozzácsúszott. A kámforlevél illata csábította jobban,

mohón odabújt és beleharapott a zöld levélburokba. A rák megérezte a kígyót, összecsapta ollóit, és nem engedte el. Nagy lett a küzdelem, a kígyó már menekült volna, de csak a rákot rántotta ki a levelek közül. Az meg nem engedte el, addig szorította a nyakát, míg megfulladt.

Az ifjú felébredt, s nem messze a fekvőhelyétől ott látta a mérges kígyót heverni élettelenül, s nyakát a kis rák makacsul fogta még teljes erejével.

– Óh, édes jó szüleim! – fohászkodott nagy hálával. – Mennyire igazatok volt, amikor azt mondtátok, ne utazzam egyedül. Milyen nagyon okos dolog volt gyermeki engedelmességgel szót fogadnom.

Ezért a kis rákot levette a kígyó nyakáról, visszatette a kámforlevelek közé, és folytatta útját.

– Hát csak azért mondtam el, mert helyes a szólás:

Ne indulj el hosszú útra egyedül – én magzatom

Bármily kis útitárs lehet – életmentő nagy haszon.

– Ha pedig egyedül utazol, csak akkora útra vállalkozz, amekkorát kényelmesen megtehetsz, míg baráttól barátig érkezel. Mert rövid az örömök ideje, hosszú a nyomorúságé. Hamar meg-születik a tett, s hosszan tartó szenvedés lehet a következménye, gyümölcse. Ezt tartsd meg emlékezetedben, és ne feledd el bőséges napokban sem a szenvedő barátot. Vezessenek az istenek, kerüljenek a démonok, kőbe ne verd lábadat, barátom!

Az aranyelő ifjú még egyszer barátjához fordult könnyes tekintetével, búcsút intve sietve távozott, és nem nézett vissza többé.

Nem akarta már látni szenvedéseit, amelyek az emberiség szenvedései voltak.